

KALLELSE

Kommunstyrelsens arbetsutskott kallas till sammanträde

Dag Tisdagen den 12 maj 2015
Tid Kl. 11.00
Plats Nacka stadshus, sammanträdesrummet Jelgava
Ordförande Mats Gerdau
Nämndsekreterare Görel Petersson

Föredragningslista

Nr	Ärende	Noteringar
1.	Val av justeringsman	
2.	Anmälningar	
3.	Delegationsbeslut	
Ekonomi och uppföljning		
4.	Skatteväxling med landstinget för att ta över hälso- och sjukvårdsuppgifter för vissa funktionshindrade KFKS 2014/811-739	
5.	Månadsbokslut för mars 2015 KFKS 2014/240-241	
6.	Investeringsbeslut och -sammanställning T1 2015 natur- och trafiknämnden KFKS 2014/240-241	
7.	Investeringsbeslut färdigställande av lokal nätverksuppgradering KFKS 2014/441-040	
8.	Tertiabokslut 1 år 2015 för Nacka kommun <i>Muntlig information</i> KFKS 2014/240-241	
9.	Nya avgiftsnivåer för maxtaxa inom förskola och fritidshem KFKS 2015/334-610	
10.	Prissättning av administrativa stödtjänster KFKS 2015/185-040	



Nr	Ärende	Noteringar
	Organisation och verksamhet	
11.	Sammanträdesdagar 2016 KFKS 2015/335-012	
	Kommunstyrelsens övriga ansvarsområden	
12.	Analys av miljösituationen i Nacka <i>Slutrapport från miljöenheten</i> KFKS 2015/325-409	
13.	Inflytande och innovation för att bli bäst på att vara kommun KFKS 2015/174-001	
14.	SOU 2014:7, Krav på privata aktörer i välfärden <i>Yttrande till regeringen</i> Informationsärende KFKS 2015/159-109	
15.	Föreslagna trafikförändringar i SL-trafik 2015/2016 <i>Yttrande till Stockholms läns landsting</i> KFKS 2015/120-501	
	Motioner, politikerinitiativ och medborgarförslag	
16.	Fler förskoleavdelningar på samma yta <i>Motion den 2 februari 2015 av Sidney Holm (MP)</i> KFKS 2015/89-219	
17.	Allergirond i skolor och förskolor <i>Motion den 16 juni 2014 av Gunnel Nyman Gräff och Kaj Nyman (S)</i> KFKS 2014/696-619	
18.	Tidiga insatser för barn och ungdomar <i>Politikerinitiativ den 2 mars 2015 av Khashayar Farmanbar m.fl. (S)</i> KFKS 2015/162-759	
19.	Giftfri vardag i förskola och skola <i>Politikerinitiativ den 1 september 2014 av Hans Peters (c)</i> KFKS 2014/781-601	
20.	Köp konstverket ”arganta tanten statyn” <i>Politikerinitiativ den 2 mars 2015 av Khashayar Farmanbar m.fl. (S)</i> KFKS 2015/163-866	



Nr	Ärende	Noteringar
21.	Återbetalning av och stopp för gatukostnadsersättningar <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal m fl (NL)</i> KFKS 2015/228-258	
22.	Kummelnäsområdet som bevarandeområde enligt detaljplan <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal m fl (NL)</i> KFKS 2015/229-210	
23.	Sjukhus i Nacka <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal m fl (NL)</i> KFKS 2015/231-770	
24.	Behandling av motioner <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal m fl (NL)</i> KFKS 2015/233-109	
25.	Kommunfullmäktiges revisorer <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal m fl (NL)</i> KFKS 2015/232-007	
26.	Boende till överkomligt pris <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Sidney Holm (MP)</i> KFKS 2015/236-209	
27.	Tillfälliga flyktingbostäder <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Sidney Holm (MP)</i> KFKS 2015/237-133	
28.	Upprustning av Långsjöns naturreservat <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Martin Hellströmer m fl (S)</i> KFKS 2015/234-265	
29.	Jämställda fritidsanläggningar <i>Remiss av motion den 23 mars 2015 av Martin Hellströmer m fl (S)</i> KFKS 2015/235-820	
30.	Cykelutbildning för vuxna <i>Remiss av motion den 27 april 2015 av Lisskulla Zayane (MP)</i> KFKS 2015/347-808	
31.	Snabbcykelbanor på vägbanor <i>Remiss av motion den 27 april 2015 av Sidney Holm och Lisskulla Zayane (MP)</i> KFKS 2015/346-312	
32.	SL-kort till ungdomar under sommarlovet <i>Remiss av motion den 27 april 2015 av Lisskulla Zayane (MP)</i> KFKS 2015/349-759	



Nr	Ärende	Noteringar
33.	Belysning kring Långsjön <i>Remiss av motion den 27 april 2015 av Eric Myrin (SD)</i> KFKS2015/345-265	
34.	Utökad tid på fritidshem för förskolebarn med föräldraledig förälder <i>Remiss av motion den 27 april 2015 av Maria Lähetkangas och Espen Björdal (S)</i> KFKS 2015/348-620	
35.	Övriga frågor	



2015-04-30

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2014/811-739

Kommunstyrelsen

Övertagande av hälso- och sjukvårdsuppgifter för vissa funktionshindrade och skatteväxling med landstinget

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

- Under förutsättning av att Regeringen beslutar om skatteväxling utifrån hemställan enligt punkt 2 nedan, beslutar kommunfullmäktige att Nacka kommun ska ta över ansvaret för viss hälso- och sjukvård inom ramen för lagen om särskilt stöd och service för vissa funktionshindrade ("LSS-verksamhet"), enligt rekommendationen från Kommunförbundet Stockholms län den 12 juni 2014.
- Kommunfullmäktige beslutar att tillsammans med Stockholms läns landsting och övriga kommuner i länet hemställa hos finansdepartementet att de länsvisa skattesatserna i 2 § och 3§ förordningen (2013:976) om kommunalekonomisk utjämning höjs 2 öre för kommunerna och sänks 2 öre för Stockholms läns landsting från och med 1 januari 2016.

Sammanfattning

Samtliga kommuner i Stockholms län och landstinget har antagit Kommunförbundet Stockholms läns (KSL) rekommendation om kommunerna ska ta över viss hälso- och sjukvård som utförs i gruppborstader och daglig verksamhet, som kommunen ansvarar för enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade. Detta är tänkt att finansieras genom en skatteväxling på 2 öre mellan varje kommun och landstinget. För att skatteväxlingen ska kunna ske måste kommunfullmäktige besluta om att tillsammans med övriga kommuner och landstinget hemställa hos Regeringen om att växlingen ska ske. Kommunfullmäktige måste också fatta beslut om att överta verksamheten enligt KSL:s rekommendation.



Ärendet

Stockholms läns landsting har sedan 1994-års kommunalisering av omsorgsverksamheten utfört de hälso- och sjukvårdsinsatser som kommunen ansvarar för enligt 18 och 18 a §§ hälso- och sjukvårdslagen i bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Detta regleras i den så kallade Principöverenskommelsen den 27 maj 1994, som således innebär att kommunerna har det juridiska ansvaret (huvudmannaskapet) för hälso- och sjukvårdsinsatserna, men att landstinget ansvarar för utförandet av dem.

Flera kommuner har under åren aktualiserat frågan om att lägga ihop huvudmanna- och utföraransvaret för de aktuella hälso- och sjukvårdsinsatserna och ha en egen kommunal hälso- och sjukvårdsorganisation. Detta för att om möjligt förbättra tillgänglighet, kontinuitet och samordning av hälso- och sjukvården med omvärdnaden för personer med funktionsnedsättning.

För att genomföra detta har Kommunförbundet i Stockholms län (KSL) tagit fram en rekommendation¹, som innebär att utföraransvaret flyttas från landstinget till kommunerna. Samtliga kommuner i Stockholms län har tillstyrkt rekommendationen. Övertagandet omfattar insatser som utförs av sjuksköterska, arbetsterapeut och sjukgymnast/fysioterapeut. Landstinget ansvarar även fortsättningsvis för utförandet av läkarinsatser och specialiserad hälso- och sjukvård, specialiserad rehabilitering och specialiserad habilitering. För att övertagandet nu ska kunna genomföras krävs att kommunfullmäktige fattar beslut om detta.

Stockholms läns landsting har fattat motsvarande beslut som kommunerna. Finansiering av det ändrade ansvaret är tänkt att ske genom en skatteväxling med Stockholms läns landsting vid årsskiftet 2015-2016. För att en skatteväxling ska ske krävs dock en hemställan till Regeringen, från de organ som ska skatteväxla. Denna hemställan måste vara KSL tillhanda senast den 25 september 2015. Det innebär att Nacka kommunfullmäktige måste ta ställning till frågan om att ta över verksamheten och om skatteväxling vid sitt sammanträde den 15 juni 2015.

Den samlade skattesatsen för skatt till kommunen och till landstinget förblir oförändrad för Nackaborna. Skattesatsen i Nacka höjs dock formellt med 2 öre från och med den 1 januari 2016 och sänks på motsvarande sätt för landstinget. Genomförs skatteväxlingen blir skattesatsen i Nacka 18:63, sett ur dagens perspektiv.

Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna skatteväxlingen är avsedd att ske per den 1 januari 2016. Övertagandet av uppgifterna beräknas dock ske 1 oktober 2015. Om det blir så kommer Stockholms läns landsting ersätta kommunerna enligt särskild modell för resterande del av 2015:

¹ Beslut av kommunstyrelsen i Nacka den 1 december 2014, § 266



Ersättningen ska beräknas som 1/365 per dag multiplicerat med värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag. Om kommunerna tar över verksamheten den 1 oktober 2015, ska Stockholms läns landsting således ersätta kommunerna med 92/365-delar av värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag. Detta motsvarar cirka 25 miljoner kronor. Betalningen ska göras senast den 30 november 2015 och fördelas enligt respektive kommunens folkmängd den 1 november 2014.

Skatteväxlingen innebär att Nacka kommun beräknas få en ökad skatteintäkt med 4,489 miljoner och en beräknad verksamhetskostnad på 3,334 miljoner kronor. Det innebär en nettoeffekt på 1,154 miljoner kronor, enligt beräkningar som KSL har gjort. Det nationella utjämningssystemet för LSS-insatser har en eftersläpning med två år och kommer att påverkas först från och med år 2018. Det innebär en beräknad positiv effekt för Nacka kommun om ca 1,7 miljoner kronor enligt KSL:s beräkningar. Sammantagen effekt beräknas sålunda till 2,8 miljoner kronor. Dessa medel som kan komma att behövas för att täcka ökade kostnader.

Bilagor

- Protokollsutdrag socialnämnden den 21 april 2015, § 57
- KSL:s rekommendation den 12 juni 2014: ”Hälso- och sjukvård i bostad med särskild service”
- Underlag från KSL den 1 april 2015: ”Ytterligare beslut krävs angående skatteväxling LSS”
- Tabell ekonomiska konsekvenser
- Protokollsutdrag kommunstyrelsens beslut den 1 december 2014, § 266
- Tjänsteskrivelse till social- och äldrenämnden daterad 6 oktober 2014; rekommendation om övertagande av utförandet av hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet

Eva Olin
Ekonomidirektör
Stadsledningskontoret

Anders Fredriksson
Social- och äldredirektör

21 april 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Socialnämnden

§ 57

SOCN 2015/290-701

Ytterligare beslut angående skatteväxling LSS

Beslut

Socialnämnden föreslår kommunfullmäktige besluta att tillsammans med Stockholms läns landsting och övriga kommuner i länet hemställa hos finansdepartementet att de länsvisa skattesatserna i 2§ och 3§ förordningen (2013:976) om kommunalekonomisk utjämning höjs med 2 öre för de kommunerna och sänks med 2 öre för Stockholms läns landsting från och med 1 januari 2016.

Ärendet

Samtliga kommuner i Stockholms län har antagit KSL:s rekommendation att ta över utförandet av viss hälso- och sjukvård inom LSS verksamheter. Stockholms läns landsting har fattat motsvarande beslut. Finansiering av detta sker genom en skatteväxling med Stockholms läns landsting vid årsskiftet 2015-2016.

Efter förnyad kontakt med finansdepartementet har ytterligare information framkommit när det gäller frågans formella hantering. Beslutet om att ta över utförandet av viss hälso- och sjukvård inom LSS verksamheter ska fattas av kommunfullmäktige. För att skatteväxlingen ska hanteras av finansdepartementet måste dock ytterligare ett beslut fattas i kommunfullmäktige, och även landstingsfullmäktige, utöver tidigare rekommenderat beslutsförslag. Detta tillägg avser att hemställa hos finansdepartementet om en justering av den kommunalekonomiska utjämningen.

Ekonomiska konsekvenser

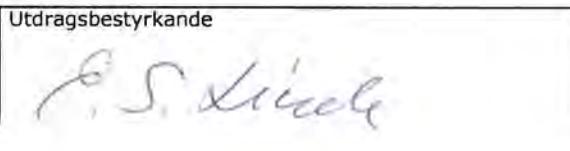
Skatteväxling innebär att Nacka får en ökad skatteintäkt med 4 488 662 kr. Enligt Kommunförbundet Stockholms län beräknas verksamhetens kostnader till ca 3 300 000 kr. Socialnämndens budgetram hanteras i ramärendet för 2016 – 2018.

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteskrivelse från sociala kvalitetsenheten, 2015-04-10
2. KSL/12/9252-101 Ytterligare beslut krävs angående skatteväxling LSS
3. Ekonomiska konsekvenser av skatteväxling

Beslutsgång

Socialnämnden beslutade i enlighet med stadsledningskontorets förslag till beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Gunilla Hjelm-Wahlberg

För kändedom:

Socialnämnd eller motsvarande

Förvaltningschef inom socialtjänsten eller motsvarande

Kommunstyrelserna i Stockholms län

Hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet

KSLs rekommendation

KSLs styrelse beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2014 att rekommendera länetts kommuner att besluta,

1. § 11 i Principöverenskommelsen från 1994-05-27 upphör,
2. ansvaret för utförandet av hälso- och sjukvård övergår från landstinget till kommunerna i länet,
3. denna förändring finansieras via skatteväxling 2015/2016,
4. förändringen träder i kraft den 1 oktober 2015,
5. landstinget, senast den 30 november 2015, ersätter kommunerna med motsvarande 92/365 av skatteväxlingens värde 2015.

Ärendebeskrivning

Landstinget har sedan kommunaliseringen av omsorgerna 1994 utfört de hälso- och sjukvårdsinsatser som kommunen ansvarar för enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) i bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Detta bestämdes i den s k Principöverenskommelsens § 11 från 1994-05-27.

Landstinget har utfört uppdraget enligt den så kallade normaliseringsprincipen. Huvudregeln är att den enskilde i första hand besöker öppenvårdsmottagning men den som inte kan ta sig till mottagning får besök i hemmet eller i den dagliga verksamheten.

Flera kommuner har under åren aktualiseringat frågan om att en egen kommunal hälso- och sjukvårdsorganisation kunde förbättra tillgänglighet, kontinuitet och samordning av hälso- och sjukvården med omvårdnaden för personer med funktionsnedsättning.

Lidingö stad framförde i skrivelse 2008-08-28 till KSL att egen kommunal hälso- och sjukvårdsorganisation i respektive kommun skulle kunna förbättra tillgängligheten, kontinuiteten och samordningen av hälso- och sjukvården och omvårdnaden för personer med funktionsnedsättning.

Under 2009 och 2010 var frågan om upphörande av § 11 i Principöverenskommelsen aktuell för diskussion i landsting och kommun. Frågan avslutades dock med ett konstaterande att det fanns anledning att avvaka den förväntade kommunaliseringen av hemsjukvården.

Presidiegruppen beslutade 2013-11-11 att uppdra åt hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) och KSL-kansliet att utreda hur § 11 i Principöverenskommelsen från 1994-05-27 kan avvecklas. § 11 beskriver ansvaret för hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Ett gemensamt projektarbete startade i början av december 2013 med deltagande från HSF, KSL och representanter från kommunerna i de olika delregionerna. Uppdraget skulle呈现出 ett förslag på definition av vilka hälso- och sjukvårdsinsatser som respektive huvudman ska ansvara för utifrån HSL. Det gäller vilka hälso- och sjukvårdsinsatser i LSS-bostäder och daglig verksamhet som ska ingå i respektive huvudmans ansvar där även frågor kring hjälpmedel, rehabilitering och habilitering behövde definieras. Landstingets kostnader för insatserna som utförs ska redovisas och en skatteväxlingsnivå beräknas.

Förslag

Förslaget innebär att kommunen ansvarar för hälso- och sjukvårdsinsatser inklusive rehabilitering och habilitering som sker i bostaden och på daglig verksamhet. Landstinget ansvarar för läkarinsatser och specialiserad hälso- och sjukvård, specialiserad rehabilitering och specialiserad habilitering. Fördelning av ansvar sker enligt förteckning nedan.

Normaliseringssprincipen gäller och innebär

Om individ tillhörande målgruppen önskar få hälso- och sjukvårdsinsatsen i öppenvård (inom husläkarverksamhet och primärvårdsrehabilitering) kan de välja, eller få hjälp att välja, alternativ i linje med övrig befolkning. För övriga hälso- och sjukvårdsinsatser har målgruppen tillgång till dessa i likhet med övriga invånare.

Kommunens ansvar

- Hälso- och sjukvårdsinsatser inklusive rehabilitering och habilitering som sker i bostaden respektive daglig verksamhet.
- Förskriva läkemedel i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2001:16) om kompetenskrav för sjuksköterskor vid förskrivning av läkemedel.
- Förskrivnings- och kostnadsansvar för inkontinenjhjälpmedel, förbands- och sjukvårdsartiklar, kompressionsmaterial, bashjälpmedel samt för vissa definierade hyrhjälpmedel.

- Ansvar för att legitimerad personal i verksamheten svarar för att information ges till patientens läkare om aktuell status.
- Uppmärksammar behov, initierar och deltar i vårdplanering.

Landstingets ansvar

- Alla läkarinsatser (inklusive besök i boendet/daglig verksamhet).
- **All övrig vård på ”specialiserad nivå” som sker i boendet och daglig verksamhet och som ingår i uppdraget för avancerad sjukvård i hemmet (ASIH), specialiserad palliativ vård och specialistpsykiatri.**
- Specialiserad rehabilitering (exempelvis inom uppdraget för neuroteam samt inom neurologi, onkologi och lymfödem).
- Logopedi.
- Hörsel- och synrehabilitering.
- Specialiserad habilitering. Insatser kan vara av utredande eller behandlande karaktär. Kunskapsöverföring till kommunens personal, som utför habilitering i vardagen, avseende funktionsnedsättningar och konsekvenserna av dessa hos den enskilde.
- Kostnadsansvar för näringssprodukter och testmaterial för diabetes samt för vissa definierade hyrhjälpmmedel.
- Förskrivnings och kostnadsansvar för synhjälpmmedel, hörselhjälpmmedel, ortopedtekniska hjälpmmedel samt kosmetiska hjälpmmedel.
- Fotsjukvård.
- Dietetik.
- Ansvar för att legitimerad personal i landstingets verksamhet ger information till legitimerad personal i kommunens verksamhet om beslutade insatser och aktuell status.
- Uppmärksammar behov, initierar och deltar i vårdplanering.
- Har kostnadsansvar för läkemedel och förbrukningsartiklar som omfattas av läkemedelsförmånen, förskrivna enligt lagen om läkemedelsförmåner (2002:160) till enskild patient.
- För kostnaderna för provtagningsmateriel (provtagningsrör och tillhörande nålar) för ordinerade prover och där provet tas av personal verksamma på kommunens uppdrag.
- För vårdhygienisk experthjälp till kommunerna. Länets kommuner köper idag vårdhygienisk smittskyddskompetens från landstinget vad avser vård- och omsorgsboenden för äldre. Motsvarande samverkansavtal behöver upprättas vad avser denna målgrupp.

Skatteväxling

Kommunernas övertagande finansieras med en skatteväxling, vilket innebär att landstinget sänker skattesatsen med två öre och kommunerna höjer sina skattesatser med motsvarande. Stockholms läns landstings ersättning till utförarna i denna verksamhet beräknades 2013 uppgå till ca 84 miljoner kronor. Två öre motsvarar 94,6 miljoner kronor på årsbasis (2013).

Skatteväxlingen föreslås ske den 1 januari 2016. Om kommunerna tar över verksamheten före den 1 januari 2016 ska Stockholms läns landsting ersätta kommunerna. Ersättningen ska beräknas som 1/365 per dag multiplicerat med värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag.

Om kommunerna tar över verksamheten den 1 oktober 2015, ska Stockholms läns landsting således ersätta kommunerna med 92/365-delar av värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag. Detta motsvarar cirka 25 miljoner kronor. Betalningen skall göras senast den 30 november 2015 och fördelas enligt respektive kommunens folkmängd den 1 november 2014.

Nationellt utjämningssystem

Första januari 2004 infördes ett nationellt utjämningssystem för LSS-insatser. Kostnaderna för kommunerna i övriga län motsvarar 83 procent av rikets kostnad. Eftersom kommunerna i övriga län har utfört hälso- och sjukvårdsinsatserna inom LSS-boenden och inom daglig verksamhet, har 83 procent av denna kostnad ingått i kostnaden för varje insats, som sedan utjämnats i det nationella utjämningssystemet. Detta har också gällt för kommunerna i Stockholms län.

Hälso- och sjukvårdsinsatserna inom LSS utgör knappt 2 procent av hela kostnaden för insatserna boende barn, boende vuxna och daglig verksamhet. När också kommunerna i Stockholms län, som står för 17 procent av rikets kostnad, kommer att utföra hälso- och sjukvårdsinsatser, kommer volymen i det nationella utjämningssystemet för aktuella insatser att öka med 0,3 procent (2 procent av 17 procent).

Presidiegruppen KSL/HSN

Presidiegruppen KSL/HSN beslutade den 8 maj 2014 att föreslå hälso- och sjukvårdsnämnden besluta enligt förslaget samt att föreslå KSLs styrelse att kommendera länets kommuner att besluta enligt förslaget.

Ärendegång

Rekommendationen adresseras till kommunstyrelserna enligt den rutin som gäller vid beslut i KSLs styrelse. KSL överläter till kommunen att fatta beslut enligt gällande delegationsordning.

Kommunerna ombeds meddela sina ställningstaganden genom att sända in protokollsutdrag eller annan beslutshandling.

Beslut om antagande av överenskommelse är att likställas med undertecknande.

Svarsperiod

KSL önskar få kommunens ställningstagande senast den 31 december 2014 med e-post till registrator@ksl.se.

Alternativt till

Kommunförbundet Stockholms Län
Box 38145
100 64 STOCKHOLM

Frågor och information

Frågor med anledning av detta, välkommen att kontakta Gunilla Hjelm-Wahlberg, telefon 08-615 96 40, e-post gunilla.hjelm-wahlberg@ksl.se.

Med vänlig hälsning

KOMMUNFÖRBUNDET STOCKHOLMS LÄN



Elisabeth Gunnars
1:e vice ordförande



Madeleine Sjöstrand
Förbundsdirektör

Bilaga:

PM Hälsa- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet

Elisabeth Höglund, HSF
Gunilla Hjelm-Wahlberg, KSL-kansliet

Hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet

Presidiegruppen, som består av Hälso- och sjukvårdsnämndens presidium och Kommunförbundet Stockholms Läns (KSLs) sociala välfärdsberednings presidium, beslutade 2013-11-11 att uppdra åt hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) och KSL-kansliet att utreda hur § 11 i Principöverenskommelsen från 1994-05-27 kan avvecklas. § 11 beskriver ansvaret för hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Ett gemensamt projektarbete startade i början av december med deltagande från HSF, KSL och representanter från kommunerna i de olika delregionerna. Representanterna är sakkunniga inom hälso- och sjukvård, funktionsnedsättning, organisation, ekonomi mm. KSL och HSF svarar för projektledare.

Patient- och funktionshindersorganisationer i Stockholms län har getts möjlighet till delaktighet via Hälso- och sjukvårdsförvaltningens samverkansråd vid ett särskilt seminarium som ägde rum den 30 januari 2014.

En dialogkonferens för målgruppen tjänstemän från HSF, förvaltningschefer och Medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS) från kommunerna genomfördes den 14 mars 2014.

Uppdraget redovisas till Presidiegruppen den 8 maj 2014 där detta PM ingår som bilaga.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Personkretsar

LSS innehåller i § 1, inledande bestämmelser om stöd och service till följande grupper:

- *Personkrets 1*
Personer med utvecklingsstörning och personer med autism eller

autismliknande tillstånd under utvecklingsperioden vilket avser åren före 16 års ålder.

- *Personkrets 2*
Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder (efter 16 år), föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
- *Personkrets 3*
Personer med andra och varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om dessa är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Gemensamt för alla personer som tillhör någon av LSS personkretsar är att insatserna kan ges livet ut om behovet av insatser kvarstår.

Insatser enligt LSS

I LSS § 9, p. 1 – 10 regleras vilken form av stöd och service lagens personkrets har rätt till:

1. Rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för mäniskor med stora och varaktiga funktionshinder,
2. Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmor enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.
3. Ledsagarservice,
4. Biträde av kontaktperson,
5. Avlösarservice i hemmet,
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet,
7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov,
8. Boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet,
9. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna,
10. Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbetet och inte utbildar sig.

Landstingen avsvarar för insatser enligt LSS § 9.1, övriga punkter ansvarar kommunerna för.

Principöverenskommelsens § 11

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) §§ 18 och 18 a-c har landstinget ansvaret för all hälso- och sjukvård förutom i vissa boenden och dagverksamheter. Kommunen ansvarar för särskilda boenden för äldre, dagverksamhet för äldre, bostad med särskild service enligt Socialtjänstlagen 2001:453 (SoL) för personer med psykisk funktionsnedsättning samt bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt LSS. Läkarinsatser är alltid landstingets ansvar.

I § 11 ”Principöverenskommelsen med landstinget och kommunerna av verksamheter som bedrivs av landstingets omsorgsnämnd” från 1994 framgår att landstinget ska utföra den hälso- och sjukvård som kommunen har ansvar för i LSS-verksamhet.

Protokoll 1994-05-27 mellan SLL och KSL § 11 i Principöverenskommelsen:

HSL §§ 18 och 18 a sjukvårdsansvar och ansvar för habilitering, rehabilitering och hjälpmedel

Kommunerna har enligt HSL §§ 18 och 18 a sjukvårdsansvar (exkl. läkarvård) och ansvar för habilitering, rehabilitering och hjälpmedel för personer som bor i särskilda boendeförmer och /eller har dagverksamhet.

Landstinget förbinder sig att utan särskild kostnad för kommunerna fullgöra vad som ankommer på kommunerna enligt HSL §§ 18 och 18 a för personer som tillhör personkretsen för LSS. Verksamheten skall bedrivas i sådan omfattning och med sådan kvalitet som motsvarar personernas speciella behov.

De uppgifter enligt HSL § 24 som fullgörs av de medicinskt ansvariga sjuksköterskorna i kommunerna skall även omfatta de verksamheter som anges i denna paragraf.”

Tolkning av insatser och målgrupp i § 11 Principöverenskommelsen

Sedan Principöverenskommelsen trädde ikraft har både HSL och LSS förändrats. Det har inneburit att tolkningen av § 11 upplevts som otydlig vad gäller vilka boenden, personkretsar och vilka hälso- och sjukvårdinsatser som ingår. En gemensam arbetsgrupp mellan HSF och KSL tillsattes 2009 med syfte att tolka § 11 i Principöverenskommelsen. Det är den arbetsgruppens tolkning som ligger till grund till följande beskrivning av omfattningen av vilka insatser och målgrupper som avses i § 11 i Principöverenskommelsen.

Bostad med särskild service för barn och ungdom, LSS § 9.8

De barn och ungdomar som bor i bostad med särskild service kan hänföras till tre grupper: de med mycket omfattande behov av stöd och omvårdnadsinsatser under dygnets alla timmar, barn och ungdomar med en

2014-04-14

funktionsnedsättning som leder till utåtagerande beteende samt barn och ungdomar som går i skolan på annan ort.

Barn och ungdomar som får sitt stöd i bostad med särskild service, är en LSS-insats som har minskat i volym. Enligt Socialstyrelsens statistik hade 323 barn och ungdomar beslut om boende år 2004 och år 2012 är antalet 276 i länet.

LSS-lagstiftningen har gjort det möjligt för allt fler barn och ungdomar att få sitt stöd i hemmet. De stödformer som kan vara aktuella i hemmet är t ex personlig assistans och avlösarservice. Principöverenskommelsen § 11 är inte aktuell när barn och ungdomar bor i hemmet.

Barn och ungdomar boende i familjehem omfattas inte av Principöverenskommelsen § 11. Där har landstinget ansvaret för all hälso- och sjukvård.

Bostad med särskild service för vuxna, LSS § 9.9

Den traditionella gruppstaden med tillgång till personal dygnet runt och tillgång till gemensamhetsutrymmen kommer även i framtiden att vara en viktig stödform för personer, såväl äldre som yngre, som har ett omfattande behov av stöd och omvårdnad.

Antalet personer med denna LSS insats har under senare år utvidgats eftersom flera personer med autismspektrumtillstånd (AST) ingår. För en del av dem är gruppstaden, med anpassat stöd och omvårdnad, en bra boendelösning.

Antal lägenheter i bostad med särskild service (gruppstad och servicebostad) har stadigt ökat under åren. År 2004 hade 3 174 personer beslut om vuxenboende och år 2012 var antalet beslut 4 038 i länet enligt Socialstyrelsens LSS statistik.

Vuxna boende i särskilt anpassad bostad omfattas inte av Principöverenskommelsen § 11. Där har landstinget ansvaret.

Det bör observeras att huvuddelen av de som bor i vuxenboende även har ett beslut om daglig verksamhet.

Daglig verksamhet, LSS § 9.10

Daglig verksamhet riktar sig till personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbetet och inte utbildar sig.

Antalet personer med daglig verksamhet enligt LSS har ökat kraftigt under de senaste tio åren. År 2004 hade 3 990 personer beslut om daglig verksamhet i länet enligt Socialstyrelsens LSS statistik. År 2012 har antalet personer med beslut ökat till 5 956. Ökningen hänger till största delen samman med att allt fler personer med autismspektrumtillstånd utan utvecklingsstörning beviljas LSS- insatsen vilket medför att målgruppen för daglig verksamhet delvis förändrats.

Målgrupp

De individer som omfattas av Principöverenskommelsen § 11 är således de som:

- bor i bostad med särskild service och/eller har beslut om daglig verksamhet
- tillhör personkrets 1 eller 2
- har behov av hälso- och sjukvård i boendet eller i den dagliga verksamheten.

Det innebär att antalet individer som uppskattas kunna ingå i målgruppen är ca 6 200 personer. Antalet idag är dock färre eftersom inte alla har behov av den hälso- och sjukvård som Principöverenskommelsen § 11 omfattar.

Personkrets 3 omfattas inte av Principöverenskommelsen § 11. Huvudprincipen är att landstinget har ansvar för personkretsen men vissa undantag förekommer.

Hälso- och sjukvårdsinsatser idag för målgruppen

De insatser för målgruppen som omfattas av Principöverenskommelsens § 11 är hälso- och sjukvårdsinsatser samt vissa hjälpmedel i bostaden med särskild service eller på den dagliga verksamheten. Läkarinsatser omfattas inte.

Hälso- och sjukvården för målgruppen har landstinget organiserat enligt normaliseringssprincipen. Det innebär att huvudregeln är att den enskilde i första hand vänder sig till husläkarmottagning/vårdcentral och till primärvårdsrehabiliteringsmottagning, på samma sätt som övriga invånare. Den som inte kan ta sig till mottagning får besök i boendet eller på daglig verksamhet och det är dessa hälso- och sjukvårdsinsatser som omfattas av Principöverenskommelsen § 11.

Landstinget har idag organiserat så att dessa besök ingår i uppdragen för:

- husläkarverksamhet med basal hemsjukvård
- basal hemsjukvård kvällar och nächter
- primärvårdsrehabilitering.

Avseende hjälpmedel så har kommunen och landstinget delat kostnadsansvar.

Övriga hälso- och sjukvårdinsatser som utförs i boendet/daglig verksamhet som målgruppen har behov av och som är landstingets ansvar omfattas inte av Principöverenskommelsen § 11. Målgruppen har tillgång till dessa i likhet med övriga invånare.

En stor del av insatser som räknas som hälso- och sjukvård (främst medicinvärd) utförs idag i bostaden/daglig verksamhet av personal som arbetar där på kommunens uppdrag. Det sker genom delegering från distriktsköterska eller annan legitimerad personal som arbetar på uppdrag av landstinget.

För mer information om landstingets olika uppdrag som nämns hänvisas till respektive Förfågningsunderlag eller uppdragsbeskrivning som finns på Vårdgivarguiden www.vardgivarguiden.se.

Basal hemsjukvård inklusive hembesök

Basal hemsjukvård definieras av landstinget som den hälso- och sjukvård som ges i patientens hem och som inte kräver specialiserad palliativ vård i öppen eller sluten vårdform eller avancerad öppenvård i hemmet som annan vårdgivare (ASIH) ansvarar för eller täcks av annan huvudmans ansvar. Patienten skall på grund av medicinska skäl eller funktionshinder ha behov av hälso- och sjukvårdsinsatser som skall vara varaktiga och som beräknas kvarstå under minst 14 dagar. Patienterna skall ha behov av minst två insatser i hemmet per kalendermånad för att registreras i basal hemsjukvård. Om patienten har behov av hälso- och sjukvårdsinsatser i hemmet som inte är varaktiga ges de i form av hembesök.

I basal hemsjukvård ingår att den vårdgivare som landstinget har avtal med säkerställer att:

- distriktsköterska eller läkare i verksamheten ansvarar för att bedöma patientens totala behov av hemsjukvård oavsett tid på dygnet och att den vårdgivare som ansvarar för insatser på andra tider informeras. Vid utskrivning från slutenvården ansvarar utskrivande vårdenhet för en sådan bedömning och Vårdgivaren ska justera vårdplanen enligt gällande riktlinjer.
- det för samtliga hemsjukvårdspatienter framgår vem som är ansvarig distriktsköterska och läkare
- förbrukningsmaterial alltid finns i tillräcklig mängd hemma hos patienten
- distriktsköterska har en koordinatorsfunktion genom att ansvara för att, i samverkan med andra yrkeskategorier, samordna insatser för att tillgodose patientens totala vårdbehov
- distriktsköterska ansvarar för att en planering och kontinuerlig bedömning av vården genomförs som dokumenteras för varje patient när
- behov av hemsjukvård blir aktuellt. Planeringen ska genomföras i samråd med andra berörda vård- och omsorgsgivare och beskriva världens planering, genomförande, uppföljning och resultat. Patient och närliggande ska erbjudas att delta i planeringen av vården samt informeras.

Målgruppen enligt Principöverenskommelsen § 11 kan således få hälso- och sjukvårdsinsatser i bostaden/daglig verksamhet antingen i form av hemsjukvårdsbesök eller hembesök av distriktsköterska, sjuksköterska eller undersköterska. Det är dessa insatser som ingår i Principöverenskommelsen § 11.

Vårdgivare som har landstingets uppdrag att utföra insatserna dagtid vardagar är godkända enligt LOV (lagen om valfrihetssystem) och ingår i Vårdval "Husläkarverksamhet med basal hemsjukvård". För närvärande finns 206 avtal. För utförandet av basal hemsjukvård inklusive hembesök kvällar och nätter (kl. 17-08) samt dagtid på helger har landstinget särskilt avtal (8 st.) med andra vårdgivare.

Det finns några undantag från ovan. Landstinget har särskilda avtal med:

- Haninge kommun om att utföra hälso- och sjukvårdsinsatserna för målgruppen
- Sigtuna kommun om att utföra hälso- och sjukvårdsinsatserna för målgruppen
- Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) för Safirens barnboende i Vallentuna
- Kista stadsdelsförvaltningen för boende på Silkesborg
- Södertälje kommun för vissa boenden
- Legevisitten AB för Ösmohemmet, Nynäshamn
- Österåkers kommun för att ta emot delegeringar till målgruppen samt MAS insatser i privata LSS boenden
- Vissa kommuner för andningshandikappade personer som bor i bostad med särskilt stöd och service, bl. a i Huddinge.

Rehabilitering

Hälso- och sjukvårdsinsatser i form av rehabilitering för målgruppen enligt Principöverenskommelsen § 11 ingår i landstingets uppdrag för Primärvårdsrehabilitering, specialiserad fysioterapi samt logopedi.

Primärvårdsrehabilitering ska vara förstahandsvalet då behov av rehabilitering finns hos befolkningen. Verksamheten omfattar akuta och planerade rehabiliteringsinsatser i öppenvård på mottagning och i hemmet. Hemrehabilitering tillämpas då patienten bedöms ha bättre möjlighet att uppnå rehabiliteringsmålen genom insatser i hemmiljön.

För patient med behov av samordnad rehabiliteringsinsats ska vårdgivaren verka för att rehabiliteringsprocessen sker samordnat med patientens övriga behandling eller stöd. Syftet med insatserna är att förbättra patientens aktivitets- och funktionsförmåga med målsättningen att återvinna eller bibehålla bästa möjliga funktion och tidigt åtgärda försämring av funktionstillstånd, samt skapa goda villkor för ett självständigt liv med aktivt deltagande i samhällslivet. Vårdgivaren ska arbeta utifrån ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande perspektiv.

Primärvårdsrehabiliteringens basuppdrag utförs av legitimerad arbetsterapeut, legitimerad dietist och legitimerad fysioterapeut med eventuella tilläggstjänster kiropraktik, och kombinerad fysikalisk lymfödemterapi samt behandling i bassäng. Från och med 1 maj 2014 ingår även naprapati som tilläggstjänst.

De rehabiliteringsinsatser i bostaden/daglig verksamhet som ingår i Principöverenskommelsen § 11 är hemrehabilitering eller hembesök av arbetsterapeut och fysioterapeut.

Vårdgivare som har landstingets uppdrag att utföra insatserna dagtid vardagar är godkända enligt LOV (lagen om valfrihetssystem) och ingår i Vårdval Primärvårdsrehabilitering och Specialiserad fysioterapi. För närvarande finns för utförandet av primärvårdsrehabilitering 67 mottagningar och 90 mottagningar inom specialiserad fysioterapi.

Specialiserad habilitering

Landstingets habiliteringsverksamhet utförs i huvudsak enligt HSL men den kan, om den enskilde så begär, utföras enligt LSS § 9.1 (avser endast insatsen råd och stöd). I Stockholms län finns dels lokala habiliteringscenter men även specialiserade länsövergripande verksamheter.

Habiliteringsverksamheten är en extra resurs inom hälso- och sjukvården som endast erbjuds barn, ungdomar och vuxna med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar såsom vid utvecklingsstörning, autismspektrumstörningar, rörelsenedsättning och flerfunktionsnedsättning. Verksamheten bedömer behov av insatser och ger råd, stöd och behandling till personer med funktionsnedsättningar med syfte att de ska bibehålla och utveckla sina förmågor för att kunna vara delaktiga i samhället och få en fungerande vardag.

Habiliteringens personal (arbetsterapeut, sjukgymnast, psykolog, kurator, logoped och specialpedagog) ger även vägledning kring funktionsnedsättningen till närliggande, personens nätför och berörda verksamheter kring en person med funktionsnedsättning, som till exempel förskola/skola, daglig verksamhet eller gruppboende.

Den habiliteringsverksamhet som idag ingår i landstingets uppdrag omfattas inte av Principöverenskommelsen § 11.

Hjälpmedel

Utifrån landstingets modell för organisation av hjälpmedelscentralverksamheten samt för verksamheten som hanterar förbrukningshjälpmedel kan hjälpmedel delas in i två huvudgrupper:

- Medicintekniska hjälpmedel
- Förbrukningshjälpmedel och näringssprodukter.

Medicintekniska hjälpmedel delas in i bashjälpmedel (enkla hjälpmedel) och hyrhjälpmedel (komplexa hjälpmedel).

Personer i behov av personligt förskrivna hjälpmedel på landstingets bekostnad kan få det förskrivet av exempelvis distriktsköterskor, arbetsterapeuter och sjukgymnaster som finns på bland annat husläkarmottagningar, inom primärvårdsrehabilitering och sjukhus. I vissa fall är förskrivningsrätten förbehållet läkare, dietister med flera.

Landstinget är enligt HSL skyldigt att tillhandahålla hjälpmedel till personer i länet för deras dagliga livsföring i hemmet och i närmiljön samt för vård och behandling. Landstinget och kommunerna har efter ÄDEL-reformen och 1994-års Handikappreform ett delat ansvar för hjälpmedel.

Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) och Stockholms läns landsting (SLL) har förtigligt ansvars- och kostnadsfördelning av framförallt medicintekniska hjälpmedel vilket finns reglerat i dokument daterat 1997-02-25 som verksamheterna fortfarande arbetar efter, se <http://www.hjalpmedelsguiden.sll.se/Ansvar/KSL-overenskommelse/> eller <http://www.ksl.se/svenska/overenskommelser.html>

2014-04-14

Sedan överenskommelsen tecknades 1997 har förändringar skett som gör att det finns ett behov av revidering av överenskommelsen. Arbete med detta är påbörjat. Framförallt är det problem kring hjälpmmedel i bostad med särskild service, där det råder ständiga diskussioner mellan kommun och landsting kring personlyftar och lyftsalar till dessa. Dessutom finns skrivningar såsom exempelvis ”personligt förskrivna hjälpmmedel” som kan förorsaka gränsdragningsproblem.

Nuvarande ansvarsfördelning för målgruppen i bostad med särskild service

Medicintekniska hjälpmmedel (hyr- och bashjälpmmedel) - kommunerna ansvarar för att tillhandahålla och kostnadsmässigt för arbetsjälpmmedel definierat som alla typer av lyftar, t.ex. personlyftar, sänglyftar, toalettlyftar, rullstol med vårdaraggregat samt duschsängar inklusive alla tillbehör. Landstinget ansvarar förskrivnings- och kostnadsmässigt för övriga personligt förskrivna hjälpmmedel.

Förbrukningshjälpmmedel och näringssprodukter - kommunen ansvarar kostnadsmässigt för inkontinenhjälpmmedel men förskrivning sker av distriktsköterska som arbetar på landstingets uppdrag. Landstinget ansvarar förskrivnings- och kostnadsmässigt för näringssprodukter, kompressionsmaterial, förbands- och sjukvårdsartiklar samt testmaterial vid diabetes.

Nuvarande ansvarsfördelning för målgruppen i daglig verksamhet

Daglig verksamhet ska på kommunens bekostnad vara utrustat så att brukarna kan vistas och delta i de aktiviteter som erbjuds. Om enstaka brukare kräver hjälpmmedel utanför grundutrustningen kan dessa förskrivas som ett personligt hjälpmmedel på landstingets bekostnad.

Landstingets kostnader idag

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens (HSF) har ingen särredovisning av kostnader för hälso- och sjukvårdsinsatser till målgruppen. Besök i boende med särskild service och daglig verksamhet ingår i de totala kostnaderna för basal hemsjukvård inom husläkaruppdraget inklusive kvälls- och nattpatrullernas verksamhet samt primärvårdsrehabilitering.

De kostnader som redovisas nedan är HSF kostnader för köpt vård 2013, det vill säga beställarens kostnad, inte faktisk kostnad hos vårdgivarna. Denna går inte att få fram, dels på grund av att många vårdgivare är privata och dels att den landstingsinterna verksamheten inom SLSO (Stockholms Läns Sjukvårdsområde) inte särredovisar kostnader för hemsjukvård.

I redovisade kostnader för basal hemsjukvård, primärvårdsrehabilitering och särskilda avtal ingår inte Norrtälje, som har eget kostnadsansvar för dessa områden och dessa särredovisas nedan. Inom hjälpmedelsområdet har dock HSF fullt kostnadsansvar och kostnaderna för Norrtäljes befolkning ingår i redovisat belopp.

Basal hemsjukvård

De uppgifter som finns inom basal hemsjukvård och som beräkningarna grundar sig på är kostnader och antalet besök av distriktsköterska/sjuksköterska/ undersköterska, antalet registrerade i hemsjukvård samt uppgifter från HSF-rapporten "Basal hemsjukvård – vad har hänt sedan 2008? Resultat från undersökning hösten 2010".

I rapporten framgick att sex procent av hemsjukvårdspatienterna avsåg boende med särskild service och daglig verksamhet. I rapporten har också konstaterats att antalet besök hos personer i boende i genomsnitt var cirka dubbelt så många som personer i eget boende.

Det totala antalet besök för distriktsköterska/sjuksköterska/undersköterska var 2 027 391 stycken år 2013. Sex procent av dessa (enligt rapporten ovan) motsvarar 121 643 besök.

Den totala kostnaden för basal hemsjukvård exklusive läkarinsatser uppgick 2013 till 487 miljoner kronor. Detta ger en kostnad per besök på 240 kronor.

121 643 besök x 240 kronor x 2 ger en beräknad kostnad på **58,4 mkr.**

Primärvårdsrehabilitering

Inga kostnader kan heller särskiljas för primärvårdsrehabilitering. I det tidigare arbetet med projektet "Hemsjukvård 2015" beräknades kostnaderna för primärvårdsrehabilitering till 10 % av de totala kostnaderna som SLL räknat fram (exkl. hjälpmittel) för överföring till kommunerna.

I beräkningen för LSS förutsätts på samma sätt att kostnaderna för PV-rehab utgör 10 % av de totala kostnaderna.

Detta ger en beräknad kostnad på **5,8 mkr.**

Särskilda LSS-avtal (HSF)

SLL har särskilda avtal för vissa boenden med särskild service och daglig verksamhet, dessa kostnader ska medtas i beräkningen. Kostnaderna för år 2013 uppgick till **6,5 mkr.**

Särskilda avtal för andningshandikappade patienter (HSF)

SLL och kommunen har delat kostnadsansvar för andningshandikappade patienter. SLLs kostnader för dessa bör ingå i överföringen. Det finns i dagsläget 6 patienter inom boenden med särskild service och daglig verksamhet till en sammanlagd kostnad på **4,2 mkr.**

Hjälpmittel, inklusive Norrtälje

Här ingår kostnader för hyr-, bas- och förbrukningshjälpmittel samt hjälpmittel i daglig verksamhet. Beräkningen är grundad på faktiska kostnader för hyrhjälpmittel och hjälpmittel i daglig verksamhet. Kostnaderna har beräknats för bas- och förbrukningshjälpmittel enligt samma princip som för basal hemsjukvård, dvs 6 % av kostnader i basal hemsjukvård. (däremot tas inte dubbla kostnaden upp eftersom varje besök inte föranleder förskrivning av hjälpmittel).

2014-04-14

Beräknade kostnader per verksamhet, mkr

Hyrhjälpmédel	1,7
Bashjälpmédel	2,64
Förbrukningshjälpmédel	0,83
Daglig verksamhet	1,6
Totalt	6,8

Totalt beräknade kostnader hjälpmédel är **6,8 mkr.**

Norrtälje, exklusive hjälpmédel

En separat beräkning har gjorts av Tiohundraförvaltningen, beräknad kostnad för basal hemsjukvård och primärvårdsrehabilitering är **2,3 mkr.**

Totalt beräknade kostnader för boenden med särskild service och daglig verksamhet inom SLL 2013

Verksamhet	Beräknad kostnad 2013, mkr
Besök inom LSS-boende/daglig verksamhet	58,4
Primärvårdsrehabilitering	5,8
Särskilda avtal LSS	6,5
Särskilda avtal andningspatienter	4,2
Norrtälje	2,3
Hjälpmédel	6,8
Totalt ber belopp SLL	84,0

2014-04-14

Varför en förändring av Principöverenskommelsen § 11?

Lidingö stad framförde i en skrivelse 2008-08-28 till KSL att en egen kommunal hälso- och sjukvårdsorganisation i respektive kommun skulle kunna förbättra tillgängligheten, kontinuiteten och samordningen av hälso- och sjukvården och omvärdnaden för personer med funktionsnedsättning. Ett antal kommuner har också hemställt hos KSL om att medicinskt ansvarig sjuksköterskas ansvar i § 11 i Principöverenskommelsen tas bort.

Presidiegruppen gav 2009 KSL-kansliet och HSN-förvaltningen i uppdrag att utreda frågan om samarbete mellan hemtjänst och hemsjukvård. Det handlade då främst om egenvård och delegeringar. Vid Presidiegruppens möte 2009-04-20 framgår att kartläggning samt förslag om hur hälso- och sjukvården i LSS boenden och daglig verksamhet fungerar och kan förbättras även ska ingå i utredningen.

I augusti 2009 redovisades till Presidiegruppen att tidigare utredningsarbete numera sågs som ett eget uppdrag, d.v.s.

- Kartläggning av hur hälso- och sjukvården i LSS boenden och daglig verksamhet fungerar och kan förbättras inklusive medicinskt ansvarig sjuksköterskas ansvar i särskilt boende enligt LSS.

En arbetsgrupp med representanter från Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, ett par kommuner och KSL presenterade ett diskussionsunderlag på en kommundialog den 2 juni 2010.

KSL:s vård- och omsorgsberedning beslutade 2010-09-23 att sända ut förslaget på remiss till kommunerna.

Förslaget från arbetsgruppen efter kommundialog 2010

Arbetsgruppen föreslog att § 11 i Principöverenskommelsens skulle upphöra att gälla, och att detta kunde ske i samband med en kommunalisering av hemsjukvården. I avvaktan på detta föreslogs att landstinget skulle sluta med kommunerna om utförande av hälso- och sjukvårdsinsatser motsvarande basal hemsjukvård (exklusiva läkarinsatser) målgruppen enligt Principöverenskommelsen § 11. Förslaget skickades ut på remiss till samtliga kommuner. Ett flertal kommuner sade i sina remissvar att man vill avvaka den väntade kommunaliseringen av hemsjukvård, varför avtal enligt ovan aldrig kom till stånd.

Hemsjukvård 2015

I arbetet med ”Hemsjukvård 2015” och det förslag på inriktningsområde som antogs av Presidiegruppen juni 2012 framgår att:

I samband med en huvudmannaskapsförändring kommer även Stockholms läns särskilda överenskommelse (principöverenskommelsen § 11) gällande hälso- och sjukvårdsinsatser till personer i bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt LSS att förändras. Det innebär att kommunerna själva får organisera och ansvara för hälso- och sjukvårdsinsatserna (exklusiva läkarinsatser) som även inkluderar rehabilitering och habilitering.

Landstinget utför idag dessa insatser enligt normaliseringssprincipen, vilket innebär att huvudregeln är att individerna besöker sin öppenvårdsmottagning för hälso- och sjukvårdsinsatser. Den som inte kan ta sig till mottagning erhåller hemsjukvård eller får så kallade hembesök. Denna princip föreslås gälla även efter en förändring av Principöverenskommelsens § 11.

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutade i september 2013 att ge hälso- och sjukvårdsdirektören i uppdrag att utarbeta förslag till organisation av den framtida hemsjukvården. Detta med anledning av att det gemensamma arbetet med Hemsjukvård 2015 (via landstinget och Kommunförbundet Stockholms län) identifierat komplikationer som omöjliggör en förändring av ansvaret för hemsjukvård under 2015. I uppdraget med att ge förslag på den framtida hemsjukvården inkluderas även hälso- och sjukvårdsinsatser för personer som bor i LSS bostad med särskild service och daglig verksamhet.

Det nya uppdraget

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen och KSL-kansliet har diskuterat fortsatt arbete för hemsjukvård utifrån den förändrade inriktningen av "Hemsjukvård 2015". Detta har utmynnlat i ett gemensamt projekt för hälso- och sjukvårdsinsatser i LSS boenden inklusive daglig verksamhet och hur § 11 i principöverenskommelsen ska hanteras. Uppdraget ska presentera ett förslag på definition av vilka hälso- och sjukvårdsinsatser som respektive huvudman ska ansvara för utifrån HSL. Det gäller vilka hälso- och sjukvårdsinsatser i LSS bostäder och daglig verksamhet som ska ingå i respektive huvudmans ansvar där även frågor kring hjälpmittel, rehabilitering och habilitering behöver definieras. Landstingets kostnader för insatserna som utförs ska redovisas och en skatteväxlingsnivå beräknas.

Syfte med upphörande av § 11 i Principöverenskommelsen

§ 11 innebär att kommunerna har det juridiska ansvaret (huvudmannaskapet), men att landstinget ansvarar för utförandet av hälso- och sjukvårdsinsatserna. Syftet med föreslagen förändring är att kommunerna också ska ansvara för att hälso- och sjukvårdsinsatserna utförs.

Förutsättningar och avgränsningar

Den hälso- och sjukvård som utförs idag av landstinget ligger till grund för vad som ska överföras från landstinget till kommunerna. Det innebär att de hälso- och sjukvårdsinsatser som i dag utförs av landstinget på primärvårdsnivå (basal hemsjukvård inklusive enstaka hembesök och primärvårds-rehabilitering) i bostad med särskild service och i daglig verksamhet samt förskrivning och kostnadsansvar för vissa hjälpmittel till målgruppen ska överföras. Insatser av läkare och inom landstingets uppdrag för specialiserad habilitering är inte berörda av förändringen.

Utgångspunkten för arbetet är ett tydligt patient/bruksfokus.

2014-04-14

Grunden för de beräkningar av skatteväxlingsnivå som föreslås bygger dels på den ersättning som landstinget 2013 gav sina utförare av hälso- och sjukvårdsinsatserna, dels på uppräknat effektivt skatteunderlag 2013.

Överföring av hälso- och sjukvårdsinsatser från landstinget till kommunerna – förslag

Arbetsgruppen föreslår att § 11 i Principöverenskommelsen från 1994 upphör.

Förändringen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2015 och finansieras genom en skatteväxling fr.o.m. den 1 januari 2016.

Finansieringen under perioden 1 oktober 2015 till den 31 december 2015 sker med ett bidrag från landstinget till kommunerna motsvarande en fjärdedel av skatteväxlingen.

Målgrupp

Individer som har beslut om bostad med särskild service och/eller daglig verksamhet (LSS § 9.8, § 9.9 och § 9.10) i kommunen och som är i behov av hälso- och sjukvårdsinsatser i boendet eller den dagliga verksamheten samt de som har behov av hjälpmedel (medicintekniska och förbrukningshjälpmedel samt näringssprodukter).

Normaliseringsprincipen

Om individ tillhörande målgruppen önskar få hälso- och sjukvårdsinsatsen i öppenvård (inom husläkarverksamhet och primärvårdsrehabilitering) kan de välja, eller få hjälp att välja, alternativ i linje med övrig befolkning. För övriga hälso- och sjukvårdsinsatser har målgruppen tillgång till dessa i likhet med övriga invånare.

Hälso- och sjukvårdsinsatser

Kommunen ansvarar för de insatser som målgruppen är i behov av. Det är hälso- och sjukvård som utförs av distriktsköterska, sjuksköterska eller undersköterska. I ansvaret ligger även alla kostnader för sårvårdsmaterial. Landstinget ansvarar för läkarinsatserna för målgruppen oavsett var de utförs.

Lokala riktlinjer i varje kommun bör utarbetas gällande samarbete mellan de olika vårdgivarna som arbetar på huvudmännens uppdrag för målgruppen. Detta bl a med syfte att säkerställa informationsöverföring och patientsäkerhet.

Kommunen utför rehabilitering och habilitering i boendet/daglig verksamhet för målgruppen och prioriterar behovet. Specialiserad habilitering ansvarar landstinget för (se bilaga för ansvarsfördelning).

2014-04-14

Hjälpmmedel

Medicintekniska hjälpmmedel för målgruppen

Kostnadsansvaret för medicintekniska hjälpmmedel fördelar efter respektive huvudmans medicinska-, behandlings- och omvärdnadsmässiga ansvar. Förskrivning sker främst av den huvudman som har kostnadsansvaret, men förskrivning kan också ske av den som inte har kostnadsansvaret, s.k. förtroendeförskrivning. Medicintekniska hjälpmmedel delas in i bashjälpmmedel och hyrhjälpmmedel.

Bashjälpmmedel

Bashjälpmmedel är enkla hjälpmmedel, t ex rollatorer, duschkallar, madrasser toaförhöjningar, förhöjningsdynor och tyngdtäcken. Vid förskrivning till målgruppen faller kostnadsansvaret på kommunen. En beskrivning av bashjälpmmedel kommer att utarbetas.

Hyrhjälpmmedel

Hyrhjälpmmedel är mer komplexa hjälpmmedel. Ansvaret definieras på funktionsnivå (med funktion avses produkten inklusive alla tillbehör som ska tillgodose behovet av en funktion) och fördelar enligt nedan.

Kommunens kostnadsansvar för hyrhjälpmmedel är inom områdena sängar, madrasser, alla typer av lyftar, hygien (bad, dusch, toa), transportrullstolar, vårdaragggregat till rullstolar, vårdarstylda elrullstolar samt larm (ej epilepsialarm).

Landstinget har kostnadsansvar för övriga hyrhjälpmmedel

Hjälpmmedel i daglig verksamhet

Kommuner har ansvar för att det i daglig verksamhet finns den utrustning och de hjälpmmedel som krävs för att personerna ska kunna vistas och delta i arbetet på den dagliga verksamheten.

Landstinget har kostnadsansvar för hjälpmmedel som är specialanpassade för den enskilda brukaren.

Förbrukningshjälpmmedel och näringssprodukter

Till förbrukningshjälpmmedel räknas förbands- och sjukvårdsartiklar, kompressionsmaterial, inkontinenshjälpmmedel, näringssprodukter och testmaterial vid diabetes.

Kommunen har kostnads- och förskrivningsansvar för inkontinenshjälpmmedel, förbands- och sjukvårdsartiklar samt kompressionsmaterial.

Landstinget har kostnads- och förskrivningsansvar för testmaterial vid diabetes samt näringssprodukter.

Övriga hjälpmmedel

Landstinget har kostnadsansvaret för personligt förskrivna hjälpmmedel till barn och ungdomar till och med 17 år samt personligt förskrivna hjälpmmedel inom områdena hörsel-, syn- och ortopedtekniska samt kosmetiska hjälpmmedel.

Hälso- och sjukvårdsinsatser efter att § 11 Principöverenskommelsen upphör

Arbetsgruppens förslag innebär följande ansvarsfördelning för personer som bor i bostad med särskild service eller har daglig verksamhet.

Kommunens ansvar

- Hälso- och sjukvårdsinsatser inklusive rehabilitering och habilitering som sker i bostaden respektive daglig verksamhet.
- Förskriva läkemedel i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2001:16) om kompetenskrav för sjuksköterskor vid förskrivning av läkemedel.
- Förskrivnings- och kostnadsansvar för inkontinenshjälpmedel, förbands- och sjukvårdsartiklar, kompressionsmaterial, bashjälpmedel samt för vissa definierade hyrhjälpmedel.
- Ansvar för att legitimerad personal i verksamheten svarar för att information ges till patientens läkare om aktuell status.
- Uppmärksammar behov, initierar och deltar i vårdplanering.

Landstingets ansvar

- Alla läkarinsatser (inklusive besök i boendet/daglig verksamhet)
- All övrig vård på ”specialiserad nivå” som sker i boendet och daglig verksamhet och som ingår i uppdragen för avancerad sjukvård i hemmet (ASIH), specialiserad palliativ vård och specialistpsykiatri.
- Specialiserad rehabilitering (exempelvis inom uppdragen för neuroteam samt inom neurologi, onkologi och lymfödem)
- Logopedi
- Hörsel- och synrehabilitering.
- Specialiserad habilitering. Insatser kan vara av utredande eller behandlande karaktär. Kunskapsöverföring till kommunens personal, som utför habilitering i vardagen, avseende funktionsnedsättningar och konsekvenserna av dessa hos den enskilde.
- Kostnadsansvar för näringssprodukter och testmaterial för diabetes samt för vissa definierade hyrhjälpmedel.
- Förskrivnings och kostnadsansvar för synhjälpmedel, hörselhjälpmedel, ortopedtekniska hjälpmedel samt kosmetiska hjälpmedel
- Fotsjukvård
- Dietetik
- Ansvar för att legitimerad personal i landstingets verksamhet ger information till legitimerad personal i kommunens verksamhet om beslutade insatser och aktuell status
- Uppmärksammar behov, initierar och deltar i vårdplanering
- Har kostnadsansvar för läkemedel och förbrukningsartiklar som omfattas av läkemedelsförmånen, förskrivna enligt lagen om läkemedelsförmåner (2002:160) till enskild patient

2014-04-14

- För kostnaderna för provtagningsmateriel (provtagningsrör och tillhörande nålar) för ordinerade prover och där provet tas av personal verksamma på kommunens uppdrag
- För vårdhygienisk experthjälp till kommunerna. Länets kommuner köper idag vårdhygienisk smittskyddskompetens från landstinget vad avser vård- och omsorgsboenden för äldre. Motsvarande samverkansavtal behöver upprättas vad avser denna målgrupp.

Finansiering av förändringen

Finansieringen av att kommunerna fortsättningsvis ska utföra hälso- och sjukvård till målgruppen i bostad med särskild service och i daglig verksamhet bygger på landstingets beräkningar av kostnader för 2013.

Stockholms läns landsting har utfört hälso- och sjukvård för målgruppen sedan 1994. I övriga riket är det kommunerna som utfört hälso- och sjukvården alltsedan kommunerna blev huvudmän.

Skatteväxling

Kommunernas övertagande finansieras med en skatteväxling, vilket innebär att landstinget sänker skattesatsen med två öre och kommunerna höjer sina skattesatser med motsvarande. Stockholms läns landstings ersättning till utförarna i denna verksamhet beräknades 2013 uppgå till ca 84 miljoner kronor. Två öre motsvarar 94,6 miljoner kronor på årsbasis (2013).

Skatteväxlingen föreslås ske den 1 januari 2016. Om kommunerna tar över verksamheten före den 1 januari 2016 ska Stockholms läns landsting ersätta kommunerna. Ersättningen ska beräknas som 1/365 per dag multiplicerat med värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag.

Om kommunerna tar över verksamheten den 1 oktober 2015, ska Stockholms läns landsting således ersätta kommunerna med 92/365-delar av värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag. Detta motsvarar cirka 25 miljoner kronor. Betalningen skall göras senast den 30 november 2015 och fördelas enligt respektive kommunens folkmängd den 1 november 2014.

Nationellt utjämningssystem

Första januari 2004 infördes ett nationellt utjämningssystem för LSS-insatser. Kostnaderna för kommunerna i övriga län motsvarar 83 procent av rikets kostnad. Eftersom kommunerna i övriga län har utfört hälso- och sjukvårdsinsatserna inom LSS-boenden och inom daglig verksamhet, har 83 procent av denna kostnad ingått i kostnaden för varje insats, som sedan utjämnats i det nationella utjämningssystemet. Detta har också gällt för kommunerna i Stockholms län.

Hälso- och sjukvårdsinsatserna inom LSS utgör knappt två procent av hela kostnaden för insatserna boende barn, boende vuxna och daglig verksamhet. När också kommunerna i Stockholms län, som står för 17 procent av rikets kostnad, kommer att utföra hälso- och sjukvårdsinsatser, kommer volymen i det nationella utjämningssystemet för aktuella insatser att öka med 0,3 procent (2 procent av 17 procent).

Eftersom utjämningssystemet för LSS-insatser också tar hänsyn till vårdtyngden, via det s.k. personalkostnadsindexet, kommer inte skillnader i vårdtyngd att bli märkbara mellan kommunerna.

Bilaga 1

Förtydligande kring vad är *bashabilitering* respektive *specialiserad habilitering*

Enligt Socialstyrelsen definition är *habilitering* insatser som ska bidra till att en person med medfödd eller tidigt förvärvad funktionsnedsättning, utifrån dennes behov och förutsättningar, utvecklar och bipehåller bästa möjliga funktionsförmåga samt skapar goda villkor för ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

I förslaget är kommunens *bashabilitering* benämnd som habilitering i vardagen och *specialiserad habilitering* är de insatser som ges av landstingets habiliteringsverksamhet.

Utifrån brukarperspektiv är det omöjligt att på gruppnvå definiera bas- och specialisthabilitering. Samverkan krävs i varje enskilt fall, vem som ansvarar för vilka insatser framkommer i den samordnade planeringen.

Landstingets ansvar omfattar alla som tillhör målgruppen oberoende av boendeform, d.v.s. även de som har dagligverksamhet och/eller särskilt boende.

Kommunen ansvarar för:

- habilitering i vardagen utförs av kommunal personal i daglig verksamhet, särskilt boende, hemtjänst och andra stödformer i ordinärt boende
- att kommunens arbetsterapeuter, sjukgymnaster och sjuksköterskor stödjer och är delaktiga i kommunens ansvar för habilitering i vardagen, utifrån den enskildes behov
- verksamhetsstöd, utbildnings- och fortbildningsinsatser som normalt ligger inom ramen för arbetsgivaransvaret för att garantera en verksamhet utifrån behov hos personer med funktionsnedsättningar.
- att uppmärksamma, initiera och förmedla kontakt med landstingets habiliteringsverksamhet då behov föreligger
- uppmärksamma behov, initiera och delta i samordnad planering
- tillsammans med landstingets habiliteringsverksamhet planera och genomföra utbildningsinsatser.

Landstinget ansvarar för:

- tvärprofessionella specialisthabiliteringsinsatser enligt HSL till barn, ungdomar och vuxna, oberoende av boendeform och sysselsättning, som har behov av sådana insatser. Insatser kan vara av utredande eller behandlande karaktär.
- kunskapsöverföring till kommunens personal, som utför habilitering i vardagen, avseende funktionsnedsättningar och konsekvenserna av dessa hos den enskilde.
- att uppmärksamma behov, initiera och delta i samordnad planering
- att tillsammans med kommunen planera och genomföra utbildningsinsatser.

Kommunstyrelsen
i Stockholms läns kommuner

Ytterligare beslut krävs angående skatteväxling LSS

Samtliga kommuner i Stockholms län har antagit KSLs rekommendation att ta över utförandet av viss hälso- och sjukvård inom LSS verksamheter. Stockholms läns landsting har fattat motsvarande beslut. Finansiering av detta sker genom en skatteväxling med Stockholms läns landsting vid årsskiftet 2015-2016.

Efter förnyad kontakt med finansdepartementet har vi fått ytterligare information om frågans formella hantering. Beslutet om att ta över utförandet av viss hälso- och sjukvård inom LSS verksamheter ska fattas av kommunfullmäktige. För att skatteväxlingen ska hanteras av finansdepartementet måste dock ytterligare ett beslut fattas i kommunfullmäktige, och även landstingsfullmäktige, utöver tidigare rekommenderat beslutsförslag. Detta tillägg avser att hemställa hos finansdepartementet om en justering av den kommunalekonomiska utjämningen. Beslutssatsen ska lyda som följer;

Kommunfullmäktige beslutar

att tillsammans med Stockholms Läns Landsting och övriga kommuner i länet hemställa hos finansdepartementet att de länsvisa skattesatserna i 2§ och 3§ förordningen (2013:976) om kommunalekonomisk utjämning höjs 2 öre för kommunerna och sänks 2 öre för Stockholms Läns Landsting från och med 1 januari 2016.

Beslut om att anta KSLs rekommendation, samt det ovan redovisade beslutet om att hemställa om kommunalekonomisk justering ska vara KSLs kansli tillhanda **senast fredagen 25 september 2015**.

KSL kommer att översända de båda besluten från länets kommuner samlat till finansdepartementet.

Vi beklagar att vi inte har kunnat ge information om denna kompletterande beslutsformulering tidigare.

Vid frågor kontakta Gunilla Hjelm-Wahlberg, telefon 08-615 94 40 eller e-post gunilla.hjelm-wahlberg@ksl.se.

Med vänlig hälsning

KOMMUNFÖRBUNDET STOCKHOLMS LÄN



Madeleine Sjöstrand
förbundsdirektör

Två öre i skatteväxling utbetalat som driftbidrag under 1 okt 2015 - 31 dec 2015

Län	Folkmängd den 1 nov. 2014	Skatteunderlag enligt 2014 års taxering, kronor <i>Uppräkningsfaktor</i>	Uppräknat skatte- underlag, kronor <i>1,033</i>	Skatteutjämnings- underlag, kronor <i>(115%)</i>	2 öre ger i intäkt i kronor <i>46 833 98</i> kr/inv	92 dagar av 365 dagar ger
Kommun						
			2014			
			2015			
Länet	2 196 188	481 469 597 600	520 236 566 663	514 281 124 343	102 856 225	25 925 405
Botkyrka	88 802	14 318 062 300	15 470 924 040	20 794 755 460	4 158 951	1 048 284
Danderyd	32 295	10 770 009 500	11 637 189 125	7 562 516 921	1 512 503	381 234
Ekerö	26 631	6 203 897 100	6 703 422 487	6 236 178 607	1 247 236	314 372
Haninge	82 148	14 993 202 200	16 200 424 855	19 236 588 945	3 847 318	969 735
Huddinge	104 139	20 126 825 700	21 747 397 452	24 386 219 216	4 877 244	1 229 333
Järfälla	70 418	14 156 387 100	15 296 231 077	16 489 776 018	3 297 955	831 265
Lidingö	45 493	12 886 549 600	13 924 148 801	10 653 091 261	2 130 618	537 033
Nacka	95 842	23 346 953 900	25 226 803 934	22 443 311 556	4 488 662	1 131 389
Norrtälje	57 464	10 484 671 000	11 328 875 740	13 456 339 134	2 691 268	678 347
Nykvarn	9 728	2 039 496 100	2 203 712 247	2 278 004 787	455 601	114 836
Nynäshamn	26 975	5 010 929 200	5 414 399 197	6 316 733 053	1 263 347	318 433
Salem	16 092	3 349 845 600	3 619 568 468	3 768 262 031	753 652	189 962
Sigtuna	44 027	8 132 389 300	8 787 193 022	10 309 798 187	2 061 960	519 727
Sollentuna	69 260	16 422 462 800	17 744 766 660	16 218 607 274	3 243 721	817 596
Solna	74 374	16 960 701 800	18 326 343 588	17 416 152 143	3 483 230	877 965
Stockholm	912 401	210 350 635 300	227 287 647 753	213 656 850 930	42 731 370	10 770 647
Sundbyberg	43 841	8 780 667 300	9 487 669 070	10 266 242 586	2 053 249	517 531
Söderertälje	92 041	15 586 586 400	16 841 587 164	21 553 231 766	4 310 646	1 086 519
Tyresö	45 144	9 553 346 300	10 322 562 637	10 571 365 966	2 114 273	532 913
Täby	67 400	17 773 282 500	19 204 351 660	15 783 051 260	3 156 610	795 639
Upplands Väsby	41 804	8 332 264 200	9 003 161 449	9 789 238 500	1 957 848	493 485
Upplands-Bro	25 258	4 781 588 000	5 166 591 903	5 914 663 334	1 182 933	298 164
Vallentuna	31 909	6 774 086 100	7 319 521 965	7 472 127 339	1 494 425	376 677
Vaxholm	11 306	2 711 292 100	2 929 599 917	2 647 524 889	529 505	133 464
Värmdö	40 318	8 655 812 600	9 352 761 319	9 441 262 028	1 888 252	475 943
Österåker	41 078	8 967 653 600	9 689 711 133	9 619 231 152	1 923 846	484 915

Indata
Utdata

Formel:

Uppräknat skatteunderlag i länet 2015 * 0,0002 öre / Antal invånare i länet 1 nov 2014 *Antal invånare i respektive kommun
den 1 nov 2014 *92 entreprenad-dagar av 365 kalenderårsdagar

Exempel:

För Botkyrka; 514 281 124 343*0,0002 / 2 196 188 *88 802 *92/365 = 1 048 284

§ 266

Dnr KFKS 2014/811-739

Rekommendation om övertagande av utförandet av hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

Nacka kommun antar Kommunförbundet Stockholms läns rekommendation att kommunen tar över ansvaret för utförandet av hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet.

Ärende

Kommunförbundet Stockholms läns (KSL:s) styrelse föreslår att kommunerna i länet tar över utföraransvaret för hälso- och sjukvård, rehabilitering och habilitering från landstinget. Detta med start från och med 1 oktober 2015. Rekommendationen omfattar de delar som idag utförs i LSS gruppböstad och daglig verksamhet. Utföraransvaret gäller de insatser som utförs av sjuksköterska, arbetsterapeut och sjuk-gymnast/fysioterapeut. Förändringen kommer att finansieras genom skatteväxling. Den samlade effekten av den föreslagna förändringen skulle innebära att Nacka kommun minskar sina kostnader med drygt 2,6 miljoner enligt KSL:s beräkningar. Medel som helt och hållt kommer att behövas för att täcka ökade kostnader. Samtliga kommuner i länet ska ställa sig positiva till föreslagen förändring för att den ska genomföras.

Handlingar i ärendet

Kommunstyrelsens arbetsutskott den 18 november 2014 § 157

Social- och äldrenämndens beslut den 21 oktober 2014, § 174

Sociala kvalitetsenhetens tjänsteskrivelse den 6 oktober 2014

KSL:s rekommendation, Hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet, 2014-06-12

Effekter av övertagande av sjukvård inom LSS inom Stockholms län

Ärendets tidigare behandling

Beslut i kommunstyrelsens arbetsutskott den 18 november 2014 § 157

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslog kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsen

Nacka kommun antar Kommunförbundet Stockholms läns rekommendation att kommunen tar över ansvaret för utförandet av hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet.

Beslut i social- och äldrenämnden den 21 oktober 2014, § 174

Social- och äldrenämnden föreslog kommunstyrelsen att anta Kommunförbundet Stockholms läns rekommendation att kommunen tar över ansvaret för utförandet av hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet.

Yrkanden

Eva Öhbom Ekdahl (M) yrkade bifall till arbetsutskottets förslag.

Beslutsgång

Kommunstyrelsen beslutade i enlighet med Eva Öhbom Ekdahls yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Social och äldrenämnden

Rekommendation om övertagande av utförandet av hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet

Förslag till beslut

Social- och äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen att anta Kommunförbundet Stockholms läns rekommendation att kommunen tar över ansvaret för utförandet av hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet.

Sammanfattning

Kommunförbundet Stockholms läns (KSLs) styrelse föreslår att kommunerna i länet tar över utföraransvaret för hälso- och sjukvård, rehabilitering och habilitering från landstinget. Detta med start från och med 1 oktober 2015. Rekommendationen omfattar de delar som idag utförs i LSS gruppboende och daglig verksamhet. Utföraransvaret gäller de insatser som utförs av sjuksköterska, arbetsterapeut och sjuk-gymnast/fysioterapeut. Förändringen kommer att finansieras genom skatteväxling. Den samlade effekten av den föreslagna förändringen skulle innebära att Nacka kommun minskar sina kostnader med drygt 2,6 miljoner enligt KSLs beräkningar. Medel som helt och hållet kommer att behövas för att täcka ökade kostnader. Samtliga kommuner i länet ska ställa sig positiva till föreslagen förändring för att den ska genomföras.

Ärendet

KSLs styrelse beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2014 att rekommendera länets kommuner att besluta,

1. att § 11 i principöverenskommelsen från 27 maj 1994 upphör att gälla,
2. att ansvaret för utförandet av hälso- och sjukvård övergår från landstinget till kommunerna i länet,
3. att denna förändring finansieras via skatteväxling 2015/2016,
4. att förändringen träder i kraft den 1 oktober 2015,
5. att landstinget ersätter kommunerna senast den 30 november 2015 med motsvarande 92/365 av skatteväxlingens värde 2015.



Landstinget har sedan 1994-års kommunalisering av omsorgen utfört de hälso- och sjukvårdsinsatser som kommunen ansvarar för enligt §§ 18 och 18 a hälso- och sjukvårds-lagen (HSL) i bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Detta regleras i den så kallade Princip-överenskommelsens § 11 från 27 maj 1994 som innebär att kommunerna har det juridiska ansvaret (huvudmannaskapet), men att landstinget ansvarar för utförandet av hälso- och sjukvårdsinsatserna. Syftet med föreslagen förändring är att kommunerna också ska ansvara för att utföra hälso- och sjukvårdsinsatserna.

Landstinget har utfört uppdraget enligt den så kallade normaliseringsprincipen. Huvudregeln är att den enskilde i första hand besöker en öppenvårdsmottagning. Den som inte kan ta sig till mottagningen får besök i hemmet eller i den dagliga verksamheten.

Flera kommuner har under åren aktualiseringat frågan om att ha en egen kommunal hälso- och sjukvårdsorganisation. Detta för att om möjligt förbättra tillgänglighet, kontinuitet och samordning av hälso- och sjukvården med omvärdnaden för personer med funktionsnedsättning.

Presidiegruppen KSL och hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) beslutade den 11 november 2013 att uppdra åt KSL-kansliet och HSF att utreda hur § 11 i Principöverenskommelsen kan avvecklas.

Ett gemensamt projektarbete startade i början av december 2013 med deltagande från HSF, KSL och sakkunniga representanter från kommunerna. Projektgruppen skulle presentera ett förslag på definition av vilka hälso- och sjukvårdsinsatser som respektive huvudman ska ansvara för utifrån HSL. Förslaget gällde vilka hälso- och sjukvårdsinsatser i LSS-bostäder och daglig verksamhet som ska ingå i respektive huvudmans ansvar där även frågor kring hjälpmedel, rehabilitering och habilitering behövde definieras. Landstingets kostnader för insatserna som utförs skulle redovisas och en skatteväxlingsnivå beräknas.

Förslag

Projektgruppens förslag innebär att kommunen ansvarar för utförandet av hälso- och sjukvårdsinsatser inklusive rehabilitering och habilitering som sker i bostaden och på daglig verksamhet. Landstinget ansvarar för utförandet av läkarinsatser och specialiserad hälso- och sjukvård, specialiserad rehabilitering och specialiserad habilitering.

Kommunens ansvar

- Hälso- och sjukvårdsinsatser inklusive rehabilitering och habilitering som sker i bostaden respektive på daglig verksamhet.
- Förskriva läkemedel i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2001:16) om kompetenskrav för sjuksköterskor vid förskrivning av läkemedel.
- Förskrivnings- och kostnadsansvar för inkontinenshjälpmedel, förbands- och sjukvårdsartiklar, kompressionsmaterial, bashjälpmedel samt för vissa definierade hyrhjälpmedel.



- Ansvar för att legitimerad personal i verksamheten svarar för att information ges till patientens läkare om aktuell status.
- Uppmärksammar behov, initierar och deltar i vårdplanering.

Landstingets ansvar

- Alla läkarinsatser (inklusive besök i boendet/daglig verksamhet).
- All övrig vård på ”specialiserad nivå” som sker i boendet och daglig verksamhet och som ingår i uppdragen för avancerad sjukvård i hemmet (ASiH), specialiserad palliativ vård och specialistpsykiatri.
- Specialiserad rehabilitering (exempelvis inom uppdragen för neuroteam samt inom neurologi, onkologi och lymfödem).
- Logopedi.
- Hörsel- och synrehabilitering.
- Specialiserad rehabilitering. Insatser kan vara av utredande eller behandlande karaktär. Kunskapsöverföring till kommunens personal som utför rehabilitering i vardagen, avseende funktionsnedsättningar och konsekvenserna av dessa hos den enskilde.
- Kostnadsansvar för näringssprodukter och testmaterial för diabetes samt för vissa definierade hyrhjälpmmedel.
- Förskrivnings och kostnadsansvar för synhjälpmmedel, hörselhjälpmmedel, ortopedtekniska hjälpmmedel samt kosmetiska hjälpmmedel.
- Fotsjukvård.
- Dietetik.
- Ansvar för att legitimerad personal i landstingets verksamhet ger information till legitimerad personal i kommunens verksamhet om beslutade insatser och aktuell status.
- Uppmärksammar behov, initierar och deltar i vårdplanering.
- Har kostnadsansvar för läkemedel och förbrukningsartiklar som omfattas av läkemedelsförmånen, förskrivna enligt lagen om läkemedelsförmåner (2002:160) till enskild patient.
- Ansvar för kostnaderna för provtagningsmateriel (provtagningsrör och tillhörande nålar) för ordinerade prover och där provet tas av personal verksamma på kommunens uppdrag.
- Ansvar för vårdhygienisk experthjälp till kommunerna. Länets kommuner köper idag vårdhygienisk smittskyddskompetens från landstinget vad avser vård- och omsorgsboenden för äldre. Motsvarande samverkansavtal behöver upprättas vad avser denna målgrupp.

Normaliseringssprincipen fortsätter att gälla. Det innebär att om en person tillhörande målgruppen önskar få hälso- och sjukvårdsinsatsen i öppenvård (inom husläkarverksamhet och primärvårdsrehabilitering) kan de välja, eller få hjälp att välja, alternativ inom vårdvalet som övrig befolkning. För övriga hälso- och sjukvårdsinsatser har målgruppen tillgång till dessa i likhet med övriga invånare.

Utförandet av hälso- och sjukvårdsinsatserna idag

I samband med att omsorgen kommunaliserades 1994 fick primärvården ansvar för den medicinska bashälso- och sjukvården för denna målgrupp i sitt husläkaruppdrag.



Kunskapen om gruppens specifika medicinska behov har tunnats ur alltmer. Kvaliteten på insatserna inom primärvården är ojämn beroende på skiftande kunskap, intresse och tid.

Personalen i boende med särskilt stöd och på daglig verksamhet får idag ägna mycket tid åt att samordna brukarnas kontakter för att hälso- och sjukvården ska fungera. Den vanligaste hälso- och sjukvårdsuppgiften som personalen utför i boendena och på daglig verksamhet är överlämnande av läkemedel. I de flesta fall krävs en delegering från en legitimerad sjuksköterska för att personalen ska få utföra detta. De särskilda boendena som ligger i kommunen är belägna på 17 olika adresser där fem till sex personer bor i varje gruppstuga. Brukaren väljer själv var man vill ha sin öppenvårdskontakt. Det kan innebära, att i ett boende för fem personer har samtliga fem valt olika öppenvårdskontakter. Det innebär att det kan komma distriktsköterskor från fem olika vårdcentraler för att delegera överlämnande av läkemedel. Det händer att vald vårdcentral inte ligger i närområdet. Avståndet kan försvåra för distriktsköterska att komma till boendet för att delegera uppgift till personalgruppen. En både lång och intensiv diskussion kan uppkomma med vårdcentral i närområdet som då ombeds att utföra delegeringen. Detta är ett samordningsproblem som inte är helt ovanligt och som personalen på boendet tvingas att delta i.

I kommunens kundval bedrivs daglig verksamhet på 21 adresser där 170 personer har sin dagliga aktivitet. 13 av verksamheterna ligger i kommunen. Även där sker överlämnande av läkemedel. Arbetstagarna/brukarna kommer inte bara från Nacka kommun utan även från andra kommuner. Här är antalet berörda personer och hälso- och sjukvårdskontakter ännu fler. En alltför stor del av personalens tid i dag läggs på samordning av hälso- och sjukvårdskontakter.

Konsekvenser för målgruppen

Ett kommunalt ansvar för utförandet av hälso- och sjukvården skulle oavsett hur man väljer att organisera detta ge en ökad möjlighet att påverka vårdens innehåll och organisation. Med hälso- och sjukvårdspersonal som en del av personal runt de boende såväl vuxna som barn och arbetstagare finns här en möjlighet till en ökad kompetens inom hälso- och sjukvårdsområdet för all personal. Omsorgspersonalen skulle kunna ägna mera tid till att stötta i vardagen.

Ekonomiska konsekvenser

Kommunernas övertagande finansieras med en skatteväxling, vilket innebär att landstinget sänker skattesatsen med två öre och kommunerna höjer sina skattesatser med motsvarande. Stockholms läns landstings ersättning till utförarna i denna verksamhet beräknades 2013 uppgå till ca 84 miljoner kronor. Två öre motsvarar 94,6 miljoner kronor på årsbasis (2013). Skatteväxlingen föreslås ske den 1 januari 2016. Om kommunerna tar över verksamheten före den 1 januari 2016 ska Stockholms läns landsting ersätta kommunerna. Ersättningen ska beräknas som 1/365 per dag multiplicerat med värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag.



Om kommunerna tar över verksamheten den 1 oktober 2015, ska Stockholms läns landsting således ersätta kommunerna med 92/365-delar av värdet av två öre i utdebitering beräknat på 2015 års effektiva skatteunderlag. Detta motsvarar cirka 25 miljoner kronor. Betalningen ska göras senast den 30 november 2015 och fördelas enligt respektive kommunens folkmängd den 1 november 2014.

Nationellt utjämningssystem

Första januari 2004 infördes ett nationellt utjämningssystem för LSS-insatser. Kostnaderna för kommunerna i övriga län motsvarar 83 procent av rikets kostnad. Eftersom kommunerna i övriga län har utfört hälso- och sjukvårdsinsatserna inom LSS-boenden och inom daglig verksamhet, har 83 procent av denna kostnad ingått i kostnaden för varje insats. Detta har sedan utjämnats i det nationella utjämningssystemet. Det har också gällt för kommunerna i Stockholms län. Hälso- och sjukvårdsinsatserna inom LSS utgör knappt 2 procent av hela kostnaden för insatserna för boende barn, boende vuxna och daglig verksamhet. När också kommunerna i Stockholms län, som står för 17 procent av rikets kostnad, kommer att utföra hälso- och sjukvårdsinsatser, kommer volymen i det nationella utjämningssystemet för aktuella insatser att öka med 0,3 procent (2 procent av 17 procent).

Den samlade effekten av den föreslagna förändringen skulle innebära att Nacka kommun minskar sina kostnader med drygt 2,6 miljoner enligt KSLs beräkningar, se bilaga 2. Medel som kommer att behövas för att täcka kostnaderna för hälso- och sjukvårdspersonal, hjälpmittel, förbands- och sjukvårdsartiklar och vårdhygienisk smittskyddskompetens. Förändringen medför även ett utökat uppdrag för medicinskt ansvariga i kommunen, vilket medför att nuvarande resurs kommer att vara otillräcklig.

Bilagor

1. KSLs rekommendation, Hälso- och sjukvård i bostad med särskild service och daglig verksamhet, 2014-06-12
2. Effekter av övertagande av sjukvård inom LSS inom Stockholms län

Anders Fredriksson
Socialdirektör

Agneta Kling
Medicinskt ansvarig sjuksköterska
Sociala kvalitetsheten

Kommunstyrelsen

Månadsbokslut för mars 2015

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar bokslutet för mars 2015.

Sammanfattning

Det ekonomiskt utfallet för januari-mars 2015 är svagt negativt i jämförelse med budget för perioden, men inte oroande. Ser man på den sammantagna årsprognosén för nämnderna är det negativt. Vidare är den sammanlagda årsprognosén för skatteintäkter och utjämning lägre än budget. Detta kompenseras delvis av utbetalning från Afa försäkring som kommer att ske under 2015 och av att finansnätet för året ser ut att ge en positiv avvikelse jämfört med budget. Den sammantagna bedömningen är att det budgeterade resultatet på drygt 70 miljoner kommer att kunna nås, men att detta förutsätter hög kostnadskontroll och åtgärder, särskilt inom de nämnder som har prognostiserade underskott.

Ärendet

I detta ärende redovisas ekonomiskt utfall för perioden januari-mars 2015 och nämndernas årsprognoser. När det gäller verksamhetsresultat så har inga mätningar skett och nämnderna rapporterar att verksamheterna i huvudsak löper på enligt plan.

Utfallet för perioden januari-mars 2015 var 14 miljoner kronor. Det är en negativ avvikelse med 3 miljoner kronor jämfört med budget för perioden. Avvikelsen beror främst på lägre skatteintäkter än budgeterat. Verksamhetens intäkter har ökat både mot budget och jämfört med föregående år. Intäkterna avser olika taxor och avgifter som kommunen tar betalt för sina tjänster till medborgarna som exempelvis bygglov, VA, avfall, musikskola, barnomsorg m.m. Intäkterna kommer även från olika former av driftbidrag från statliga myndigheter. De flesta bidragen har ökat förutom de som avser gymnasial vuxenutbildning, som har minskat.

Verksamhetens kostnader har varit 25 miljoner kronor högre än budget. Ökningarna avser högre kostnader för ekonomiskt bistånd samt högre hyreskostnader än budgeterat.



Resultaträkning

Januari-mars 2015

Mnkr	Utfall	Budget	Avvikelse
Verksamhetens intäkter	254	242	13
Verksamhetens kostnader	-1 350	-1 324	-25
Avskrivningar	-54	-66	12
Verksamhetens nettokostnader	-1 149	-1 149	-1
Skatteintäkter	1 177	1 173	4
Generella statsbidrag och utjämning	-9	1	-11
Finansiella intäkter	1	2	-1
Finansiella kostnader	-5	-10	5
Årets resultat	14	17	-3

Skatteintäkter och generella statsbidrag

För perioden januari till mars visar skatteintäkter inklusive generella statsbidrag och utjämning ett underskott jämfört med budget med 7 miljoner kronor. Årsprognosens visar på ett underskott om totalt 17,4 miljoner kronor, varav skatteintäkter ökar med 15,1 miljoner kronor medan generella statsbidrag och utjämning m.m. förväntas minska med 33,5 miljoner kronor.

Skatteintäktsökningen för året på 15 miljoner kronor beror på fler invånare än beräknat samt att inkomsterna som skatten beräknas på är högre än vad som beräknades i budget. Slutavräkningen blev också högre än förväntat.

Underskottet från generella statsbidrag och utjämning m.m. (-33,5 miljoner kronor) för året beror till största del på ökad inkomstutjämningsavgift och regleringsavgift. När våra skatteintäkter ökar så också inkomstutjämningen. Fler invånare tillsammans med att bidraget per invånare är något högre än budgeterat, ger ett underskott för inkomstutjämningen på -16,6 miljoner kronor. Regleringsavgiften avviker med -12,4 miljoner kronor jämfört med budget, vilket till största del beror på att statsbidragen sänktes för höjt grundavdrag för pensionärer.

Finansiella intäkter och kostnader

Utfallet för finansiella intäkter och kostnader visar på att kostnaderna är 5 miljoner kronor lägre än budgeterat. Detta beror på det låga ränteläget. Kommunen fortsätter att låna via sitt certifikatsprogram vilket har genererat väldigt låga räntekostnader. Ränteintäkterna är något lägre än budget. Årsprognosens indikerar på att finansnettot hamnar kring 7 miljoner kronor vilket är 15 miljoner kronor lägre än budget.



Återbetalning från Afa

Afa försäkring har beslutat att återbetalda de sjukförsäkringspremier som kommunerna inbetalade under 2004. Detta innebär för Nacka kommunens räkning en engångsintäkt på 22 miljoner kronor år 2015.

Utfall och årsprognos för verksamheter och nämnder

För perioden januari – mars redovisar de flesta nämnder en positiv avvikelse eller utfall enligt budget. Lokalenheten inom kommunstyrelsen har en negativ avvikelse på 18 miljoner kronor, vilket till största del beror på hyresintäkter där man inte är överens om nivåerna samt högre kostnader för inhyrning av lokaler.

Mnkr	Utfall		Budget	Avvik-	Års-
	2015-03	2015-03		else	prognos
Välfärd skola (KS)	●	16	8	8	0
Välfärd samhällsservice (KS)	▲	6	2	5	-2
Lokalenheten (KS)	▲	-3	15	-18	-10
Fastighetsutveckling (KS)	●	1	2	-1	0
Arbets- och företagsnämnden	▲	-46	-42	-4	-6
Fritidsnämnden	●	-34	-34	0	0
Kulturnämnden	●	-32	-33	0	0
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden	●	-7	-8	0	0
Natur- och trafiknämnden	▲	-46	-57	11	-3
Socialnämnden	●	-164	-164	0	0
Utbildningsnämnden	▲	-619	-625	6	-10
Äldrenämnden	●	-166	-166	0	0
Överförmyndarnämnden	●	-2	-2	0	0

● Årsrognos utfall i linje med budget
▲ Årsprognos negativ avvikelse jfr budget

Årsprognosen för nämnder och verksamheter är sammantaget negativ. Välfärd samhällsservice (inom kommunstyrelsen) prognostiseras ett underskott på 1,8 miljoner kronor. Underskottet avser daglig verksamhet inom Omsorgen. Flera åtgärder har vidtagits för att få ekonomisk balans i verksamheten och den granskas för närvarande, vilket kommer att leda till flera åtgärder.

Lokalenhetens (inom kommunstyrelsen) prognostiserade underskott beror till största del på personalkostnader som kvarstår efter fastighetsaffären i slutet av 2014, eftersom ingen personal gick över till Rikshem.

Arbets- och företagsnämndens prognostiserade underskott för året beror dels på att statsbidragen för gymnasial vuxenutbildning blir lägre än budgeterat, dels på en avvikelse



inom ekonomiskt bistånd. Nämnden övertog ansvaret för ekonomiskt bistånd från social- och äldrenämnden vid årsskiftet 2014/15.

Natur- och trafiknämndens prognostiserade underskott på drygt 3 miljoner kronor beror på åtgärder som har gjorts för att förhindra ras från Henriksdalsberget ner mot gångvägen vid Svindersviken. Åtgärden har visat sig bli långt mer omfattande än vad som först förutsågs, men har bedömts vara långsiktigt nödvändiga utifrån planerade gång- och cykelstråk i ett framväxande Nacka stad.

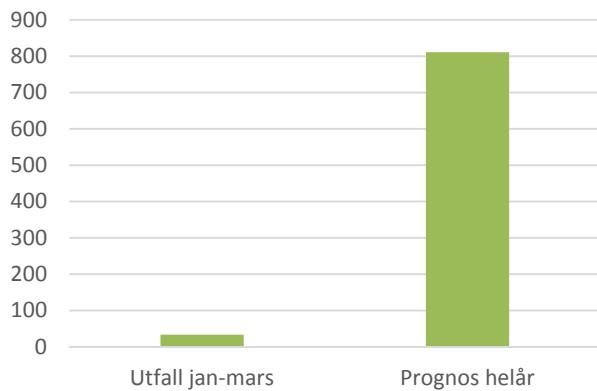
Utbildningsnämnden prognostiserar ett underskott på 10 miljoner kronor. Det beror på en fortsatt ökning av behov av individresurser inom förskolan samt på att antalet gymnasieelever är fler än vad som prognostiseras.

Socialnämnden som under 2014 haft problem med ekonomi i balans i vissa verksamheter lämnar en prognos för året på ett ekonomiskt utfall som ligger i nivå med budget. Inom individ- och familjeomsorgen har antalet öppenvårdsinsatser till barn och unga fortsatt att öka under årets första tre månader. Det är insatserna familjebehandling, strukturerad öppenvård och kontaktfamilj som har ökat. Däremot är antalet dygnspelade unga lägre – men kostnaden per placerad högre då många av de unga har ett mycket komplext behov.

Investeringar

Utfallet för investeringsinkomster uppgår per sista mars till 87,4 miljoner kronor, varav den största delen härrör till Älgöprojektet (gatukostnadsersättning och VA-anslutningsavgifter). Utgifterna uppgår till 120,8 miljoner kronor vilket ger ett netto på 33,3 miljoner kronor, vilket är drygt fyra procent av årsprognosen på 811 miljoner kronor. För motsvarande period föregående år var nettoinvesteringarna 49,1 miljoner kronor och totalt för året blev utfallet knappt 600 miljoner.

Utfall januari – mars samt prognos för 2015 för kommunens nettoinvesteringar



Exploateringenshetens investeringsinkomster uppgår för perioden till 87,4 miljoner kronor och utgifterna uppgår till 62,7 miljoner kronor, vilket ger ett positivt nettoutfall på 24,7 miljoner kronor. Årsprognoserna ligger på -110 miljoner kronor netto. De största



projektutgifterna för perioden avser Kvarnholmsförbindelsen med 20,8 miljoner kronor och ny påfartsramp vid Björknäs med 16,2 miljoner kronor.

Enheten för fastighetsutveckling och lokal enheten har tillsammans ett totalt utfall på 34,9 miljoner kronor, vilket är tio procent av den totala årsprognoserna på 348 miljoner kronor. De största projekten som pågår är: återuppbyggnad av Långsjöns förskola 9,8 miljoner kronor, ny förskola på Lots Galärvägen 3,6 miljoner kronor, bredning av Nacka bollhall 3,2 miljoner kronor och restaurang till Hamn 3,3 miljoner kronor.

Natur- och trafiknämnden har utfall på 20 mnkr och årsprognos på 230 miljoner kronor. Inom VA-verket har reinvesterat 4 mnkr i ledningsnät och inom avfallsverket redovisas utgifter på 8 mnkr för tillbyggnad Österviks återvinningscentral.

Sammanfattande bedömning

Det ekonomiska utfallet för årets tre första månader är svagt negativt, men inte oroande. Ser man på prognoserna för helåret så är den samlade prognoserna för nämnderna en negativ avvikelse jämfört med budget. Aktivt åtgärdsarbete krävs för att kunna minska prognostiseringen underskott. Utbetalningen från Afa försäkring och ett förväntat högre positiva finansnetto än budgeterat bidrar till att förbättra kommunens samlade resultat för året. Den samlade bedömningen är att vi kan nå en ekonomi i balans med budget men att detta förutsätter en hög kostnadskontroll och fortsatta åtgärder under året, särskilt inom verksamheter med prognostiseringade underskott. Pågående arbetet inom socialnämnden fortlöper enligt plan.

Eva Olin
Ekonomidirektör

Maria Karlsson
Redovisningsexpert



Kommunstyrelsen

Investeringsbeslut och -samarbetsställning tertial I år 2015 natur- och trafiknämnden

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

- Kommunfullmäktige bevilja natur- och trafiknämndens hemställan om investeringsmedel om 15,7 mnkr enligt följande.

Nya investeringar

- Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan, 3,6 mnkr
- Rasskydd Henriksdalsbergets gångväg, 0,7 mnkr
- Mätarkammare för spillvatten, 1,5 mnkr

Tilläggssinvesteringar

- Tilläggssinvestering Expansion Österviks återvinningscentral, 9,9 mnkr

- Kommunfullmäktige noterar den av trafik-, park och natur- och VA- och avfallsenheterna genom natur- och trafiknämnden redovisade investeringssammanställningen.

Sammanfattning

Natur- och trafiknämnden begär för de kommande tre åren investeringsmedel för 15,7 mnkr att användas för att utveckla och säkerställa god kvalitet och funktionalitet i kommunens gemensamma infrastruktur, som vägar, parker, va-anläggningar och återvinningskapacitet.

Nya investeringar

- Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan, 3,6 mnkr
- Rasskydd Henriksdalsbergets gångväg, 0,7 mnkr
- Mätarkammare för spillvatten, 1,5 mnkr



Tilläggsinvesteringar

- Tilläggsinvestering Expansion Österviks återvinningscentral, 9,9 mnkr

Ärendet

Nedan redovisas en kort sammanfattning av respektive investeringsärende.

Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan, 3,6 mnkr

Saltsjöbanan kommer under 2015, 2016 samt 2017 att rustas upp, vilket innebär att banan är totalavstängd under somrarna och ersätts då med buss. De trafikstörande arbetena kommer i huvudsak begränsas till 10 veckor per sommar, vecka 24-33. Detta innebär att det kommer att bli mycket ersättningstrafik med buss de närmsta åren. Idag är många av ersättningsbusshållplatserna i princip bara en stolpe i diket.

Det finns också ett allmänt behov att säkerställa en väl fungerande ersättningstrafik då stopp i tågtrafiken inte kan undvikas även under ordinarie trafikdrift. Åtgärderna medför också förbättringar för nattrafikens resenärer. För att iordningsställa busshållplatserna för ersättningstrafiken krävs investeringsmedel om 3,6 miljoner kronor. Totalt beräknas utbyggnaden kosta ca 7,2 miljoner kronor varav Trafikförvaltningen står för resterande del. Fördelning har gjorts efter genomgång av de olika hållplatsernas funktion kopplat till parternas ansvar som väghållare respektive projektägare för upprustningen.

Rasskydd Henriksdalsbergets gångväg, 0,7 mnkr

Under 2014 upptäcktes att ras hade skett intill gångväg mellan Kvarnholmsvägen och Svindersvik. En större åtgärd har nu skett för att förhindra fortsatt ras. I samband med detta har gångvägen skyddats för eventuella framtidiga ras med en barriär i form av en stödmur samt en spaljé som är att betrakta som investering. Platsen har iordningsställts och försetts med parkbänkar och belysning. Vissa markarbeten har också skett.

Investeringsbeslut mätarkammare för spillvatten, 1,5 mnkr

Den nuvarande mätanordningen för det spillvatten som Nacka levererar till Henriksdals reningsverk är ett provisorium och kommer att ersättas med en ny mätpunkt i samband med ledningsombyggnader förorsakade av tvärbanaprojektet samt exploateringen av Lugnet III inom sjöstaden. På uppdrag av Nacka projekteras nu en ny mätarkammare som kommer att integreras i det nya ledningssystemet. Mätfunktionen är reglerad i det avtal som gäller för Nackas leverans av spillvatten till Henriksdals reningsverk. En grov uppskattning av kostnaden för mätarkammaren visar på en totalkostnad i storleksordningen 1,5 mnkr.

Tilläggsinvestering Expansion Österviks återvinningscentral, 9,9 mnkr

Projektet har åsamkats tillkommande kostnader, till stor del på grund av brister i projektering och upphandlingsunderlag. Som exempel kan nämnas att den i mängdbeskrivningen uppgivna posten ”mängder armering av betong-gjutningar” är den



enskilt största felaktiga posten som avviker med 2,2 mnkr. Totalt har brister i projektering och underlag åsamkat projektet merkostnader om 7,5 mnkr. Bedömningen nu är att utökade investeringsmedel om 9,9 mnkr krävs för att kunna säkerställa projektets genomförande. Prognosens är att projektets totalkostnad kommer att uppgå till 43,5 mnkr. VA- och avfallsenheten avser att utreda ansvarsfördelningen för de uppkomna merkostnaderna med hjälp av extern entreprenadjurist.

Natur- och trafiknämnden	Prioritering	Typ av investering	Projekt	Tidigare beslutad projektram	Förslag nytt beslut netto	Ny Projektram	Helårsprognos 2015	Prognos 2016-2018	Tillkom mende kapaktivit järn	Total prognos årlig kapitaltjän stskostnad	Tillkom mande årlig driftkost nad	Total prognos årlig driftkost nad	När investeringen planeras tas i bruk år/ månad
NTN	Mycket angeläget	ny	Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan	0	-3 600	-3 600	-3 600	0	-288	-288	0	0	201506
	Mycket angeläget	ny	Rasskydd Henriksdalsberget	0	-700	-700	-700	0	-56	-56	0	0	201506
	Mycket angeläget	ny	Mätarkammare för spillvatten	0	-1 500	-1 500	-1 500	0	-120	-120	0	0	201512
	Mycket angeläget	ny	Expansion Österviks återvinningscen	-33 600	-9 900	-43 500	-14 700	0	-891	-3 915	0	0	201509
				Tidigare beslutad investeringsram	-33 600	0	0	0	0	0	0	0	0
				Totalt tillkommande	0	-15 700	0	0	0	-1 355	0	0	0
				Ny investeringsram	0	0	-49 300	0	0	0	0	0	0
				Prognos	0	0	0	-20 500	0	0	-4 379	0	0

Nytta med de föreslagna investeringarna

Den sammanlagda nyttan av begärda investeringar är att under de kommande tre åren utveckla och säkerställa god kvalitet och funktionalitet i kommunens gemensamma infrastruktur, så som vägar, parker, va-anläggningar och återvinningskapacitet. Varje enskild investering bär en egen nytta.

Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan

Åtgärden är angelägen för att resenärerna vid avstängning av Saltsjöbanan får en bra och säker ersättningstrafik.

Rasskydd Henriksdalsberget

I samband med arbete för att förhindra framtida ras från Henriksdalsberget ner mot Svindersviken har gångvägen skyddats för eventuella framtida ras med en barriär i form av en stödmur samt en spaljé. Motsvarande åtgärd behöver därmed inte göras i framtida utveckling av Nacka stad.

Mätarkammare för spillvatten

Den nuvarande mätanordningen för det spillvatten som Nacka levererar till Henriksdals reningsverk är ett provisorium och kommer att ersättas med en ny mätpunkt i samband med ledningsombyggnader förorsakade av tvärbanaprojektet samt exploateringen av Lugnet III inom sjöstaden. Mätfunktionen är reglerad i det avtal som gäller för Nackas leverans av spillvatten till Henriksdals reningsverk.



Österviks återvinningscentral

En tilläggsinvestering för att kunna säkerställa projektets genomförande då utbyggnadskostnader blivit betydligt högre än förstudie och projektering angivit.

Ekonomiska konsekvenser

Det sammanlagda värdet av begärda medel för tillkommande investeringar är 15,7 mnkr över det kommande året. Tillkommande kapitaltjänst, avskrivningar och internränta, motsvaras av 1,36 mnkr dock endast ringa tillkommande driftskostnader.

Dessa tillkommande investeringar på 15,7 mnkr innehåller en utökning av befintlig investeringsram med ca 3 %. Befintlig ram för natur- och trafiknämndens investeringar är på ca 810 mnkr varav ca 345 mnkr är upparbetade och delvis aktiverade.

Alternativa lösningar och riskbedömning

Alternativa lösningar samt risk- och konsekvensanalys finns kopplat till varje enskilt investeringsäskande.

Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan

Om investering ersättningsbusshållplatser för Saltsjöbanan senareläggs får det till konsekvens att många resenärer vid den första sommaravstängningen inte kommer att ha bra och tillgängliga ersättningshållplatser. Alternativet till investeringen är att ersättningshållplatserna ser ut som idag.

Rasskydd Henriksdalsberget

Eftersom äskandet om investeringsmedel för rasskydd vid Henriksdalsberget sker retroaktivt, d v s investeringen är redan genomförd, så är någon riskanalys inte aktuell. Inga risker för projektets genomförande kvarstår.

Mätarkammare för spillvatten

Den nuvarande provisoriska mätanordningen kommer att tas ur bruk i samband med ledningsomläggningar förorsakade av tvärbanearbete. En ny permanent mätfunktion måste upprättas som en konsekvens av utbyggnaden av tvärbanan och exploateringen Lugnet III inom sjöstaden. Mätningen av Nackas leverans av spillvatten till Henriksdal måste säkras enligt avtalet med Stockholm Vatten AB.

Österviks ÅVC

Byggnationen närmar sig slutskedet, många delar ska "knytas ihop" och fungera tillsammans. Få risker kvarstår i investeringsprojektet, de som finns är att få igång



verksamheten mitt under årets högsäsong. Eventuell framgång i en tvist med konsult är inte inräknad i redovisad ekonomi.

Bilagor

Nedanstående bilagor finns under ärende 06 på Nacka kommunens hemsida

[KSAU 2015-05-12](#)

Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan

Rasskydd Henriksdalsberget gångväg

Mätarkammare för spillvatten

Österviks ÅVC

Dag Björklund

Natur- och trafikdirektör

Nina Hammargren

Controller



2015-04-14

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden

§ 96

NTN 2015/239-044

Investeringsbeslut för projektet Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan 2015, Natur- och trafiknämnden

Beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta beslut om en investeringsram för projektet Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan under perioden år 2015 om 3,6 miljoner kronor.

Ärendet

Saltsjöbanan kommer under 2015, 2016 samt 2017 att upprustas vilket innebär att banan är totalavstängd under sommarna och ersätts då med buss. De trafikstörande arbetena kommer i huvudsak begränsas till 10 veckor per sommar, vecka 24-33. Detta innebär att det kommer att bli mycket ersättningstrafik med buss de närmsta åren. Idag är många av ersättningsbusshållplatserna i princip bara en stolpe i diket.

Det finns också ett allmänt behov att säkerställa en väl fungerande ersättningstrafik då stopp i tågtrafiken inte kan undvikas även under ordinarie trafikdrift. Åtgärderna medför också förbättringar för nattrafikens resenärer. För att iordningsställa busshållplatserna för ersättningstrafiken krävs ett investeringsmedel om 3,6 miljoner kronor. Totalt beräknas utbyggnaden kosta ca 7,2 miljoner kronor varav Trafikförvaltningen står för resterande del. Fördelning har gjorts efter genomgång av de olika hållplatsernas funktion kopplat till parternas ansvar som väghållare respektive projektägare för upprustningen.

Ekonomiska konsekvenser

I ett tidigare stadsbyggnadsprojekt för modernisering av Saltsjöbanan fanns medel avsatta för ersättningstrafikens busshållplatser. Dessa medel lämnades tillbaka i och med att projektet avslutades i avvänt på landstingets beslut om upprustning av Saltsjöbanan. Det innebär att nya medel behöver anslås nu. Driftskostnaderna bedöms öka något till följd av fler plattformar behöver ha drift- och underhållsinsatser.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse 2015-03-23

Bilaga 1 Riskanalys

Beslutsgång

Nämnden beslutade i enlighet med enhetens förslag till beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande



2015-04-14

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden**Protokollsanteckning**

Johan Krogh (C) lät anteckna följande till protokollet

"Busshållplatserna för nattrafik mellan Slussen och Saltsjöbaden samt för ersättningstrafiken för Saltsjöbanan har länge varit bristfälliga. Många hållplatser har som det står i tjänsteskrivelsen bara bestått av en skylt på en stolpe. Det har saknats skydd mot väder och vind.

Därför ser jag mycket positivt på att det nu satsas för att rusta upp hållplatserna och göra dem både bekvämare och mer tillgängliga."

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

Natur- och trafiknämnden

Investeringsbeslut för enskilda projekt tertial I år 2015 Natur- och trafiknämnden

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta beslut om en investeringsram för projektet Ersättningsbusshållplatser Saltsjöbanan under perioden år 2015 om 3,6 miljoner kronor.

Sammanfattning

Saltsjöbanan kommer under 2015, 2016 samt 2017 att upprustas vilket innebär att banan är totalavstängd under somrarna och ersätts då med buss. De trafikstörande arbetena kommer i huvudsak begränsas till 10 veckor per sommar, vecka 24-33. Detta innebär att det kommer att bli mycket ersättningstrafik med buss de närmsta åren. Idag är många av ersättningsbusshållplatserna i princip bara en stolpe i diket.

Det finns också ett allmänt behov att säkerställa en väl fungerande ersättningstrafik då stopp i tågtrafiken inte kan undvikas även under ordinarie trafikdrift. Åtgärderna medför också förbättringar för nattrafikens resenärer. För att iordningsställa busshållplatserna för ersättningstrafiken krävs ett investeringsmedel om 3,6 miljoner kronor. Totalt beräknas utbyggnaden kosta ca 7,2 miljoner kronor varav Trafikförvaltningen står för resterande del. Fördelning har gjorts efter genomgång av de olika hållplatsernas funktion kopplat till parternas ansvar som väghållare respektive projektägare för upprustningen.

Ärendet

Nacka kommun är som väghållare ansvarig för kommunala vägar inklusive busshållplatsen som fysisk anläggning. Med busshållplats som anläggning avses vägbana, plattform, sträckor för in- och utkörning samt anslutande gång- och cykelbanor. Trafikförvaltningen är ansvariga för väderskydd, stoppställetavla samt ersättningstrafiken. I samband med upprustningen av Saltsjöbanan har det under en längre tid diskuterats vem som ska stå för kostnaden för att iordningsställa busshållplatserna för ersättningstrafiken. Idag består många av dessa hållplatser i princip bara av en stolpe i diket.



Kommunen har under denna process hävdat att Trafikförvaltningen i egenskap av projektägare till projektet för Saltsjöbanans upprustning har initierat behovet av ombyggnad och därfor bör stå för hela kostnaden. Trafikförvaltningen har hävdat att kommunen som ansvarig väghållare ska finansiera ersättningshållplatserna. För att hitta en gemensam lösning där resenärerna får en tillgänglig och trafiksäker miljö föreslås nu i ett avtalsförslag att Trafikförvaltningen och kommunen fördelar kostnaderna för de fysiska anläggningarna efter typ av hållplats. Kommunen står för ombyggnad av hållplatser där det både går nattbussar och ersättningstrafik, medan Trafikförvaltning ansvarar för de hållplatser som bara har ersättningstrafik. De åtgärder som utförs kommer att öka tillgängligheten och trafiksäkerheten vid busshållplatserna. Kostnaden för kommunens del beräknas till 3,6 miljoner kronor och projektering och utbyggnad har redan påbörjats. Detta krävs för att få hållplatserna färdiga till sommarens avstängning. Natur- och trafiknämnden informerades om detta vid mötet den 17 februari.

En inventering av busshållplatser har gjorts under 2014 av Trafikförvaltningen med stöd av Nacka kommun och trafikoperatören Arriva. Ett stort antal av de hållplatser som trafikeras av ersättningstrafiken för Saltsjöbanan används även av ordinarie kollektivtrafik. I de flesta fall kan hållplatserna anses acceptabla ur ett tillgänglighets- och trafiksäkerhetsperspektiv (markeras med ok i tabell nedan). Hållplatser som omfattas av Saltsjöbanans ersättningstrafik är följande:

Station	Mot Slussen	Från Slussen	Anmärkning
Henriksdal	ok	ok	Ingen upprustning krävs
Sickla	ok	ok	Ingen upprustning krävs
Nacka	ok	ok	Ingen upprustning krävs
Saltsjö-Järla	ok	ok	Ingen upprustning krävs
Storängen	tillgänglighetsanpassas	tillgänglighetsanpassas	Endast ersättningstrafik
Saltsjö-Duvnäs	Flytta hållplatsen till bef avsmalning	ok	Endast ersättningstrafik
Östervik	Breddad vägren samt plattform	Plattform	Endast ersättningstrafik
Fisksätra	ok	ok	Befintliga hållplatser kan nyttjas
Tippen	Bef refug, breddas och tillgänglighetsanpassas	Bef refug, breddas och tillgänglighetsanpassas	Ersättningstrafik två linjer samt nattbuss i båda riktningarna
Igelboda	Ny hållplats	Flytta bef hållplats samt tillgänglighetsanpassa	Endast ersättningstrafik mot Slussen Nattbuss samt ersättningstrafik från Slussen



Neglinge	tillgänglighetsanpassas	tillgänglighetsanpassas	Endast ersättningstrafik mot Slussen Nattbuss samt ersättningstrafik från Slussen
Ringvägen	Förläng samt tillgänglighetsanpassa	tillgänglighetsanpassas	Endast ersättningstrafik mot Slussen Nattbuss samt ersättningstrafik från Slussen
Saltsjöbaden	ok	ok	Ingen upprustning krävs
Tattby	Tillgänglighetsanpassa samt stäng infart till parkering	tillgänglighetsanpassa	Nattbuss samt ersättningstrafik mot Slussen Endast ersättningstrafik från Slussen
Erstaviksbadet	tillgänglighetsanpassa	ok	Nattbuss samt ersättningstrafik mot Slussen Endast ersättningstrafik från Slussen
Solsidan	Plattform samt tillgänglighetsanpassning	*	Nattbuss samt ersättningstrafik

*För Solsidan sker på-/avstigning på en och samma hållplats oavsett riktning mot eller från Slussen

Ekonomiska konsekvenser

I ett tidigare stadsbyggnadsprojekt för modernisering av Saltsjöbanan fanns medel avsatta för ersättningstrafikens busshållplatser. Dessa medel lämnades tillbaka i och med att projektet avslutades i avvaktan på landstingets beslut om upprustning av Saltsjöbanan. Det innebär att nya medel behöver anslås nu. Driftskostnaderna bedöms öka något till följd av fler plattformar behöver ha drift- och underhållsinsatser.



Investeringeskalkyl

Förenklad investeringeskalkyl, tkr	Total	År 1	År 2	År 3	År 4-
Total investeringsutgift	3600	3600			
varav:					
Utredning/ projektering	360	360			
Material					
Personal/ kostnad för nedlagd tid	100	100			
Köpta tjänster	3140	3140			
Övrigt					
Total investeringsinkomst					
Netto					

Åtgärden är angelägen för att resenärerna vid avstängning av Saltsjöbanan får en bra och säker ersättningstrafik.

Riskanalys vid utebliven investering eller försenad investering

Om åtgärden senareläggs innebär det att många resenärer vid den första sommaravstängningen inte kommer att ha bra och tillgängliga ersättningshållplatser.

Alternativa lösningar för investeringen

Alternativet till investeringen är att ersättningshållplatserna ser ut som idag.

Bilagor

Riskanalys

Mikael Ranhagen
Enhetschef
Trafikenheten

Emil Hagman
Trafikplanerare
Trafikenheten

ID	Risk	Beskrivning	S	K	S*K	Riskvärde
7	Oförutsedda markförhållanden	Inga geotekniska undersökningar har gjorts. Oförutsedda markförhållanden kan leda till fördyringar och förseningar	1	3	3	!
6	Fördyringar av utbyggnad	Kostnaden för utbyggnad/ombyggnad av busshållplatserna bygger på uppskattade kostnader vilket kan leda till ökade kostnader för produkten efter projekteringskedet. (kan även innebära att vissa hållplatser blir billigare än beräknat)	2	2	4	!
5	Utbyggnaden tar längre tid än beräknat	Utbyggnaden av busshållplatserna tar längre tid än beräknat. Detta kan leda till ökade kostnader och försenad produkt	1	2	2	!
4	Avtalet försenas mellan Trafikförvaltningen och Nacka kommun	Avtalet som reglerar kostnads- och ansvarsfördelning mellan Nacka kommun och Trafikförvaltningen, SLL, försenas. Detta leder till en försjutning i tid av utbyggnad.	1	2	2	!
3	Ingen lämnar anbud	Vid upphandling av entreprenör inkommer inga anbud. Produkten blir försenad.	2	5	10	!
2	Upphandling av entreprenör	Upphandlingen av entreprenör blir försenad vilket leder till senare utbyggnad.	2	4	8	!
1	Försenad leverans från konsult	Projekteringen tar längre tid än beräknat. Produkten blir försenad.	1	4	4	!
Total:						



2015-04-14

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden

§ 99

NTN 2015/ 390-044

Investeringsbeslut för Rasskydd Henriksdalsberget 2015**Beslut**

Natur- och trafiknämnden föreslår komunfullmäktige att fatta beslut om en investeringsram för projektet Rasskydd Henriksdalsberget under perioden 2015 om 700 000 kronor.

Ärendet

Under 2014 upptäcktes att ras hade skett intill gångväg mellan Kvarnholmsvägen och Svindersvik. En större åtgärd har nu skett för att förhindra fortsatt ras. I samband med detta har gångvägen skyddats för eventuella framtidiga ras med en barriär i form av en stödmur samt en spaljé. Platsen har jordningsstälts och försetts med parkbänkar och belysning. Vissa markarbeten har också skett.

Tillkommande driftkostnader bedöms som ringa.

Projektnamn: Rasskydd Henriksdalsberget

Projektnummer: 90000320

Belopp: 700 000 kronor

Ekonomiska konsekvenser

Investeringsskalkyl

Förenklad investeringsskalkyl, tkr	Total
Total investeringsutgift	-700
varav:	
L-stöd och cement	-400
Belysning, parkbänk, markarb	-100
Träspaljé	-200
Köpta tjänster	
Övrigt	
Total investeringsinkomst	0
Netto	-700

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande



2015-04-14

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden**Riskanalys vid utebliven investering eller försenad investering**

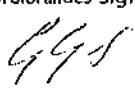
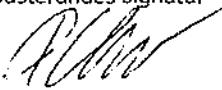
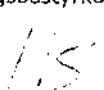
Eftersom äskandet om investeringsmedel sker retroaktivt, dvs. investeringen är redan genomförd, så är någon riskanalys inte aktuell. Inga risker för projektets genomförande kvarstår.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse 2015-04-09

Beslutsgång

Nämnden beslutade i enlighet med enhetens förslag till beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Natur- och trafiknämnden

Investeringsbeslut för Rasskydd Henriksdalsberget 2015 Natur- och trafiknämnden

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta beslut om en investeringsram för projektet Rasskydd Henriksdalsberget under perioden 2015 om 700 000 kronor.

Sammanfattning

Under 2014 upptäcktes att ras hade skett intill gångväg mellan Kvarnholmsvägen och Svindersvik. En större åtgärd har nu skett för att förhindra fortsatt ras. I samband med detta har gångvägen skyddats för eventuella framtida ras med en barriär i form av en stödmur samt en spaljé. Platsen har iordningsställts och försetts med parkbänkar och belysning. Vissa markarbeten har också skett.

Tillkommande driftkostnader bedöms som ringa.

Projektnamn: Rasskydd Henriksdalsberget

Projektnummer: 90000320

Belopp: 700 000 kronor

Ärendet

Under 2014 upptäcktes att ras hade skett intill gångväg mellan Kvarnholmsvägen och Svindersvik. En större åtgärd har nu skett för att förhindra fortsatt ras. I samband med detta har gångvägen skyddats för eventuella framtida ras med en barriär i form av en



stödmur samt en spaljé. Platsen har iordningsställts och försetts med parkbänkar och belysning. Vissa markarbeten har också skett. Se bifogad bild.

Tillkommande driftkostnader bedöms som ringa.

Arbetena bedöms, trots det oplanerade förloppet, vara långsiktigt nödvändiga utifrån planerade gång- och cykelstråk i ett framväxande Nacka stad. En tidig analys av kostnader i relation till utförda arbeten ger vid handen att ett mer planerat förlopp inte kunnat medföra avsevärt lägre kostnader. Samma gäller de utökade kostnader för skrotningen av berget som kommer att påverka ny driftprognos i samband med kommande tertialbokslut.

Ekonomiska konsekvenser

Investeringskalkyl

Förenklad investeringskalkyl, tkr	Total
Total investeringsutgift	-700
varav:	
L-stöd och cement	-400
Belysning, parkbänk, markarb	-100
Träspaljé	-200
Köpta tjänster	
Övrigt	
Total investeringsinkomst	0
Netto	-700

Riskanalys vid utebliven investering eller försenad investering

Eftersom äskandet om investeringsmedel sker retroaktivt, dvs investeringen är redan genomförd, så är någon riskanalys inte aktuell. Inga risker för projektets genomförande kvarstår.

Alternativa lösningar för investeringen

Ej aktuellt. Se ovan.



Bild av det färdiga resultatet.



Annika Skogetun
Enhetschef
Park- och naturenheten

Dag Björklund
Natur- och trafikdirektör



2015-04-14

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden

§ 98

NTN 2015/341- 044

Investeringsbeslut mätarkammare för spillvatten

Beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta beslut om 1,5 mnkr för anläggande av ny mätarkammare för spillvatten vid Lugnet.

Ärendet

Den nuvarande mätanordningen för det spillvatten som Nacka levererar till Henriksdals reningsverk är ett provisorium och kommer att ersättas med en ny mätpunkt i samband med ledningsombyggnader förorsakade av tvärbaneprojektet samt exploateringen av Lugnet III inom sjöstaden. På uppdrag av Nacka projekteras nu en ny mätarkattnare som kommer att integreras i det nya ledningssystemet. Mätfunktionen är reglerad i det avtal som gäller för Nackas leverans av spillvatten till Henriksdals reningsverk. En grov uppskattning av kostnaden för mätarkattnaren visar på en totalkostnad i storleksordningen 1,5 mnkr.

Ekonomiska konsekvenser

Eftersom projekteringen av mätarkattnaren inte är helt klar finns heller ingen kostnadskalkyl i detta läge. En grov uppskattning pekar på en totalkostnad om 1,5 mnkr. Eftersom utförandet kommer att ingå i en entreprenad som upphandlas av Stockholm, kommer en förhandling att krävas för fördehningen av kostnaderna.

Investeringen bedöms uppgå till 1,5 mnkr

Uppskattad avskrivningstid: 25 år

Avskrivning år ett: 60 000 kronor

Ränta 4 % år ett: 60 000 kronor

Riskanalys vid utebliven investering eller försenad investering

Den nuvarande provisoriska mätanordningen kommer att tas ur bruk i samband med ledningsomläggningar förorsakade av tvärbanearbeten. En ny permanent mätfunktion måste upprättas som en konsekvens av utbyggnaden av tvärbanan och exploateringen Lugnet III inom sjöstaden. Mätningen av Nackas leverans av spillvatten till Henriksdal måste säkras enligt avtalet med Stockholm Vatten AB.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse 2015-04-01

Beslutsgång

Nämnden beslutade i enlighet med enhetens förslag till beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

Natur- och trafiknämnden

Investeringsbeslut mätarkammare för spillvatten

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta beslut om 1,5 mnkr för anläggande av ny mätarkammare för spillvatten vid Lugnet.

Sammanfattning

Den nuvarande mätanordningen för det spillvatten som Nacka levererar till Henriksdals reningsverk är ett provisorium och kommer att ersättas med en ny mätpunkt i samband med ledningsombyggnader förorsakade av tvärbanaprojektet samt exploateringen av Lugnet III inom sjöstaden. På uppdrag av Nacka projekteras nu en ny mätarkammare som kommer att integreras i det nya ledningssystemet. Mätfunktionen är reglerad i det avtal som gäller för Nackas leverans av spillvatten till Henriksdals reningsverk. En grov uppskattning av kostnaden för mätarkammaren visar på en totalkostnad i storleksordningen 1,5 mnkr.

Ärendet

I samband med omläggningen av huvudledningarna vid tvärbanans passage över Sicklavägen kommer en permanent mätanordning för spillvatten att anläggas intill kommungränsen mellan Nacka och Stockholm. Som ett resultat av ledningsomläggningarna kommer den provisoriska befintliga mätanordningen med tillhörande anslutande ledningar att tas ur bruk.

Projektering av den nya mätarkammaren pågår för närvarande. Mätarkammaren kommer att anläggas inom ett projekt för ledningsomläggning som drivs av Stockholm Stad och Stockholm Vatten AB. Enligt avtal mellan Nacka kommun och Stockholm Vatten AB rörande avledning av spillvatten till Henriksdals avloppsreningsverk ska Nacka svara för mätanordning för det spillvatten som Nacka levererar. Uppmätta flöden utgör grunden för Stockholms debitering av avgifterna för avloppsbehandlingen.

Eftersom ledningsprojektet i stor utsträckning är beroende av tvärbanaprojektet och exploateringen av Lugnet III måste samordning för anläggande av mätarkammaren ske med dessa projekt. Tidplanen för anläggning av mätarkammaren är därmed högst beroende av framdriften av de andra projekten som planeras ta verlig fart under 2015.



Ekonomiska konsekvenser

Eftersom projekteringen av mätarkammaren inte är helt klar finns heller ingen kostnadskalkyl i detta läge. En grov uppskattning pekar på en totalkostnad om 1,5 mnkr. Eftersom utförandet kommer att ingå i en entreprenad som upphandlas av Stockholm, kommer en förhandling att krävas för fördelningen av kostnaderna.

Investeringen bedöms uppgå till 1,5 mnkr

Uppskattad avskrivningstid: 25 år

Avskrivning år ett: 60 000 kronor

Ränta 4 % år ett: 60 000 kronor

Riskanalys vid utebliven investering eller försenad investering

Den nuvarande provisoriska mätanordningen kommer att tas ur bruk i samband med ledningsomläggningar förorsakade av tvärbanearbetena. En ny permanent mätfunktion måste upprättas som en konsekvens av utbyggnaden av tvärbanan och exploateringen Lugnet III inom sjöstadens område. Mätningen av Nackas leverans av spillvatten till Henriksdal måste säkras enligt avtalet med Stockholm Vatten AB.

Anders Lindh
enhetschef
VA- och avfallsenheten

Marilou Forsberg Hamilton
gruppchef va- planering och utredning
VA- och avfallsenheten



2015-04-14

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden

§ 97

NTN 2015/218- 044

Tilläggsinvestering till projektet expansion av Östervik återvinningscentral

Beslut

Natur- och trafiknämnden beslutar att föreslå kommunfullmäktige att besluta om utökade investeringsmedel om 9,9 mnkr för tillkommande kostnader för projektet expansion av Östervik återvinningscentral.

Ärendet

Projektet har åsamkats tillkommande kostnader, till stor del på grund av brister i projektering och upphandlingsunderlag. Som exempel kan nämnas att den i mängdbeskrivningen uppgivna posten ”mängder armering av betong-gjutningar” är den enskilt största felaktiga posten som avviker med 2,2 mnkr. Totalt har brister i projektering och underlag åsamkat projektet merkostnader om 7,5 mnkr. Bedömningen nu är att utökade investeringsmedel om 9,9 mnkr krävs för att kunna säkerställa projektets genomförande. Prognosens är att projektets totalkostnad kommer att uppgå till 43,5 mnkr. VA- och avfallsenheten avser att utreda ansvarsfördelningen för de uppkomna merkostnaderna med hjälp av extern entreprenadjurist.

Ekonomiska konsekvenser

Totala investeringskostnaden om 43,5 mnkr medför driftskostnad det första året om 3,9 mnkr. Varav tilläggsinvesteringen om 9,9 mnkr motsvarar en ökad driftskostnad om 891 000 kr det första året. Kostnaderna är beräknade på 4 % ränta och 20 års avskrivning. Den ökade kapitaltjänstkostnaden kommer att adderas till avfallsverkets kostnader och kan få en framtida påverkan på avfallstaxan.

Konsekvenser för barn

Utbyggnaden av återvinningscentraler i Nacka får positiva konsekvenser för barn i kommunen. I och med utbyggnaden av Östervik skapas nya möjligheter för studiebesök där barn kan få kunskap om återanvändning och material- och energiåtervinning och vikten av att hushålla med jordens resurser. I förlängningen medför det större chanser till miljömedvetna vuxna. Goda vanor grundas i tidig ålder.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse 2015-03-23 rev 2015-04-08

Beslutsgång

Nämnden beslutade i enlighet med enhetens förslag till beslut.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
GGS	PTW	HS

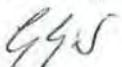


2015-04-14

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Natur- och trafiknämnden**Protokollsanteckningar**

Viktor Ellström (S) lät anteckna följande till protokollet

” Den senaste tiden har i NTN involverat en serie av investeringsprojekt vars initiala kostnader har varit underdimensionerade, Norra Skuru och Östervik ÅVC är två exempel. För att senare visa sig behöva ett stort tillskott av pengar. Det finns all anledning till att vara oroad över denna utveckling. ”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Natur- och trafiknämnden

Tilläggsinvestering till projektet expansion av Östervik återvinningscentral.

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden beslutar att föreslå kommunfullmäktige att besluta om utökade investeringsmedel om 9,9 mnkr för tillkommande kostnader för projektet expansion av Östervik återvinningscentral.

Sammanfattning

Projektet har åsamkats tillkommande kostnader, till stor del på grund av brister i projektering och upphandlingsunderlag. Som exempel kan nämnas att den i mängdbeskrivningen uppgivna posten ”mängder armering av betong-gjutningar” är den enskilt största felaktiga posten som avviker med 2,2 mnkr. Totalt har brister i projektering och underlag åsamkat projektet merkostnader om 7,5 mnkr. Bedömningen nu är att utökade investeringsmedel om 9,9 mnkr krävs för att kunna säkerställa projektets genomförande. Prognosens är att projektets totalkostnad kommer att uppgå till 43,5 mnkr. VA- och avfallsenheten avser att utreda ansvarsfördelningen för de uppkomna merkostnaderna med hjälp av extern entreprenadjurist.

Ärendet

Projektet expansion av Östervik återvinningscentral, som är ett av projekten i att utöka återvinningskapaciteten i Nacka, startade våren 2013. En konsult har upphandlats för att projektera och ta fram bygghandlingar samt underlag för upphandling. Projektet inleddes med en förstudie med syfte att ta fram olika underlag och kartläggning av förutsättningar för byggnation. Vintern 2013/ 2014 genomfördes upphandling av byggentreprenör. Ett anbud, betydligt högre än beslutad investering, kom in. Beslutad investering baserades på kalkyl framtagnen av konsulten. I ett kompletterande investeringsärende beslutades om ökade medel och kontrakt skrevs med anbudsgivaren sommaren 2014. Byggnationen påbörjades i augusti 2014.



Redan efter en mycket kort tid uppstod svårigheter med att bygga ett så kallat påläck som konstruerats. Svårigheterna bestod till största delen i att borra ned pålar nära vägbanken till Saltsjöbadsleden. För att möjliggöra arbetet konstruerades och byggdes en brygga som pålningsmaskinen kunde stå på för att komma åt att borra. Markförutsättningarna på platsen fanns med som en risk i den riskanalys som földe med investeringsärendet. Information om påläck och medföljande problem gavs till tekniska nämnden i september 2014.

Tillkommande kostnader

Andra större avvikelser som medfört extra kostnader för projektet är att konsulten inte haft med material i mängdförteckningen för exempelvis betongfundament till nya containerfickor i upphandlingsunderlaget. Därutöver felräkning beträffande olika mängder av material som ska ingå i projektet, exempelvis andelen armeringsjärn till gjutningar samt mängder fyllnadsmassor. Konsekvenser av detta är att projektet, per 2015-04-01, åsamkats tillkommande kostnader på cirka 7,5 mnkr.

Exempel på tillkommande kostnader:

Armering, (fel mängder i förfrågningsunderlag)	2 221 408 kr
Material och byggnation brygga	1 173 629 kr
Murar till nya containerfickor, (ej med i förfrågningsunderlag)	801 220 kr
Fel mängd i förfrågningsunderlag gällande murar	450 000 kr
Ytbehandling pålar	176 204 kr
Problem vid påborring	476 071 kr
Pålreglering	285 180 kr
Murar för risfickor, (ej med i förfrågningsunderlag)	190 000 kr
Flyttning av balkar	324 308 kr
Gjutning i bef. containerfickor, (ej med i förfrågningsunderlag)	150 000 kr

De största tillkommande kostnaderna har, enligt VA- och avfallsenhetens bedömning, uppkommit på grund av brister i underlag från konstruktör/konsult. Därför kommer ansvarsfördelningen för de uppkomna kostnaderna att utredas med hjälp av extern entreprenadjurist. Det totala konsultarvoden för projektering, konstruktion, framtagning av bygghandlingar och hantering av ändring och tilläggsarbeten uppgår idag till cirka 3,5 mnkr. Andelen som Nacka kommun avser att utreda ansvarsfördelningen för, bedöms till 7,5 mnkr.

Investeringsbeslut och totalkostnad

Nuvarande bedömning för färdigställande av Österviks ÅVC uppgår till 43,5 mnkr, 9,9 mnkr högre än tidigare beslutad investeringsram. Då projektet så sent som den 2 april i år meddelades ytterligare tillkommande kostnader för felaktiga mängdberäkningar så har en säkerhetsmarginal om 1 mnkr lagts in i detta investeringsbeslut, så att det finns utrymme för eventuellt ytterligare tillkommande kostnader som behöver hanteras under tiden fram till



projektets färdigställande. Mot bakgrund av detta är projektets bedömning att ytterligare investeringsmedel om 9,9 mnkr behövs för att kunna säkerställa projektets genomförande.

Eventuella framtida återbetalningar på grund av felaktigt angivna mängder samt brister i projektering och underlag är inte medräknade i angivna summor.

Förväntade återstående kostnader för projektet 2015-04-01

Byggentreprenad, enligt anbud	2 785 000 kr
Konstruktör	280 000 kr
Besiktning	85 000 kr
Entreprenad ändringsarbeten	1 950 000 kr
Skyltning	400 000 kr
Inredning	200 000 kr
Reserv	1 000 000 kr
Totalt återstående	6 700 000 kr
Upparbetat 2015-04-01	36 800 000 kr
Summa	43 500 000 kr

Ekonomiska konsekvenser

Totala investeringskostnaden om 43,5 mnkr medför driftskostnad det första året om 3,9 mnkr. Varav tilläggsinvesteringen om 9,9 mnkr motsvarar en ökad driftskostnad om 891 000 kr det första året. Kostnaderna är beräknade på 4 % ränta och 20 års avskrivning. Den ökade kapitaltjänstkostnaden kommer att adderas till avfallsverkets kostnader och kan få en framtida påverkan på avfallstaxan.

Konsekvenser för barn

Utbyggnaden av återvinningscentraler i Nacka får positiva konsekvenser för barn i kommunen. I och med utbyggnaden av Östervik skapas nya möjligheter för studiebesök där barn kan få kunskap om återanvändning och material- och energiåtervinning och vikten av att hushålla med jordens resurser. I förlängningen medför det större chanser till miljömedvetna vuxna. Goda vanor grundas i tidig ålder.

Mikael Andersson
Handläggare
VA och avfallsenheten

Anders Lindh
Enhetschef
VA och avfallsenheten



Kommunstyrelsen

Investeringsbeslut för färdigställande av nätverksupgradering

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fatta beslut om en investeringsram för färdigställande av nätverksupgradering om sex miljoner kronor.

Sammanfattning

Kommunen har under de senaste året investerat i nät för IT-kommunikation som har högre kapacitet och säkert. Det har varit nödvändigt med tanke på att verksamheterna, och då inte minst skolan, använder nätet för att komma åt information och tjänster. Det finns nu behov av att avsluta detta arbete i denna fas. För detta krävs investeringsmedel på sex miljoner kronor. Investeringen bidrar till verksamhetsnytta på flera sätt och gamla nät och kostnader för dessa kan avvecklas.

Ärendet

| IT-enheten har under ett antal är arbetat med att förbättra kommunens nät för IT-kommunikation som ger åtkomst till information och tjänster som finns på nätet.

Kapaciteten har förbättrats väsentligt och säkerheten i nätet höjts. Detta är helt nödvändigt med tanke på att fler och fler tjänster som kommunens verksamheter använder är åtkomliga via nätet. Utvecklingen i världen går mot att använda mer och mer tjänster via nätet. Därför är det nödvändigt att bygga ut nätet samtidigt som kommunen måste prioritera hur det används och av vem. Så länge kommunen hade helt öppen tillgång till nätet kunde vem som helst använda det – inte bara elever, medarbetare och besökare. Det finns nu ett nytt och säkert nät där man kan ansluta vilken enhet som helst, men det kräver inloggning. Detta nät har införts på skolorna och i stadshuset. Genom nätet ges både högre kapacitet och ökad säkerhet.

Det finns nu ett behov av att göra vissa ytterligare investeringar för att bygga ut nätet.

Kostnaderna för stora delar av de investeringar som gjordes under 2014 kunde tas på driftens, men för den del som nu återstår behövs det investeringsmedel på sex miljoner.

Genom att göra denna investering kommer de delar av det gamla som finns kvar att kunna avvecklas, och därmed driftkostnader för detta gamla nät. I dagsläget återstår uppradering



inom ca 60 verksamheter: några skolor och förskolor, bibliotek, idrottshallar, lokaler som används inom Välfärd samhällsservices område och andra lokaler för kommunens socialtjänst, där det finns både hemmabyggda och äldre undermåliga lokala nätverk. Det ska noteras att kommunen fortlöpande kommer att få göra investeringar i att höja kapaciteten i nätet. Dessa kostnader kommer i första hand att tas på driften.

Investeringen i det nya nätet bidrar till verksamhetsnytta på flera sätt. Här ges några exempel:

- Nya tekniker som t.ex. Apple-TV och e-hälsoteknik utrustning för äldre kommer att förändra internet- och dataanvändningen.
- Lokalenheten satsar löpande på modern utrustning i kommunens lokaler, utrustning som har funktionalitet för att mäta och styra elförbrukning med mera. Denna utrustning är förberedd för att kunna hanteras på distans via nätet.
- Tekniskt känslig utrustning som idag kopplad till lokala icke supporterade nätverk kan kopplas till ett säkert nät.

Konsekvenser för barn

Barn i kommunens förskolor och elever i skolorna kommer får genom det nya nätet en bättre och säkrare tillgång till information och tjänster på nätet, som bidrar till lärande och utveckling. [Dessutom ökar möjligheterna till en jämlig arbetssituation för kommunens skolor.](#)

Ekonomiska konsekvenser

Investeringen på sex miljon skrivs av på fem år. Kostnaden för kapitaltjänsten tas ut genom den kostnad som tas ut för att man har tillgång till kommunens nät.

Bilagor

Handlingsplan nätombyggnad 2015

Mats Bohman
Administrativ direktör
Stadsledningskontoret

Lotta Nordström
IT-strateg
IT-enheten

Bilaga - Handlingsplan nätombyggnad 2015

Handlingsplan nätombyggnad 2015

Kategorier Nätombyggnad 2015	Antal verksamheter	Investeringssumma kronor
Gammalt trådlös utrustning Cisco	22 st	1 000 000
Skolor	6 st	2 100 000
Gammal nätutrustning	24 st	1 500 000
Icke standardiserat nätverk	10 st	350 000
Totalt	62 st	4 950 000

Exempel på verksamheter som planeras att byggas om under 2015:

- Skolor (Järla, Sickla, Älta, Ektorp, Fisksätra, Ekliden)
- Förskolor (Optimus, Ängslyckan, Skogsgläntan, Herrgården, öppna förskolor)
- Bibliotek
- Nacka seniorcenter
- Genomgångsboenden, dagliga verksamheter
- Idrottsanläggningar (ishallar, sporthallar)



2015-05-05

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2015/334-610

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Nya avgiftsnivåer för maxtaxa inom förskola och fritidshem

Informationsärende

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Regeringen har beslutat om en förändring i reglerna om statsbidrag för kommuner som har maxtaxa inom förskola och fritidshem. Förenklat innebär ändringen att Nacka kommun får lägre statsbidrag till de verksamheterna och därmed behöver höja avgifterna, för att behålla de beslutade ersättningsnivåerna till utförarna. Förändringen träder i kraft den 1 juli och för att kommunfullmäktige ska kunna hinna ta ställning till frågan om höjda avgifter innan dess, måste ärendet gå direkt från utbildningsnämnden, som behandlar förslaget den 21 maj, till kommunstyrelsen den 1 juni och fullmäktige den 15 juni. Arbetsutskottet får därför information om det förslag som läggs fram till utbildningsnämnden, som beredning inför kommunstyrelsens hantering av ärendet.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade i ärendet om mål och budget för 2015 om avgifter för förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem. Nu kommer förordningen om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet ändras från den 1 juli 20115. Det innebär att inkomsttaket indexeras och därmed höjs de högsta avgiftsnivåerna för maxtaxan. Inkomsttaket för andra halvåret 2015 blir 42 890 kronor. I övrigt sker inga förändringar i förordningen. Skolverket ska häданefter enligt förordningen senast 1 oktober lämna uppgifter till varje kommun angående avgiftstaket för maxtaxan inför kommande kalenderår.



De nya avgifterna innebär att kommunens avgiftsintäkter kommer att öka och därfor har statsbidraget minskats. Utbildningsnämnden kommer vid sitt sammanträde den 21 maj 2015 att behandla ett förslag om en avgiftshöjning. Utbildningsnämndens förslag läggs fram direkt för kommunstyrelsen den 1 juni 2015, för att ärendet ska kunna behandlas vid kommunfullmäktiges sammanträde den 15 juni 2015. Anledningen till brådskan är att avgifterna bör börja gälla den 1 juli 2015.

Den föreslagna avgiftshöjningen är 2,1 procent. För de avgifter som ligger under maxtaxetaket på grund av kortare vistelsetid föreslås en höjning med samma procentsats. I tabellen nedan redovisas de nya avgiftsnivåer enligt förändringen i förordningen, som kommer att föreslås utbildningsnämnden.

Avgifter förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem	Kronor per månad			
	Barn 1	Barn 2	Barn 3	Barn 4
Förskola och pedagogisk omsorg 1-6 år				
- 20-25 timmar/vecka	919	613	306	0
- 26-39 timmar/vecka	1123	749	374	0
- 40 timmar och mer/vecka	1287	858	429	0
Fritidshem				
- förskoleklass-årskurs 3	858	429	429	0
- barn till föräldraledig/arbetslös förälder, 10 t/v - årskurs 4-6, öppen fritidsverksamhet	858	429	429	0
Avgiften bestäms av skolan				

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör
Stadsledningskontoret

Susanne Nord
Utbildningsdirektör

Kommunstyrelsen

Prissättning av administrativa stödtjänster

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen fastställer de föreslagna principerna för beräkning av gemensamma administrativa stödtjänster avseende år 2016.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret föreslår att de principer som fastställdes inför budget 2014 för beräkning och fördelning av de gemensamma administrativa stödtjänsterna kvarstår. Principerna innebär i korthet att kostnaderna beräknas på senaste årets förbrukning och att kostnaderna fastställs i god tid före enheternas arbete med internbudget påbörjas.

Stadsledningskontoret föreslår att de upphandlingar som inköpsenheten genomför med föryad konkurrensutsättning, förenklat eller öppet förfarande sker till fast pris som fastställs före påbörjat uppdrag.

Inför arbetet med ramärendet 2016-2018 och internbudget 2016 är det viktigt att kommunens verksamheter känner till kostnaderna för de administrativa stödtjänsterna. Både priser och underlag för vad enheter och verksamheter ska betala fastställas i god tid inför nämndernas beslut om mål och budget för nästkommande år samt när nämnder och verksamheterna ska redovisa internbudget.

Ärendet

Under 2013 gjordes inom ramen för utvecklingen av kommunens ledning och styrning en översyn av prissättningen av gemensamma administrativa stödtjänster. I de administrativa stödtjänsterna ingår redovisningstjänster (exempelvis kund- och leverantörsfakturering), personaladministrativa tjänster, facility management, servicecenter och kommunikations-tjänster.

Översynen gjordes även för att förenkla för köparen, främst genom att öka förutsägbarheten och att inte beräkningarna ändras under löpande år. Stadsledningskontoret tog inför



ramärendet 2014 fram en prissättningsmodell som verksamheterna anser är tydlig och ger klara förutsättningar för både köpande och säljande enhet.

Principerna i modellen, som fastslogs under våren 2013, föreslås förbli oförändrade.

- Priser för nästkommande år fastställs senast i samband med att kommunstyrelsen fattar beslut i ramärendet.
- I de fall betalningen för en tjänst baserar sig på hur mycket en enhet nyttjar den (antal anställda, datorer, fakturor) är underlaget för nästkommande år ett snitt av hur mycket respektive enhet nyttjat under perioden 1 april förutvarande år till 31 mars innevarande år.
- I de fall nyttjandet förändras under ett år förändras inte kostnaden det året. Kostnaden justeras nästkommande år baserat på snittförbrukningen.
- För tjänster som betalas per timme fastställs gemensamma timpriser
- Kostnader under 350 kronor faktureras inte.
- Enhetscheferna ansvar för kommunikation kring kostnaden för tjänster och vad som ingår i dem.

Generellt gäller för de administrativa stödtjänsterna att kostnaden för 2016 är oförändrad jämfört med 2014 och 2015. Oförändrade priser betyder en effektivisering, då exempelvis hyror och löner har ökat med ett par procent under perioden.

Vissa tjänster debiterar de administrativa stödenheterna på löpande räkning. Sådana tjänster är exempelvis rekryteringstjänster och redovisningstjänster till kommunens aktiebolag.

Merparten av upphandlingar och andra tjänster som inköpsenheten utfört görs på löpande räkning och kunden betalar efter avslutat uppdrag. Nackdelen med den modellen är att kunden inte vet hur mycket uppdraget kommer att kosta. Därför kommer inköpsenheten prova en modell med fasta priser på upphandlingar som görs med förnyad konkurrensutsättning, förenklat eller öppet förfarande.

Stadsledningskontorets förslag är att timpriserna för 2016 inte ökar jämfört med tidigare år. Timarvodena uppgår till 600 kronor, 800 kronor, 1000 kronor och 1200 kronor.

Debiteringsgraden för de medarbetare som arbetar med timarvode ("löpande räkning") bör även fortsättningsvis uppgå till minst 80%. Debiteringsgraden räknas på medarbetarens närvarotid, vilket betyder att sjukdom, semester, föräldraledighet med mera ej belastar debiteringsgraden.

Kostnaderna de administrativa stödenheterna fördelar för 2016 finns tillgängliga för de köpande enheterna under våren 2015. Verksamheterna kontrollerar konteringen och därefter läses värdena in i budgetmodulen i Raindance inför arbetet med internbudget 2016. De budgeterade kostnaderna överförs sedan till utfallet för 2016, med periodisering i tolftedelar.



Ekonomiska konsekvenser

Totalt sett innebär förslaget inga kostnadsökningar. För enskilda enheter kan kostnaderna förändras beroende på vilken servicenivå man väljer på de olika tjänsterna.

Konsekvenser för barn

De administrativa stödenheterna har fortsatt fokus på att bedriva verksamheten effektivt och med god kvalitet. Det i sin tur gynnar alla kommunens medborgare, oavsett ålder, medarbetare och andra intressenter.

Mats Bohman
Administrativ direktör
Stadsledningskontoret

Johanna Magnusson
Controller
Controllerenheten



Kommunstyrelsens arbetsutskott

Sammanträdesdagar 2016

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar om sammanträdesdagar 2016 för sig enligt juridik- och kanslihetens förslag.

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

1. Kommunstyrelsen beslutar om sammanträdesdagar 2016 för sig enligt juridik- och kanslihetens förslag.
2. Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar om sammanträdesdagar 2016 för sig enligt juridik- och kanslihetens förslag.

Ärendet

Juridik- och kansliheten har tagit fram ett förslag till sammanträdesdagar för 2016.

Förslaget bygger på en grundstruktur med sammanträden för kommunstyrelsens arbetsutskott 13 dagar före kommunstyrelsens sammanträden. Justeringar har gjorts för lov/helgdagar. Förslaget samspelear med det förslag som juridik- och kansliheten lägger fram till kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott och dess verksamhetsutskott samtidigt. Förslagen för samtliga dessa redovisas för att underlätta bedömning av förslagen sammantaget.

Enligt kommunallagen ska kommunstyrelsen ta ställning till skattesats i oktober månad. Det innebär att handlingar till tertialbokslut två inte kan skickas ut i tid inför behandling i arbetsutskottet. Därför ges även fortsättningsvis en muntlig information på sammanträdet om vad bokslutet kommer att visa.



Förkortningsförklaring

KSSU = kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

KSAU = kommunstyrelsens arbetsutskott

KSVU = kommunstyrelsens verksamhetsutskott

KSSU	KSAU/KSVU	KS	KF
	December 2015	11 januari	1 februari
19 januari			
2 februari	9 februari	22 februari	14 mars
23 februari			
8 mars	15 mars	4 april	18 april
5 april			
19 april	26 april	9 maj	23 maj
10 maj			
24 maj	31 maj	7 juni (tisdag)	20 juni
	8 juni	20 juni ("ramärendet")	
14 juni			
9 augusti	16 augusti	29 augusti	12 september
30 augusti			
13 september	20 september	3 oktober	17 oktober
4 oktober	11 oktober	24 oktober 7 november	14 november 15 november(reserv)
25 oktober			
8 november	15 november	28 november	12 december
22 november	29 november	12 december (internbudget)	
14 december	20 december	Januari 2017	Jan/febr 2017

Ekonomiska konsekvenser

Sammanträdeskostnaderna budgeteras i ärendet om mål och budget 2016-2018 och därefter i kommunstyrelsens internbudget.

Kristina Himmelstrand
Enhetschef
Juridik- och kanslienheten

Liselotte Lexén
Kommunsekreterare
Juridik- och kanslienheten



Kommunstyrelsen

Analys av miljösituationen i Nacka

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar informationen i slutrapporten *Analys av miljösituationen i Nacka*.

Sammanfattning

I juni 2014 fattade kommunfullmäktige beslut om att anta sex lokala miljömål med tillhörande delmål i Nacka. I beslutet står det bland annat att miljömålen ska kompletteras med en analys av miljösituationen i Nacka där status och utveckling över tid beträffande miljömålen ska beskrivas. Miljöenheten har på uppdrag av stadsledningskontoret tagit fram en miljöanalys för fem av de sex miljömålen. Målet kring *Begränsad klimatpåverkan* har analyserats i en tidigare utredning och ingår därför inte här. Utifrån delmålen görs en beskrivning av utvecklingen av miljöområdet över tid samt en lägesbedömning och en bedömning av prioriteringsgrad.

Resultatet av analysen visar att av 16 delmål är 14 stycken prioriterade och angelägna. Ett delmål är inte prioriterat men angeläget, delmålet kring *God inomhusmiljö*. Ett delmål anses uppfyllt, *Minskade halter av flyktiga organiska kolväten*, och kan utgå men behöver ändå följas upp i den ordinarie tillsynen som miljöenheten ansvarar för. Sammanfattningsvis visar miljöanalysen att det finns flera utmaningar inom miljöområdet för Nacka kommun att arbeta vidare med. För att lyckas arbeta med utmaningarna på ett strategiskt och kraftfullt sätt behövs en god samverkan inom kommunens organisation. Det krävs även en god samverkan med nackaborna, civilsamhället och näringslivet. Att skapa ett gemensamt engagemang för miljön är en framgångsfaktor för att nå alla lokala miljömålen.

Ärendet

I juni 2014 fattade kommunfullmäktige beslut om att anta sex lokala miljömål i Nacka. I beslutet återfinns ett avsnitt med följande lydelse:

”Detta beslut om lokala miljömål ska kompletteras med en analys av miljösituationen i Nacka där status och utvecklingen över tid beträffande de sex lokala målen beskrivs. På samma sätt som gjorts kring klimatet i det särskilda klimatprogrammet ska strategier för det vidare arbetet presenteras. I detta arbete ska man också ta sikte på år 2030. Vidare ska mål



och nyckeltal relateras till andra kommuners, för att få bättre genomslag för miljöarbetet. Inrikningen är att det ska finnas etappmål för varje strategiskt mål. Det kan gälla exempelvis giftfri miljö och kollektivtrafik. De strategiska mål och etappmål som nu slås fast behöver därför revideras och kompletteras. Inrikningen är att analys och strategi ska presenteras till årsskiftet 2014-2015. Vid behov kan ansvarsfördelningen mellan nämnderna behöva förtydligas”.

Stadsledningskontoret har uppdragit åt miljöenheten att ta fram analysen av miljösituationen i Nacka. Arbetet har genomförts internt av experter från miljöenheten och experter från teknikprocessen. Uppdraget är nu avslutat och resultatet av miljöanalysen redovisas i sin helhet i slutrapporten som bifogas. I denna tjänsteskrivelse återges en kortare summering av miljöanalysen.

Analysen omfattar en beskrivning av miljötillståndet kopplat till miljömålen över tid. Beskrivningen görs utifrån tre olika tidsperspektiv: en tillbakablick, hur tillståndet är idag samt en bedömning av utvecklingen fram till 2030. Analysen omfattar fem av de sex miljömålen samt tillhörande delmål. Målet om ”Begränsad klimatpåverkan”, mål nr 1, analyserades våren 2014 i en särskild extern utredning¹⁾. Den analysen ingår därför inte i rapporten som nu presenteras.

Förutom en beskrivning av utvecklingen över tid för miljön, görs även en bedömning av hur allvarligt miljösituationen är idag för varje delmål samt en bedömning av hur prioriterat delmålet är att åtgärda. Lägesbedömningen görs utefter aspekterna ”godtagbart läge”, ”otillfredsställande läge” och ”dåligt läge”. Prioriteringsgraden av delmålet bedöms antigen som ”ej prioriterat” eller ”fortsatt prioritet”.

Av de 16 delmålen är 14 stycken prioriterade och angelägna. Ett delmål är inte prioriterat men angeläget. Ett delmål anses uppfyllt, nr 2.3 *Minskade halter av flyktiga organiska kolväten*, och kan utgå men behöver ändå följas upp i den ordinarie tillsynen som miljöenheten ansvarar för. Resultat av analysen presenteras kortfattat nedan för respektive delmål.

Kategori delmål ”Dåligt läge & fortsatt prioritet” (=mest angelägna delmål):

Nr. 3.1 Minskadegifter i barns vardag

Att minska gifter i barns vardag är mycket angeläget då undersökningar visar att förskolemiljön innehåller många källor med skadliga kemikalier bland annat damm, leksaker och inredning. Små barn är särskilt känsliga för kemikalier då de fortfarande utvecklas. Det är därför angeläget att arbeta målmedvetet med information och åtgärder riktat mot alla förskolor i Nacka.

Nr. 3.2 Inga skadliga utsläpp från förorenade områden

¹⁾ ”Nacka kommunens klimatpåverkan”, rapport 2014-02-28, WSP Analys & Strategi.



Nacka kommunens industrihistoria har lämnat efter sig många förorenade platser i vår omgivning. Kommunen har ett register över misstänkta förorenade platser i kommunen. För vissa av platserna har man god kännedom om föroreningstyp och risker. Några har även åtgärdats. Men arbetet med kartläggning, riskbedömning och ta fram eventuella åtgärdsförslag behöver intensifieras. Särskilt med tanke på att många av de misstänkta platserna finns inom attraktiva områden för kommande exploateringar för att bygga bostäder och andra byggnationer.

Nr 4.2 Skydd av marina områden

Delmålet handlar om att skydda det marina vattenlivet i kustnära områden, insjöar och bäckar från negativa effekter av exploatering. Det grunda vattnet är livsvikta miljöer för vattenväxtlighet som i sin tur är livsvikta för reproduktion och artrikedom för marina djurarter. En förutsättning för en levande skärgård. De naturliga förutsättningarna är idag påverkade av marinor, båtklubbar, bryggor, dämningar med mera. Det behövs en strategi för hur framtida exploateringar kan genomföras på ett sätt som minimerar negativ påverkan på det marina vattenlivet samt fortsatta åtgärder i form av sjörestaureringar med mera.

Nr. 4.3 Minskad påverkan från båtlivet

Nacka har ett aktivt båtliv och det finns ca 6 000 båtar med hemmahamn inom Nacka kommun. Det finns en stor efterfrågan om fler båtplatser. Påverkan från båtlivet på växt- och djurliv är förutom den fysiska påverkan från själva ingreppet i naturen för hamnanläggningen även föroringar från båtbottenfärg, oljespill, toalettavfall med mera. Kommunen har inte full rådighet över att målet kan nås, då det inte bara är båtar med hemmahamn i Nacka som påverkar målet. Men likväl är det mycket angeläget att arbeta vidare med frågan. Förslaget är att utforma delmålet anpassat till Nackas förutsättningar. Dessutom bör det tas fram en ansvarsutredning som belyser vem som har saneringsansvaret för befintliga båtuppställningsplatser.

Nr. 5.5 God ljudmiljö

Samhällsbuller är ett utbrett miljöproblem nationellt. Den största källan till bullerstörningar i samhället är från trafikbuller. Delmålet är mycket angeläget och har stor prioritet, då det är en stor utmaning att bygga en både tät, tillgänglig och hälsosam stadsmiljö i Nacka med en god ljudmiljö. Riksdagen har fastställt riktvärden för buller från trafik. Nackas delmål innebär att vid nyexploatering och förtätning ska riktvärdarna vara utgångspunkt för planeringen.

Nr. 6.1 Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter

Delmålet för ett varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter är angeläget för att motverka en utarmad biologisk mångfald och försämra rekreationsmiljöerna för nackaborna. För att nå målet krävs ett antal åtgärder inom områdena bevarande, skydd, skötsel och fysisk planering för att inte utarma grönområdena i kommunen.



Kategori delmål ”O tillfredsställande läge & fortsatt prioritet” (=angelägna delmål):

Nr. 2.1 Lägre halter av partiklar i luften

Målen för frisk luft syftar till att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden in skadas. Framförallt mycket små partiklar ger upphov till vissa sjukdomar. I kommunen är halten av partiklar i luft särskilt höga kring trafikerade stråk som till exempel Värmdöleden och Sickla rondell. Halterna i luften kring dessa stråk överskrider de riktvärden som är beslutade av riksdayen. Riktvärdena utgår från ett värde vad människan och naturen anses kunna utsättas för utan att ta alltför stor skada. Partikelutsläppen orsakas framförallt från slitage från vägbanor, dubbdäcksanvändning och avgasutsläpp. Det är angeläget att kommunen fortsätter att arbeta mot målet genom åtgärder som minskar bilberoendet och planering av bebyggelse på ett sätt som inte skapar miljöer med höga partikelhalter.

Nr. 2.2 Lägre halter av kväveoxid i luften

Utsläpp av kväveoxid i luften bildas vid all typ av förbränning. För de flesta tätorter är biltrafiken den största utsläppskällan. Höga värden av kväveoxid kan ge negativa effekter på både hälsa och miljö. Delmålet är utformat så att halterna av kvävedioxid inte får öka och inte får överskrida riktvärdena beslutade av riksdayen. Riktvärdena är satta med hänsyn till känsliga grupper.

Nr. 4.1 Livskraftiga ekosystem och nr. 4.4 Minskade fosfor- och kväveutsläpp till vatten

Nackas kustvatten är mycket påverkat av Mälarens utflöde och de stora avloppsreningsverkens utsläpp. Under senare år har åtgärder genomförts bland annat installation av bättre reningsutrustningar, men trots det är näringsinnehållet i kustvattnet fortfarande för högt. I bottensediment finns det miljögifter. För att lyckas nå delmålet livskraftiga ekosystem och delmålet minskade fosfor- och kväveutsläpp i våra kustvatten är det avgörande att kommunen samarbetar med Mälardalskommunerna kring utmaningarna och åtgärderna.

Nr. 5.1 Miljöanpassad bebyggelsestruktur

Delmålet om en miljöanpassad bebyggelsestruktur är komplext och omfattande. Delmålet griper in i flera av de övriga delmålen. Kommunen har antagit sedan tidigare ”Riktlinjer för hållbart byggande” som är tänkt att användas i alla stadsbyggnadsprojekt. Men för att verkligen lyckas med att nå målet i all dess omfattning krävs det att även övriga policyer, planer, riktlinjer med mera som redan finns i kommunen verkligen får genomslag vid planering, byggnationer och infrastruktursatsningar. För att åstadkomma detta behövs en kraftfull strategisk styrning.

Nr. 5.2 Minskade avfallsmängder och ökad resurshållning

Delmålet minskade avfallsmängder och ökad resurshushållning är ett angeläget och prioriterat mål inte bara i Nacka utan även på nationell nivå och inom EU. Även om



återvinning och återbruk ökar nationellt är det ett miljöhot att avfallsmängderna ökar. I Nacka är det angeläget att bryta trenden med ökade avfallsmängder. Det kräver bland annat att nackaborna ändrar konsumtionsmönstret men även utökad kapacitet för källsortering, återvinning och återbruk för att möjliggöra en bättre resurshushållning.

Nr. 5.3 Minskad energianvändning

Att minska energianvändningen samtidigt som antalet invånare kommer att öka kraftigt i kommunen är en stor utmaning. Kommunen har rådighet att ställa energikrav på det egna beståendet. Där har ett aktivt energieffektiviseringsarbete bedrivits sedan flera år med gott resultat. Utanför det egna beståendet har kommunen dock liten rådighet, men arbetar vidare med energirådgivning.

Nr. 6.2 Tillgång och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelarna, nära bostäder och förskolor

Delmålet för god tillgång och tillgänglighet till parker och natur för nackaborna är angeläget då en god tillgång till grönområden i vardagen innebär en bättre folkhälsa. Helhetstrenden för Nacka är att det sker en ökad fragmentisering av grönytorna. Utmaningen ligger i att försöka öka och återskapa de rekreativa naturmiljöerna samtidigt som det byggs på fler platser i kommunen. Förslaget i analysen är att detta delmål kan införlivas i delmål 6.1 då de går in i varandra.

Kategori delmål ”O tillfredsställande läge & ej prioritet” (=kräver fortsatt uppföljning):

Nr. 5.4 God inomhusmiljö

Delmålet för God inomhusmiljö avser individens exponering för skadlig strålning. Målet fokuserar främst på exponeringen från radongas i inomhusmiljön. Radon har uppmärksammats mycket genom åren nationellt och många åtgärder har satts in för att minska radonriskerna. Det finns även ett nationellt delmål för radonhalten i inomhusmiljöer för skolor, förskolor och bostäder. Nacka kommun gör kontroller av radonhalten bland annat för skolor och förskolor. Resultatet för senaste tillsynen 2010 visade att kraven uppfylldes. Det innebär inte att tillsynen kan upphöra då radonförekomsten finns kvar i vårt samhälle. Nya mätningar behöver göras kontinuerligt även framöver. Därför bör målet finnas kvar, men målet är inte prioriterat.

Sammanfattningsvis visar miljöanalysen att det finns flera utmaningar inom miljöområdet för Nacka kommun att arbeta vidare med. För att lyckas arbeta med utmaningarna på ett strategiskt och kraftfullt sätt behövs en god samverkan inom kommunens organisation. Det krävs även en god samverkan med nackaborna, civilsamhället och näringslivet. Att skapa ett gemensamt engagemang för miljön är en framgångsfaktor för att nå alla lokala miljömålen.

Ekonomiska konsekvenser

Det som nu tagits fram är en analys av miljösituationen i Nacka. Analysen i sig själv innebär inga ekonomiska konsekvenser. Ett miljöprogram kommer att arbetas fram under 2015. I



samband med detta kan det behövas utökade resurser för att eventuellt finansiera ett utökat miljöarbete.

Konsekvenser för barn

Att kommunen nu har gjort en analys av miljösituationen i Nacka blir i förlängningen positivt för barnen när väl åtgärder börjar genomföras. Särskilt de områden som direkt påverkar barnen som till exempel delmålet kring Giftfri förskola.

Bilagor

Slutrapport, *Analys av miljösituationen i Nacka*, 2015-04-15, miljöenheten.

Kersti Hedqvist
Enhetschef
Förnyelseenheten

Jenny Andersson
Förnyelseenheten



SLUTRAPPORT

Analys av miljösituationen i Nacka

2015-04-15

Miljöenheten

Ordlista

Atemp: Den invändiga arean för våningsplan, windsplan och källarplan som värmes till mer än 10 °C i byggnaden. Atemp är den area som byggnadens specifika energianvändning ska beräknas efter.

Bq: Becquerel. Mätenhet för radioaktivt sönderfall

dB(A): Mätenhet i decibel, framtagen för att efterlikna mänskliga hörselns varierande känslighet. Särskilt vanlig vid trafikbullermätningar.

Ekosystemtjänster: De funktioner hos ekosystem (alla levande varelser och miljön inom ett område) som på något sätt gynnar människan, t.ex. genom vattenrenning, temperaturdämpning, pollinering, rekreation och hälsa.

Flamskyddsmedel: Samlingsnamn för grupper av brominnehållande organiska ämnen som används i brandhämmande syfte. De används i många produkter, däribland möbler, byggmaterial och elektronik. Flertalet av ämnena uppsamlas i fettväv och stannar kvar lång tid i kroppen. De riskerar skada ofödda barn, ha hormonstörande effekter och orsaka cancer.

Ftalater: Grupp kemiska ämnen som ofta används som mjukgörare i plast. Är hormonstörande, påverkar fortplantningsförmågan och levern negativt. Barn är särskilt känsliga för ämnena.

Grönytefaktor (GYF): Ett poängsystem för att säkerställa grönskande utedmiljöer. Sociala och ekologiska värden i utedmiljön räknas samman till den ekoeffektiva ytan.

MIFO: ”Metodik för inventering av förorenade områden”.

Miljökvalitetsnorm (MKN): Juridiskt bindande kvalitetskrav som anger den kvalitet på miljön som ska uppnås till en viss tidpunkt. Kommuner och myndigheter har huvudansvaret för att normerna följs, men ett visst ansvar finns även hos olika verksamhetsutövare.

NO_x: Samlingsbeteckning för kväveoxider, såsom kvävemonoxid eller kvävedioxid (NO respektive NO₂).

Närsalter: Gödande mineralämnen, ursprungligen från jordskorpan, t.ex. nitrat, fosfat, ammonium och kaliumsalt.

PAH: Polycykiska aromatiska kolväten.

PM₁₀ och PM_{2.5}: Mått på luftburna partiklar som utgörs av mycket små fragment av material i luften (”particulate matter”).

Rain garden: Multifunktionell dagvattenlösning som både kan ta hand om dagvattnet, rena vattnet genom biofiltrering och bidra med grönska till staden.

Riskminskningsämnen har farliga egenskaper. Enligt Kemikalieinspektionen bör man bedöma hur stor risken är och överväga att byta ut ämnet.

Utfasningsämnen är ämnen med särskilt allvarliga egenskaper. Nyproducerade varor ska så långt det är möjligt vara fria från ämnen med dessa egenskaper.

VOC: Lätflyktiga organiska ämnen (”volatile organic compounds”), ett samlingsnamn för en stor och varierande grupp kemiska ämnen, t. ex bensen och aldehyder.

ÅVS: Återvinningsstation.

Innehållsförteckning

1 Inledning och bakgrund	4
Sammanfattande bedömning	5
2 Frisk luft	8
2.1 Lägre halter av partiklar i luften	8
2.2 Lägre halter av kvävedioxid i luften	11
2.3 Minskade utsläpp av flyktiga organiska kolväten	13
3 Giftfri miljö	15
3.1 Minskadegifter i barns vardag	15
3.2 Inga skadliga utsläpp från förorenade områden	18
4 Levande sjöar, vattendrag och hav i balans	22
4.1 Livskraftiga ekosystem i sjöar, våtmarker, vattendrag och längs kusten	22
4.2 Skydd av marina områden	26
4.3 Minskad påverkan från båtlivet	28
4.4 Minskade fosfor- och kväveutsläpp till vatten	30
5 God bebyggd miljö	33
5.1 Miljöanpassad bebyggelsestruktur	35
5.2 Minskade avfallsmängder och ökad resurshållning	38
5.3 Minskad energianvändning	42
5.4 God inomhusmiljö	44
5.5 God ljudmiljö	47
6 Ett rikt växt- och djurliv	51
6.1 Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter	51
6.2 Tillgång och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelar, nära bostäder och förskolor	54

Omslagsbild: Talgoxar i Velamsund. Foto: Graham Brodie.

1 Inledning och bakgrund

Beslutet i kommunfullmäktige om Nackas lokala miljömål från 2014-06-16 innehåller ett avsnitt med följande lydelse:

”Detta beslut om lokala miljömål ska kompletteras med en analys av miljösituationen i Nacka där status och utvecklingen över tid beträffande de sex lokala målen beskrivs. På samma sätt som gjorts kring klimatet i det särskilda klimatprogrammet ska strategier för det vidare arbetet presenteras. I detta arbete ska man också ta sikte på år 2030. Vidare ska mål och nyckeltal relateras till andra kommuners, för att få bättre genomslag för miljöarbetet. Inrikningen är att det ska finnas etappmål för varje strategiskt mål. Det kan gälla exempelvis giftfri miljö och kollektivtrafik. De strategiska mål och etappmål som nu slås fast behöver därför revideras och kompletteras. Inrikningen är att analys och strategi ska presenteras till årsskiftet 2014-2015. Vid behov kan ansvarsfördelningen mellan nämnderna behöva förtydligas”.

Miljöenheten har fått i uppdrag av stadsledningskontoret att i ett första steg göra analysen av status och utvecklingen över tid för de lokala miljömålen.

Detta dokument innehåller en analys av status och utveckling, där så varit möjligt, för fem av de sex miljökvalitetsmålen som kommunfullmäktige antog i juni 2014. Målet om ”Begränsad klimatpåverkan” (mål nr 1) har analyserats i en särskild utredning som tidigare lett till beslut. Därför utelämnas det här. Det är också därför vi valt att numrera målen i det här dokumentet med början på mål nr 2, ”Frisk luft”.

Vi har försökt att göra analysen så lättläst som möjligt. För att inte förlora i saklighet och stringens har det dock varit nödvändigt att behålla en del ord och termer som ibland kan vara svåra att förstå. För att underlätta för den intresserade läsaren har vi därför bifogat en sakordlista. Analysen gör inte anspråk på att vara heltäckande. Vi har försökt fokusera på det vi bedömer vara huvudfrågorna för att i någon mån begränsa omfattningen.

Under varje miljökvalitetsmål, som utgör huvudrubrik, listas ett antal strategiska mål som beskrivits i enlighet med modellen: problembeskrivning, dåtid, nutid, framtid och till sist några sammanfattande slutsatser.

I arbetet har deltagit: Birgitta Held-Paulie, Tore Liljeqvist, Magnus Rothman, Carina Andrésen och Christer Rosenström, samtliga från miljöenheten, samt Katarina Södergren från va- och avfallsenheten.

Sammanfattande bedömning

I nedanstående tabell sammanfattas samtliga strategiska mål. Varje mål kommenteras kort och slutligen ges en lägesbedömning för målet.

Lägesbedömningen görs utifrån följande aspekter:

1. Nuläge:

= godtagbart läge, = otillfredsställande läge, = dåligt läge

2. Angelägenhetsgrad:

läg = ej prioriterat, **hög** = fortsatt/hög prioritet

Strategiskt mål	Kommentar	Läge	Angelägenhet
Frisk luft			
2.1 Lägre halter av partiklar i luften	Partikelhalterna i utomhusluft minskar stadigt på grund av renare motorer och bättre förbränning. Vid hårt trafikerade platser är halterna fortsatt ett problem på grund av dubbdäck-sanvändningen. Nacka bör göra beräkningar av huruvida vi uppnår miljöqualitetsmålet eller inte.		hög
2.2 Lägre halter av kvävedioxid i luften	Halterna av kvävedioxid i luft visar en klart nedåtgående trend men har nu börjat plana ut på grund av en större andel dieselfordon. Vid starkt trafikerade platser är halterna fortfarande höga. Kommunen har begränsad rådighet men kan påverka genom sin (trafik)planering.		hög
2.3 Minskade halter av flyktiga organiska kolväten	Utsläpp av kolväten från förbränning inklusive bilavgaser visar en kraftigt minskande trend. Miljöqualitetsnormen klaras i Nacka. Målet kan följas i ordinarie tillsyn. Målet kan utgå.		läg
Giftfri miljö			
3.1 Minskadegifter i barns vardag	Det finns relativt lite information kring barns utsatthet för kemikalier längre tillbaka i tiden. Det har dock skett en utveckling mot alltför hälsofarliga kemikalier i t.ex. leksaker. Det är mycket viktigt att följa utvecklingen på området genom tillsyn, upphandling och engagemang i skolor och förskolor.		hög
3.2 Inga skadliga utsläpp från förorenade områden	I kommunen finns ett stort antal områden med förorenad mark. Många är sanerade i samband med exploatering, men de återstående är dåligt undersökta och utgör problem för hälsa och miljö.		hög

Strategiskt mål	Kommentar	Läge	Ange-lägenhet
Levande sjöar, vattendrag och hav i balans			
4.1 Livskraftiga ekosystem i sjöar, våtmarker, vattendrag och längs kust	Ekosystemen i våra sjöar och längs kusten har varit och är kraftigt påverkade. Dåliga syreförhållanden och omfattande algblomningar är tecken på det. Utsläppen av miljöpåverkande ämnen är i minskande genom lagstiftning och planering, men inte i tillräcklig omfattning. Fortsatt uppmärksamhet och arbete med bl. a. vattendirektivet är nödvändigt för att vända situationen.		hög
4.2 Skydd av marina områden	Den exploatering som skett längs Nackas kuster har gett negativa effekter för det marina livet i de kustnära vattnen. Det grunda vattnet gynnar vattenväxtlighet som ger skydd åt lekande och växande marina djurarter. Orörda miljöer av det här slaget är viktiga för artrikedom och fiske i våra skärgårdar. Det är angeläget att arbeta med målet.		hög
4.3 Minskad påverkan från båtlivet	Giftiga båtbottenfärgar, avfall och oljeprodukter har länge varit och är fortfarande ett miljöproblem för mark och vatten. Effekterna på havsmiljön har uppmärksammats och medvetenheten om riskerna ökar. Trots detta går utvecklingen endast långsamt framåt. Det är viktigt att arbeta med målet.		hög
4.4 Minskade fosfor- och kväveutsläpp till vatten	Utsläpp av näringssämnen till vatten har negativa miljöeffekter. Trots åtgärder i va-nät och reningsverk kvarstår mycket arbete för att förhindra läckage och bräddningar på ledningsnät och från pumpstationer. Kommunen har inte rådighet över frågan fullt ut, speciellt inte i våra kustvatten. Både samverkan med andra kommuner och egna åtgärder är viktiga i det fortsatta arbetet.		hög
God bebyggd miljö			
5.1 Miljöanpassad bebyggelsestruktur	Det finns brister i infrastruktur, byggnader, styrning och kompetens. Målet bör vara fortsatt prioriterat i Nackas planering och i kommunens eget byggande.		hög

Strategiskt mål	Kommentar	Läge	Ange-lägenhet
5.2 Minskade avfallsmängder och ökad resurshushållning	Framsteg har gjorts med ökad återvinning av utsorterat material. Att minska uppkomsten av avfall som hänger samman med uttag av naturresurser går dock inte åt rätt håll. Avfallsmängderna i Nacka ökar. Målet är relevant och viktigt.	🟡	hög
5.3 Minskad energianvändning	Detta mål hänger samman med kommunens klimatmål. Trots minskad energianvändning och en ökande användning av förnybar energi finns en stor potential att effektivisera energianvändningen.	🟡	hög
5.4 God inomhusmiljö	I ett övergripande perspektiv har inomhusmiljön förbättras. Kommunen har sedan länge arbetat med att framförallt kartlägga och ge vägledning åt fastighetsägare för att åtgärda radonproblem. För närvarande måste läget betraktas som gott. Målet kan ev. strykas, men det behövs visst fortsatt myndighetsarbete om radonproblematiken.	🟡	låg
5.5 God ljudmiljö	Många människor i kommunen är fortfarande störda av framförallt trafikbuller. Förtätning och större befolkning ger en ökande aktualitet åt problematiken. Målet är relevant och fortsatt arbete är mycket viktigt, både via myndighetsutövning och fysisk planering.	🔴	hög
Ett rikt växt- och djurliv			
6.1 Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter	Reservaten är viktiga för den biologiska mångfalden. Med ökad exploatering och bebyggelse följer ofta fragmentisering och avklippta samband mellan naturområden. Detta drabbar den biologiska mångfalden negativt. Ett fortsatt arbete för att nära sig målet är nödvändigt för att förhindra utarmningen.	🔴	hög
6.2 Tillgång och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelar, nära bostäder och förskolor	Nackaborna har relativt god tillgång till natur. Erstavik och ett flertal naturreservat är symboler för det "Gröna Nacka". I det fortsatta arbetet med förtätning och exploatering i kommunen är det viktigt att bevaka att alla invånare får tillgång till de värden som målet anger. Mycket relevant mål.	🟡	hög

2 Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Bakgrund

För att komma till rätta med hälso- och miljöpåverkan från så kallade diffusa utsläpp infördes miljökvalitetsnormer (MKN) för bland annat luft med miljöbalken år 1999. En MKN tar sikte på tillståndet i miljön och vad människan och naturen bedöms kunna utsättas för utan att ta alltför stor skada. Normerna gäller främst i miljöer där människor stadigvarande vistas. Miljökvalitetsnormer ska inte förväxlas med miljökvalitetsmål, som beskriver det tillstånd som det samlade miljöarbetet ska leda till.

Miljökvalitetsmålen är oftast mer långtgående. För det nationella miljökvalitetsmålet Frisk luft, som även hör till Nackas miljömål, är hänsyn tagen till de känsligaste grupperna. Det innebär att halterna av luftföroreningar inte ska överskrida lågrisknivåer för cancer eller riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverkan på växter, djur, material och kulturföremål. Ett viktigt syfte med miljökvalitetsmålen med preciseringar är att de ska vara vägledande för myndigheter, kommuner och andra aktörer.

MKN och åtgärdsprogram fungerar som rättsliga styrmedel för att uppnå miljökvalitetsmålen. Det betyder i praktiken att kommunen är skyldig att uppfylla miljökvalitetsnormerna.

Strategiska mål

2.1 Lägre halter av partiklar i luften

Halterna av mycket små partiklar får inte öka och ska inte överskrida lågrisknivåer för cancer eller riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverkan på växter, djur, material och kulturföremål. Riktvärdarna sätts med hänsyn till känsliga grupper.

Problembeskrivning

Forsking och studier har visat att partiklar i utomhusluft är en bidragande orsak till ökad sjuklighet och dödlighet. Kopplingar har bland annat gjorts till hjärt-kärlsjukdomar och sjukdomar i luftvägarna.

Partiklar brukar delas in i storleksintervallen PM₁₀, PM_{2,5} och ultrafina partiklar. Grupperna omfattar alla partiklar mindre än 10, 2,5 µm i diameter samt ultrafina partiklar som i regel är mindre än 0,1 µm.

Huvuddelen av PM₁₀-partiklarna uppstår på grund av slitage. Slitaget kommer främst från vägbanorna, men även från fordonens bromsar och däck. Sand på vägbanan kan malas ner, framförallt av dubbade vinterdäck, och bidra till förhöjda halter.

PM_{2,5}-partiklarna kommer till stor del från vägtrafik och industriutsläpp utanför regionen som transporteras hit med luften. Det lokala bidraget utgörs främst av slitage- och avgaspartiklar.

Ultrafina partiklar har en mycket liten massa, men är helt dominerande för antalet partiklar i stadsmiljön. Ultrafina partiklar släpps ut från fordonens avgasrör. De kan ge ett väsentligt bidrag till de negativa hälsoeffekterna av vägtrafikens utsläpp av luftföroringen.

Partikelhalten påverkas inte bara av trafikmängd och andel dubbdäck. Utsläppen längs en gata är i första hand beroende av trafikmängden på gatan, utan även av trafikens sammansättning - till exempel andelen tung trafik -, framkomlighet och körsätt. Utspädningen av luftföroringarna bestäms även av gaturummets dimension och utformning. En smal gata kantad på ömse sidor av hög bebyggelse har sämre förutsättningar för en god luftomsättning än en bred gata, eller en gata med enkelsidig eller ingen bebyggelse.

Luftföroringar, både gaser och partiklar, kan fastna eller tas upp av träd och annan vegetation. Vegetationens effekt på luftkvaliteten beror på en hel rad faktorer, exempelvis storlek på partiklar, vegetationens blad/barrytor samt hur vegetationen placeras i gatrummet. En trädridå längs en motorväg kan innehålla en stor effekt på förorenings-situationen men mest på grund av att vindförhållandena påverkas. En trädplantering i ett tätt gaturum kan innehålla att utvädringen av föroringar försämras och luftkvalitet-en därmed också försämras. Träd och grönska i staden upplevs mycket positivt men det är viktigt att ta reda på hur grönskan i gaturummet kommer att påverka luftkvaliteten.

Tillbakablick

Halterna av PM₁₀-partiklar har sjunkit på grund av minskad intransport av luft-föroringar från andra länder och att andelen bilar med dubbdäck har minskat. Fort-farande är dock dubbdäcksanvändningen för hög, vilket innebär att det är svårt att klara miljöökualitetsnormen. Räkning av andelen dubbdäck i Nacka kommun visar att dubbdäcksanvändning har minskat, men den behöver minskas ytterligare. Tidigare utgjorde andelen bilar med dubbdäck cirka 70 %. 2014 var andelen cirka 55 %.

Halterna av PM₁₀ i den regionala bakgrundsmiljön (Norr Malma utanför Norrtälje) har minskat med 60 % sedan år 2005. Detta tyder på att intransporten av fina partiklar till Stockholmsområdet har minskat. Även infasning av bilar med lägre partikelutsläpp från avgaser har bidragit till minskningen.

Enligt mätningar i Stockholm pekar alla resultat på en minskning av partikelhalterna med avseende på PM₁₀, PM_{2,5} och ultrafina partiklar. Minskningen av PM₁₀ är inte direkt överförbar på Nacka kommun, eftersom man i Stockholm på vissa gator har infört dubbdäcksförbud och vidtar kraftfulla åtgärder för att minska halterna av PM₁₀. Minskningen av intransport från andra länder samt minskning av avgaspartiklar på grund av renare fordon kommer dock även Nacka kommun till godo.

Nuläge

Enligt haltberäkningar för år 2010 överskrids i nuläget MKN för partiklar avseende dygnsmedelvärdet (halter över 50 µg/m³) längs Värmdöleden fram till avfarten mot Nacka centrum cirka 250 meter öster om Nacka gymnasium. Överskridanden förekommer i en zon 10–20 meter norr och söder om Värmdöleden. Halterna avtar med avståndet och cirka 100 meter från Värmdöleden är dygnsmedelhalterna av PM₁₀ jämförbara med bakgrundshalten. MKN för partiklar överskrids även vid Sickla-rondellen, upp till

10 meter från rondellen samt vid Södra länkens av- och påfarter.

Om miljökvalitetsnormen överskrids är kommunen skyldig att ta fram ett åtgärdsprogram som ska syfta till att miljökvalitetsnormerna uppnås. I bland annat Stockholm och Uppsala har åtgärdsprogram tagits fram. Kravet på att ta fram åtgärdsprogram gäller när MKN överskrids där människor stadigvarande vistas. I Nacka överskrids MKN endast på platser där människor inte förväntas att stadigvarande vistas, t.ex. på cirka 10 meters avstånd från Värmdöleden och tunnelmynningar till Södra länken.

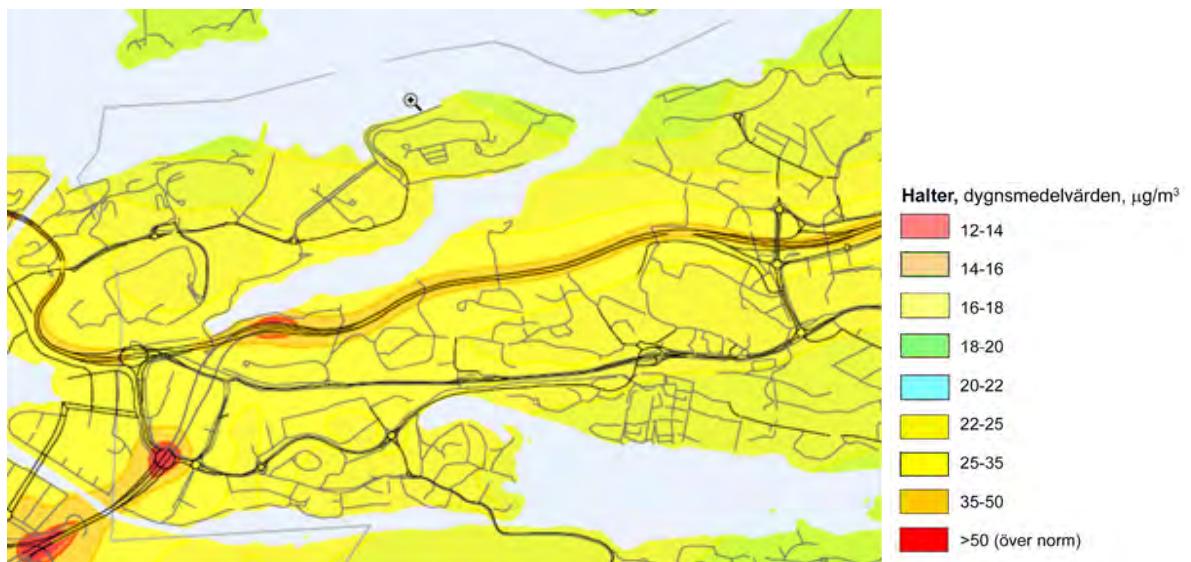


Fig. 1. PM₁₀-halter på delar av Sicklaön 2010. På grund av grov upplösning framgår det inte att överskridande av MKN sker utmed Värmdöleden upp till ca 10-15 meters avstånd från vägen.

Enligt beräkningar klaras även MKN för PM_{2,5} i hela kommunen.

Det finns ingen beräkning av hur Nacka klarar miljökvalitetsmålen för frisk luft. En jämförelse görs därför med beräkningar och mätningar som har gjorts i Stockholm. Miljökvalitetsmålet såväl för dygn som för år klaras i Stockholm, och vi bedömer därför att det även klaras i Nacka.

Scenarier inför 2030

Om inga åtgärder vidtas kommer antalet partiklar att öka, främst utmed Värmdöleden men även vid andra vägar med stora trafikmängder.

För att få ned halterna av grova partiklar såsom slitagepartiklar måste fortsatta åtgärder vidtas. Dubbdäcksandelen måste minska. En statlig utredning som tittar på åtgärder för att sänka halterna av PM₁₀ pågår.

I trafik- och samhällsplaneringen måste det nog utredas i vilken utsträckning och på vilket sätt trafikföring, gaturummets utformning och plantering av träd påverkar luftkvaliteten.

Miljökvalitetsnormerna ska följas när kommuner och myndigheter planlägger, bedriver tillsyn och ger tillstånd till att driva anläggningar. I alla stadsbyggnadsprojekt i kommunen utreds om miljökvalitetsnormerna kommer att överskridas. Ny bebyggelse ska utformas så att MKN inte överskrider.

Länsstyrelsen i Stockholms län skriver i rapporten ”MKN för luft, en vägledning för detaljplanläggning med hänsyn till luftkvalitet, 2005” att ”när det gäller hälsopåverkan av partiklar tyder alltmer på att olika partiklar har väsentligt olika hälsoeffekter och att det inte finns någon tröskelnivå under vilken ingen effekt uppkommer”. Det är därför angeläget att planering av ny bebyggelse för bland annat förskolor placeras så att MKN kommer att klaras med god marginal. Barn är speciellt känsliga för luftföroreningar.

Sammanfattande bedömning

Partiklar i utomhusluft, både naturliga som t.ex. pollen, och partiklar som skapats av människa verksamheter bidrar till ökad dödlighet och sjuklighet. Kopplingar har bland annat gjorts till hjärt- och kärlsjukdomar och sjukdomar i luftvägarna.

Det strategiska målet att halterna av mycket små partiklar inte får öka klaras. Avgaspartiklar minskar och även intransporten från andra länder minskar tack vare minskade utsläpp.

Eftersom partiklarna i luften huvudsakligen orsakas av dubbdäck och förbränningspartiklar i bilavgaser har kommunen begränsade möjligheter att fatta beslut som leder till minskade utsläpp. Kommunen kan ändå skapa förutsättningar för att bilberoendet ska begränsas samt planera ny bebyggelse så att nya miljöer med oacceptabelt höga partikelhalter inte uppstår. Målet är därför fortsatt relevant.

Beräkningar bör tas fram för att kontrollera att Nacka klarar miljökvalitetsmålen.

2.2 Lägre halter av kvävedioxid i luften

Halterna av kvävedioxid får inte öka och ska inte överskrida lågrisknivåer för cancer eller riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverkan på växter, djur, material och kulturföremål. Riktvärdena sätts med hänsyn till känsliga grupper.

Problembeskrivning

Kvävedioxid bildas vid all typ av förbränning. För de flesta tätorter är biltrafiken den största utsläppskällan. Andra källor som energianvändning, energiproduktion, arbetsmaskiner och sjöfart kan också ge betydande bidrag till halterna av kvävedioxid. Halten av kvävedioxid i luft används ofta som en indikator för utsläpp av olika luftföroreningar som kommer från biltrafiken.

Förhöjda halter av kvävedioxid kan ge negativa effekter på både hälsa och miljö. Dagar med förhöjda halter av kvävedioxid kan till exempel förvärra situationen för dem som redan har astma eller lungproblem. Nyare data pekar även på effekter på hälsan av kvävedioxid vid längre tids exponering vid halter som ofta förekommer i våra tätorter

Nedfallet av kväveföreningar orsakar försurning och övergödning i naturen. Kvävedioxid deltar även i bildandet av marknära ozon, som i sin tur kan ge effekter på hälsa och miljö. Halterna överskrider ofta miljömålet i gatumiljön i landets större och medelstora städer. I storstäderna kan målnivån överskridas även i urbana miljöer utanför gaturummen.

Köbildung och ojämnn körrytm ökar utsläppen från trafiken. Utspädningen av luftföroreningarna bestäms även av gaturummets dimension och utformning. En smal gata kantad på ömse sidor av hög bebyggelse har sämre förutsättningar för god luftomsättning än en bred gata eller en gata med enkelsidig eller ingen bebyggelse.

Det nationella miljökvalitetsmålet för kvävedioxid innebär att halten av kvävedioxid inte ska överstiga $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ luft som årsmedelvärde eller $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$ beräknat som ett timmedelvärde. Riktvärdena sätts med hänsyn till känsliga grupper. Halterna av luftföreningar överskrider inte lågrisknivåer för cancer eller riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverkan på växter, djur, material och kulturföremål.

Från hälsosynpunkt är det viktigt att människor både har en låg genomsnittlig exponering av luftföreningar under längre tid (årsmedelvärde) och att de exponeras för höga halter under kortare tid (dygns- och timmedelvärden) vid så få tillfällen som möjligt.

Tillbakablick

Kvävedioxidhalterna i luft minskade i de svenska tätorterna fram till slutet av 1990-talet, framför allt tack vare förbättrad avgasreningsförfatning för bilar. Mätningar i gatunivå som utförts av Östra Sveriges luftvårdsförbund visar att årsmedelhalterna av kvävedioxid har minskat sedan början av 1990-talet, men också att minskningarna har planat ut.

Nuläge

Sedan början av 1980-talet har de genomsnittliga kvävedioxidhalterna i bakgrundsluft halverats.

Miljökvalitetsnormen (MKN) för kvävedioxid ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som årsmedelvärde) klaras i större delen av Stockholms län år 2010. Halter högre än MKN har beräknats vid Södra länkens tunnelmynnningar. Andra områdena i Nacka med höga halter av kvävedioxid återfinns vid Värmdöleden.

Fordonens utsläpp av kväveoxider, NOx (där NO₂ ingår som en av flera kväveföreningar), har inte minskat i den takt som prognostiseras. En förklaring till de relativt höga nivåerna och att trendkurvan har planat ut tros bland annat vara den ökade andelen bilar som körs på diesel i Stockholmsregionen. Dieselmotorer har högre utsläpp av kväveoxider och kvävedioxid än bensinfordon.

I Stockholm överskrider miljökvalitetsmålet vid Sveavägen, Folkungagatan och Norrländsgatan. Inga beräkningar har ännu gjorts för Nacka vad avser värden för miljökvalitetsmålen.

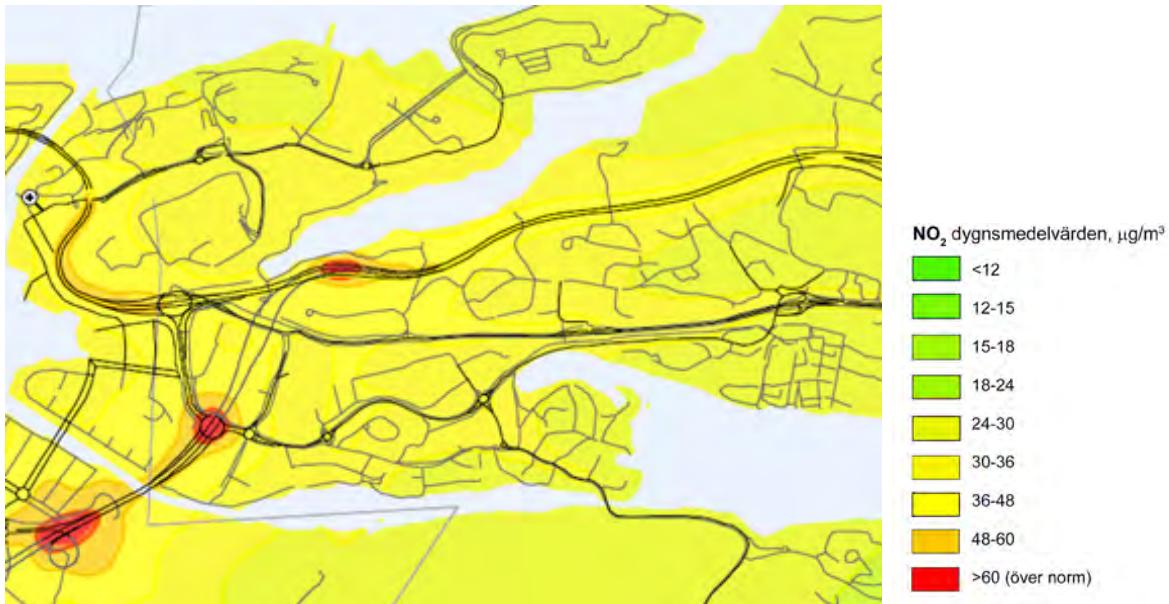


Fig 2. NO₂-halter på delar av Sicklaön 2010.

Scenarier inför 2030

Om inga åtgärder vidtas kommer kvävedioxidhaterna att öka, främst utmed Värdöleden men även på andra vägar med höga trafikmängder. Utsläppen längs en gata är i första hand beroende av trafikmängden på gatan, men även av trafikens sammansättning – till exempel andelen tung trafik – framkomlighet och körsätt. Om andelen bilar som inte har förbränningsmotorer ökar markant så minskar halterna kväveoxider i gaturummet.

Sammanfattande bedömning

Kväveoxider i luft medför negativa effekter på både hälsa och miljö. Människor med astma eller andra lungsjukdomar får förvärrade symtom.

Kommunens möjligheter att fatta beslut som leder till minskade utsläpp är begränsade. Kommunen kan dock skapa förutsättningar för att bilberoendet ska begränsas samt planera ny bebyggelse och trafikinfrastruktur så att nya miljöer med oacceptabelt höga halter av kväveoxider inte uppstår.

Beräkningar bör tas fram för att kontrollera att även Nacka klarar miljökvalitetsmålen. Målet är fortfarande relevant.

2.3 Minskade utsläpp av flyktiga organiska kolväten

Halterna av flyktiga organiska kolväten (VOC) får inte öka och ska inte överskrida lågrisknivåer för cancer eller riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverkan på växter, djur, material och kulturföremål. Riktvärdena sätts med hänsyn till känsliga grupper.

Problembeskrivning

Flyktiga organiska ämnen eller VOC (volatile organic compounds) är en samlande benämning för ett stort antal gasformiga organiska föreningar. Under sommarhalvåret bidrar de, tillsammans med kväveoxider och solljus, till bildning av marknära ozon.

Några ämnen, exempelvis bensen, kan vara direkt skadliga för människors hälsa i de halter som tidvis förekommer i tätortsluft.

Flyktiga organiska ämnen frigörs vid ofullständig förbränning av bensin, olja, trä med mera. Det som dunstar av från lösningsmedel och bensin räknas också in.

Vi väljer att redovisa halter av bensen som en indikator för VOC. Utsläppen kommer till största delen från vägtrafiken och då främst från bensindrivna fordon. Bensen uppkommer dels på grund av ofullständig förbränning av drivmedel och motorns smörjolja, dels genom avdunstning av bränsle från fordonets bränslesystem. Utsläppen från Bergs Oljedepå är den största enskilda punktkällan av VOC inom kommunen.

Tillbakablick

Hälften av utsläppen av flyktiga organiska kolföreningar kommer från användning av lösningsmedel och andra produkter och cirka 43% från energisektorn (främst vägtrafik och hushållens vedeldning). Utsläppen har mer än halverats sedan år 1990. Nedgången syns tydligt inom energisektorn (-66 % sedan 1990) och användning av lösningsmedel och andra produkter (-8 % sedan 1990). Utsläpp från vägtrafiken (inom energisektorn) har minskat cirka 84 % sedan 1990 till följd av katalytisk avgasrenings

Nuläge

Miljökvalitetsnormen för bensen till skydd för människors hälsa klaras i hela kommunen enligt Östra Sveriges luftvårdsförbunds haltberäkningar.

Scenarier inför 2030

Förutsatt att miljökvalitetsnormen för bensen bibehålls på samma nivå som idag så kommer normen att klaras även i framtiden.

Sammanfattande bedömning

Inom gruppen flyktiga organiska kolföreningar finns ämnen som är hälsoskadliga. T.ex. är kolväte bensen cancerframkallande.

Tack vare bättre förbränningsteknik och bättre avgasrening i fordon har halterna i omgivningsluften minskat kraftigt sedan 1990.

Vi bedömer att målet uppnås idag och troligen även i framtiden. Det kan därför utgå eller omformuleras. Exempelvis är det angeläget att fortsatt ha uppsikt över situationen kring Bergs oljedepå.

3 Giftfri miljö

Nacka ska vara så giftfritt att inte människor eller miljö påverkas negativt.

Bakgrund

Kemikalieproduktionen i världen har ökat de senaste 50 åren, från mindre än 10 miljoner ton till över 400 miljoner ton per år. Kemikalier finns i praktiskt taget allt som vi omger oss med. De finns i både kemiska produkter som bekämpningsmedel och rengöringsmedel och i varor som möbler, elektronik och leksaker. Kemikalierna finns i varornas material och komponenter. De kan även vara tillsatta för att uppnå vissa funktioner.

Kemikalier kan läcka från varor. Läckage kan ske vid tillverkningen av varan, när den används eller när den blir till avfall. Vissa kemikalier som avgår från en kan ha negativa effekter på människors hälsa och miljön.

Nacka kommuns industrihistoria har lämnat efter sig många kulturhistoriskt värdefulla byggnader, men även många förorenade platser. Kommunen arbetar löpande med att kartlägga föroreningar som påträffas och hantera saneringsärenden, men även med att planera för hur förorenade platser ska kunna åtgärdas och användas i framtiden. Idag är många misstänkt förorenade platser aktuella, eftersom exploatering planeras.

Strategiska mål

3.1 Minskadegifter i barns vardag

Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska. Miljöstyrningsrådets upphandlingskriterier ska vara styrande när sådana finns, alternativt ska varorna uppfylla motsvarande kriterier som för Svanen, Bra Miljöval eller EU Ecolabel. Utfasningsämnen ska inte användas eller släppas ut i Nacka. Riskminskningsämnen ska övervägas att bytas ut eller minska riskerna vid hanteringen.

Problembeskrivning

Barn är särskilt känsliga för kemikalier. De är särskilt känsliga för kemikaliers effekter eftersom de fortfarande utvecklas. Viktiga organ-system som hjärna, immunförsvar och hormonsystem ska fortsätta utvecklas fram till vuxen ålder och under vissa utvecklingsfaser är dessa organ-system extra sårbara för kemikalieexponering. Det hormonella systemet är särskilt komplext eftersom en rad olika system samverkar för att få en normal utveckling. Utvecklingen fortsätter under hela puberteten, tills dess att barnet blir vuxet. Kroppens hormoner styr pubertetens start och utveckling. De olika förlopp som styr utvecklingen från befruktning av ägg till vuxen ålder kan störas av kemikalier.

Barn äter, dricker och andas mer i förhållande till sin kroppsvikt än vuxna. När de utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen får de i sig mer i förhållande till sin vikt.

Barns beteende och fysiologi gör att de utsätts för mer kemikalier. Små barn upptäcker världen genom att krypa på golvet, de stoppar händer i munnen och undersöker leksaker och andra varor genom att stoppa dem i munnen. Leksaker och varor kan då läcka kemikalier till barnet, men barnet får även i sig kemikalier ifrån damm som finns på leksaker,

varor och på golv. Generellt brukar livsmedel anses vara en dominant källa till olika miljögifter, men för barn under tre år anses även damm vara en signifikant källa.

Små barn är dessutom mer känsliga för kemikalier än äldre barn. Påverkan av kemikalier på barn i tidig ålder kan få livslånga konsekvenser. Vanliga kemikalier i varor är t.ex. flamskyddsmedel, perfluorerade ämnen, ftalater och Bisfenol A. De är hormon- och reproduktionsstörande. De två förstnämnda är dessutom cancerframkallande. Andra skadliga kemikalier som finns i varor är bland annat polycykliska aromatiska kolväten, PAH. Även PAH är hormonstörande, reproduktionsstörande och cancerframkallande.

Olika miljöer innehåller varierande mängder kemikalier. Förskolan är idag en miljö som innehåller mer av vissa kemikalier än t.ex. en normal hemmiljö. Miljön på förskolan ska vara lättstädd, hålla nere ljudnivån och tåla slitage. Därför finns det ofta plastgolv, plastöverdrag på sov- och skötbordsmadrasser samt vaxdukar som ska vara lätt att torka av. De sistnämnda kan innehålla ftalater. På förskolan finns mattor, gardiner, soffor och lekkuddar behandlade med kemikalier, t.ex. perfluorerade ämnen, för att få en smuts- och vattenavvisande yta. Det är också vanligt att barnens ytterkläder är behandlade med smuts- och vattenavvisande kemikalier som t.ex. perfluorerade ämnen.

På förskolan finns ofta många föremål som avger kemikalier på en liten yta. Kemikalierna samlas i damm i inomhusmiljön och är en effektiv reservoar för olika typer av miljögifter. Ju fler saker på en yta, desto mer damm finns det. Dammet lägger sig på golv, föremål och finns i inomhusluften. En del förskolor är inte byggda för att vara förskolor och har ventilation som inte är anpassad efter så många barn. Om ventilationen är bristfällig påverkar även detta mängden damm och kemikalier på förskolan. Också städningen på förskolan har stor betydelse för mängden damm och kemikalier i inomhusmiljön.

Tillbakablick

Det finns inga undersökningar sedan tidigare av kemikalier i förskolor. Som beskrivits i bakgrunden ovan kan man dock anta att den utveckling som kemikaliesamhället genomgått även haft genomslag på våra förskolor. Exempel på varor som ökat kraftigt är elektronik, nya golvmaterial samt föremål och leksaker av plast. Vi har också sett en utveckling mot allt större barngrupper. En sådan ökning kräver att ventilation och städning anpassas till den nya situationen.

Nuläge

Under våren 2014 gjordes en undersökning om kemikalier på förskolor i Nacka som en del i ett examensarbete vid miljöenheten.

Under 2013 gjorde Naturskyddsföreningen en liknande nationell undersökning på 141 förskolor. Denna underökning har använts som förlaga i Nacka. Nackas resultat har jämförts med den nationella undersökningen. Resultaten visar på ett liknande utfall. Det innebär att situationen på Nackas 108 förskolor sannolikt är likartad vad som framkom på de sju förskolor som undersöktes ingående i examensarbetet.

Undersökningen visade att situationen i stort sett ser ut som i resten av Sverige. Det finns idag skadliga kemikalier på förskolorna i Nacka.

De varor som innehåller mest skadliga kemikalier på förskolorna i Nacka är uttjänt elektronik som t.ex. mobiltelefoner (innehåller bland annat flamskyddsmedel), gamla bildäck (innehåller bland annat PAH) och byggvaror (kan innehålla t.ex. ftalater) som används som leksaker. Sådana varor innehåller skadliga kemikalier där gränsvärdena inte är anpassade efter barn. Av de undersökta förskolorna i Nacka är det cirka 60 % som har uttjänt elektronik och byggvaror samt cirka 70 % av förskolorna som har bildäck.

På förskolorna i Nacka används mycket plast i samband med mat, även om det är i något mindre vanligt än i Sverige generellt. Plast läcker ofta skadliga kemikalier, särskilt när den värms upp eller är i kontakt med fet eller sur mat. Den största källan till skadliga kemikalier är genom mat. På förskolorna i Nacka är det är vanligt med plastglas och plasttallrikar (cirka 60 % i Nacka jämfört med 70 % i resten av Sverige) samt plastredskap (cirka 70 % jämfört med 80 % i resten av Sverige). Många förskolor i Nacka serverar även mat från konserver (cirka 85 % i både Nacka och i Sverige) som riskerar att läcka skadliga kemikalier (t.ex. Bisfenol A). De handskar som oftast används till matlagning på förskolorna i Nacka är vinylhandskar (cirka 60 % jämfört med 65 % i resten av Sverige), som riskerar att läcka skadliga kemikalier till maten (t.ex. ftalater).

En annan vanlig källa till skadliga kemikalier på förskolor generellt är sovmadrasser. De består ofta av en skumgummimadrass med plastöverdrag som kan läcka skadliga kemikalier (innehåller t.ex. flamskyddsmedel och ftalater). Av både förskolorna i Nacka och förskolor i resten av Sverige är det cirka 70 % som använder sig av den typen av sovmadrass.

Ytterligare en sedan tidigare känd källa till skadliga kemikalier på förskolor är plastgolv. I Nacka används plastgolv i högre utsträckning än i resten av Sverige (cirka 40 % av förskolorna i Nacka jämfört med ca 30 procent i resten av Sverige), plastgolv som läcker skadliga kemikalier (t.ex. ftalater).

På förskolorna i Nacka finns det ofta äldre plastleksaker (cirka 85 % av förskolorna), som kan innehålla skadliga kemikalier (t.ex. ftalater). De äldre plastleksakerna riskerar dessutom att innehålla mer skadliga och idag förbjudna kemikalier än nyare leksaker eftersom lagen har skärpts vid ett flertal tillfällen de senaste åren.

Alla undersökta förskolor i Nacka saknar särskilda rutiner för om varma lågenergilampor går sönder. Lågenergilampor innehåller kvicksilver som befinner sig i gasform när lampan är varm. Om en varm lågenergilampa går sönder sprids därför kvicksilvret i inomhusluften. Eftersom kvicksilver är giftigt ska rummet enligt Kemikalieinspektionen lämnas i 20-30 minuter och vädras ut. Detta kände ingen av de undersökta förskolorna till.

Vad gäller inköp så hade de flesta förskolorna (sex av sju) en andel ekologisk mat på 5-25 %. Som jämförelse utgör 15 % av livsmedelskostnaden för Sveriges skolkök av ekologiska livsmedel. För Nacka kommun som helhet var andelen av inköpsvärdet av miljömärkta varor 18 % 2013 och 21 % 2014.

Scenarier inför 2030

Det finns idag inget pågående arbete för att minska mängden skadliga kemikalier på förskolor i Nacka kommun.

Undersökningen visar dock att det är möjligt att det med enkla åtgärder och små medel går att ta bort de allra vanligaste källorna till skadliga kemikalier t.ex. genom att ta bort uttjänt elektronik, byggvaror, bildäck samt äldre plastleksaker. Det är även möjligt att minska mängden skadliga kemikalier genom att byta ut plastartiklar i samband med mat, som t.ex. köksgeråd, tallrikar och glas till rostfritt stål, glas och porslin samt byta ut vinyl-handskar till handskar av nitril eller polyeten. Mat från konservburkar kan med fördel bytas ut till mat i tetrar och glas.

För att komma åt en av de vanligaste källorna till kemikalier på förskolor bör PVC-mattor på sikt bytas ut till andra material som trä och linoleum. Viktiga faktorer för att minska att barnen utsätts för skadliga kemikalier är även att ha en välstädad miljö med en god inomhusluft, genom att se till ventilation och städning är optimal.

Det är möjligt att initiera säkra rutiner för om varma lågenergilampor går sönder, för att göra detta krävs bara kunskap. Och genom kunskap om kemikalier i varor är det möjligt att minska användningen av de vanligaste och mest skadliga kemikalierna på förskolorna.

Sammanfattande bedömning

Kemikalieproduktionen i världen har ökat i snabb takt och kemikalier finns idag i de flesta varor. Att kemikalier kan läcka från varor vilket är särskilt problematiskt, då det finns skadliga kemikalier som är bland annat hormonstörande, reproduktionsstörande och cancerframkallande. Barn är känsligare än vuxna eftersom de fortfarande utvecklar viktiga organsystem som hjärna, immunförsvar och hormonsystem. Under vissa utvecklingsfaser i barns liv är dessa organsystem särskilt sårbara för kemikalieexponering.

Nya kemikalier framställs idag fortare än vad lagstiftningen hinner fasa ut farliga ämnen. Lagstiftningen ger inte barn idag ett tillräckligt skydd mot exponering av hälsofarliga kemikalier. För att skydda barnen finns därför behov av ett ökat skydd. Ett första steg för att arbeta lokalt med minskning av skadliga kemikalier i barns vardag på förskolorna är att anta ett lokalt miljömål om *Minskadegifter i barns vardag*.

3.2 Inga skadliga utsläpp från förurenade områden

Förurenade områden i Nacka ska inte orsaka skada på människors hälsa eller miljö.

Problembeskrivning

Nacka och länet står inför utmaningar, bland annat ökad belastning av kemikalier i vattenmiljön. Regionen är särskilt belastad till följd av den stora befolkningstätheten, tillväxttakten, hög konsumtion, transporter, ökande avfallshantering och förbränning, samt länets långa industrihistoria. Nacka har del av alla de problemen.

Förurenade områden kan utgöra en allvarlig risk för hälsa och miljö. Kemikalier eller tungmetaller kan läcka till omgivande mark, luft eller vattenområde. Diffust läckage till luft kan ge allvarliga hälsoproblem för boende. Människan kan även få i sig tungmetaller eller kemikalier via odlade växter om marken som odlas är förurenad. Förurenade sediment i vatten kan ge negativa effekter på bottnenfaunan, vilket i sin tur innebär en belastning på vattenlevande organismer högre upp i näringsskedjan.

Tillbakablick

I princip alla stora förureningskällor i Nacka – både misstänkta och bekräftade – har sin orsak i utsläpp från verksamheter som lagts ner före 1990-talet. Många är betydligt äldre än så. Antalet misstänkt förorenade platser säger inget om hur förorenad kommunen är – snarare hur långt kartläggningen har kommit.

Ett viktigt årtal för kartläggningen av förurenningar är 1999, då miljöbalken trädde i kraft. Samma år publicerade Naturvårdsverket skriften ”Metodik för inventering av förorenade områden” (MIFO), som gav vägledning för en mer enhetlig bedömning av misstänkta förurenningar. I MIFO får ett område en riskklass från 1 (mycket hög risk) till 4 (låg risk), beroende på föroringars farlighet, deras tillgänglighet och var de kan nå. Klassningen kan göras mycket grovt efter en verksamhetsbransch, efter historisk inventering (så kallad ”Fas 1-inventering”) eller efter undersökning av en plats (”Fas 2-inventering”). Många kommuner, däribland Nacka, genomförde egna bransch- och Fas 1-inventeringar av misstänkta förurenningar, och det upprättades en databas hos länsstyrelsen. I databasen registreras misstänkta förurenningar, undersökningar och åtgärder som kommuner rapporterat in till länsstyrelsen. Databasen har även uppdaterats efter länsstyrelsens egna branschvisa Fas 1-inventeringar av verksamheter.

Teoretiskt sett skulle länsstyrelsens databas kunna visa var förurenningar kan finnas, vilka platser som är åtgärdade och vilka som behöver undersökas ytterligare. På grund av bland annat bristande rapportering i länet, databasens uppbyggnad och en tröghet i att klassa om platser efter undersökning, så begränsas dock nyttan till att ge signal om var man bör kontrollera vad som gjorts på en plats. För att lättare kunna få en överblick och kunna hitta rätt rapporter har Nacka kommun redovisat många undersökningar och åtgärder på karta. Karteringen är dock inte fullständig.

Nuläge

Länsstyrelsens databas anger idag 358 platser i Nacka som möjigen förorenade. Något förenklat omfattar detta platser där det någon gång har funnits en verksamhet som kan ha förorenat – d.v.s. en beskrivning av kommunens industrihistoria. För endast 20 av dessa har det dock gjorts mer än en översiktig branschklassning. Av dessa 20 hamnar tio i riskklass 1 eller 2 (mycket hög/hög risk). Det framgår inte tydligt av databasen att alla utom en av dessa tio platser har utretts eller åtgärdats i någon mån.

Även om databasen har stora brister så ger den möjlighet att markera platserna på karta. Man ser då att det finns en tyngdpunkt kring flera platser som idag är aktuella för exploatering, bland annat Kvarnholmen, Finnbona, Sickla köpkvarter och Nacka strand. I kommunen har det sedan länge bedrivits verksamheter med anknytning till vatten. Exempel på sådana verksamheter är hamnar, marinor, varv och båtklubbar. Dessa områden är ofta förurenade med metaller och olika typer av oljor i marken och i sedimenten. Andra exempel på förorenade områden är knutna till t.ex. gamla tippar, industriområden, handelsträdgårdar, kemikalielager med mera.

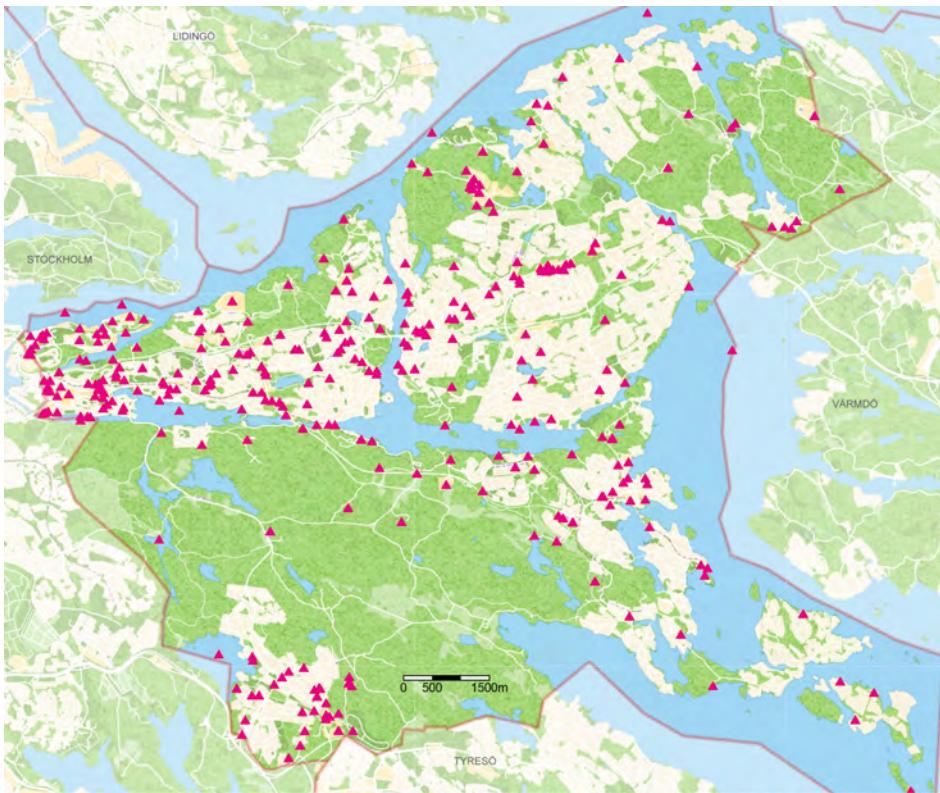


Fig. 3. Fördelning av potentiellt/misstänkt förurenade platser i Nacka. Kartan visar inte konstaterade förurenningar, utan var misstänkt förorenande verksamheter funnits. I praktiken är det en bild av kommunens industrihistoria.

Fördelningen av misstänkt förurenade platser är egentligen ingen överraskning för kommunen, eftersom det oftast handlar om verksamheter som fått miljötillsyn av den kommunala myndigheten. I många fall har kommunen även mer detaljerad information, från pågående eller genomförda utredningar och åtgärder. Eftersom man måste bygga på ett säkert sätt innebär exploateringstrycket att det finns en stark drivkraft för att undersöka och åtgärda många förurenningar, även om det inte längre finns någon som kan hållas ansvarig för skadan. Samtidigt innebär exploateringssaneringar en risk för att externa intressen styr saneringar, istället för en bedömning av var en sanering gör störst miljönytta. Det ställer även höga krav på samordning mellan stadsplanering och tillsyn.

Inom ramen för miljötillsynen arbetar kommunen med att registrera och kartlägga undersökningar och saneringar. Tillsynsmyndigheten ställer dessutom krav på saneringar, så att den planerade markanvändningen blir säker och hållbar. Saneringar ska innehålla att platsen blir tillräckligt säker för det den ska användas till, men det är ofta inte motiverat att göra en totalsanering. Det är därför viktigt att bevara information om var förurenningar finns kvar. Förreningsfrågan tas även upp i samband med detaljplanering, om det finns misstanke om förrening. Idag samverkar miljötillsynen med detaljplanegrupperna, för att få till undersökningar och åtgärder i rätt del av planarbetet och exploateringsskedet.

Utöver risker för miljö och hälsa, så innebär förurenningar en utmaning ur kommunikationssynpunkt. Många blir oroliga av att en plats beskrivs som möjlig förurenad, och oron kan ofta finnas kvar även om förreningen är tillräckligt åtgärdad.

Scenarier inför 2030

Drygt 25 % av de potentiellt förurenade områdena som länsstyrelsen har uppmärksammat ligger inom området där ”Nacka bygger stad”, d.v.s. i områden där detaljplanering pågår och där fortsatt exploatering planeras. Detaljplanering pågår även inom andra misstänkt förurenade områden. En stor andel av kommunens förurenade områden bör därför vara utredda och åtgärdade till år 2030. Det kommer dock att vara en utmaning att bevara informationen så att den blir tillgänglig för framtiden.

Länsstyrelsens databas kommer att bli mer tillgänglig via internet, vilket ställer högre krav på att kommunen har bättre information lika lättåtkomlig. Kommunen kommer att behöva en plan för hur man ska informera om förurenningar på ett korrekt och lättbegripligt sätt. Redan idag misstolkas ofta information om förurenningar ofta, till exempel i samband med länsstyrelsens rapporter om förrenings situationen i länet.

Sammanfattande bedömning

Förurenade områden utgör en risk för miljö och hälsa. Dels finns risker att människor kommer i direkt kontakt med förurenningarna och kan ta skada, och dels sker det ett diffust läckage till omgivande mark eller vatten. Detta innebär risker för skador både på människa och ekosystemen. Ett underliggande problem är även att förurenningarna många gånger är dåligt kartlagda och beskrivna. För närvarande tar inte kommunen som tillsynsmyndighet initiativ till undersökningar och åtgärder av förurenade områden i tillräcklig utsträckning. I stället drivs undersökningar och saneringar till största delen av exploateringstrycket. Eftersom mycket gammal industrimark idag är attraktiv för bostäder och annat, så innebär exploateringen att många förurenade platser kommer att åtgärdas, under förutsättning att förreningsfrågan tas med i detaljplaneprocessen. När fler bostäder byggs på förurenad mark så behöver dock kommunen vara förberedd på att det kommer fler frågor om undersökningar, saneringar och risker med gamla förurenningar.

Nackdelen med exploateringsdriven sanering är att den utgår ifrån var man vill bygga och inte var förurenningar är ett problem. Det innebär att kommunens expert- och till-synsresurser fördelas efter hur attraktiv marken är och inte efter hur stor risk en förurenning innebär. Ett sätt att åtgärda detta vore att anta en övergripande plan för utredning och efterbehandling av förurenade platser i hela kommunen. Det skulle ge en drivkraft för att prioritera tillsyn, undersökningar och åtgärder även om exploateringstrycket inte är så stort, samtidigt som planen kunde användas som stöd för hur arbetet med förurenade områden ska gå till inom detaljplanering och bygglov. Framtagandet av en sådan plan skulle därför kunna vara ett lämpligt etappmål.

När kommunen har en övergripande plan för att hantera förurenade områden, så är det lättare att prioritera. För att uppnå målet *Förurenade områden i Nacka ska inte orsaka skada på människors hälsa eller miljö*, är det nödvändigt att få bort alla områden inom riskklass 1-2 (mycket hög-hög risk). Ett relevant delmål vore därför att alla områden inom klass 1-2 ska utredas eller åtgärdas och klassas om till klass 3-4 (måttlig-låg risk). Det delmålet skulle dock markera en ganska hög ambitionsnivå.

4 Levande sjöar, vattendrag och hav i balans

Sjöars och vattendrags biologiska, ekologiska och kulturhistoriska värden ska bevaras. Kust och farvatten i Nacka ska ha goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald och ha god tillgänglighet för rekreation.

Strategiska mål

4.1 Livskraftiga ekosystem i sjöar, våtmarker, vattendrag och längs kusten

Sjöar, våtmarker och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärdens samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras.

Problembeskrivning

En förutsättning för livskraftiga ekosystem är att vattenområdena är relativt opåverkade. Det kan gälla påverkan av föroreningar, reglering av vattenståndet, vattenföring eller byggnationer i strandområden.

Nackas vattenområden har påverkats av människor under många århundraden, alltsedan de första industrierna anlades i Nacka. Effekter från tidigare industrieperioder kan återfinnas i sedimenten i vattenområdena utanför de före detta industrierna. Även en del av kommunens insjöar har sitt ursprung från denna epok, då sjöarna kom till genom att de dämdes upp för att utnyttjas som vattenkraft för nedströms liggande kvarnar. Nackas kustvatten påverkas starkt av utflödet av sötvatten från Mälaren, vilket innehåller stora mängder närsalter, huvudsakligen från jordbrukslandet i Mälardalen. Vattenområdet påverkas idag även av utsläpp från reningsverk, atmosfäriskt nedfall i form av nederbörd som förmedlar sig till föroreningar från bl.a. biltrafik, dagvatten, sjöfart, fritidsbåtar med mera.

Övergödning och påverkan av miljögifter är de största problemen i våra kustvatten. Alla Nackas kustvatten är påverkade och inget kustvatten uppnår god ekologisk status. Flera vattenområden uppnår inte god kemisk status. Övergödning är det största problemet i kommunens insjöar, men även miljögifter kan finnas. Utdikningar, dämningar och strandpåverkan har stor påverkan på förutsättningarna för livskraftiga ekosystem.

Inom EU finns det sedan år 2000 ett gemensamt regelverk, vattendirektivet, som ska säkra en god vattenkvalitet i Europas yt- och grundvatten. Direktivet ställer krav på att EU:s medlemsländer arbetar på ett likartat sätt med inriktning på att minska föroreningar, främja hållbar vattenanvändning och förbättra tillståndet för vattenberoende ekosystem.

2004 infördes vattendirektivet i svensk lag. Sverige delades in i fem vattendistrikter och en vattenmyndighet skapades för varje distrikt. Nacka ingår i Norra Östersjöns vattendistrikt. Vattenmyndigheten pekar ut vilka vattenområden som ska prioriteras, vilka åtgärder som bör vidtas samt vem som är ansvarig för att åtgärderna vidtas (jordbruk, skogsbruk, kommuner etc). För Nackas del har vattendirektivet hitintills medfört att samtliga kustvattenområden har prioriterats. Från 2016 prioriteras även ett antal insjöar.

Kommunen har avsatt resurser för att målet med vattendirektivet lokalt ska uppnås. Lokala åtgärdsprogram för Neglingemaren, Vårgärdssjön och Ältasjön har tagits fram.

Tillbakablick

Analyser av klorofyll, som indikerar kraftig påverkan av närsalter, från slutet av 1950-talet och framåt visar att planktonbiomassan var som högst 1969-1972. Därefter har den minskat. Detta är helt i linje med storleken på avloppsutsläppen från de stora reningsverken i Stockholmsregionen. De var som störst under 1960-talet, med cirka 600 ton fosfor per år. Idag är utsläppen cirka 25 ton per år. De stora utsläppen ledde till kraftiga cyanobakterieblomningar i innerskärgården.

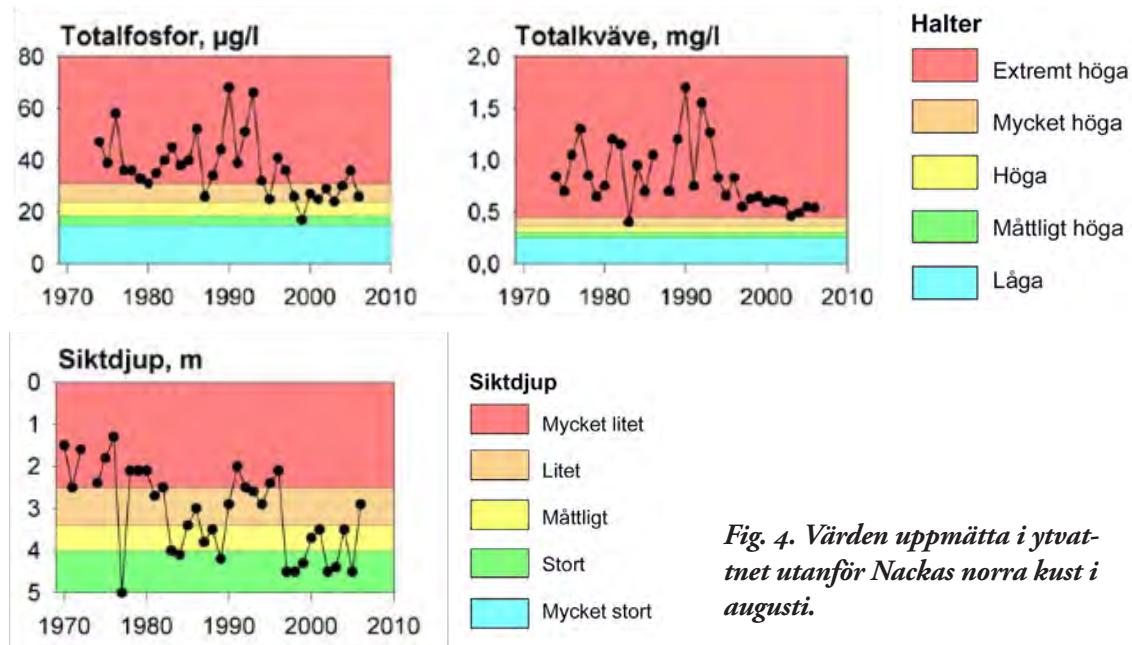
I början på 1970-talet infördes rening av fosfor. Detta minskade blomningarna i innerskärgården, men resulterade i att överskottet av kväve följde med ytvattnet ut i mellanskärgården. Där mötte det kväverika ytvattnet ett fosforrikt bottenvatten från öppna Östersjön. Fosforreningen innebar att man hade förbättrat situationen i de inre delarna, men skapat en försämrad situation i mellanskärgården. För att råda bot på detta infördes kväverening under 1990-talet, och de årliga kväveutsläppen halverades på några få år, men halterna är fortfarande höga.

Nacka kommun har sedan många årtionden prioriterat arbetet med vattenfrågor.

Nuläge

Siktdjupet används som ett mått på övergödning. Mycket näring (kväve och fosfor) ger riktigt med växtplankton, vilket gör att vattnet blir grumligare och siktdjupet avtar. När näringssinnehållet minskade under 1990-talet kunde man konstatera att siktdjupet ökade. Det finns dock även andra faktorer som kan påverka siktdjupet.

Den förbättrade reningen medförde att siktdjupet ökade och att bakterietalen minskade. Sedan år 2000 har dock totalfosforhalterna återigen ökat något. Siktdjupet har då minskat.



Sjöar eller kustområden som ligger nära tätare bebyggelse eller vid tidigare industriområden har belastats av olika tungmetaller och kemiska föreningar. Föröreningarna går att återfinna i vattenområdenas sediment. Metallhalterna i Saltsjöns sediment är måttli-

ga till höga, kvicksilverhalterna är mycket höga. De högsta halterna har påträffats utanför Beckholmen. Även halterna av PAH (polycykiska aromatiska kolväten) och PCB (polyklorerade bifenyler) är mycket höga. Den stationära rovfisken, gädda och abborre, innehåller förhöjda halter av kvicksilver.

Stora delar av mjukbottnarna i kustområdena, under 10 - 20 meters djup, är periodvis syrgasfria, huvudsakligen som en konsekvens av övergödningen. Detta leder till att hela samhället av exempelvis bottenfauna och fisk försätts. Möjligen kan frånvaron av bottendjur i en mindre del av dessa områden även bero på en hög belastning av miljögifter.

En annan typ av påverkan är fysisk påverkan på Nackas kust. Exempel på detta är kajanläggningar, hamnar, stenskoningar, bryggor och andra konstruktioner tillsammans med rensning och muddring. Omfattningen av förändringarna längs kusten är bitvis mycket stor (se fig. 6). Grunda kustnära miljöer präglas av en rik biologisk mångfald och av en naturlig rekrytering av fisk samt erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur.

Även kommunens insjöar är påverkade genom bland annat dämningar, rinnande vatten är kulverterade vilket utgör vandringshinder för bland annat en del fiskarter.

Generellt är utvecklingen när det gäller näringssinnehåll positiv både för insjöarna och kustvattnet. Kemiska föroreningar har analyserats i begränsad omfattning, varför vattenområdenas kemiska status är mer osäker.

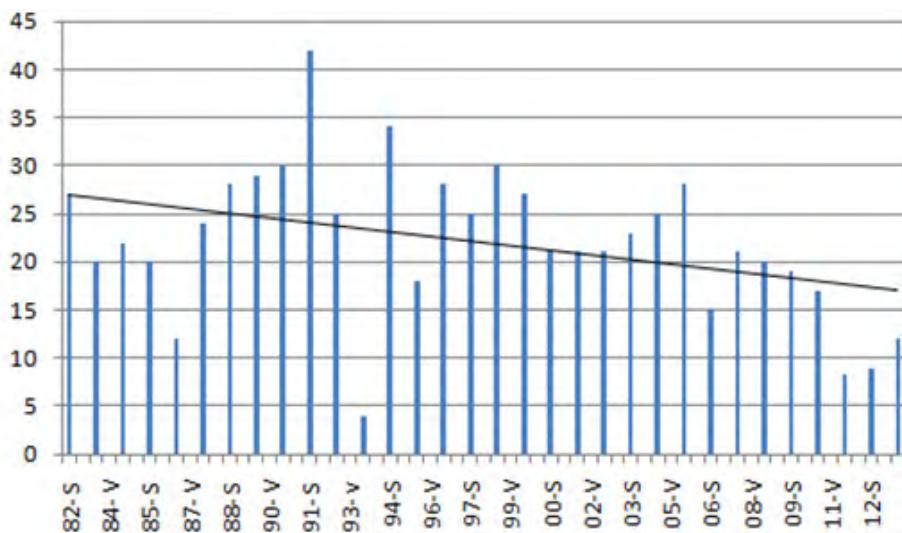


Fig. 5. Exempel på totalfosforhalternas (µg/liter) utveckling i Sågsjön.
V= vinterprovtagningsår; S=sommarprovtagningsår.

Nacka kommun har rådighet huvudsakligen över hur insjöar, våtmarker och vattendrag inom kommunen utvecklas. Vad gäller utvecklingen av vattenkvaliteten i kustvattnet måste flera aktörer samverka för att nå en god vattenstatus. Givetvis ska kommunen vidta åtgärder och ställa krav på olika aktörer för att bidra till målet om god status.

Scenarier inför 2030

Sedan EU i början av 2000-talet beslutade att alla vatten i Europa ska uppnå god status har arbetet med att förbättra vattenkvaliteten intensifierats på nationell, regional och lokal nivå. Det är fortfarande en bit kvar innan vi når målen och många åtgärder måste vidtas.

Möjligheten att uppnå målet *Livskraftiga ekosystem i sjöar, våtmarker, vattendrag* bedöms som goda. Det förutsätter dock att kommunen fortsätter avsätta medel för att värda miljöerna och tar hänsyn till dem i den fortsatta planeringen. Målsättningen *livskraftiga ekosystem i kustvattnet* är en fråga som kommunen bara har begränsad rådighet över. Samarbete med uppströms liggande kommuner och andra aktörer samt även internationellt samarbete är nödvändigt om denna målsättning ska kunna uppnås.

Sammanfattande bedömning

Nackas kustvatten är mycket påverkat av Mälarens utflöde, de stora reningsverkens utsläpp samt av sitt läge i regionen. Trots stora insatser med utbyggd rening i reningsverken är näringsinnehållet i kustvattnet fortfarande för högt. Höga halter av miljögifter finns i kustområdenas bottensediment. De naturliga förutsättningarna för växter, lek- och uppväxtmiljöer för många vattenarter har påverkats när stränder har tagits i anspråk för kajanläggningar, marinor, bryggor och liknande. För att skapa förutsättningar för livskraftiga ekosystem runt våra kuster krävs flera insatser, bland annat samarbete med aktörer utanför Nacka. Det gäller främst uppströms, d.v.s med bland annat Mälarkommunerna.

En stor del av kommunens fritidsfastigheter har fått kommunalt vatten och avlopp, vilket resulterat i minskad näringstillförsel till våra sjöar och kustvatten. Det har medfört en positiv utveckling främst i insjöarna, med bland annat bättre siktdjup och färre algbloomningar. Detta har förbättrat förutsättningarna för bad och fiske. För att ytterligare förbättra vattenkvaliteten i insjöarna krävs bland annat att dagvattnet renas och att ingen bräddning sker från avloppspumpstationer.

Målet är komplext och viktigt för framtiden att uppnå. Många av de övriga vattenmålen ingår i eller är en förutsättning för att uppnå detta mål. De övriga vattenmålen kan fungera som delmål, med de reservationer som anges för respektive mål.

Samarbete med uppströms liggande kommuner och andra aktörer samt även internationellt samarbete är nödvändigt om målet ska kunna uppnås. Det krävs även stora satsningar från kommunens sida på såväl befintligt avloppsnät som vid utbyggnad av detsamma i förnyelseområdena. Det är också viktigt att kommunen följer och implementerar de strategier och riktlinjer kring dagvatten som antagits. Det är också viktigt att kommunen satsar resurser på tillsyn av förurenade områden och aktuella miljöfarliga verksamheter.

De få strandområden som är opåverkade måste bevaras.

4.2 Skydd av marina områden

Viktiga naturliga lek- och uppväxtmiljöer för fisk ska skyddas.

Problembeskrivning

Enligt BALANCE-modellen, en teoretisk modell för att belysa lek och uppväxtområden för fisk, så finns det teoretiskt många lek- och uppväxtområden för fisk utmed Nackas kuster. De teoretiska förutsättningarna enligt länsstyrelsens inventeringar stämmer dock dåligt överens med verkligheten på grund av att Nackas kustområden är kraftigt påverkade i dagsläget av t.ex. hamnanläggningar och marinor.



Fig. 6. Påverkan på Nackas kustområde, läget 2001.

Kommunens insjöar är inte lika påverkade av bryggor och liknande, då kommunen har haft en mer restriktiv inställning till att anlägga bryggor i insjöarna.

Vattendragen utgör viktiga reproduktionslokaler för en stor mängd arter. I vattendragens

mynningar leker ofta gädda, abborre och öring. Tillströmningen av sötvatten skapar även gynnsamma förutsättningar för göslek. I de nedre delarna av vattendragen leker många karpfiskarter som id och mört. I många av länets vattendrag förekommer även havsvandrande öring.

Tillbakablick

Av figur 6 framgår att stora delar av Nackas kust har tagits i anspråk för bebyggelse och att de naturliga förutsättningarna för fiskarnas lek- och uppväxtmiljöer har påverkats.

Under de senaste decennierna har fiskare, lokala myndigheter och forskare rapporterat om minskande bestånd av framför allt gädda och abborre längs ostkusten. Arbetet med att öka förutsättningarna för fiskreproduktion har intensifierats i regionen. I Nacka har Sågsjöbäcken restaurerats i samarbete med Boo miljö- och naturvänner och Sportfiskarna för underlätta för främst abborre, gädda och öring att vandra upp för lek. Redan efter ett år visade sig satsningen ge gott resultat och abborre, gädda och öring vandrade upp och lekte i bäcken. I början av 2015 togs vandringshinder vid Insjöns utlopp bort och kulvertar byttes ut i syfte att öka reproduktionsmöjligheterna för främst fisk.

Nuläge

Under senare år har lagstiftningen en mer restriktiv inställning för strandnära bebyggelse men fortfarande är efterfrågan på bryggor, marinor och strandnära bebyggelse mycket stor. Skyddade vikar utgör viktiga lekområden för fisk samtidigt som dessa platser är attraktiva för båtklubbar och marinor. Nyetablering av marinor och liknande kräver alltid en prövning av verksamheten då avvägningar ska göras mot bland annat områdets värde för lek- och uppväxtmiljöer för fisk.

Några av kommunens rinnande vatten, bland annat Erstaviksbacken och Nackabäcken, har stor betydelse för lek- och uppväxtmiljöer för fisk. Sedan Sågsjöbäcken restaurerades så har även Sågsjöbäcken stor betydelse.

Under perioden 15 september till 31 december gäller fredningsområde för fisk i ett område 200 meter från Erstaviksbackens mynning. I alla vattendrag som mynnar i Saltsjön är även lax och öring fredade under samma period. Kommunen har sedan 2014 informerat om fredningsområdena på hemsidan.

Scenarier för 2030

Nyetablering av marinor och liknande i viktiga lek- och uppväxtmiljöer för fisk försvårar möjligheterna att uppnå målet. Utveckling av Nackas båtliv måste därför ske som kompletteringar till redan befintliga verksamheter.

En inventering av kommunens övriga rinnande vatten planeras i samarbete med Sportfiskarna i syfte att om möjligt finna flera rinnande vatten som kan restaureras för att öka möjligheterna för nya lek och uppväxtmiljöer. Även flera projekt tillsammans med de lokala fiskeföreningarna i kommunen är på gång.

Sammanfattande bedömning

De naturliga förutsättningarna för lek- och uppväxt för fisk har förändrats av samhället. Teoretiskt finns det många lek- och uppväxtområden för fisk utmed Nackas kuster. Utbyggnad av bland annat kajanläggningar, marinor och båtklubbar har dock inneburit att många av dessa områden har försvunnit med åren.

I insjöarna har bryggor och liknande inte byggts ut i samma omfattning. Däremot har bland annat kulverteringar och dämningar skapat vandringshinder för att vattenlevande djur ska kunna förflytta sig i rinnande vatten. För att begränsa ytterligare påverkan är det angeläget att nya verksamheter som måste ligga vid vattnet samlokaliseras till befintliga anläggningar eller till områden där de inte innebär någon påverkan. Om möjligt bör tidigare lek- och uppväxtdjurmiljöer för fisk också återskapas.

Målet bedöms som realistiskt att uppfylla. Ytterligare en målsättning bör vara att skapa nya (restaurera) områden som gynnar lek och uppväxt för fisk.

4.3 Minskad påverkan från båtlivet

Påverkan från båtlivet ska inte ge bestående negativa effekter på växt- och djurliv i Nacka.

Problembeskrivning

Det finns cirka 6000 båtar med hemmahamn inom Nacka kommun. En stor del av dessa tillhör någon av kommunens 35 båtklubbar eller har hemmahamn på någon av kommunens sju marinor eller sju varv. Det finns en stor efterfrågan om fler båtplatser inom kommunen både sommar- och vintertid.

Förutom den fysiska påverkan själva hamnanläggningen har på kustområdet så finns det risk att båtbottenfärgar, oljespill, toalettavfall med mera påverkar vattenkvaliteten. Vid inventeringar av gamla båtuppställningsplatser i kommunen har höga halter av en mängd giftiga ämnen konstaterats. Det gäller bland annat irgarol, tributyltennföreningar (TBT), polyklorerade bifenyler (PCB), koppar, bly och kvicksilver. Gifternas bedöms vara bioackumulerande och nedbrytningen av gifternas går mycket långsamt.

Många båtuppställningsplatser för vinterförvaring av båtar läcker miljögifter från båtbottenfärgar till närliggande vattenområden. Båtlivet påverkar även kommunens stränder på grund av vågbildning som orsakar erosionsskador.

Tillbakablick

Kommunen har tillsammans med båtklubbar och marinor försökt att skapa förutsättningar för ett hållbart båtliv. Inom kommunen finns idag fem toatömningsstationer för fritidsbåtarna och fyra spolplattor. Kommunen har även skapat förutsättningar för att båtägare inte ska behöva måla båtbottarna med giftiga färger genom att köpa in två båtborsttvättar (den ena var inte i drift 2014 i brist på lämplig placering).

Erosionsskador på kommunens stränder har ökat. En del skador orsakas av linjetrafik, men även många fritidsbåtar orsakar erosionsskador speciellt i trängre vattenområden.

Nuläge

När nya marinor planeras eller befintliga utökas ställer kommunen krav som innebär att miljöpåverkan begränsas. Krav ställs bland annat på att det ska finnas möjlighet att lämna toalettavfall i hemmahamnen samt att om målade båtar tvättas så ska spolplattor finnas för att minska risken för spridning av giftiga båtbottenfärger. Så länge det finns giftiga båtbottenfärger till försäljning så kvarstår dock risken för att bottenfärgen släpper från skroven och hamnar i vattnet bland annat när båten ligger i hemmahamnen.

I takt med att områden som tidigare använts som vinterförvaringsplatser för båtar explateras saneras områdena och miljöpåverkan begränsas. Fortfarande kvarstår många båtuppläggningsplatser att undersöka och sanera. I avvaktan på sanering fortgår spridningen av giftiga ämnen från platserna. Kommunen fortsätter samarbeta med marinor, båtklubbar och andra aktörer i syfte att hitta lösningar för att begränsa båtlivets miljöpåverkan.



Fig. 7. Kartbild över Nackas sugstationer, spolplattor och båtbottentvätt för båtar.

Scenarier inför 2030

Påverkan från båtbottenfärger i sedimenten förväntas avta då medvetenhet om problemet med båtbottenfärger hos båtägarna förhopningsvis innebär en mer restriktiv användning av giftiga båtbottenfärger.

Påverkan från Nackas båtliv vad avser båtbottenfärger bedöms totalt inte komma att öka utan snarare minska. Utvecklingen av erosionsskador på stränderna är svår att förutse.

Den påverkas bland annat av utveckling och efterfrågan på de båtar som orsakar skador och i viss mån på tillsyn av hastighetsbegränsningarna.

Sammanfattande bedömning

Det båtliv som har varit och är så viktigt för Nacka har sedan lång tid förorenat kommunens kustområden. Bottensedimenten och även marken i anslutning till varv, marinor och båtklubbar är i större eller mindre utsträckning förurenade av giftiga metaller och svårnedbrytbbara kemikalier. Dessutom har det skett en omfattande dumpning av avfall i havet – i tron att ”allt försvinner”. Verksamheten har skadat och skadar bottenfaunan och det marina livet genom övergödning och förgiftning från tungmetaller.

Kommunen har inte full rådighet över att målet kan nås. Det är inte bara båtar med hemmahamn inom Nacka kommun som påverkar målet. Det är dock mycket angeläget att målsättningen eftersträvas och att målbilden anpassas så att det blir möjligt att nå målet. Vi rekommenderar att ett Nackaanpassat mål tas fram. Det bör också tas fram en ansvarsutredning som belyser saneringsansvaret för befintliga båtupplämningsplatser.

4.4 Minskade fosfor- och kväveutsläpp till vatten

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten i Nacka.

Problembeskrivning

Övergödning orsakas av alltför höga halter av kväve och fosfor i mark eller vatten. Nackas kustvatten påverkas starkt av utflödet av sötvatten från Mälaren, vilket innehåller stora mängder närsalter, huvudsakligen från jordbrukslandet i Mälardalen. Vattenområdet påverkas även av utsläpp från reningsverk, atmosfäriskt nedfall i form av nederbörd som för med sig föroreningar från bl.a. biltrafik, dagvatten, sjöfart, fritidsbåtar med mera.

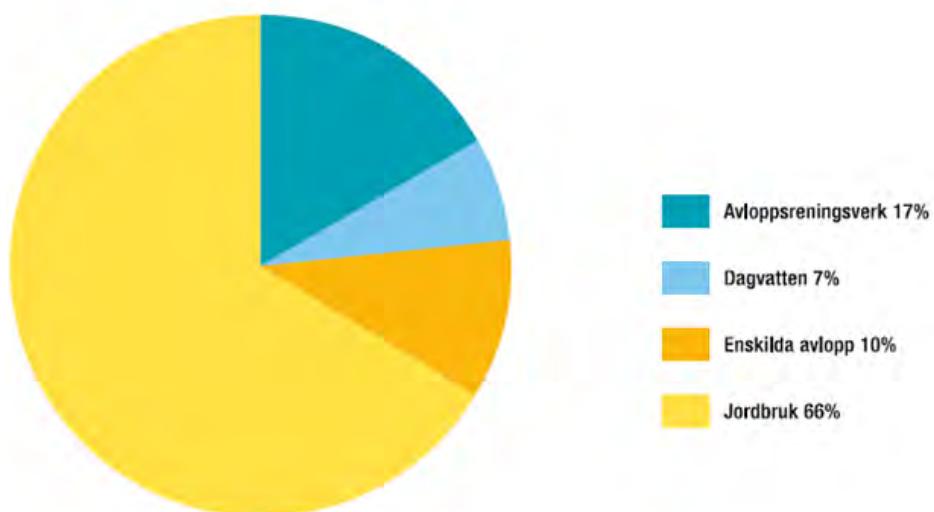


Fig. 8. Källfördelning av fosfor inom Norra Östersjöns Vattendistrikt. (Sveriges indelning i fem vattendistrikt bygger på EU:s vattendirektiv.)

Utsläpp från bristfälliga enskilda avloppsanläggningar kan lokalt ha en stor påverkan på grundvatten och närliggande ytvatten.

Utsläpp av avloppsvatten kan även ske från avloppsnätet, t.ex. om det blir driftavbrott vid avloppspumpstationerna eller om det blir kraftigt inläckage av regn- eller smältvatten på ledningsnätet. Det är därför väldigt angeläget att förutom att bygga ut vatten- och avloppsnätet i kommunen så måste det befintliga ledningsnätet och pumpstationerna underhållas.

Även dagvatten innehåller kväve och fosfor. Högt näringsinnehåll i vattenområden orsakar igenväxning, algblobningar med grumling som effekt. Vattenområdenas rekreativa värden minskar samtidigt som de naturliga förutsättningarna för växt- och djurliv påverkas, se avsnitt 4.1.

Tillbakablick

Nackas kommun delar har vitt skilda infrastrukturer. Boo och Älta är gamla fritidshusområden där avloppsfrågan lösats genom egna mer eller mindre effektiva lösningar. Utsläppen från de enskilda avloppen har medfört framförallt lokala problem i form av övergödda sjöar och förorenade dricksvattenbrunnar. Nacka kommun har under många årtionden arbetat för att kommunens vattenområden, såväl kustvatten som insjöarna, ska få en bättre vattenkvalitet. Detta har skett genom planering och utbyggnad av det kommunala avloppsnätet vilket inneburit en minskad belastning från föroreningar lokalt. Exempelvis byggdes reningsverket i Moranviken om till pumpstation för att minska belastningen på Baggensfjärden. Reningen av avloppsvattnet sker i dag i stället i reningsverk med mycket långgående rening. Det renade avloppsvattnet släpps sedan ut i vattenområden som är mindre känsliga för belastning än kommunens insjöar och havsvikar/fjärdar.

Nuläge

I dagsläget kvarstår drygt 2000 fastigheter med enskilda avloppsanläggningar. När förnyelseområdena (områden med blandade fritids- och permanenthushåll) är utbyggda enligt nu gällande planering så kommer cirka 350 fastigheter att ha kvar enskilda avloppsanläggningar i framtiden. Dessa anläggningar kommer att ha krav på sig att ha en långtgående rening. Vid nyexploatering ställs krav på rening av dagvattnet. För de vattenområden som vattenmyndigheten har prioriterat inom Nacka kommun tas lokala åtgärdsprogram fram för respektive vattenförekomst (prioriterad vattenområde enligt EU:s vattendirektiv). För de vattenförekomster där åtgärdsprogram tagits fram hittills (Neglingemaren, Vårgårdssjön och Ältasjön) har dagvattenrening högst prioritet.

I underlaget till kommunens va-plan redovisas åtgärder som behöver vidtas på kommunens ledningsnät och pumpstationer systematiskt. Förslagen inarbetas kontinuerligt i kommunens budget för vatten och avlopp och åtgärdas efterhand.

Många av kommunens insjöar upptäcks en positiv utveckling vad avser näringsinnehåll – tillförseln minskar. Det kan också konstateras att algblobningar inte är lika vanligt förekommande i insjöarna som för cirka 30 år sedan och att sikt djupen har förbättras.

Avloppsverkens förbättrade reningsteknik medförde att sikt djupet ökade och att

bakterietalen minskade i kustvattnet. Omkring år 2000 har dock totalfosforhalterna och klorofyllhalterna återigen ökat, och sikt djupet har minskat.

Scenarier inför 2030

Sedan EU i början av 2000-talet beslutade om att alla vatten i Europa ska uppnå god status, så har arbetet med att förbättra vattenkvaliteten intensifierats på nationell, regional och lokal nivå. Det är fortfarande en bit kvar och många åtgärder måste vidtas innan vi når målet *Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten i Nacka.*

Sammanfattande bedömning

Övergödning genom kväve- och fosforutsläpp är ett allvarligt miljöproblem för våra kustvatten och för Östersjön. Algbloomingar och döda bottnar är resultatet av allvarligt störda ekosystem.

Kommunen har inte full rådighet över målet vad avser utsläpp av näringssämnen i kustvatten. Många av de utsläpp som har betydelse för övergödningen begränsas även av internationella avtal och utsläpp uppströms Nackas kust. Vad avser insjöarna samt till stor del för Neglingemaren och Vårgårdssjön har kommunen rådighet över om målet – *minskade fosfor- och kväveutsläpp till vatten* – uppnås. Målet bedöms som rimligt att uppnå åtminstone där kommunen har rådighet.

Eftersom Nackas ”andel” av föroreningarna i de kustvatten som gränsar till kommunen är liten kommer målet där att vara mycket svårt att uppnå. Målet kanske bör preciseras i ett antal delmål för respektive vattenområde.

5 God bebyggd miljö

Den bebyggda miljön i Nacka ska bidra till en god livsmiljö där resurser nyttjas på ett hållbart sätt.

Bakgrund

Riksdagens definition på God bebyggd miljö är som följer:

"Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."

Vår bebyggda miljö ska fylla människors och samhällets behov, erbjuda bra livsmiljöer och bidra till en hållbar utveckling. Hur vi bor och lever påverkar miljön på många sätt, exempelvis när vi varmer våra bostäder, reser till arbete och fritidsaktiviteter eller sorterar vårt avfall. Olika bebyggelsemiljöer har också stora kulturvärden.

De senaste decennierna har Sveriges större tätorter fått ökad befolkning. Städerna har brett ut sig och köpcentra har etablerats utanför stadskärnorna, vilket ökar behovet av transporter. Samtidigt sker en förtätning av städernas centrala delar. En förtätning av städerna minskar transportbehovet. Det ger klimatvinster, men medför även en större risk för buller. Ibland, dock inte i Nacka, har förtäningen skett genom att grönområden bebyggts, vilket minskar möjligheterna till rekreation utomhus nära bostaden.

Att bevara bebyggelsens kulturvärden, minska påverkan från trafikbuller och dålig inomhusmiljö samt minimera det farliga avfallet är viktiga utmaningar. Åtgärder behövs på alla nivåer i samhället. Det gäller allt från internationella överenskommelser om buller från fordon till ökad miljöhänsyn när vägar och bostadsområden planeras och byggs. Hur byggnader utformas och uppförs har också stor betydelse, liksom hur de förvaltas och renoveras. Vi behöver även ställa om till att använda förnybara energikällor och hållbara transportmedel.

I samhällsplaneringen behövs en ur miljösynpunkt bättre tillämpning av de befintliga regelverken, framför allt av plan- och bygglagen. Nackas översiktsplan "Hållbar framtid i Nacka" från 2012 utgör ett viktigt verktyg för att åstadkomma en samordnad planering av bebyggelse och infrastruktur.

Som vägledning för planerare, myndigheter med flera till vad "God bebyggd miljö" egentligen skulle kunna innebära har regeringen försökt preciserat detta:

- **Hållbar bebyggelsestruktur**

En långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade.

- **Hållbar samhällsplanering**

Städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade

utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor.

- **Infrastruktur**

Infrastruktur för energisystem, transporter, avfallshantering och vatten- och avloppsförserjning är integrerade i stadsplaneringen och i övrig fysisk planering. Lokalisering och utformning av infrastrukturen är anpassad till människors behov, för att minska resurs- och energianvändning samt klimatpåverkan, samtidigt som hänsyn är tagen till natur- och kulturmiljö, estetik, hälsa och säkerhet.

- **Kollektivtrafik, gång och cykel**

Kollektivtrafiksysteem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar.

- **Natur- och grönområden**

Det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen, med god kvalitet och tillgänglighet.

- **Kulturvärden i bebyggd miljö**

Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.

- **God vardagsmiljö**

Den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetssupper och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

- **Hälsa och säkerhet**

Människor utsätts inte för skadliga luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer och radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.

- **Hushållning med energi och naturresurser**

Användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt för att på sikt minska och att främst förnybara energikällor används.

- **Hållbar avfallshantering**

Avfallshanteringen är effektiv för samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas tillvara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Flera av de ovan redovisade områdena återfinns under andra målområden i Nackas lokala miljömål. Det gäller t.ex. områdena som behandlar luftföroreningar och natur- och grönområden.

Strategiska mål

5.1 Miljöanpassad bebyggelsestruktur

Bebyggelse, grönområden och andra offentliga platser samt transporter ska samverka till en ekologisk- och resurseffektiv stadsstruktur. Infrastrukturen ska främja miljövänliga, säkra, bekväma och tidseffektiva transportmedel. Kollektivtrafiksystem ska vara miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och det ska finnas attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar.

Tillbakablick

Nacka har sedan kommunensammanslagningen präglats av en blandad, utspridd bebyggelse. Under 1970-talet byggdes Värmdöleden i syfte att underlätta transporter till Nacka och Värmdö. Värmdöleden har alltsedan dess utgjort en barriär som klivit kommunen mitt itu. Lokala centra i de forna kommundelarna har karakteriseras av små lokala centra omgivna av villa- eller sommarstugeområden. Närmast Stockholmsgränsen präglades kommunen av stor industriell aktivitet.

Allteftersom Stockholmsregionen växt har trycket på permanentboende i kommunens sommarstugeområden tilltagit. Påverkan på miljön ökade. Sanitära problem med förenade brunnar, saltvatteninträngning blev påtagliga under 1980-talet. Även kustvattnen och Nackas sjöar har drabbats hårt av utsläpp från bostäder och industrier.

Befolkningen har fortsatt att växa, och nya bostadsområden byggs. Under en period var efterfrågan på kontor stor och bland annat Nacka strand byggdes. Byggbolag som hade köpt mark i kommunen efterfrågade planer, fick vad de begärde och exploaterade sin mark. Den bebyggda marken kan i många fall karakteriseras som isolerade bostadsområden utan samband med varandra. Avsaknaden av ett ”centralt Nacka” blev alltmer påtaglig under slutet av 1980-talet och Forumområdet med handel och bostäder kom till. Strax därefter började Sickla handelsområde utvecklas och blev en viktig magnet för handel – och senare även för kultur, men inte bostäder – i Stockholms sydostsektor. Men ingen kunde egentligen tala om vad Nacka centrum innebar. Fortfarande var karaktären en splittrad, ej sammanhållen kommun. Det kan diskuteras hur det blev så här. Trots regelbunden översiktlig planering verkar det som om en långsiktig strategisk tanke för utvecklingen av Nackas territorium saknats.

Användning av olja i enskilda anläggningar, lokala panncentraler och direktverkande el har varit det förhärskande sättet att värma upp bostäderna i kommunen. Under mitten av 1990-talet introduceras fjärrvärme i Nacka. Alltsedan dess har det dessutom installerats ett mycket stort antal bergvärmepumpar. Båda dessa skiften i energiförsörjningen har lett till minskade utsläpp av sot, försurande ämnen, kväveoxider och växthusgaser, vilket har inneburit en minskad påverkan på miljön samt även en bättre lokal luftmiljö.

Den exploatering som skett fram till idag har ofta skett på redan ianspråktagen mark, inte minst i attraktiva lägen med äldre nedlagd industri. I samband med dessa exploateringar har det varit nödvändigt med sanering av marken, vilket lett till en bättre situation vad gäller markföroringar i kommunen. Här återstår dock en hel del att göra i framtiden.

Under slutet av 80-talet växte insikten bland kommunens tjänstemän och politiker om

de miljöproblem som fanns i form av till exempel markföroreningar, buller, förenat dagvatten och övergödda sjöar. Insikten om problemen fick till följd att miljöproblemen måste åtgärdas och att nya exploateringar måste anpassas bättre och ta större hänsyn till den omgivande miljön. Kommunen tog beslut om att en miljökonsekvensbeskrivning måste tas fram till varje detaljplan/exploatering för att ge beslutsfattarna ett mer fullständigt beslutsunderlag. Med krav på saneringar av förenade områden, en miljöanpassad dagvattenhantering, skydd mot buller, solstudier m.m. utvecklades planeringen ur miljösynpunkt och den byggda miljön blev allt mer miljöanpassad, samtidigt som kringliggande miljö skonades. Det kan dock konstateras att den nya bebyggelsen sällan byggdes med högre miljöhänsyn än efter de regelverk som gällde vid varje tidpunkt.

Det har sedan lång tid ansetts viktigt både av invånarna och politikerna att bevara Nacka ”grönt”. Kommunen som i ett regionalt perspektiv har flera viktiga gröna kilar – Nacka-Värmdökilen med bland annat Velamsund och norra kusten, Tyrestakilen med bland annat Erstavik – har därför satsat på att freda stora områden som naturreservat. 1990 fanns ett naturreservat i Nacka. Kommunen har idag elva reservat, vilket betyder mycket för den gröna karaktären och invånarnas möjligheter till rekreation, liksom för den biologiska mångfalden.

Den förnyelseplanering som pågått och pågår i äldre sommarstugeområden under flera decennier har förutom större byggrätter lett till bättre sanitära förhållanden och en minskad påverkan på vattenmiljön.

Nacka har haft och har en relativt hög andel kollektivtrafikresande, jämfört med de flesta av länets kommuner. Kommunen har även en relativt hög biltäthet. Den stora befolkningsökningen tillsammans med alltmer trafik från Värmdö har inneburit att Värmdöleden nu på vissa sträckor är nära sitt kapacitetstak.

I Nacka har cykelvägnätet succesivt förbättrats och det går det att nå stora delar av kommunen på separerade cykelbanor och cykelvägar. Det finns dock flera saknade länkar där det saknas separerad infrastruktur för cykel.

Nuläge

Inflytningen till Stockholmsregionen visar inga tendenser att avta. Nacka kommun vill vara med i denna utveckling och tillhör de mest expansiva kommunerna i länet.

Den översiksplan som antogs 2012 visar vilken inriktning kommunens utveckling ska ha. Översiksplanen redovisar ett antal utmaningar och målområden med inriktning på ett effektivt och klimatanpassat transportsystem, en attraktiv och hållbar byggd miljö samtidigt som kommunens natur, vatten och biologiska mångfald ska värnas.

Parallelt med översiksplanen och därefter har en rad andra policies och program tagits fram. Alla dessa understödjer eller utvecklar planens intentioner. Grönstrukturprogrammet och kustprogrammet anger hur kommunen ska hantera ”det gröna och blå”, dagvattenpolicyn och -strategin hur vi bör hantera dagvattnet. En cykelplan för utveckling av gång- och cykelstråk är antagen. Ett arbete kring ekosystemtjänster pågår, liksom satsningar genom vattendirektivet på att åstadkomma bättre vattenkvalitet i kommunens sjöar och kustvatten. Kommunen har antagit en klimatstrategi där ambitionerna om

minskade utsläpp av växthusgaser fram till 2030 är högt ställda.

Med ambition att åstadkomma en mer miljöanpassad bebyggelse har kommunen antagit ”Riktlinjer för hållbart byggande”. De används nu i nästan alla stadsbyggnadsprojekt som satts igång.

Översiktsplanen pekar på vikten av att åstadkomma ett effektivt och klimatanpassat transportsystem, vilket ställer stora krav på en minskad biltrafik, en kapacitetsstark kollektivtrafik och att andelen av trafiken med cykel eller till fots måste öka. Ett avtal och ett beslut om tunnelbana under januari 2014 till Nacka har öppnat för ett ökat kollektivresande, men ställer även krav på byggande av bostäder, service och arbetsplatser. Nacka ska bli ”stad” vilket kommer att innebära en utveckling med tät bebyggelse på framförallt västra Sicklaön.

Kommunen vill också utveckla befintliga lokala centra. För att de ska bli levande krävs också ny och tätare bebyggelse kring dem.

Arbetet med förnyelseplaneringen pågår i norra och södra Boo. När denna är genomförd kommer tusentals enskilda avlopsanläggningar att vara avvecklade, vilket minskar belastningen på grundvatten, kustvatten och sjöar i kommunen.

Scenarier inför 2030

Den nya tunnelbanan är en förutsättning för den snabba bebyggelsetillväxt som nu ska ske framförallt på Västra Sicklaön. Området planeras byggas ut i flera etapper med 13 500 nya bostäder, ca 10 000 arbetsplatser, tre tunnelbanestationer, stråk, parker och torg. Befolkningen väntas öka med närmare 45 000 personer till 2030.

Den klimatanalys och de klimatmål som kommunen nu antagit visar att vi står inför stora utmaningar. En miljöanpassad bebyggelsestruktur är en mycket viktig pusselbit i arbetet med att nå målet om minskade utsläpp av växthusgaser med 30 % per person till år 2030. För att nå dit behöver den byggda miljön, ny och befintlig, minska sin energianvändning radikalt. Likaså måste en omläggning av resandet från privat bilåkande till kollektivtrafik, cykel och gång genomföras.

Det pågående arbetet med vattendirektivet, en implementering av dagvattenplicyn, va-planen m.m. är verktyg som rätt använda kommer leda till en infrastruktur som kan hantera stora vattenflöden. För Nackas befolkning, friluftslivet, för livet i våra vatten och för den biologiska mångfalden kommer detta att leda till stora vinster.

Kommunen har sedan tidigare tagit fram mycket material med anknytning till målet om ”en miljöanpassad infrastruktur”. Det finns t.ex. en aktuell översiktsplan, ett grönstrukturprogram, ett kustprogram, riktlinjer för dagvattenhanteringen, avfallsplan, cykelplan och riktlinjer för hållbart byggande.

Sammanfattande bedömning

Målet om en miljöanpassad infrastruktur är väldigt komplext, omfattande och i många fall svårdefinierat. Det griper in på nästan samtliga områden inom God bebyggd miljö.

För att nå målet krävs dock att de verktyg kommunen redan har till sitt förfogande **verkligent används**.

Översiktsplanens mål, kommunens klimatmål, riktlinjerna för hållbart byggande, cykelplan, va-plan, grönstrukturprogram och andra dokument måste användas i hela kommunens organisation på ett professionellt sätt för att få det genomslag de förtjänar. För att åstadkomma detta behövs en kraftfull strategisk styrning.

Förslagsvis bör översiktsplanen fortsatt ta hand om infrastrukturen i den byggda miljön med den strategiska tyngd den förtjänar. Därutöver bör vi använda och implementera allt det material som är framtaget inom respektive område som grönstruktur, kustvatten, ekosystemtjänster, vattendirektiv med mera. Låt klimatstrategin styra i verkligheten! Använd riktlinjerna för hållbart byggande! För långsiktig hållbarhet återstår ännu att ta fram en klimatanpassningsplan.

Det strategiska målet om en ”miljöanpassad infrastruktur” bör behållas samtidigt som vi hänvisar till redan befintliga verktyg. Utifrån dessa dokument och verktyg kan sedan relevanta, mätbara delmål och åtgärder tas fram.

5.2 Minskade avfallsmängder och ökad resurshållning

Mängden hushållsavfall per invånare ska minska och resurserna i avfallet ska tas tillvara i så hög grad som möjligt, samtidigt som påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras. Avfallshanteringen inklusive omhändertagande av källsorteringsfraktioner ska finnas beskrivna i detaljplanehandlingar. Vid nybyggnation planeras för en väl fungerande och trafiksäker avfallshantering samt en effektiv markanvändning.

Bakgrund

Vi har hittills haft en linjär ekonomi – råvara-produktion-produkt-konsumtion-avfall – i stället för en cirkulär ekonomi där resurserna återförs till produktionsledet och avfallet ses som en råvara och där ekonomisk tillväxt och miljö går hand i hand. I en cirkulär ekonomi skapas nya marknader för återanvändning av produkter och återvinning av material. Det medför att producenterna vinner på att tillverka produkter av hög kvalitet och av återvunna material. Vid cirkulär ekonomi tillverkas saker för att enkelt kunna demonteras och möjliggöra återvinning, till skillnad från den linjära ekonomin som gör det lönsamt med ett beteende som bäst kan kallas ”köp och släng”.

Stora avfallsmängder uppkommer också på grund av materialsvinn i produktionsledet, även vid produktion av mat. Dålig design som inte möjliggör återvinning bidrar till avfallsmängderna. Det här medför att vi slösar på ändliga resurser (utvinning av ny olja, metaller etc.), slösar med vatten för t.ex. tillverkning av textilier och utsläpp av klimatgaser. Ett stort antal miljöfarliga ämnen frigörs både vid produktion, konsumtion och i avfallsledet. Utsläpp sker även från transporter av avfall, både vid insamling och i efterföljande led, samt vid förbränning.

Tillbakablick

I början av 1990-talet bodde cirka 62 000 personer i Nacka kommun. I Nacka ansvarade

WM Sellbergs för insamlingen och även deponeringen. Med lagen om offentlig upphandling kom en vilja till förändring. Ett politiskt beslut fattades om ett pilotprojekt med kårlhämtning i Älta. Vid upphandling av entreprenör lyftes kundadministrationen in till kommunen för att öka kontrollen och kunskapen. Projektet med insamling i kårl pågick i 1,5-2 år och efter positiva erfarenheter från både entreprenör och medborgare byggdes systemet ut för varje kommun del med avslut i Saltsjöbaden år 1998. Behovsanpassad hämtning, det vill säga att avfallskärlet dras fram för tömning efter behov, infördes från år 1997 och framåt. Områden med säckhämtning finns fortfarande kvar, på grund av svårigheter att ställa om till kårlhämtning och de boendes protester. Även boende på öar har fortfarande insamling i säck.

Behandlingen av hushållsavfallet skedde framförallt på Koviks avfallsanläggning där 41 % av hushållsavfallet deponerades år 1990. Tidningar, wellpapp, glas, småbatterier, bilbatterier, vitvaror, metaller och trä/flis samlades in till återvinning. Andelen avfall till materialåtervinning framgår inte av 1990 års statistik, utan endast att 59 % gick till återvinning. Majoriteten av avfallet förbrändes, vilket är en sorts återvinning då det genererar fjärrvärme och el.

Miljöstationer infördes i Nacka runt år 1986-87. Då hade kommunerna fått ett obligatoriskt ansvar för insamling av farligt avfall. Innan dess samlades avfallet in på detaljhandelsplatser via avtal med Sellbergs Renhållning AB.

Nackas första återvinningscentral (ÅVC) öppnades 2002 i Östervik. Skuru ÅVC öppnades år 2004. Centralerna är idag underdimensionerade både till yta och antal vilket medför dålig logistik med köbildung och en sorterings i för få fraktioner, vilket i sig leder till en låg grad av materialåtervinning (21 % år 2013).

I Sverige finns en hög förbränningsskapacitet men brist på tillgängligt avfall för förbränning. Det beror på att vi svenskar blir allt bättre på sopsortering och materialåtervinning. Därför importeras avfall. År 2012 importerades 550 000 ton hushållsavfall till Sverige. Sett ur ett EU-perspektiv är det bättre att elda avfallet och göra fjärrvärme än att lägga det på deponi, vilket är vanligt förekommande i många EU-länder. Även Nackas avfall förbränns i stor utsträckning - på grund av den låga graden av materialåtervinning, avsaknaden av ett obligatoriskt krav på sorterings av matavfall och dålig kunskap om hur vi minskar avfallsmängderna. Avfallet förbränns i Fortums anläggning i Högdalen.

Avfall med producentansvar

Under början av 1990-talet uppmärksammades, bland annat genom FN:s konferens för hållbar utveckling i Rio de Janeiro (Agenda 21), nödvändigheten av att nå en cyklistisk materialhantering. Producentansvaret infördes i ett första steg för förpackningar och tidningar år 1994. För att möta myndigheternas krav om att ta ansvar för insamlingen och återvinningen gick industri och handel samman och bildade materialbolag. Insamlingen har från början skett via publika återvinningsstationer, de första byggloven är daterade år 1999. Successivt har även en fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar från flerbostadshus byggts ut. Återvinningsstationer (ÅVS) i Nacka är kompletta stationer för förpackningar av materialslagen papper, plast, metall, glas och tidningar.

Nuläge

Idag sker insamlingen av avfall i Nacka via många olika insamlingssystem, både fastighetsnära och via inlämning på ÅVC, ÅVS, elreturskåp och miljöstationer (fasta och mobila). Avfallshantering utgår från begreppet avfall som definierats i EU:s avfallsdirektiv år 2008. I avfallsdirektivet lyftes fram avfallshierarkin som prioriteringsordning för lagstiftning och politik på avfallsområdet:

1. Förebyggande
2. Återanvändning
3. Materialåtervinning
4. Annan återvinning, till exempel energiåtervinning
5. Bortskaffande

Ordningen gäller under förutsättning att det är miljömässigt motiverat och ekonomiskt rimligt.

Vid framtagandet av Nackas gällande avfallsplan, Avfallsplan 2020, användes avfallshierarkin och Sveriges avfallsplan som stöd i arbetet. Avfallsplanen trädde i kraft den 1 januari 2014. De tre första målen i Avfallsplan 2020 speglar de tre översta nivåerna i avfallshierarkin. Men det går inte att jobba med att endast förebygga avfall, eller att endast materialåtervinna. Alla nivåerna i hierarkin behövs för en fungerande avfallshantering. Som exempel kan nämnas en pappersfiber som kan återvinnas fem till sju gånger innan fibern är förbrukad och istället får gå till energiutvinning.

Av aktiviteterna i Avfallsplan 2020 har kapacitetsökningen av Nackas återvinningscentraler högsta prioritet. Satsningen behövs för att öka servicegraden och materialåtervinningen och för att kunna erbjuda insamling av föremål till återbruk. I satsningen ingår även att öka tillgängligheten och förbättra insamlingen av farligt avfall. Ökad kapacitet behövs även för att möta den växande folkmängden – och därmed ökande avfallsmängder.

Idag finns inga tydliga tecken på att avfallsmängderna per invånare och år kommer att minska, även om statistiken från Nacka kan visa en viss nedåtgående trend. År 2007 samlades 503 kg hushållsavfall per person in, att jämföra med 401 kg år 2013. För Sverige är motsvarande siffra 461,2 kg per person år 2013. Det här innebär inte nödvändigtvis att Nackas avfallsmängder är mindre än från övriga kommuner, mer sannolikt är att en viss mängd av Nackas avfall transporteras till ÅVC:er utanför kommungränsen. Utöver kapacitetsökningen har fler aktiviteter initierats, såsom att lära ut avfallshantering till barn i förskola och skola, att minska matsvinnet, att öka insamlingen av biologiskt avfall för rötning till biogas och återföring av näringssämnen till kretsloppet samt att utöka antalet återvinningsstationer.

Scenario inför 2030

År 2030 beräknas antalet invånare i Nacka vara 140 000. Om uppkomna avfallsmängder inte vänder nedåt kan de totala avfallsmängderna ha fördubblats till denna tidpunkt. Konjunkturinstitutet och IVL Svenska Miljöinstitutet har dragit slutsatsen att den förebyggande effekten stärks av styrmedel som leder till ny materialsnålare produktionsteknik eller påverkar beteendet mot en avfallssnålare konsumtion. Här har Nacka kommun en viktig roll att fylla.

Den planerade byggnationen av Nacka stad kräver delvis ändrade system för avfallshantering, för en effektivare och ökad maskinell hantering. Övergång från sopkärl till nedgrävda behållare eller sopsug, ökad fastighetsnära insamling genom källsortering i fastigheten eller via kvartersnära ÅVC:er - allt för att öka tillgängligheten och minska bilberoendet. Utvecklingen ska följa ledordet ”det ska vara lätt att göra rätt”. Nacka måste även våga gå i bräschens och vara nytänkande. Men framför allt: avfallshanteringen behöver komma in tidigt i den fysiska planeringen.

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen föreslagit tre nya mål som rör avfallsområdet:

1. Återvinning och återanvändning av avfall.
2. Minskad mängd matavfall.
3. Textil och textilavfall.

De mål som idag finns på avfallsområdet kommer alltså att skärpas. Det finns därför starka skäl att redan nu sikta mot högre mål och ha dessa i åtanke, särskilt vid planeringen av Nackas nya bebyggelse. Nacka ska från början planera för en god avfallshantering som gör det lätt att göra rätt för dem som bor och verkar i kommunen. God fysisk planering och en miljöstyrande avfallstaxa och ett aktivt informationsarbete för beteendeförändring ska göra det möjligt att nå både nuvarande och framtida mål inom avfallsområdet.

Sammanfattande bedömning

Mycket har hänt på avfallsområdet sedan 1990-talets början. Deponeringen av avfall, som ibland medfört mycket negativa effekter på omgivningsmiljö och hälsa, har minskat avsevärt under de senaste tio åren. Trots detta finns fortfarande deponier i kommunen som kräver kontinuerlig kontroll och övervakning. Idag återvinns 99% av allt hushållsavfall antingen som energi (framförallt genom förbränning) eller material. Materialåtervinningen har ökat markant. Som exempel kan nämnas att år 1998 materialåtervanns 37 % av Sveriges pappersförpackningar – år 2013 var siffran 77 %.

Trenden motökande avfallsmängder måste brytas. Även om återvinning och återbruk ökar måste uttaget av naturresurser minska. De globala problemen med läckande depo- nier, kriminell hantering av farligt avfall och t.ex. mikroplast i våra hav hotar vår livsmiljö – även Nackas.

Det innebär stora utmaningar både vad gäller ekonomiska system och beteende- förändringar hos gemene man.

I Nacka är avfallstaxan miljöstyrande. Taxan ska, genom reducerade avgifter vid miljö- riktiga val, styra över till en miljömässigt bättre avfallshantering. För vissa grupper bland befolkningen i Nacka kan dock en miljöstyrande taxa vara verkningslös. Många väljer istället bekvämlighet och betalar för ett större avfallsräk och låter bli att sortera, trots lagkrav. Vi har också en utmaning i att så många idag är stressade och inte orkar ta in mer information. Annonser och information på vår webb ses av en minoritet. Satningen på informatörer som knackade dörr och informerade om matavfallsinsamling gav långt bättre anslutningsgrader än tidigare informationskampanjer. Men med den arbets- formen krävs också utökade resurser för information/beteendeförändring. Utbyggnaden av kapaciteten för återvinningscentraler kräver stora investeringar över tid. Hur mycket

högre taxa är medborgaren villig att betala för en utbyggd service?

Etappmålen för mål 5.2, som tidigare beslutas av miljö- och stadsbyggnadsnämnden, ger sammantaget en relativt god målbild för de utmaningar på avfallsområdet som pekats ut ovan. Det som saknas är ett särskilt etappmål om minskat matsvinn, som Naturvårdsverket i det avfallsförebyggande programmet pekat ut som extra viktigt. Även bygg- och rivningsavfall har pekats ut då det har en stor påverkan på miljön. Här har kommunen rådighet över sitt eget byggande, via kravställande i inköpsprocessen.

5.3 Minskad energianvändning

Energiavändningen och utsläppen av växthusgaser i bebyggelsektorn ska minskas i enlighet med målen i den regionala utvecklingsplanen. Byggnader ska därför utformas och utrustas på ett sådant sätt att en hållbar livsstil underlättas.

Bakgrund

Minskad energianvändning är nära knutet till målet om begränsad klimatpåverkan, men berör också vår förbrukning av ändliga resurser och samhällets sårbarhet. Det framgår tydligt av statistiken att hushållen i Nacka är väldigt elberoende. En mycket stor del av energin används för uppvärmning. Bebyggelsektorn är därför en viktig målgrupp för att sänka energianvändningen.

Tillbakablick

På nationell nivå finns energistatistik från 1990, men statistiken för Nacka är tyvärr påverkad av bränsleveranser från Bergs oljehamn. Det har gjort att orimligt stora mängder bränsle har bokförts som förbrukat inom kommunen, och det gör bränslestatistiken för Nacka mycket osäker. Kommunen har en del indirekta indikationer på omställning från olja till annat, till exempel avanmälda oljecisterner och nyanmälda bergvärmepumpar.

Energiavändning hänger mycket ihop med den byggstandard som rådde vid byggtiden. Under 1970-talet byggdes miljonprogramområden, som under 2010-talet har uppmärksammats för stort behov av renovering och energieffektivisering. Under 1970- och 1990-talet byggdes många hus med direktverkande el. Många har sedan dess konverterat till andra uppvärmningsformer, men det finns områden som har kvar den ursprungliga uppvärmningsformen. Just direktverkande el ses idag som ett problem för att det ger en hög elbelastning samtidigt som det finns betydligt effektivare sätt att använda el på.

Olja som uppvärmningskälla har varit vanligt fram till början av 2000-talet. Sedan skärptes kraven på anmälan och besiktning av oljecisterner, samtidigt som oljepriset steg och som värmepumpar marknadsfördes hårt. Många konverterade därför till bergvärmе. När-fjärrvärme har funnits i några områden i kommunen, men det var först 2001-2004 som fjärrvärménätet byggdes ut stort i kommunen.

Trots de stora osäkerheterna i energistatistiken vet vi att energianvändningen för uppvärmning per person har minskat i kommunen sedan 1990. Den totala elförbrukningen ligger idag i nivå med 1995 (något över år 1990), samtidigt som invånarantalet har ökat från

70 000 (år 1995) till över 95 000 Nackabor (år 2014).

För att hjälpa kommuninvånarna att sänka sin energiförbrukning har Nacka kommun arbetat med energirådgivning sedan 1997. Rådgivningen syftar till att ge invånarna tillräcklig information för att självmant sänka sin energiförbrukning. Kommunen har även arbetat med kartläggning och åtgärdsplanering i det egna fastighetsbeståndet. Kartläggningen visade att medelförbrukningen för kommunens egna fastigheter låg på 170 kWh/kvm år 2009. Utifrån detta togs en åtgärdsplan fram för att sänka förbrukningen, med ett mål på 140 kWh/kvm till år 2020. Detta mål bedömdes dock vara svårt att nå.

År 2012 kom nya byggregler från Boverket, vilka innebär hårdare energikrav vid nybyggnationer.

Nuläge

Kommunen arbetar vidare med energirådgivning och åtgärder i det egna fastighetsbeståndet. Kommunen kan inte ställa krav utöver Boverkets byggregler i samband med planering och bygglov, men kan höja energikraven när man själv bygger eller säljer med tomträtt.

Inom det egna beståndet har man börjat sänka energianvändningen. Mellan 2009 och 2014 har kommunen sänkt energianvändningen med 12% per kvadratmeter. Kommunens byggenhet satsar nu på att Green Building-certifiera alla nya byggnader som kommunen bygger, t.ex. skolor, förskolor, äldreboenden och idrottshallar. Den försäljning av många kommunala fastigheter som planeras 2014 kommer dock att påverka statistiken framöver.

Scenarier inför 2030

Att minska energianvändningen samtidigt som antalet invånare ökar är en svår utmaning. Om kommunen ställer energikrav på egna nybyggen och genomför energiförbättringar i det befintliga beståndet så kan målet för energieffektivitet i det egna fastighetsbeståndet gå att uppnå. Utanför det egna beståndet har kommunen dock liten rådighet.

Frågan beskrivs även i förslaget till klimatmål för Nacka kommun, där kommunens energianvändning beskrivs som ett viktigt sätt att minska klimatutsläppen. Där beskrivs att befolkningsökningen motverkar en minskning av klimatutsläpp. Det innebär ett problem även för första delen av det övergripande målet för energianvändning: *Energianvändningen och utsläppen av växthusgaser i bebyggelsesektor ska minskas i enlighet med målen i den regionala utvecklingsplanen*. Den efterföljande delen *Byggnader ska därför utformas och utrustas på ett sådant sätt att en hållbar livsstil underlättas* är dock nödvändig för att befolkningsökningen ska vara hållbar.

Sammanfattande bedömning

Den överanvändning av icke förnybara naturresurser vi levt med under lång tid har skapat problem för vår gemensamma miljö i form av bland annat en ökad global temperatur. Klimatförändringen kommer långsiktigt att påverka även Nacka. Världens forskarsamhälle är överens om att utvecklingen måste brytas. Man är även överens om de förödande konsekvenser temperaturförändringen kommer att ha på ekosystemen i havet och på land.

Precis som kommunens klimatstrategi bedömer så kommer det att vara en stor utmaning att nå det övergripande målet om att minska energianvändningen, till stor del på grund av befolkningsökningen. Inom det egna beståndet har kommunen rådighet över både förbättringsåtgärder och utformningen av nya byggnader. Utanför kommunens verksamhet är rådigheten begränsad till att följa upp gällande byggregler, information och rådgivning.

Inom ramen för det kommunala energieffektiviseringsstödet har Nacka kommun utrett relevanta åtgärdsmål. Det finns där ett mål om att nå 140 kWh/kvm Atemp inom det egna byggnadsbeståndet – något som bedömdes vara en utmaning. Målet utgår dock från de befintliga byggnaderna. Om kommunen avyttrar en stor del av sina fastigheter, vilket just har skett, så är frågan om målet är relevant, bör räknas om eller ersättas med något annat nycketal. Man kan nämligen sänka medelnivån i det egna beståndet genom att:

- 1) effektivisera i det egna beståndet,
- 2) sälja/riva de minst effektiva, eller
- 3) bygga riktigt effektivt när man bygger nytt.

Dessutom är 140 kWh/kvm så högt att om man rev allt gammalt och byggde nytt och siktade på målet, så skulle man inte nå Boverkets krav på nybyggnation.

Idag talar man ofta om hur energieffektiv en byggnad är i förhållande till rådande byggsregler. Det kan vara ett alternativt mål, men då utesluts många äldre byggnader. Dessutom säger ett sådant mål inget om hur energieffektivt ett byggnadsbestånd är, utan hur bra en byggnad är ur energisynpunkt jämfört med andra byggnader från samma tid.

5.4 God inomhusmiljö

Individens exponering för skadlig strålning och buller hemma, i arbetslivet och i övriga miljön begränsas så långt det är rimligt möjligt.

Bakgrund

Radon är näst efter tobaksrökning den vanligaste orsaken till lungcancer. Radon är en gas som bildas genom att uran sönderfaller till radium, som i sin tur sönderfaller till radon. Uran finns naturligt i bergrunden i större delen av landet, men halten varierar från plats till plats. Radon kan även komma från uranhaltig blåbetong, som användes som byggmaterial mellan sent 1920-tal och tidigt 1980-tal. Eftersom gasen är lukt- och färglös så är det enda sättet att upptäcka radon att mäta radonhalten i inomhusluft.

Tillbakablick

I Sverige har man varit medveten om radonproblemet sedan 1970-talet. År 1975 slutade produktionen av blåbetong, men materialet användes fram till tidigt 1980-tal. Under början av 1980-talet kom även riktvärden för radon i bostäder. Sedan dess har kunskapen om hur radon påverkar hälsan förbättrats, vilket har lett till ändrade riktvärden. År 1994 ändrades dessutom mätmetoden och man övergick från att ha mätt radondotterhalt till att mäta radonhalt. Mätresultat från före 1994 kan därför inte jämföras med nyare mätningar utan omräkning.

År 2002 kom ett nationellt delmål om inomhusmiljö, under miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, om att byggnader till år 2020 inte ska påverka hälsan negativt. För att målet ska uppnås bestämdes det att radonhalten ska vara under 200 Bq/m³ i alla skolor och förskolor år 2010, och i alla bostäder år 2020.

Kommunens miljötillsyn har följt utvecklingen inom radonområdet och miljöenheten har arbetat länge med radontillsyn och radonrådgivning, för att hålla nere olägenheter från radon. År 1980 gjorde miljöenheten en kartläggning av blåbetonghus, baserat på byggår och strålningsmätning vid fasad. År 1999 sammankallade miljöenheten, tillsammans med SGU, en karta över områden med höga halter av markradon.

Miljöbalken innebär lagkrav på att verksamheter inte får medföra olägenheter för hälsa. När målen om radon inkorporerades i de nationella miljömålen innebar det därför ingen ändring på kravnivån. Miljöenheten krävde redan innan delmålen att skolor, förskolor och flerbostadshus ska mäta och åtgärda radon så att halten är under riktvärdet. Under 2006 inledde miljöenheten ett omfattande tillsynsprojekt för att få radonkontroll i samtliga flerbostadshus i kommunen. Detta följdes av ett liknande projekt om radontillsyn i alla skolor och förskolor. För att nå ut till bostäder som inte ingår i flerbostadshus så använder miljöenheten rådgivning och information, med webbsidor om radon. Miljöenheten har även gjort riktade utskick till boende inom områden med mycket markradon, och uppmanat dem att mäta.

Nuläge

Under 2010, som var målåret för det nationella delmålet för skolor och förskolor, sammankallade miljöenheten radontillsynen för verksamheterna i Nacka. Miljöenheten bedömde att samtliga verksamheter uppfyllde kravet. Det innebär dock inte att tillsynen upphört. En radonmätning påverkas av driftförhållanden, ventilation och byggnadens täthet, vilket gör att mätningar bör göras om med 10-15 års intervall eller efter större ändringar som påverkar ventilationen. Dessutom behövs mätning om verksamheter flyttar eller bygger nya lokaler. Radon ska vara med i verksamheternas egenkontroll, och i samband med ordinarie miljötillsyn kontrolleras att verksamheterna har aktuella radonmätningar.

Tillsynsprojekten som riktades till flerbostadshus ledde till radonmätningar i de flesta flerbostadshus och ett flertal förelägganden om att åtgärda radon. Idag är de flesta av dessa åtgärdade, men några komplexa radonproblem har inneburit åtgärder i omgångar. Åtgärderna följs upp med en tvåmånaders mätning under vinterhalvåret, vilket gör att åtgärder och utvärdering tar tid. Det återstår därför åtgärd eller mätning i enstaka lägenheter. En del bostadsrätsföreningar som bildats sedan projektet inleddes 2006 har inte fått krav på någon radonmätplan. Miljöenheten kontrollerar att dessa har med radonfrågan i sin egenkontroll, i samband med ordinarie miljötillsyn.

Informationskampanjer och uppmärksamhet i media har fått många egnahemsägare att mäta radon i sin bostad. Mätresultaten som miljöenheten har fått in antyder att det är ungefär lika vanligt med radonproblem inom områden med ”högradonmark” som inom ”lågradonmark”. Däremot verkar hus med förhöjd radonhalt inom ”högradonmark” ofta få något högre halter. Eftersom man utifrån ett hus placering ändå inte kan säga om radonhalten är hög eller inte är det svårt att rikta informationen direkt till dem som berörs.

Det är idag oklart hur radonfrågan kommer att hanteras på nationell nivå. Det nationella radonbidraget avvecklades vid årsskiftet 2014–2015. För närvarande pågår en nationell uttredning om hur olika myndigheter hanterar radonfrågan, hur arbetet ska samordnas och vilka krav som ska komma från tillsynen. Bakgrundens är ett EU-direktiv om radon, som ålägger Sverige att ha en nationell handlingsplan för radon till 2018.

Scenarier inför 2030

Radon har uppmärksammats mycket och idag blir radonmiljön bättre. Kombinationen av byggkrav, miljötillsyn, egenkontroll, radonbidrag och att radonmätningar efterfrågas i samband med husköp, gör att många radonproblem fångas upp och åtgärdas. Eftersom det inte är säkert om radonbidraget blir kvar, kan det påverka viljan att genomföra radonåtgärder i egnahem. Samtidigt har myndigheter lyft för diskussion att kommuner i större omfattning ska använda miljöbalken för att kräva att egnahemsägare undersöker och åtgärdar radon. Det kan leda till att även egnahemsägare får krav på undersökning och åtgärd.

Radonfrågan går dock inte att lösa en gång för alla, utan förutsätter underhåll och kontroll. För en god radonmiljö till 2030 behövs krav och kontroll vid nybyggen. Miljötillsynen behövs som stöd, för att påminna om att radon ska kontrolleras och åtgärdas.

Målet om att radonhalten i skolor och förskolor ska underskrida 200 Bq/m³ innehåller egentligen ingen skärpning utöver kraven i miljöbalken, men det skulle kunna ses som en markering om hur lång tid kommunen tycker att det får ta att nå miljöbalkens krav. Med tanke på att det nationella målet gällde för 2010, och att det faktiskt uppnåddes redan då, blir nuvarande målformulering inte så mycket värd. Alternativen skulle kunna vara att sikta på lägre halter, som skulle innebära en bättre inomhusmiljö men som inte bedöms vara rimligt enligt miljöbalken, eller att utgå ifrån att dagens nivå ska bibehållas och följas upp.

Målet om att radonhalten i bostäder ska understiga 200 Bq/m³ till år 2025 innehåller inte heller någon skärpning av miljöbalkens krav – åtminstone inte för flerbostadshus. När det gäller egnahem så kan man använda miljöbalken som stöd för att kräva att även fastighetsägarna där åtgärdar sina hem, men det skulle förutsätta en väldigt omfattande tillsynsinsats och långtgående krav på enskilda hushåll. Alternativet är information och rådgivning. Det är fullt möjligt att fortsätta med nuvarande tillsyn för att nå målet innan 2020 för flerbostadshus. Med rådgivning och information för egnahem är det dock svårt att mäta hur stora förbättringar det leder till, samtidigt som det är svårt att få alla att åtgärda sina radonhus.

Sammanfattande bedömning

Radon är näst efter tobaksrökning den vanligaste orsaken till lungcancer. Radon är en gas som bildas genom att uran sönderfaller till radium, som i sin tur sönderfaller till radon. Uran finns naturligt i berggrunden, i grusavlagringar och dessutom i mineralet alunskiffer som tidigare använts i byggmaterial (blåbetong). Uran finns således inbyggt i många av våra bostäder och utgör en fortsatt hälsorisk.

Tack vare flera tillsynsprojekt ligger Nacka kommun långt framme när det gäller kon-

troll och uppföljning av radon i skolor, förskolor och flerbostadshus. Man kan säga att de föreslagna delmålen uppfylldes redan 2010. Radonproblem är dock ingenting man löser en gång för alla, utan det är något som måste kontrolleras med jämna mellanrum. Målnivåerna är därför relevanta, men kommunen behöver fortsätta arbeta med frågan även efter måldatum.

Beträffande radon i egnahem har kommunen ett omfattande underlag, men det är inte heltäckande. Om kraven på undersökning och åtgärd skulle skärpas så har vi ett system för att hantera det, men det skulle kräva ett omfattande tillsynsprojekt.

5.5 God ljudmiljö

För att uppleva ostördhet och få möjlighet till återhämtning bör människor ha tillgång till bostadsnära utedmiljöer utan störande buller. Vid nyexploatering och förtätning ska de riktvärden för buller från trafik som riksdagen beslutat om vara utgångspunkt för planeringen.

Problembeskrivning

En stor utmaning är att bygga en både tät, tillgänglig och hälsosam stadsmiljö med frisk luft, god inom- och utomhusmiljö och grönområden. Stor förtätning väntas ske i samband med tunnelbanans förlängning till Nacka.

Samhällsbuller är ett utbrett miljöproblem och är den störning som berör flest antal människor i Sverige. Den största källan till bullerstörningar i samhället är trafikbullar. Enligt beräkningar utsätts drygt två miljoner människor i sin boendemiljö för trafikbullar vid en ljudnivå som påverkar deras hälsa negativt och närmare tre miljoner, det vill säga var tredje svensk, utsätts för trafikbullar över gällande riktvärden.

Trafikbuller kan ge upphov till ett flertal hälsoeffekter varav sömnstörningar är en av de allvarligaste. Särskilt vägtrafiken påverkar hälsan i form av exempelvis hjärt-kärlsjukdomar. Ostörd sömn är en förutsättning för att människan ska fungera väl fysiologiskt och mentalt. Modern forskning visar på förhöjda halter av skadliga och livsförkortande stresshormoner i kroppen vid bullerpåverkan, detta **avsett** om man personligen upplever sig vara mer tåligrad för buller eller inte. Likaså kan man ifrågasätta om det räcker att enbart förbättra inomhusmiljön i bostäder och verksamhetslokaler. Livet levs även utomhus och särskilt barn, som tillbringar stor del just utomhus, är extra känsliga för bullerexponering.

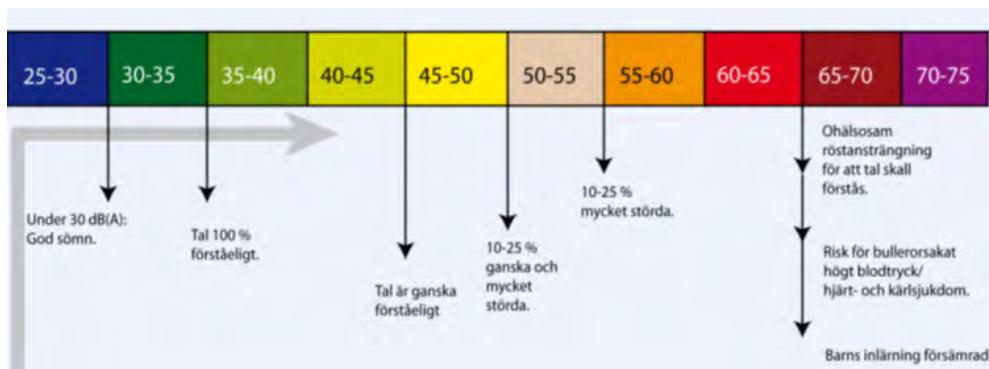


Fig. 9. Hälsoeffekter vid olika bullernivåer.

Studier visar att uttröttande ljud påverkar inlärningsförmågan hos barn negativt.

Av de bullerstörda i Sverige bor omkring 20 % vid statliga vägar och omkring 80 % vid kommunala gator och vägar. Övervikten av kommunala bullerproblem hänger främst samman med koncentrationen av boende till tätorterna, där kommunerna oftast är väghållare, men beror troligen också på att bullerskyddsåtgärder har vidtagits i större utsträckning längs statliga vägar. Ökad trafik, fortsatt inflyttning till tätorter och städernas förtätning innebär en stor utmaning ur bullersynpunkt.

Utsläppen av buller från trafiken på en väg – bulleremissionerna – beror på vägens utformning, fordonstyp, trafikmängd och hastighet. Hur buller sprids avgörs bland annat av typen av mark, topografi, väder och vind. Hårda ytor som asfalt, betong och vatten sprider ljudet vidare, medan gräs och skog dämpar. Ljud sprids i vindriktningen och stiger uppåt. Temperatur och luftfuktighet har också stor betydelse.

Tillbakablick och nuläge

Nacka kommun utsätts för relativt höga trafikbullernivåer, framförallt från Värmdö-, Saltsjöbads- och de andra större lederna men även från Saltsjöbanan samt vissa större lokalgator.

År 1991 visade kommunens bullerkartering att ca 2 000 bostäder i kommunen utsattes för trafikbuller om mer än 60 dB(A) vid fasad. År 2011 visade en ny utredning att ca 3 200 bostäder utsatta för trafikbuller om mer än 60 dB(A) vid fasad, vilket motsvarar en ökning med 62 % på tjugo år. Se nedanstående trafikbullerkartor för jämförelse.

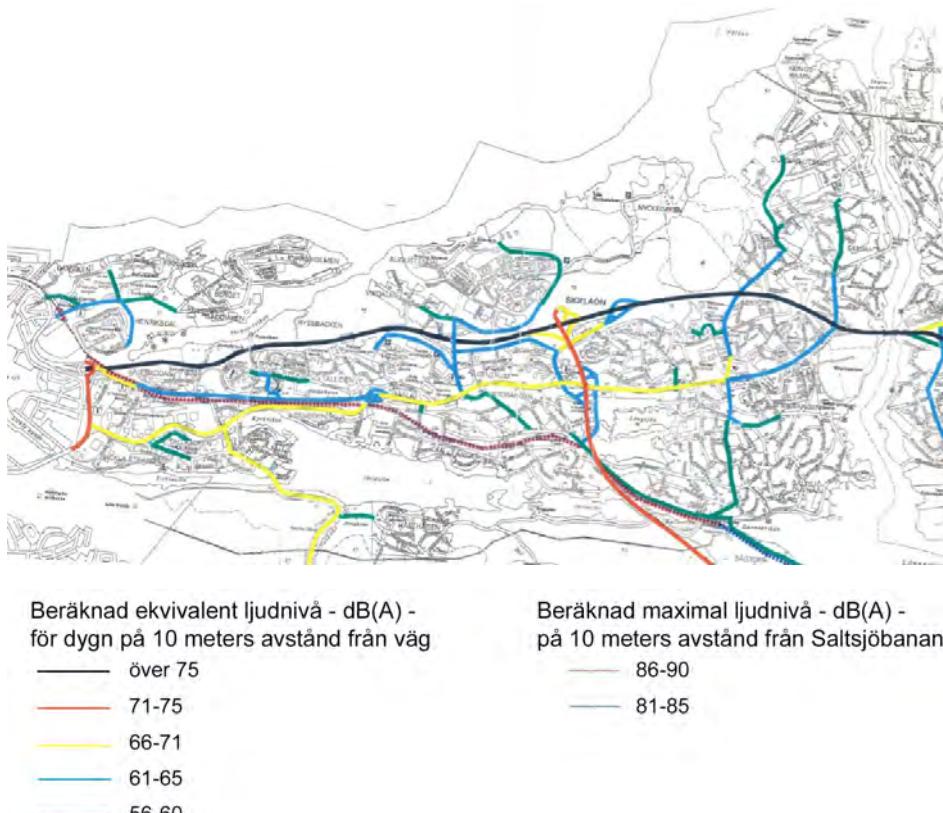


Fig. 10. Trafikbullerkarta, Sicklaön 1991.

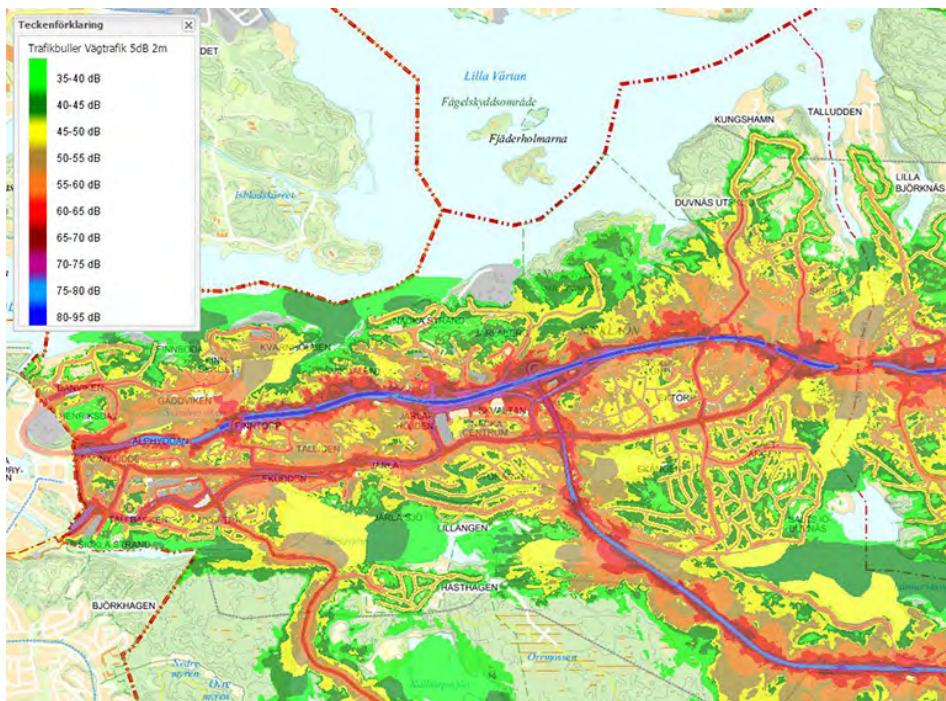


Fig 11. Trafikbullerkarta, västra Sicklaön 2010.

Scenarier inför 2030

Prognoserna pekar på en fortsatt ökning av trafikmängden inom kommunen likväld som alltför boende, vilket medför ökade ekvivalenta bullernivåer. Trafikökningen sker i mer jämn takt (dvs. linjärt) medan det sker en viss tidsmässig eftersläpning för att motsvarande mängd bullerökning ska ske (eftersom bullerökning sker logaritmiskt).

Däremot väntas antalet bullerutsatta bostäder ändå öka, att döma utifrån utvecklingen sedan tidigt 90-tal. Detta dels på grund av den faktiska befolkningsökningen i Nacka men mycket beroende på att de kvarvarande byggbara ytorna i kommunen ofta ligger mer nära trafikleder än den befintliga bebyggelsen i genomsnitt. Riksdagens riktvärden för inomhusmiljö bedöms dock klaras, även om man på flera platser då kan behöva sänka kravnivån till avstegsfall A eller B (som innebär att man frångår bullerriktvärden på olika sidor om en byggnad och i olika hög grad) enligt länsstyrelsens definition. Sådana avstegsfall godtas dock endast i centrala lägen samt i lägen med god kollektivtrafik. Däremot kan det bli svårare att sänka bullernivåerna i de bostadsnära utedränerna om trafikmängden fortsätter att öka.

Nacka kommun har genomfört bullerreducerande åtgärder vid de gator och vägar där kommunen är väghållare, såsom bullerskärmar, ändrad hastighetsreglering, bidrag till fönsteråtgärder och ventilationsdon. Dessa åtgärder sker i dialog med fastighetsägarna och kostnaderna för åtgärderna delas mellan parterna. Trafikverket har också bullerskyddsåtgärdat ett stort antal fastigheter i kommunen, främst längs Värmdöleden.

Andra möjliga åtgärder kan till exempel handla om trafikstyrning, informationsinsatser, användande av lågbullrande däck, minskad dubbdäcksanvändning, ljuddämpande arkitektur och stadsbyggnad eller byte av vägbeläggning.

Sammanfattande bedömning

Trafikbuller kan ge upphov till ett flertal hälsoeffekter varav sömnstörningar är en av de allvarligaste, särskilt vägtrafiken påverkar hälsan i form av exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar. Ostörd sömn är en förutsättning för att människan ska fungera väl fysiologiskt och mentalt: Modern forskning visar på förhöjda halter av skadliga och livsförkortande stresshormoner i kroppen vid bullerpåverkan, detta oavsett om man personligen upplever sig vara mer tålig för buller eller inte.

Målet om tillgång till bostadsnära utedmiljöer utan störande buller är ett av de mer komplicerade strategiska målen: Dels för att målet lätt hamnar i målkonflikt med andra miljömål som syftar till att bygga tätt och klimatsmart – för ju tätare man bygger stad, ju mer bullergenererande transporter nära utedmiljöer (givet nuvarande utveckling av bilanvändningen). Dels för att de bullerreducerande åtgärderna för att uppfylla en viss ljudnivågräns ofta kan bli kostsamma.

Å andra sidan visar flera folkhälsostudier på att samhällskostnaderna för bullerrelaterad ohälsa kan bli markant dyrare. Sådana jämförande studier haltar dock lätt på grund av att fysiska bulleråtgärder är synliga och relativt lätt att mäta kostnad på i nutid medan folkhälsoförsämringens kostnader är indirekta och ofta visar sig långt senare, liksom att det är andras ”plånböcker” som får betala (såsom vård- och utbildningssektorn).

Troligen fortsätter den stora ökningen av antalet bullerstörda bostäder även i framtiden, och därmed också de bostadsnära utedmiljöerna, även om andelen bullerstörda boende inte ökar lika mycket. Detta eftersom det ofta är den mest tekniskt komplicerade marken nära trafikleder och annan infrastruktur som finns kvar att bygga på.

6 Ett rikt växt- och djurliv

Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter.

Bakgrund

Den biologiska mångfalden måste bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Likaså måste arternas livsmiljöer, ekosystemen samt deras funktioner och processer värnas. Människor bör också ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

I Nacka finns några av Storstockholms största grönområden. Flera av områdena har höga kvaliteter, både ekologiskt och ur rekreationssynpunkt. De ligger också jämförelsevis centralt i förhållande till befolkningscentra, både inom och utanför Nacka kommun. Två av regionens större grönområden, Nacka-Värmdökilen och Tyrestakilen stäcker sig igenom kommunen.

Nacka kommun växer snabbt. Det är därför en stor utmaning att samtidigt kunna behålla och utveckla möjligheterna till rekreation och friluftsliv, liksom att bevara eller öka den biologiska mångfalden. Detta miljömål försöker fånga vikten av närbild till natur och friluftsliv i den bebyggda miljön, grönstrukturens kulturhistoriska och ekologiska värden och hur dessa värden är en förutsättning för ett hållbart Nacka. Det betonar att naturens ekologiska processer är avgörande för att minska samhällets sårbarhet exempelvis vid förändrat klimat, renin av vatten och för biologisk mångfald.

Strategiska mål

6.1 Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation.

Problembeskrivning

En snabb fragmentering av grönstrukturen sker i regionen, och även i Nacka. Skötseln av hävdberoende marker minskar då det råder brist på betesdjur och den tätortsnära naturen står under kontinuerligt hot att exploateras. Samtidigt ökar medvetenheten om och viljan att planera för att upprätthålla och stärka den biologiska mångfalden och öka arealen tätortsnära skyddad natur.

Tillbakablick

Det som idag är Nacka kommun var fram till 1900-talets början ett glest bebyggt område där befolkningen försörjde sig främst på åkerbruk, boskapsskötsel, jakt och fiske samt visst skogsbruk. Åkerbruket och djurhållningen var sammanflätade till ett resurs-effektivt system. Djuren livnärde sig vintertid på foder som samlats in under sommaren.

Spillningen blev gödsel som spreds ut på åkerlapparna som även återhämtade sig genom återkommande trädor. Tillgången till foderrik ängsmark var avgörande, ”äng är åkers moder”, men förutom slätter bedrev man även skogsbyte.

Detta resursintensiva bruk av markerna har gett oss ett speciellt landskap med fler-hundraåriga anor. Mot de öppna odlingsytorna uppkom en speciell vegetation som var beroende av ljus, träd som till exempel ekar och enar – sinnebilden för kulturlandskapet. Grönstrukturen hör därför till de äldsta historiska skikten i den fysiska miljön. Hus har förnyats, nya bostadsområden har tillkommit genom årens lopp, medan omkringlig-gande vegetation och ägor kan spåras långt bakåt i tiden. Den industriella utvecklingen i Nacka tog fart under senare delen av 1800-talet, vilket medförde ökad bebyggelse i Nackas kustnära områden, först i form av enstaka sommarvillor vid farlederna, senare – under första decennierna av 1900-talet – alltmer genom exploatering av skogsmarkerna i samband med utbyggnad av sportstugeområden. Saltsjöbanans tillkomst accelererade ytterligare exploateringen inåt kommunen; nu växte hela villasamhällen fram på det som tidigare hade varit åldrig skog eller mer öppet kulturlandskap. Detta medförde en ytterli-gare fragmentisering av grönstrukturen även om väg- och järnvägsutbyggnaden samtidigt gjorde möjligt för fler människor att bo nära naturen. Industriutbyggnader på främst Sick-laön samt tillkommande flerfamiljshus från 1940-talet och framåt späddes på utvecklingen.

Nuläge

De största hoten mot naturvärdena i kommunen utgörs av skogsbruk, igenväxning av betesmarker och exploatering. För gamla barrskogar kommer det största hotet från skogsbruket. Hotet mot dessa gamla skogar är många gånger akut då de på grund av sin ålder riskerar att avverkas. Generellt sett anses förlusten av gamla skogar, och de naturvärden som finns knutna till dessa, mycket svåra att återskapa. Det beror framför allt på att det tar mycket lång tid innan skogarna återfår de strukturer som krävs för en stor biologisk mångfald.

För naturbetesmarker är det främsta hotet igenväxning eftersom områdena inte längre hävdas i tillräcklig utsträckning. Vid upphörd hävd försinner de biologiska värden som är knutna till naturbetesmarkerna. När igenväxningen har gått tillräckligt långt är det svårt att återskapa de naturvärden som en gång fanns där.

Exploatering av områden är ett generellt hot, men med god planering är det ändå möjligt att begränsa de negativa effekterna på områden med höga naturvärden. För djurlivet innebär dock de hårt trafikerade vägavsnitten i Nacka ett större problem och utgör på sina ställen en kraftig barriär för flera arter. Kilarnas betydelse som spridningskorridorer hotas och därmed artrikedomen i de inre delarna av kilarna. Småområden med höga naturvärden finns även här och var i bebyggd miljö; äldre villaträdgårdar kan fungera som stödjepunkter för spridning av arter mellan kärnområden.

Scenarier inför 2030

En långsam men kontinuerlig förlust av biologisk mångfald pågår i Nacka och i länet. Det beror bland annat på den fragmentering av grönstrukturen som pågår, till följd av en hög exploateringstakt.

Sedan år 1990 har i Nacka 398 detaljplaneområden tillkommit, 18 av dessa har delvis medgivit bebyggelse i tidigare naturområden. Samtidigt har 11 stycken naturreservat tillskapats sedan 1990, då det endast fanns ett. Ytterligare fyra nya reservat är på gång vilket kommer att ge Nacka hela 15 naturreservat (samt ett kulturresevat). Stora delar av Nackas kust är ianspråktagen av privata fastigheter vilket lett till att stränderna på många platser är exploaterade. Detta har i många fall inneburit en negativ påverkan på den biologiska mångfalden.

Sammanfattande bedömning

Förluster av biologisk mångfald medför ett enhanda djur- och växtliv. I ett ekologiskt system är alla arter beroende av varandra. Det är viktigt för människornas välmående att få uppleva variation i landskapet och rika djur- och naturupplevelser även ”inpå knuten”.

Det krävs ett antal åtgärder inom områdena skydd, skötsel och fysisk planering, för att bygga in och inte bort biologisk mångfald. För västra Sicklaön finns en stor potential i att bygga in samverkande ekosystemtjänster i samband med den kommande stora stadsomvandlingen här. Genom planeringsverktyg som grönytfaktorberäkning, ekosystemtjänstanalyser mm kan man lättare besluta var sätta in konkreta åtgärder såsom ”rain gardens”, vildmarkfickparker, vegetationsväggar, biotoptak mm.

Målet är i högsta grad relevant för att motverka en utarmad biologisk mångfald och att ge nackaborna en god och varierad livsmiljö.

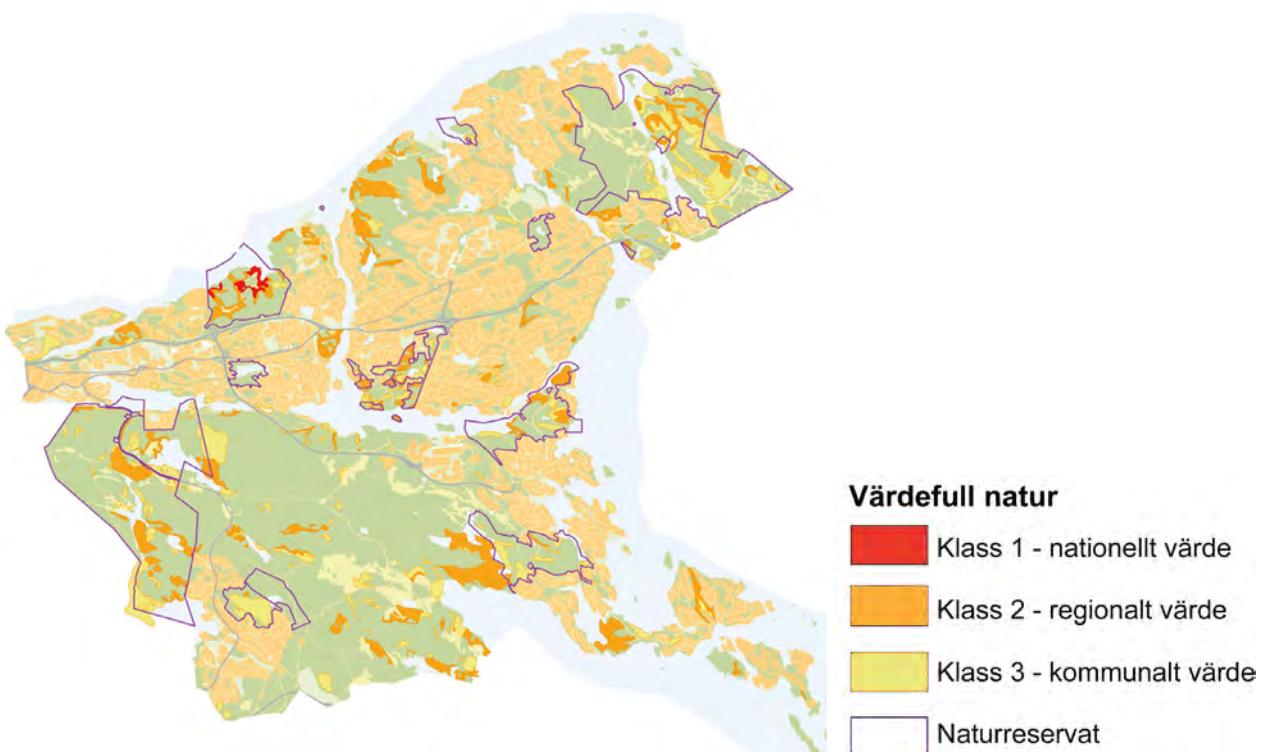


Fig. II. Kartbild över klassad värdefull natur i Nacka.

Värdefull natur i naturtypsgrupper

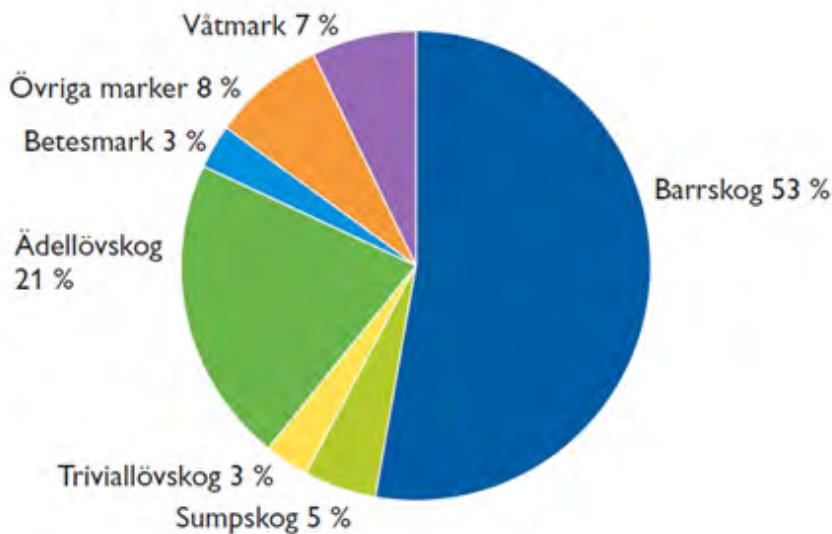


Fig. 12. Diagrammet visar ytmässig fördelning av värdefull natur i naturgruppstyper.

6.2 Tillgång och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelar, nära bostäder och förskolor

Nackaborna ska ha tillgång till attraktiva natur- och kulturmiljöer med ett varierat växt- och djurliv inom kortare promenadavstånd från bostad och förskola. En ökad tillgång till grönområden i vardagen innebär en bättre folkhälsa.

Problembeskrivning

Tillgång till stora naturområden med variationsrik natur, gammal skog och närheten till naturen är tre viktiga aspekter även för den rekreativa grönstrukturen. Dessa värden hotas framförallt av förtätning, när större naturområden krymper och fragmenteras och när de övergripande gröna kilarna skärs av. Kommunen har dock sedan länge arbetat med att inrätta naturreservat för att i någon mån möta de negativa konsekvenserna av ett ökat exploateringstryck.

Tillbakablick

Saltsjöbanans utbyggnad och de tillkommande trafiklederna under 1960- och 70-talen underlättade en ökad bostadsutbyggnad i kommunen men i kombination med bristande strategisk planering av territoriet medförde det en utglesad tätortsstruktur på många håll. Många Nackabor kom också att bli avskurna från större naturområden där de nya trafiklederna drog fram, samtidigt som det ökade trafikbullret minskade kvaliteten på de intilliggande grönområdena, särskilt på Sicklaön och i Boo.

De utglesade villa- och flerfamiljshusområdena spädde på fragmentiseringen av grönstrukturen, även om de senaste decenniernas inriktning på förtätning och exploatering av gammal industrimark till viss del minskat trycket på exploateringen av grönområdena.

Nuläge

Längs de gröna kilarna finns flera svaga länkar där trafikleder och bebyggelse minskat eller nästan helt skurit av kilen. De rekreativa sambanden blir därför otydliga. Kontakt finns dock mot Värmdölandet via Velamsund, Knarrnäs och Bölan. Tyresökilen med Tyresta nationalpark, Erstavik och Nackareservatet är i stort sett avskuren av bebyggelse längs Tyresöleden.

Naturomvandling: Avverkning av gammal skog, eventuell nedläggning av jordbruket vid Erstavik, nedläggning av bete vid de hagar och ängar som betas idag exempelvis vid Rensättra, Slumnäs och Drevinge utgör också hot mot variationsrikerdom och upplevelsemöjligheter inom den rekreativa grönstrukturen. För den bostadsnära naturen utgörs det största hotet av förtätning, ökat buller, neddragning av skötsel och städning, igenväxning och slitage.

Störningar mellan brukargrupper: När grönområden minskar i storlek och allt fler ska använda dem försvinner vissa kvaliteter och värden som många uppskattar. De mest hotade värdena i tätortsnära skogar är ostördhet, tystnad och starka naturupplevelser. Skog och vildmark ”förparkas” när kraven ökar på tillgänglighet och trygghet.

Förtätning av glesa villaområden: Idag sker fortlöpande en förtätning av Nackas äldre stug- och villaområden. Här finns sällan plats för större parker eller sammanhängande grönstråk, för även om den gröna tomtmarken kan ha många rekreativa kvalitéer är den privat och därmed inte tillgänglig för sociala sammankomster, spontan lek eller bollspel.

Scenarier inför 2030

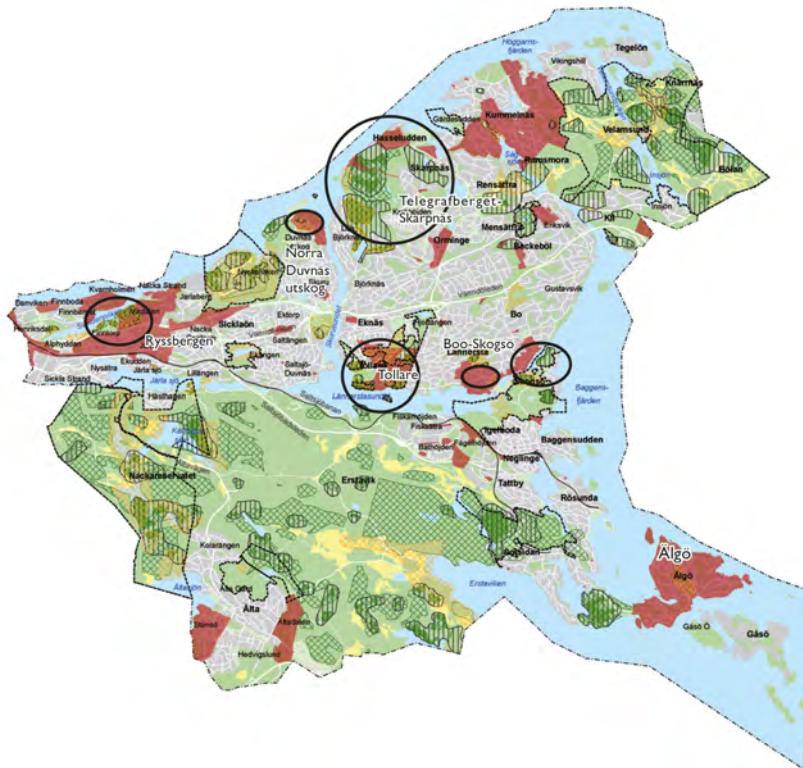
För att säkra upplevelsevärden kopplade till lek, samvaro och bostadsnära promenadstråk är det strategiskt viktigt att de små grönområden som fortfarande finns insprängda i kommunens villaområden inte bebyggs, utan kan bevaras och utvecklas som grönområden. Möjlighet finns också att skapa vandringsstråk och utveckla vissa strandpromenader längs vattnet, vilken är en positiv förändring som också har skett under senare år.

Helhetstrenden för Nacka är trots allt en ökad fragmentisering av grönytorna - dvs. även om förlusten av totalytan av Nackas grönområden fortsätter så sker själva uppsplittringen i än högre takt. Utmaningen ligger i att försöka öka/återskapa de biologiska och rekreativa värdena i de grönytor som blir kvar, samtidigt som det är viktigt att försöka bromsa förlusten av totalytan.

Sammanfattande bedömning

En uppsplittring av de gröna ytorna leder till en förlust av biologisk mångfald och minskade möjligheter till rekreation. Helhetstrenden för Nacka är trots allt en ökad fragmentisering av grönytorna - dvs. även om förlusten av totalytan av Nackas grönområden fortsätter så sker själva uppsplittringen i än högre takt. Utmaningen ligger i att försöka öka/återskapa de biologiska och rekreativa värdena i de grönytor som blir kvar.

Målet är relevant men det finns skäl att överväga om inte detta mål ska slås samman med målet 6.1.



Teckenförklaring, upplevelsevärden

- Variationsriedom - mycket högt värde
- Skogskänsla - mycket högt värde
- Orördhet och trolska miljöer - högt värde
- Orördhet och trolska miljöer - mycket högt värde
- Pågående och nyligen antagna detaljplaner (utom vattenområden)
- Naturreservat
- Områden där utbyggnadsplaner påverkar höga upplevelsevärden för variationsriedom, skogskänsla samt orördhet och trolska miljöer

Fig. 13. Utbyggnad i rekreativa kärnor.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*



Kommunstyrelsen

Inflytande och innovation som verktyg för att bli bäst på att vara kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar rapport Inflytande och innovation i Nacka kommun – goda exempel den 27 april 2015. Rapporten överlämnas till nämnderna för kännedom.

Kommunstyrelsen uppdrar till stadsledningskontoret att tillsammans med invånare, medarbetare och civilsamhälle vidareutveckla metoder för inflytande. Uppdraget ska rapporteras till kommunstyrelsen senast vid sammanträdet den 14 december 2015.

Sammanfattning

Ett av Nacka kommuns åtta övergripande mål är **Starkt medborgarinflytande**. Beslutet om mål och budget 2015-2017 poängterar vikten av medborgarinflytande; ”En tydlig och god kommunikation och dialog är strategiskt viktigt när Nacka växer, det arbetet ska därför förstärkas”.

En sammanställning av exempel på inflytandearbete som redan bedrivs eller har testats finns bifogad till tjänsteskrivelsen. Exemplet kommer bland annat från enheterna inom det tekniska området som arbetat med att förbättra sin externa dialog. Andra exempel är: Utbildningsenhetens arbete med kvalitetsutveckling, äldreenhets teknikutveckling med de äldre och arbets- och företagarenhetens Advisory Board. Stadsutvecklingsarbetet i Nacka har hittills samlat på sig goda erfarenheter av att kommunicera och involvera invånarna. Arbetet presenteras i rapporten, bilaga 1 till tjänsteskrivelsen och det arbete som genomförts inom ramen för Konsten att skapa stad analyseras mer i detalj i bilaga 2 till tjänsteskrivelsen.

Ärendet

Ett av Nacka kommuns åtta övergripande mål är **Starkt medborgarinflytande**. I beslutet om mål och budget 2015-2017 poängteras vikten av medborgarinflytande; ”En tydlig och god kommunikation och dialog är strategiskt viktigt när Nacka växer, det arbetet ska därför



förstärkas". Nacka kommuns vision ”Öppenhet och mångfald” och kommunens värdegrund betonar tilliten till var och ens förmåga. Dialog, medskapande och inflytande är viktiga verktyg i en strävan att bli bäst på att vara kommun.

Denna tjänsteskrivelse summerar flera rapporter om inflytandearbetet i kommunen idag. Bilaga 1 är en rapport med en rad goda exempel på inflytandearbete som bedrivits hittills. En del av Nackas inflytandearbete sker i form av kundval. Det är ett konkret sätt att ge invånaren kontroll och i praktiken leva vår grundläggande värdering om tillit till var och ens förmåga. Bilaga 2 summerar det arbete som pågår inom Konsten att skapa stad på Kvarnholmen.

Det finns behov av fler verktyg och metoder, ett än mer invånarfokuserat förhållningssätt, samt att dokumentera, sprida och synliggöra resultat av inflytandearbetet. Förväntningarna på dialogen ska vara tydlig för alla parter. Det är tydligt att inflytandearbetet kan antas få en högre utväxling om det struktureras och systematiseras ytterligare.

Ekonомiska konsekvenser

Med en högre grad av processer som utformats utifrån invånarnas behov kan organisationen bli mer effektiv och snabbare på att lösa de problem och utmaningar invånarna står inför. Föreslag till beslut har i sig inga direkta ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Med ett än mer systematiskt och strategiskt inflytandearbete i kommunen kan fler komma till tals och engagera sig. Ett ökat inflytande är värdefullt för såväl vuxna som barn och leder förhoppningsvis till att Nacka blir än mer hållbart.

Bilagor

1. Rapport: Inflytande och innovation i Nacka kommun – goda exempel
2. Lägesrapport: Konsten att skapa stad

Kersti Hedqvist
Enhetschef Förnyelseseenheten

Pia McAleenan
Förnyelseseenheten



RAPPORT

Inflytande och innovation i Nacka kommun – goda exempel

2015-04-27
Pia McAleenan
Förnyelseenheten

Sammanfattning

Ett av Nackas övergripande mål är **Starkt medborgarinflytande**. Visionen öppenhet och mångfald samt grundläggande värdering, ”Respekt för människors kunskap och egen förmåga, samt för deras vilja att ta ansvar” är ytterligare verktyg som bidrar till att uppnå detta mål. I mål och budget 2015-2017 poängteras vikten av detta arbete framöver; ”En tydlig och god kommunikation och dialog är strategiskt viktigt när Nacka växer, det arbetet ska därför förstärkas.”

Denna rapport tar utgå från målet starkt medborgarinflytande. Rapporten ger några goda inspirerande exempel från verksamheter i kommunen. Det stadsutvecklingsarbete som hittills genomförts bl.a. inom ramen för Konsten att skapa stad utvärderas och analyseras för att kunna inspirera resten av organisationen. En analys görs om vad som behövs för att omsätta vision, värdering och övergripande mål om starkt medborgarinflytande i vardagen för organisationen som sådan men framförallt för våra invånare. I en allt mer komplex värld är det viktigare än någonsin att bygga gemenskap, tankekraft och demokratiskt engagemang. Inflytande i alla dess former kan möjliggöra detta och ge Nacka en ytterligare injektion i sin strävan efter att bli bäst på att vara kommun.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund och förutsättningar.....	4
1.1	Inflytande i Nacka – vad består det av?.....	4
2	Rapportens syfte.....	4
2.1	Hur arbetar vi idag?	5
3	Godta exemplen på inflytande i Nacka kommun.....	6
3.1	Invånardialog i Nacka stad – Konsten att skapa stad	6
3.2	Ungt inflytande.....	7
3.3	Advisory Board	9
3.4	Processförbättring av extern dialog på Teknik.....	10
3.5	Kundundersökning inom utbildning.....	11
3.6	Teknik som ett komplement till traditionell äldreomsorg.....	12
3.7	Volontär i Nacka.....	13
3.8	Kundvalet i Nacka	13
4	Slutsatser.....	14

1 Bakgrund och förutsättningar

Nacka kommuns vision är öppenhet och mångfald och kommunens värdegrund betonar tilliten till var och ens förmåga. Att arbeta med dialog och medskapande är en självklarhet. I nacka kallas denna dialog för ågårdialog.

Nacka vill bli bäst på att vara kommun. För att förstå vad det innebär för våra invånare och vad vi behöver göra för att nå dit behöver vi hitta former för att tänka tillsammans med de vi är till för både genom att lyssna på behov och väcka intresse och engagemang för att vara medskapande. Både för att lösa de av kommunen utpekade utmaningarna och för att inventera kommande relevanta utmaningar. Delaktighet föder engagemang och nyskapande och kan både stärka demokratin och öka vår effektivitet.

Under hösten 2014 har exempel samlats in utifrån en förfrågan från Sveriges kommuner och landsting SKL som efterfrågade goda exempel på dialog och medskapande. Utifrån det insamlade materialet har denna rapport tagits fram som information till kommunstyrelsen.

1.1 Inflytande i Nacka – vad består det av?

Nacka kommun vill att invånarna ska ha starkt inflytande. Organisationen arbetar på olika sätt för att åstadkomma detta och provar och utvecklar nya former för information, dialog och medskapande. Arbetet som skett inom ramen för Nacka stad ska enligt majoritetsprogrammet utgöra förebild för det fortsatta arbetet.

För att möjliggöra för dem som bor verkar och vistas i nacka att ha inflytande krävs att de får information om vad som är på gång ifrån kommunen men också att kanalerna är utformade för tvåvägskommunikation så att de också upplever det lätt att informera kommunen om vad som är på gång i Nackasamhället. Att kunna komma med synpunkter är en viktig ingrediens för att möjliggöra inflytande. Ågårdialog är de samtal som tjänstemän och politiker för med Nackaborna.

Syftet är att vi genom dialog på bästa sätt ska kunna definiera vad som är viktigt för de som bor verkar och vistas i Nacka och att vi genom att leverera detta skapar förutsättning för att Nacka uppfattas som bäst på att vara kommun av de vi är till för. Medskapande är den process med vilken inflytandet övergår från samtal till mer konkret samarbete. Varje beslutsprocess behöver säkerställa att en eller flera inflytandemöjligheter ges.

2 Rapportens syfte

Den här rapporten syftar till att beskriva det arbete med inflytande som pågår idag. Ambitionen är att genom att samla goda exempel från vår egen organisation både skapa inspiration och förutsättningar för lärande mellan olika enheter och processer, samt underlag för systematisering av arbetssätt.

2.1 Hur arbetar vi idag?

Av de olika exemplen i denna rapport framgår att kommunen arbetar med inflytande på många olika sätt. Ibland används inflytande som metod för att kvalitetssäkra och utveckla verksamheter, ibland för att diskutera hur fysiska platser ska utformas. Andra gånger används det för att inspireras och spana mot framtiden tillsammans med de som bor verkar och vistas i Nacka. För att tänka nytt behövs en öppenhet för oliktänkande och hitta arenor för detta. En sådan arena som växt fram under de senaste två åren är NAV i Sickla. Här samlas myndigheter, företagare, entreprenörer, föreningar och nackabor för att lära om och av varandra. Kommunstyrelsen har dessutom flera råd som samlar civilsamhällets olika aktörer, Seniorrådet, Rådet för frågor kring funktionsnedsättningar, Näringslivsrådet och Brotsförebyggande rådet. Varje sommar genomförs också Ungt inflytande där Unga nackabor bjuds in för att vara med och komma med lösningar på våra identifierade framtidsutmaningar.

Flera verksamheter gör detta fantastiskt bra redan idag. På Trafikenheten träffar man t ex cyklister på väg till och från jobbet och för dialog med dem kring cykling, på VA/Avfall har öppna hus arrangerats vid Återvinningsstationerna som haft samma syfte. En väsentlig del av Nackas inflytanearbete sker i form av bredden av kundval. Det är ett konkret sätt att ge invånaren kontroll och i praktiken leva vår grundläggande värdering om tillit till var och ens förmåga.

3 Goda exempel på inflytande i Nacka kommun

3.1 Invånardialog i Nacka stad – Konsten att skapa stad

3.1.1 Bakgrund

I arbetet med Nacka stad provar kommunen nya och innovativa dialogmetoder. Målet är att engagera och involvera invånarna när Nacka bygger stad. Nacka stad är ett av norra Europas snabbast växande stadsutvecklingsprojekt. Stadsdelen ska växa med 14 000 nya bostäder, 10 000 arbetsplatser och en ny tunnelbanelinje till år 2030. Nacka kommun står inför stora utmaningar som förutsätter strategisk riktning, fördubblad takt i utbyggnadsprocessen och dialog med Nackaborna. För att vinna invånarnas förtroende och acceptans spelar medborgardialog och medskapande en viktig roll. I projektet ”Konsten att skapa stad” arbetar kommunen aktivt med konst, kultur och konstnärlig kompetens som verktyg för involvera invånarna. Syftet är att skapa en levande stad där människor trivs och mår bra. Vi testar metoder och aktiviteter i liten skala för att se vad som fungerar. Vi reflekterar och utvärderar kontinuerligt för att ta lärdom och systematisera metoderna. Målet är att Nackaborna ska känna sig delaktiga och engagerade när Nacka bygger stad. Ett internt mål är att inspirera innovativa arbetssätt samt ge dem ett strategiskt fäste. En heltidsanställd projektledare, Katarina Fredrika, arbetar aktivt med att implementera Konsten att skapa stad i hela organisationen. Läs mer fördjupad analys i bilaga 2 Konsten att skapa stad.

3.1.2 Exempel och resultat

Visionsverkstaden: Under några veckor hösten 2013 fanns tjänstemän och politiker på plats i den interaktiva utställningen ”Visionsverkstaden” i Sickla köpkvarter och Nacka Forum för att prata med Nackabor och samla in tankar om den framtida staden i Nacka. Över 5 000 Nackabor besökte Visionsverkstaden och cirka 900 tjänstemän, elever, företagare, seniorer och politiker deltog i olika workshops. Resultatet av dialogen är grunden för visionen ”nära och nyskapande” som antogs av kommunstyrelsen i februari 2014. Visionen ska vara vägledande i stadsutvecklingen.

Snacka med en konstnär om Skvaltan: Under några dagar under våren 2014 samtalade konstnärer med de boende om hur området Skvaltan kan utvecklas. Resultatet av dialogen kommer att användas i detaljplanearbetet.

Hitta till naturen i Sickla: Två landskapsarkitekter promenerade med pensionärer, hundägare och barngrupper i området för att fånga upp kunskap och önskemål om vilka som är favoritstråken och vad som hindrar och stör fotgängare på västra Sicklaön. Projektet resulterade i en temporär fotoutställning i gångtunneln vid Nacka station.

Kolibri – medskapande på Kvarnholmen: Under hösten har boende på Kvarnholmen bjuds in till 6 workshops med konstnärer och stadsplanerare. 60 kvarnholmsbor mellan 3-80 år har deltagit och resultatet är konkreta förslag på hur två offentliga platser på Kvarnholmen kan utformas till ”oaser i byggkaoset”. Förslagen ska förverkligas med start sommaren 2015. Kolibri är en del i Konsten att skapa stad och en metod att arbeta medvetet med konst och konstnärlig

kompetens som en resurs i stadsutvecklingen. Syftet är att skapa en levande stad där människor trivs och mår bra.

Nya gatan: I augusti invigdes Nya gatan i Vikdalsrondellen. De sex meter höga husfasaderna är inspirationsbilder av hur husen kan se ut när vi bygger Nacka stad. Under hösten har Nackabor i alla åldrar målat, klippt och klistrat samt skickat in sina bilder på hus. Vi fick in 203 bidrag och under våren 2015 får Nackaborna chansen att rösta fram sin favorit. De fem vinnande husen kommer att monteras upp i Vikdalsrondellen. Slutresultatet kommer bli en mix av byggnader som Nackaborna vill se i staden.

Utvecklade former för tidig dialog och samråd: Sedan några år tillbaka har kommunen testat olika former för tidig dialog och samråd. Exempel på det är interaktiva 3D-kartor med möjlighet att lämna idéer och synpunkter, enkäter, samrådspromenader och öppna hus. Dialog med invånare har genomförts i tidiga skeden, exempelvis i programarbetet i Älta centrum, Henriksdal och Nacka strand. För att kvalitetssäkra dialogen i stadsbyggnadsprocessen upprättas just nu rutiner och checklistor.

En attitydmätning gjord 2014 visar att cirka 50 procent av Nackaborna är positiva eller mycket positiva till en tätare stad på västra Sicklaön. Cirka 27 procent är varken negativa eller positiva och 20 procent är negativa. Vi tror att god kommunikation och utvecklade former för dialog bidrar till fortsatt positiv opinion, färre överlaganden och kortare detaljplaneprocesser.

Kontaktperson Pernilla Svenningsson, pernilla.svenningsson@nacka.se
Katarina Fredrika, projektledare Konsten att skapa stad tfn 072-312 26 55
katarina.fredrika@nacka.se

Formatérat: Understrucken, Teckenfärg: Blå

3.2 Ungt inflytande

3.2.1 Bakgrund

Med Ungt inflytande får unga människor i Nacka kommun i enlighet med Nacka kommuns grundläggande värdering samt artikel 12 i barnkonventionen möjlighet att medverka och påverka. Unga mänskors engagemang, tankar och idéer ska betraktas som en resurs för samhällsutvecklingen. Istället för ett traditionellt feriearbete får ett 20-tal gymnasieelever lära sig mer om barnkonventionen och genom kreativa utvecklingsprocesser möjlighet att påverka verkliga kommunala utmaningar. Under sommaren 2014 var temat Nacka stad, en levande stad för alla. När Ungt inflytande på detta sätt ger ungdomarna uppdrag som svarar mot verkliga behov i kommunal verksamhet skapas också en dialog mellan unga och tjänstemän och beslutsfattare. Metoden används för feriearbete under 3 veckor på sommaren men används även i kortformat under andra lov under året.

3.2.2 Exempel och resultat

På individnivå skapas enligt ungdomarna vänskapsband och personlig utveckling sker. En pilot menar att en effekt av Ungt inflytande är att det effektivt förhindrar segregation mellan ungdomar från olika delar av Nacka. ”*man ser att Nacka hänger ihop och sommarjobbet spricker fördonar som man kanske hade i början*” Kunskaper om

barnkonventionen och kommunen ökar också. Resultaten från 2012 visar följande:

- 100% förstår efter Ungt inflytande hur de kan påverka i sin kommun. Innan programmet uppgav 38,5% att de visste hur den kunde påverka.
- 100 % känner efter Ungt inflytande att de kan göra sin röst hörd och komma till tals i sin kommun. Innan programmet kände 46,2% detta.

Ungt inflytande ger nya idéer, ingångar och angreppsätt. Detta är enligt flera intervjuade direktörer viktigt i en så komplex organisation som en kommun. Uppdragen och de resultat de utmynnat i ser ni i uppställningen här nedanför:

År/Utmaning		
2008 Ungas engagemang	Ungt inflytande som sommarjobb infördes	
2009 Drömskolan	Har inspirerat strategiskt tänk på KU-enheten och spridits bland rektorer och skolchefer i regionen.	
2010 Drömarbetsplatsen	Inspirerade i viss mån projektet stadshuset	
2010 Drömsamhället	Utgjorde ett av många inslag av inflytande på Nackas översiktsplan	
2011 Entreprenöriskt lärande i skolan	Inspirerar fortfarande strategiska beslut på KU-enheten	
2011 Socialtjänst i framkant	En app har utvecklats och prisats på innovationsgalan. Socialtjänsten är ute och träffar all personal på Nackas skolor. IFO har inspirerats om att öppna upp sin verksamhet.	Studiebesök har genomförts i Malmö som lanserat <i>Soc-tanter på nätet</i> . Tankarna om att utveckla ombud för ungas kontakt med socialtjänsten är under uppbyggnad.
2011 Karriärgallerian	Receptionen är numera bemannad, ett Advisory board med ungdomar som rådgivare har skapats och hemsidan har förbättrats.	Inom ramen för ”ung och aktiv” har ett mentorskaps program tagit form.
2012 IT i skolan	En idé, <i>Utryckarna</i> är genomförd. Ett nätverk är bildat kring digitalt lärande.	Piloterna har besökt FFS rektorer, varit på en skola, och den del av Tieto som arbetar med mobila lösningar.
2012 Medborgardialog		Arbete pågår
2013 Fritid och kultur- en plats för framtiden, Morgondagens digitala kommunikation, Mångfald på arbetsmarknaden	Nacka snackar – korta filmer på webben används brett på nacka.se	

2014 Nacka stad – en levande stad för alla

Nacka soffan har testas som format, grund till arbetet för Välfärdsfastigheter i staden, underlag för kommunikationsarbete med Nacka stad

Kontaktperson
Pia McAleenan Förylseseenheten

pia.mcaleenan@nacka.se

3.3 Advisory Board

3.3.1 Bakgrund

Advisory Board (AB) som är en del av Arbets- och företagsenhets verksamhet, har varit verksam i snart två år. AB fungerar som ett rådgivande organ till tjänstemän i kommunen i högaktuella frågor. I gruppen finns 12 ungdomar i åldern 16-24 som tillsammans representerar samtliga kommundelar i Nacka. Advisory Board är ett sätt att öka ungas delaktighet i den kommunala processen samtidigt som kommunen får ta del av unga Nackbors åsikter och tankar om aktuella frågor.

Samtliga enheter i Nacka kommun har möjlighet att lyfta olika frågeställningar som är aktuella inom just deras område. Möten sker 1 gång per månad och inkommende frågeställningar konkretiseras genom frågor såsom, vårt behov - vad undrar vi? Och, vad är önskat resultat? Ungdomarna i Advisory Board uppmanas att i sina egna nätverk insamla åsikter och inför nästkommande möte fråga x antal personer hur de ser på frågeställningen. Innan diskussionerna börjar gör enheten en kort presentation av bakgrund till frågeställning (vad vet vi, varför bör det diskuteras osv). Sedan angrips frågeställningen på flera sätt och i flera olika konstellationer. Öppna diskussioner varvas med gruppdiskussioner och eget arbete. Den information som ungdomarna samlat in när de frågat sin omgivning angående frågeställningarna lyfts också fram på olika sätt. Karriärgallerian sammanställer och återrapparter resultaten av mötet till samtliga parter och följer inom rimlig tidsplan upp med beställande enhet för att återkoppla till medlemmarna i AB.

3.3.2 Exempel och resultat

Advisory Board har behandlat flera olika frågor genom året. Frågor kan kopplas till bland annat områden som psykisk ohälsa, missbruk hos unga, ensamkommande flyktingbarn och kopplingen mellan skola och arbetsliv. Ca 20 ungdomar från Nacka har under åren fått möjlighet att komma med sina åsikter och tankar kring dessa frågor och vi har på så sätt ökat framförallt unga mänskors möjlighet till inflytande i kommunen. Några konkreta resultat från åren som gått:

- Under temat ”ensamkommande flyktingungdomar” funderade ungdomarna kring vad unga flyktingar kunde tänkas behöva när de kom till Sverige. Något som de kände behövdes var ett extra stöd till ungdomarna. De var sedan med och utvecklade idén med guider specifikt för ensamkommande flyktbarn/ungdomar. Guiderna arbetar ideellt och

introducerar och guidar den nyanlände i lokalsamhället och guider och ungdomar matchas utifrån gemensamma intressen och erfarenheter.

- Under temat psykisk ohälsa diskuterades vikten av kontaktnät och att ha något vettigt att göra utanför skolan. Föreningslivet togs upp som en funktion som ungdomarna såg kunde minska utanförskap och psykisk ohälsa. Ungdomarna såg utifrån egen erfarenhet att det var svårt att veta vad som egentligen fanns på föreningssidan och att man inte vet vem man ska vända sig till om man har ett speciellt intresse. De föreslog därför en föreningsmässa där unga Nackabor blev inbjudna att prata med olika föreningar och prova på olika aktiviteter. De fick sedan vara involverade i och komma med åsikter till kommunens fritidsenhet kring vilka föreningar som skulle bjudas in, vad som var viktigt att tänka på för att göra så många som möjligt delaktiga och hur man skulle marknadsföra mässan.
- Ett annat tema ungdomarna arbetat med är missbruk bland unga i Nacka. Nackas beroendemottagning för unga ”MiniMaria” kom med frågor såsom ”Hur kan vi (MiniMaria) attrahera och möta ungdomar?”. Ungdomarna arbetade fram flera faktorer de ansåg viktiga i arbetet med unga med missbruk som sedan togs om hand och delvis implementerades i verksamheten. Det handlade om alltför marknadsföring och arbetssätt till hur man kan stärka ungdomar till att inte börja missbruks.

Under åren med Advisory Board har vi sett att ungdomar är kapabla till otroligt mycket. Vi har lärt oss att unga medborgare vågar och vill mycket och inte är rädda för att prata öppet och tänka stort. Något som varit viktigt och som vi sett bidragit till olika infallsvinklar är det faktum att ungdomarna varit i olika åldrar, med olika bakgrund och representerat samtliga kommundelar. Detta har gett oss ett brett perspektiv och mångfald.

Kontaktperson: Emmeli Söderholm emmeli.soderholm@nacka.se

Ändrad fältkod

3.4 Processförbättring av extern dialog på Teknik

3.4.1 Bakgrund

Nacka kommun arbetar sedan länge processorienterat. Inom ramen för att bli bäst på att vara kommun behöver vi förenkla för både medborgare och tjänstemän. Det ska vara lätt att göra rätt. Detta blir än viktigare de närmaste åren då Nacka växer med 45 000 personer. Den kommunala organisationen kan inte växa i samma omfattning utan vi måste hitta smartare sätt att arbeta för att hantera denna situation. Projektet stödjer organisationen i arbetet att skapa möjlighet till gemensam reflektion och innovation i sina dialogprocesser. En testomgång av metoden har genomförts inom Teknikprocessen. Kan vi få de små sakerna kunderna vända sig till oss för att lösa att fungera så bygger vi ett förtroende även för de större problemen som vi ska lösa. Medarbetarna får i smågrupper inventera vilka dialogärenden de har och de registrerar sedan alla ärenden de har med extern part under två veckor. Under workshop två analyseras

och prioriteras detta underlag och dialogprocesser prioriteras fram som behöver utvecklas.

3.4.2 Exempel och resultat

Projektet syftar inte bara till att skapa en dialog och reflektioner internt på hur våra nuvarande processer ser ut utan också fundera kring hur de bör se ut i framtiden. Finns saker vi kan göra smartare, anorlunda och som möjliggör än högre kvalitet ur ett kundperspektiv? Genom att så tidigt som möjligt få frågorna till rätt person snabbas ärendena upp och kunderna får snabb respons.

Avstämnings-mötens med vårt kontaktcenter och interna Kundservice gör att vi testar och utvecklar formerna så att det vi levererar blir ännu bättre för de vi är till för. Kontaktpersoner:

Pia McAleenan	Förylseseenheten pia.mcaleenan@nacka.se
Jenny Andersson	Förylseseenheten jenny.k.andersson@nacka.se

3.5 Kundundersökning inom utbildning

3.5.1 Bakgrund

Enkätundersökningar till föräldrar och elever har nu genomförts årligen under tio år på Nackas förskolor och skolor. Kundundersökningarna är en del i utbildningsnämndens kvalitetssystem. Målet är ytterst att öka måluppfyllelsen i förskola och skola. Undersökningen syftar till att synliggöra föräldrars och elevers syn på verksamheten i förskola och skola i olika avseenden. Undersökningen genomförs inom ramen för VÅGA VISA, samarbetet om utvärdering som Nacka deltar i. 2014 genomfördes undersökningen i tio kommuner i Stockholms län. När det gäller gymnasieskolan genomförs en gemensam undersökning i hela länet.

Undersökningen genomförs en gång per år till samtliga föräldrar i förskola och pedagogisk omsorg, samt till föräldrar och elever i utvalda årskurser i förskoleklass och grundskola. Förskolor och skolor delar ut Eleverna besvarar som regel enkäterna i skolan, varav en del på webben. Föräldrar fick enkäten direkt av förskolan/skolan eller via sitt barn. Föräldrar kan välja på att svara på webben eller på papper. Genomförandet administreras av ett undersökningsföretag. Frågorna i undersökningen utgår från läroplanen, och några frågor bestäms utifrån kommunens egna mål.

3.5.2 Exempel och resultat

Resultaten används som underlag i utvecklingsarbete på förskolor och skolor. Många förskolor och skolor använder resultaten som utgångspunkt i fördjupade samtal med föräldrar och elever. Många förskolor och skolor beställer resultaten uppdelade på avdelning och klass. Resultaten är också viktigt underlag i utbildningsnämndens och förskolans och skolans uppföljning av strategiska mål på kommunnivå. Resultaten används också som underlag i samtal mellan kommunens tjänstemän och ledningen för förskolan/skolan.

Sammantaget har andelen föräldrar och elever som är nöjda med verksamheten ökat så gott som varje år. 2005 var andelen nöjda i genomsnitt 86 procent – 2014 hade andelen ökat till 90 procent. Förbättringen över tid är särskilt tydlig i förskolan, där vi också kan konstatera att allt färre förskolor har låg andel nöjda föräldrar. Kommunen menar att den återkommande mätningen av föräldrars och elevers synpunkter har bidragit till ökningen då det satt ljuset på dessa gruppers perspektiv och möjliggjort för enheter att följa upp effekter av förändringar. Många instämmer i att verksamheten är trygg och stimulerande, medan arbetsro och inflytande ofta rankas något lägre. Kontaktperson Carina Legerius, utvärderingsexpert, carina.legerius@nacka.se

3.6 Teknik som ett komplement till traditionell äldreomsorg

3.6.1 Bakgrund

Äldreomsorgens utmaningar i Nacka som för många andra kommuner är att möta framtidens befolkningsutveckling och de blivande äldres krav på äldreomsorgen. Nacka har under drygt två år varit deltagare i EU projekt ”Innocare”. Där målet var att testa och använda innovativ teknik inom äldreomsorgen. Efter en kartläggning vilka produkter som fanns på marknaden valdes dessa ut och därefter involverades hemtjänstföretag som var intresserade att vara med i projektet. Hemtjänstföretagen var aktiva med att få deltagare inom hemtjänsten. Produkterna testades i över 1 år. Parallelt genomfördes en film om produkterna och nyttan av dessa utifrån ”kundperspektiv”. Två filmer producerades – en tre minuters film med bara produkter och en tio minuter lång med bl.a. intervjuer från de som använder produkterna.

3.6.2 Exempel och resultat

Framgångsfaktorn i projektet var att kunder och hemtjänstföretag var delaktiga i processen och kunde påverka. Filmerna innebar en stor fördel att få ut budskapet till andra hemtjänstföretag, tjänstemän och politiken då filmen utgick från de äldre. Filmen visas i alla sammanhang där äldreomsorgens chef hade möjlighet att få fram budskapet vilket medför en ökad förståelse och kunskap att tekniken inte är till för att ta över utan vara komplement. Dialog med politiken under perioden underlättade även med filmen då det var kunderna själva som beskriver med stor glädje och trygghet vad dessa har medfört. Politiskt beslut finns nu att Nacka är en e-hemtjänst kommun från 2015.

Ett annat initiativ som har genomförts är att äldreomsorgschefen har gjort en kortfilm och tackat kunderna som har besvarat brukarenkäten. En kort beskrivning hur resultatet i enkäten såg ut framkom också. Dessutom så slutade filmen med att uppmana medborgarna att höra av sig till äldreomsorgschefen om de hade några synpunkter då det är viktigt för den fortsatta kvalitetsutvecklingen. Vinsten här är en öppenhet och att medborgarna får ett ansikte en ”tjänsteman”. Resultatet blev ingen anstormning som många trodde, däremot mycket positiva signaler från till exempel föreningsliv mm att kommunen ”vågar” bjuda upp till dans.

Kontaktperson: Annelie Söderlund enhetschef
anne-lie.soderlund@nacka.se

3.7 Volontär i Nacka

3.7.1 Bakgrund

Sedan 2007 då Kommunstyrelsen gav i uppgift att vårda, bredda, utveckla och synliggöra det ideella engagemanget, har Volontär i Nacka funnits. Engagemanget bland invånarna är naturligtvis väsentligt när Inflytandemöjligheter ges. Koordinator Nannette Busgen fungerar idag som en länk mellan det civila samhället, kommunens skattefinansierade verksamheter och andra aktörer. Sedan 2014 tillhör Volontär i Nacka Välfärd samhällsservice. Fokus har sedan starten varit integration av nyanlända, utanförskap och rusta verksamheter för att kunna ta emot volontärer. Volontär i Nacka fängar in, tar vara och förmedlar mångfalden inom det ideella arbetet

3.7.2 Resultat

Det finns i Nacka 100 organisationer från det offentliga, privata eller ideella som vill ha volontärer till sina verksamheter. Antalet registrerade volontärer uppgick under 2014 till 304 st. 61 personer nyregistrerades under året. De allra flesta är kvinnor och vanligast är att man har arbete eller studerar. Flertalet av de som engagerat sig i Volontär Nacka bor på Sicklaön. De områden som det är störst intresse att arbeta med är enligt Volontär i Nackas årsberättelse 2014:

- Socialt frivilligt arbete
- Barn
- Ungdomar
- Kultur och konst
- Djur

Kontaktperson: Nannette Busgen, Volontärkoordinator
nannette.busgen@nacka.se

3.8 Kundvalet i Nacka

Ett viktigt sätt för invånare i Nacka att utöva inflytande är genom kundvalet. När invånarna har behov av individuell service i form av Välfärdstjänster t ex förskola, vuxenutbildning, eller hemtjänst är det kommunens uppdrag är att se till att dessa välfärdstjänster utförs på ett så bra vis som möjligt. I kundvalet ges de som har rätt till någon form av välfärdstjänst möjlighet att avgöra vad som är god kvalitet. Kommunen ger möjlighet för kunderna att själv välja vem som ska utföra den tjänst de har rätt till, och då måste leverantören som ska utföra servicen anstränga sig för att bli vald. Anordnarna kan vara kommunalt ägda, drivnas av privata företag eller ideella krafter. För att få bli anordnare måste de leva upp till kommunens krav och kan då bli auktoriserade eller teckna avtal enligt lagen om valfrihetssystem. I kundvalet följer pengarna kunderna. Anordnaren som invånaren väljer får ersättning för den service som utförs. Kommunens uppdrag att betala för, utveckla och utvärdera välfärdstjänster blir både tydligare och effektivare.

4 Slutsatser

Inflytande är bra både för Nacka kommun som organisation och den verksamhet som bedrivs men också för människorna som deltar. Resultaten har varit övervägande positiva i det inflytandearbete som hittills genomförts vilket framgår av de olika exemplen i denna rapport.

Under hösten 2014 anordnades två workshops på temat dialog och medskapande¹. De inbjudna deltagarna representerade olika delar av verksamheten och förutom att de delgav varandra sina goda exempel diskuterade de även hur ytterligare utveckling skulle kunna ske både internt men också externt gentemot invånarna. Här följer några idéer:

Internt

- Behov av en gemensam definition av inflytande och inspirera och sprida goda exemplen i organisationen. Kommunikatorerna kommer här att kunna utgöra en viktig resurs.
- För medarbetarna kan det också vara viktigt att tydliggöra det konkreta handfastas stödet i tex en Nacka-utformad dialogtrappa med medhängande verktygslåda och goda exemplen. Allt för att ytterligare underlättar att metoder och förhållningssätt blir än mer en del av Nackainvånarnas vardag.
- När exemplen sammanställdes till SKL blev det tydligt att detta var första gången som viss sådan dokumentation efterfrågades. Kanske behöver vi bli bättre på att efterfråga den internt också. När vi dokumenterar våra exemplen och hur vi gärt till väga, behöver vi också koncentrera oss på vilka resultat och effekter invånarinflytandet haft. Den sammanställning som Konsten att skapa stad genomfört av utfört arbete och som systematiskt följt upp effekterna av de olika satsningarna är en bra förebild.
- Inflytande som del av styrning och ledning är viktigt att hantera. En möjlig modell skulle vara att tydligt koppla inflytande till den strategiska diskussionen som föregår mål och budgetprocessen och sedan följa denna året igenom. En enhetlig modell kan underlättar det organisatoriska lärandet och öka politikens förmåga att prioritera i framtiden. En sådan modell bör inbegripa tankar kring hur vi når de som vi vanligtvis inte kommer i kontakt med.
- Ett tydiggörande vad våra olika roller är i inflytandearbetet som politiker och tjänstemän är också något som skulle underlättar arbetet.

¹ 3 nov och 18 december

Extern

- Utmaningar utifrån ett invånarperspektiv är: att vi lyckas förmedla att vi tar invånarnas synpunkter på allvar, att vi lyckas engagera de i tidiga skeden och att vi inte tänkt färdigt när de bjuds in.
- Invånarna behöver tydliga ramar för hur och vad de ska få ha inflytande på och återkoppling som gör att de nästa gång de tillfrågas av utöva inflytande ser det som positivt att engagera sig igen.

Vi kan utifrån dessa diskussioner och de olika exemplen i denna rapport bli ännu bättre på att skapa förutsättningar i våra beslutsprocesser för invånarna att vara medskapande. Erfarenheterna från arbetet på Kvarnolmen visar att engagemanget hos de boende blir större ju närmare ämnet för dialog de befinner sig själva och ju tidigare i processen som de bjuds in. Här behövs ett än mer systematiskt arbete för att utveckla detta. De interna utmaningar organisationen behöver lösa är förutom att utveckla en sådan systematik, skapa processflöden utifrån ett invånarperspektiv, erbjuda en inspirerande palett av olika metoder och verktyg på respektive inflytandenivå samt skapa incitament för ännu mer samverkan. Inflytandearbetet behöver precis som allt annat utgå ifrån vår vision om öppenhet och mångfald. Ju mer transparenta vi kan vara och i ju fler sammanhang, varianter och former inflytande dyker upp desto bättre för invånarna och för vår verksamhet.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egen förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*





LÄGESRAPPORT

Konsten att skapa stad

2015-04-27

Pernilla Svenningsson

Sammanfattning

Nacka bygger stad enligt visionen nära och nyskapande. Det innebär bland annat att vi vill öka innovationstakten och utmana vårt traditionella sätt att tänka och göra inom stadsutvecklingen. Det handlar också om att testa nya arbetssätt, metoder, modeller och processer i syfte att skapa en levande stad där människor trivs och mår bra. Vi vill att Nackaborna ska känna sig delaktiga och engagerade när vi bygger stad tillsammans.

Inom ramen för projekt ”Konsten att skapa stad” utforskar Nacka kommun hur konst, kultur och konstnärlig kompetens kan få en ny och starkare roll inom stadsutvecklingen. Medvetenheten om de mervärden konsten, kulturen och kreativ kompetens kan skapa i stadsutveckling ökar. Modern forskning visar att kreativ kompetens i samhällsstrukturer och företagsverksamheter ökar innovationstakten och tillväxten stärks. Konsten och kulturen betraktas inte längre bara som en lockande faktor utan har en avgörande roll för innovationsverksamheten.

Vi har den uppfattning att kreativa miljöer och kulturella aktiviteter kan medföra omfattande fördelar och att kreativa platser leder till att människor trivs och känner sig trygga. Medvetenheten om sambandet mellan kulturellt kapital och stadsekonomi har också ökat. I Konsten att skapa stad arbetar vi för att öka medskapandet och förbättra medborgardialoger genom att använda konst, kultur och konstnärlig kompetens som kommunikationsverktyg och resurser med förnyande perspektiv.

Nacka kommun har starkt medborgarinflytande som ett av sina 8 övergripande mål. Även i det nya majoritetsprogrammet för kommande mandatperiod lyfts också vikten av dialog och medskapande med civilsamhället. ”*Vi strävar efter att kontinuerligt utveckla dialogen mellan medborgare och kommun och vi vill pröva nya former för medborgarinflytande, t ex i stadsplaneringen och i utvecklingen av de lokala centrumområdena*”

Under 2013-14 har Nacka kommun inom ramen för stadsutvecklingsarbetet i mindre skala testat olika metoder för att skapa dialog och medskapande tillsammans med Nackaborna. Projektledare för Konsten att skapa stad är konstnären Katarina Fredrika.

Här följer en sammanfattning över vilka projekt som genomförts och en kvalitativ utvärdering av respektive projekt.

Pernilla Svenningsson
Kommunikatör i Nacka kommun

Innehållsförteckning

I	Projekten.....	4
1.1	Visionsverkstad	4
1.2	Rap med ledningsgruppen.....	4
1.3	Fotokurs för unga Nackabor.....	5
1.4	En plats för alla.....	6
1.5	Rörelserna i Skvaltanstråket.....	6
1.6	Miljön på Sickla skoltomt.....	7
1.7	Hitta till naturen i Sickla.....	8
1.8	Handledda tvärgrupper	9
1.9	Levande Kvarnholmen	9
1.10	Kolibri på Kvarnholmen	10
1.11	Nya gatan.....	11
1.12	Seminarieserie för byggherrar och konstnärer	12
2	Sammanfattning av Konsten att skapa stad.....	12
3	Slutsatser	13

I Projekten

1.1 Visionsverkstad

Under några veckor hösten 2013 fanns tjänstemän och politiker på plats i den interaktiva utställningen ”Visionsverkstaden” i Sickla köpkvarter och Nacka Forum för att prata med Nackabor och samla in tankar om den framtida staden i Nacka. Över 5 000 Nackabor besökte Visionsverkstaden och cirka 900 tjänstemän, elever, företagare, seniorer och politiker deltog i olika workshops. Resultatet av dialogen är grunden för visionen ”nära och nyskapande” som antogs av kommunstyrelsen i februari 2014. Visionen ska vara vägledande när Nacka bygger stad.

Målet var att i dialog med Nackaborna få fram den vision som ska vara vägledande när vi bygger Nacka stad.

Resultatet

Visionsverkstaden besöktes av 5000 Nackabor och resulterade i den vision som nu är vägledande när vi bygger Nacka stad.

Risker

Varje gång kommunen provar nya metoder följs detta av ett ifrågasättande. I synnerhet när de metoder som används inte endast är siffror och ord. Risken är att medborgare och andra inte ser nyttan med att lägga ekonomiska medel på konstnärlig kompetens som resurser för nya processer och metoder, när äldreboenden och daghem har grundläggande behov som inte är tillfredsställda.

Slutresultat

Att möta 5000 Nackabor, under en begränsad tid, och ta del av deras tankar kring hur de vill ha framtidens Nacka stad har varit värdefullt. De människor som besökt Visionsverkstaden har representerat olika nationaliteter, åldrar, kön och sociala grupper. Att ha visionsverkstaden i de två stora köpcentren i Nacka som har ett naturligt flöde har skapat denna blandning av Nackabor. Ett lyckat projekt.

1.2 Rap med ledningsgruppen

I december 2013 började visionsarbetet för Nacka stad närra sig sitt slut. Ett flertal textdokument och ord fanns framtagna som beskrev visionen i ord och siffror. För att fördjupa förståelsen och öka känslan inför det kommande arbetet arrangerade Konsten att skapa stad en eftermiddag för ledningsgruppen i kommunen, ca 20 personer inklusive stadsdirektören. Tillsammans med två dansare och en rappare fick de översätta visionen i streetdance, så kallad livsdans och rapp. Till exempel, hur ser tät och blandad ut i streetdance, och hur känns det? Hur ser nyskapande ut som livsdans, eller hur låter en rappad text om visionen?

Målet med detta var att internt inom ledningsgruppen öka förståelsen för visionen och ett sätt att utmana hur ledningen arbetar med samspel, kreativitet och tillit.

Resultatet blev en ökad förståelse för visionen hos ledningsgruppen, vilket också var målet.

1.3 Fotokurs för unga Nackabor

Nacka kommun vill veta vad unga Nackabor tycker om i dagens Nacka och vad de vill se mer av i framtiden. Under ledning av professionella fotografer, Alvaro Campo och Patrik Engquist gavs 14-20 åringar i Nacka möjlighet att vid tre tillfällen gå en fotokurs och utveckla sig som fotografer. Nacka kommun erbjöd kursen kostnadsfritt för deltagarna, som i utbyte gav Nacka kommun tillgång till bilderna. Bilderna skulle senare visas i en fotoutställning och på så sätt bidra till utvecklingen när Nacka bygger stad. Detta gjordes i samarbete med Dieselverkstaden, Henriksdals fritidsgård, Nacka konsthall och Fotoavdelningen.

Målet var att få fram 200 bilder som speglar vad unga Nackaborna tycker, tänker och känner. Fotografierna skulle visa områden, platser och byggnader som deltagarna vill se mer av i framtiden och även vad man inte vill se i framtiden. Vad är fint? Vad är fult? Deltagarantalet ska vara minst 30 ungdomar mellan 14-20 år.

Resultat

Trots gemensamma marknadsföringsinsatser från Nacka kommun, Dieselverkstaden och Henriksdals fritidsgård anmälde sig endast 18 ungdomar till kursen. Av dessa kom 11 ungdomar till kurstillfälle 1 av 3. Kurstillfälle 2-3 hade endast 3 deltagare. Det levererades endast 20 bilder, vilket tyvärr omöjliggjorde en fotoutställning.

Risker

Lågt deltagande ger inte en representativ bild av vad unga Nackabor vill se i Nacka stad. För få bilder ger inget underlag för en fotoutställning.

Slutbedömning

Nacka kommun gjorde två separata försök att ordna fotokurser för ungdomar i Nacka. Trots detta har intresset varit minimalt från ungdomarna.

Vår bedömning är att det inte finns underlag för fotokurser för ungdomar, åtminstone inte i prövat format. Troligen tycker de redan att de kan fotografera och ser inget behov av kurs enligt given modell. Vi har också bett deltagarna som anmält sig till kursen att besvara en enkät för att få reda på varför de inte fortsatte kursen, men tyvärr inte fått den besvarad.

1.4 En plats för alla

Våren 2014 fick Karlsson & Björk i uppdrag att skapa en inbjudande mötesplats utanför Nacka stadshus. Under några veckor fanns de på plats framför och runt Stadshuset för att iaktta och prata med de som rör sig kring platsen för att komma fram till vad de skulle skapa. Projektet finansierades av Innovativ kultur, varandemiljöföretaget Vivaldi och Nacka kommun.

Mål

Skapa en inbjudande mötesplats för de som jobbar i Stadshuset och även för de som besöker och som rör sig kring Nacka stadshus. En plats som attraherar en mångfald av människor – en plats för alla.

Resultat

Den 25 juni 2014 invigde Mats Gerdau installationen eller möbelgruppen ”plats för alla” där världens längsta och världens kortaste person kan mötas utanför Nacka stadshus. Den minsta stolen är byggd för att passa världens kortaste person och den största stolen ska passa världens längsta person. Formgivarna Erik Björk och Mattias Karlsson har tillsammans skapat en installation i form av fem stolar i olika storlek. Stolarna befinner sig i gränslandet mellan möbel och utsmyckning.

Slutbedömning

En plats för alla är en naturlig plats utanför stadshusets entré och används flitigt av alla. Den väcker intresse och lockar till möten, dessutom skapar den diskussioner och tankar kring de olika storlekarna. Den representerar även Nackas vision som nära och nyskapande. Ett lyckat projekt.

1.5 Rörelserna i Skvaltanstråket

Skvaltan är en del av västra Sicklaön som kommer att få ny och tät bebyggelse när Nacka bygger stad. När Nacka får tunnelbana 2025 kommer det att bli ett naturligt stråk från Skvaltan till tunnelbanans framtida entré bredvid Nacka Forum. Kommunens uppfattning har varit att området präglas av en otrygghet kvällstid. Det är relativt dåligt belyst med otydliga och till vissa delar svårtillgängliga transportsträckor för gång- och cykel. Skvaltan har också uppfattats som identitetslöst. De arbetssätt som i dagsläget används leder snabbt in på tekniska lösningar, parkeringsnormer och byggrätter. Platsens själ och identitet ryms inte i processen. Därför testas ett nytt angreppsätt.

Gestaltningskompetens från tre olika discipliner, en dansare, en skulptör och en ljuskonstnär fick i uppdrag att utforska Skvaltan och dess identitet tillsammans i samspel med de boende på platsen. Under ett par veckor våren 2014 besökte

konstnärerna, stadsplanerare och stadsarkitekt Skvaltan för att prata med de boende och även känna av områdets karaktär.

Målet var att hitta Skvaltans identitet och karaktär och involvera de boende i detta. Se om de konstnärliga kompetenserna i dialog med de boende kunde se och avslöja något som kommunen inte upptäckt. Tanken var också att se om det redan i dag går att förstärka det stråk som blir naturligt när tunnelbanan kommer till Nacka C. Tanken är att det som framkommer i projektet ska tas med när den nya detaljplanen för Skvaltan tas fram.

Resultat

De boende delade gärna med sig av sina tankar och funderingar. Det fanns en stolthet över att bo i Skvaltan och många talade om vikten att behålla mångfalden som råder idag, även i framtiden. Mångfalden är på många sätt det som skapar samhörighet och trivsel i Skvaltan. De boende välkomnade fler bostäder i området med var tydliga med vikten att värna om det gröna och den lekplats som ligger centralt i Skvaltan. De boende uppfattade inte området som otryggt utan i stället som en oas mitt i centrala Nackas puls. De boende talade om Skvaltan som ett område även om man uppfattade att det fanns ett stråk mot Nacka forum. Stråket får gärna förstärkas med caféer men inga restauranger, det skulle äventyra den trygghet som de boende känner i Skvaltan. Det var intressant och lärorikt att kommunens uppfattning om otrygghet var motsatt den uppfattning de boende hade.

Det hade behövts tydligare riktlinjer för de konstnärliga kompetenserna. Nu var det lite svåvande och otydligt vad som förväntades av dem. Några av dem verkade ovana vid denna typ av gruppaktivitet och tog inte heller närvaren i Skvaltan på allvar. Samtidigt är det viktigt med en balangång så att den konstnärliga kreativiteten inte hämmas med för strikta riktlinjer.

Risker

Många talade om vikten av att bevara den lilla skogen och lekplatsen i mitten av Skvaltan. Trots att de boende inte blivit lovade att deras önskemål kommer att tas med i detaljplaneprocessen finns en risk att de blir besvikna om skogen och lekplatsen försvinner när området förtätas.

Slutbedömning

De boende var engagerade och pratade gärna om Skvaltan. Det är lättare att få till en medborgardialog när man besöker de boende i deras egen miljö. Det lockar inte bara de mest engagerade att uttala sig. Nu nådde vi andra än de som skulle besöka ett samråd. Samtidigt är det lite oklart hur vi ska gå vidare med den information som samlats in, både från konstnärerna och stadsplanerarna. Det hade varit bra med tydligare riktlinjer för de konstnärliga kompetenserna om vad som förväntades av dem. Nacka kommun behöver vara tydliga med hur resultatet från konstnärerna ska tas tillvara nu.

I.6 Miljön på Sickla skoltomt

Mitt emot Sickla köpkvarter ligger Sicklaskola. 500-600 barn vistas på skoltomten varje dag. Skoltomten är idag trist och grå med mycket asfalt. Eleverna på skolan har under flera år uttryckt starka behov av mer inspirerande och stimulerande utedräner. Det handlar både om att fysiskt få röra sig, bli stimulerad mentalt men också om behov av några rofyllda platser.

Under våren 2014 inkom en skrivelse med konkreta förslag från elevrådet. Dessa förslag var resultatet av en process där klass 6 i ett första steg, arbetat med planering och gestaltning av skoltomten. Därefter har samtliga elever på skolan röstat fram de fem bästa förslagen. De flesta förslag innehöll: ”pizzagungor”, klätterställning, linbana, parkourbana, skaterink och klättervägg.

Målet är att göra verklighet av elevernas förslag på en bättre skoltomt i samverkan med kommunens ambition att skapa en gemensam mötesplats även före och efter skoltid.

Resultat

Eleverna har lagt mycket tid och engagemang på att ta fram flera bra förslag på hur skoltomten kan utvecklas. Dessa har lämnats till Nacka kommun.

Risker

I dagsläget är framtiden för Sickla skoltomt oklar.

1.7 Hitta till naturen i Sickla

TVÅ landskapsarkitekter promenerade med pensionärer, hundägare och barngrupper i området för att fånga upp kunskap och önskemål om vilka som är favoritstråken och vad som hindrar och stör fotgängare på västra Sicklaön. Området har många fina platser men det är väldigt svårt att hitta från den urbana köpkvartersmiljön till naturen. Projektet resulterade i en temporär fotoutställning i gångtunneln vid Nacka station.

Skylningen är undermålig och flera av passagerna likaså. En kartläggning och analys för förbättring stråken är planerad. Nacka kommun har samarbetat med landskapsarkitekterna Horn.Ugla som specialiserat sig på kreativa medborgardialoger.

Målet var att kartlägga vilka stråk som behöver förbättras och var Nacka kommun behöver undanröja hinder för att människor lättare ska hitta till naturen i Sickla.

Resultat

Det var relativt lågt deltagande på promenaderna men desto högre kvalitet på samtalena och det som kom fram. Engagemanget hos de som deltog var också stort. Det var intressant att se skillnaden i hur skoleleverna upplever och tar sig

fram i naturen och pensionärerna. Där trapporna uppfattades som jobbiga hos de äldre uppfattade barnen dem som roliga

1.8 Handledda tvärgrupper

Nacka beslutade 2009 om en strategi för att utveckla staden som heter ”Öppna konsten”. Den handlar om en ambition att göra hela staden till ett konstverk. För att det ska bli verklighet vill vi öka kompetensen internt om HUR man gör. Vilka metoder finns det? Hur kan vi samverka? I arbetet med systempåverkan och systemskifte mot förnyade metoder är det viktigt att medarbetarna känner sig involverade. Medarbetare som arbetar med stadsutveckling i Nacka kommun gavs därför en möjlighet att utvecklas inom området konst och kultur genom att delta i handledda tvärgrupper som leddes av Katarina Fredrika.

1.9 Levande Kvarnholmen

Under sommaren 2014 gick startskottet för Levande Kvarnholmen. På Kvarnholmen byggs det för fullt redan nu och tanken har varit att göra Kvarnholmen till en levande plats även under byggtiden. Detta är ett samarbete mellan Nacka kommun och Kvarnholmen Utveckling AB. Nacka kommun har tillgängliggjort lokaler och platser som annars skulle stå t omma under byggtiden, fram till 2025. Under sommaren var det premiär för ett antal kultur-, mat och underhållningsverksamheter.

Den **Magiska trädgården** på Kvarnholmen var en plats för urban odling med en magisk lekplats och där barn kunde måla fågelholkar. Det fanns gungor och önsketräd. Under ledning av Amanda Larsson, grundare av Magiska trädgården hölls det workshops med fokus på hållbart och lekfullt stadsliv. Helgen den 8-9 september hölls det **Magiskt VM i Trädhusbygge**. Tävlingen anordnades av Magiska Barnarkitekter som vill öka barns inflytande i samhället. En tävling som lockade åtta Arkitektkontor att tävla. Vann gjorde Arkitektstudie Witte. Nacka kommuns stadsarkitekt var en av jurymedlemmarna som bestod av representanter inom arkitektur, hållbarhet, marknad och tre barn. **Den rosa husvagnen** bjöd på enchiladas och boule-SM. Även en sandstrand och dansbana fanns på plats under sommaren. **Äppelvillan** och **YARD-festivalen** lockade Stockholms unga vuxna att besöka ön. Slutligen så öppnades **Makaronifabriken** upp med konstnärsateljéer, galleri, art-shop och en öppen studie. Makaronifabriken har haft öppet även efter sommaren.

Målet har varit att skapa ett levande Kvarnholmen under byggtiden, detta i linje med strategierna som stadsutvecklingsarbetet och Konsten att skapa stad vilar på:

- Mod, kreativitet och innovation
- Tillsammans i samspel.
- Välkomnande under tiden.
- Ansvarsfullt och hållbart.

Ett annat mål var att hitta aktörer som redan nu kan bedriva verksamhet i området trots att det byggs så mycket.

Resultat

Under sommaren har aktiviteterna på Kvarnholmen haft 20 000 besökare. Trafiken på Kvarnholmen utvecklings hemsida har ökat med 60 % under sommaren. Slutligen har aktiviteterna på Kvarnholmen sommaren 2014 genererat minst 50 pressklipp.

Slutvärdering

Levande Kvarnholmen har visat att det går att skapa en välkomnande och levande plats även under byggtiden och att det är genomförbart tack vare samspel med andra. Effekterna av Levande Kvarnholmen är inte helt enkla att mäta men det är tydligt att effekterna är stora.

1.10 Kolibri på Kvarnholmen

Kvarnholmen är i stor omvandling och området kommer befina sig i byggkaos över ganska lång tid. För att skapa oaser i byggkaoset har Nacka kommun upplåtit två offentliga platser på Kvarnholmen där boende själva tar fram konkreta förslag över hur de kan utformas.

Under hösten 2014 har de boende bjudits in till en serie om 7 workshops där de tillsammans med sina grannar utformat förslag på hur platserna, en gräsyta och en parkering på Kvarnholmen kan utformas. Barn och familjer har bjudits in särskilt till vissa workshops där barnperspektivet haft särskilt fokus. De boende har haft stöd i processen av konstnären Katarina Fredrika, projektledare för Magiska trädgårdar Amanda Larsson och medarbetare från parkenheten på Nacka kommun. I det här projektet har vi också samarbetat med KTH och Konstfack.

Målet har varit att tillsammans med de boende utforska och utforma två utpekade platser som kan fungera som ”Oaser i byggkaoset” och bli ett permanent offentligt rum. Ambitionen är att förverkliga förslagen med start sommaren 2016.

Resultat

Kolibri på Kvarnholmen har lockat många Kvarnholmsbor, deltagandet har under hela hösten varit högt, 60 personer mellan 3-80 år. Via en Facebook-grupp har boende som inte kunnat delta ändå haft möjlighet att följa projektet. Gruppen som träffats har visat ett stort engagemang och intresse för projektet. En bonus är att detta även skapat en samhörighet och gemenskap mellan nya och gamla Kvarnholmsbor.

Efter dialog med byggexploatören på platsen, KUAB/Kvarnholmen Utveckling AB, har en plan för genomförande tagits fram. I skrivande stund pågår projektering, med planerad byggstart hösten 2015 och planerat färdigställande av den första platsen sommaren 2016.

Risker

Det finns en risk att genomförandefasen försenas och att det då dröjer innan förslaget blir verkligenhet. Det är viktigt att detta genomförs i tid för att bibehålla det förtroende som finns mellan de boende och Nacka kommun. Detaljplanen har inte trätt i laga kraft i dagsläget och förslagen kan inte genomföras innan detaljplanen vunnit laga kraft.

Det finns också en risk att boende kan uppleva att deras egna förslag inte blir verklighet. Nu görs en bedömning över gruppens förslag som helhet och det som är genomförbart kommer att förverkligas.

Denna typ av medskapande och medborgardialog kan uppfattas som ett ”smörjmedel” och flytt av fokus så att Nacka kommun ska kunna göra andra tuffa förändringar där Nackaborna inte har samma möjlighet att påverka.

Slutbedömning

Ett lyckat projekt under förutsättning att resultatet verkställs under utsatt tid, dvs. 2016. Samarbetet mellan kommunen och deltagarna och dialog med byggexploateren har fungerat bra. En positiv anda har präglat projektet. Det har sannolikt skapat en samhörighet mellan nya och gamla Kvarnholmsbor.

1.11 Nya gatan

I centrala Nacka planeras cirka 4 600 nya bostäder, cirka 7 000 arbetsplatser, två tunnelbanestationer och en bussterminal. En överdäckning av väg 222 utreds. Nya gatan i Vikdalsrondellen är en fiktiv gata med syftet att kommunicera och gestalta visionen När och nyskapande på ett spännande och lekfullt sätt. På platsen står i skrivande stund två husfasader á 4 x 6,5 meter, skapade av kommunens planarkitekter Christian Rydberg och Emma Färje Jones. Fasaderna är tänkta som inspirationsbilder av den framtida staden som Nacka skapar i samspel med nackaborna.

Målet är att fler Nackabor ska känna till planerna på att bygga stad i Nacka och att fler ska känna ett positivt engagemang. Nya gatan väcker uppmärksamhet och signalerar den framtida staden. Nya gatan är ett sätt att göra Nackaborna delaktiga i diskussionen kring hur staden ska se ut och känna.

Resultat

Under senhösten 2014 har Nackaborna fått skicka in sina inspirationsbilder. Över 200 bilder har kommit in, över hälften är bidrag från barn och ungdomar. Vid två tillfällen i oktober ordnades öppna workshops i Dieselverkstaden dit alla som ville fick skapa sina drömmhus. I februari 2015 valde en jury ut 30 bilder som under våren går vidare till öppen omröstning. Jurydeltagarna var en mix av barn, ungdomar, konstnärer, tjänstemän, arkitekter och fastighetsägare. Fem vinnare kommer slutligen att röstas fram av Nackaborna och monteras på Nya gatan. En invigning är planerad under försommaren 2015.

1.12 Seminarieserie för byggherrar och konstnärer

För att visionen ska bli verklighet och för att nya metoder skall få fäste, behöver Nacka kommun bygga en transparent dialog med de aktörer utanför kommunen som i samband skall leverera resultat. Med start hösten 2014 inleddes därför en seminarieserie med inledningsvis fem tillfällen som riktar sig till exploater, arkitekter, konstnärer och andra kreatörer samt tjänstepersoner som arbetar med stadsutveckling i Stockholmsregionen. Seminarierna har olika teman relaterat till de områden Konsten att skapa stad berör. Till exempel ”Hur bygger vi en gemenskap, och inte bara städer?”, ”Attraktivitet och under-tiden-aktiviteter – javisst! Men vem ska betala för en levande stad?”.

Målet med seminarieserie för byggherrar och konstnärer är att bygga en transparant dialog med de aktörer utanför kommunen som i samband ska leverera resultat.

Resultat

Seminarierna har varit uppskattade och runt 60 personer har deltagit vid varje tillfälle. Projektet pågår fortfarande.

2 Sammanfattning av Konsten att skapa stad

Konsten att skapa stad är en sammansmältning av fyra olika delar/infallsvinklar:

- Traditionella och etablerade metoder för stadsutveckling
- System- och förändringskompetens, och principer för att driva och leda utveckling i komplexa organisationer
- Konst, kultur och konstnärlig kompetens
- Medborgare som medskapare av den nya och framtida staden

Konsten att skapa stad vilar på ett system av fyra strategier:

- Ansvarsfullt och hållbart
- Mod, kreativitet och innovation
- Tillsammans i samband
- Välkomnande under tiden

Aktiviteter och insatser inom ramen för Konsten att skapa stad är indelade tre kategorier:

- 1) Tillfälliga och kortvariga insatser såsom festivaler och evenemang av olika slag

- 2) Tillfälliga och lite längre insatser och aktiviteter såsom aktivering av tomma lokaler, pop-up-parker och andra installationer som kan fungera som inspiration eller ”oaser i byggkaos”
- 3) Insatser som leder till en permanent installation av bestående karaktär såsom unika attraktiva målpunkter med konstnärlig höjd eller utveckling av offentliga platser genom aktivt medskapande av medborgare.”

3 Slutsatser

En utmaning internt är att vända på den traditionella attityden till stadsutveckling. Tjänstepersoner behöver medverka till att förändra arbetssätten och metoderna för att utveckla Nacka stad, och det kan vara påfrestande och krävande för dem som arbetat väldigt många år enligt en etablerad och därmed trygg metod. Nya metoder och förnyelsearbete kan uppfattas som att ”Det är något som pågår där borta i periferin. Det berör inte mig.” Att kliva utanför komfortzonen och ge sig in i något okänt är en förmåga som relativt få har. Samspelet mellan olika enheter i kommunen behöver förbättras för ett bättre flöde. För att de förnyade arbetssätten skall få fäste ordentligt i organisationen krävs också en systematisering - principer, strukturer och flödesbeskrivningar behöver etableras.

Det gäller även att hitta fler sätt att samspela tillsammans med externa aktörer på ett gynnsamt sätt för alla inblandade. Det är många som vill bygga och verka i Nacka stad när staden är klar 2030. Hur får vi till detta samspel redan nu under byggtiden? Vi ska bygga Nacka stad i 15 år.

När det gäller att involvera medborgare i dialog och medskapande är det en utmaning att få med dem i ett tidigt och mer abstrakt skede när det fortfarande finns utrymme för förändringar inom projekten.

Nära är en viktig aspekt i medborgardialog och medskapande. Det som ligger nära i tiden är också lättare att engagera sig i, liksom att engagera sig i den närmiljön där man bor. Att få se resultatet av sitt eget engagemang inom en nära framtid och dessutom i sin närmiljö ökar människors vilja till medskapande och medbestämmande.

Nacka kommun behöver arbeta vidare med att skapa en levande stad under byggtiden av Nacka stad och det kräver systematisering, principer, strukturer och flödesbeskrivningar om hur vi kan skapa detta internt och i samspel med andra.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*



Kommunstyrelsens arbetsutskott

SOU 2014:7, krav på privata aktörer i välfärden

Informationsärende

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott noterar informationen till protokollet.

Ärendet

I SOU 2014:7 har den så kallade ägarprövningsutredningen lagt förslag om lagändringar som är tänkta att skärpa kraven på privata aktörer i välfärden. Sammanfattningsvis föreslås i utredningen att insikt, erfarenhet och lämplighet samt ekonomiska förutsättningar för en långsiktig verksamhet bör krävas av huvudmän för fristående skolor och förskolor samt av privata utförare av socialtjänst. Utredningen föreslår dessutom att det ska införas krav på tillstånd för verksamhet inom hemtjänsten samt för sådana boenden och hem som idag är undantagna från tillståndsplikt.

Stadsledningskontoret avser att ta fram förslag till yttrande från Nacka kommun till kommunstyrelsens sammanträde den 2 juni 2015.

Helena Meier
Stadsjurist
Stadsledningskontoret

Kommunstyrelsen

Föreslagna trafikförändringar i SL-trafik 2015/2016

Yttrande till Stockholms läns landsting

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar trafikenhetens förslag till yttrande över förslagen om trafikförändringar i SL:s trafik perioden 2015/2016.

Ärendet

Inför trafikförändringar i SL – trafiken för år 2015/2016 har Nacka kommun från Stockholms läns landsting/Trafikförvaltningen erhållit ett remissbrev vilket inbjuder kommunen att inkomma med synpunkter och förslag till förändringar i kollektivtrafikutbudet som ska träda kraft i december 2015. Inga beslut har ännu fattats om dessa förslag. Kommunen har fått förlängd svarstid till den 25 maj.

Det kan konstateras att förslagen till trafikförändringar för år 2015/2016 är konkreta och i förslagen föreslås mest besparingar. Nacka kommun anser att det kollektivtrafiknät som finns i dag måste förstärkas och tillföras ytterligare resurser istället för de neddragningar som ingår föreslagna trafikförändringarna, förutom med anledning av befolknings- och arbetsplatstillväxten, också särskilt med hänsyn till ombyggnaden av Slussen. I yttrandet kommenteras Trafikförvaltningens förslag till ändringar i SL-trafiken för 2015-2016 samt föreslås kompletterande förbättringar.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet ger inga ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Konsekvenser för barn

En bra kollektivtrafik, särskild inom kommunen och på andra tider än under högtrafik, är mycket viktigt för barn och ungas möjlighet att resa. Många barn använder även kollektivtrafiken för att ta sig till och från skolan.



Bilagor

Bilaga 1, Yttrande

Bilaga 2, Trafikförvaltningens förslag i SL-trafiken år 2015/2016

Bilaga 3, Trafikförvaltningens kommentarer på Nacka kommunens yttrande för år 2014

Mikael Ranhagen
Enhetschef Trafikenheten

Mahmood Mohammadi
Trafikplanerare Trafikenheten

FÖRSLAG TILL YTTRANDE
KFKS 2015/120

Trafikförvaltningen
Stockholms läns landsting
Trafikavdelningen
105 73 Stockholm

Nacka kommuns synpunkter avseende trafikförändringar i SL-trafiken 2015/2016

Om Nacka

Det är många i Nacka kommun som reser med kollektiva färdmedel varje dag. Kommunen har som mål att kollektivtrafikandelen ska öka. Arbetspendling både till och från kommunen är omfattande, framförallt under högtrafik. Den största andelen utpendlare har sina mål norr om Saltsjö – Mälarsnittet, i norra innerstaden och i de arbetsplatsintensiva områdena norr därom. Resandet är omfattandet även under lågtrafiktid då fritids- och serviceresandet domineras. Nacka-Värmdö sektorn växer kraftigt och ett bra utbud av kollektivtrafik är och kommer allt mer att vara en central fråga för att klara framkomligheten i trafiksystemet.

SL:s Trafikförändringar 2015/2016

Allmänt

Det kan konstateras att förslagen till trafikförändringar för år 2015/2016 är konkreta och innehåller för det mesta besparingar. 2016 kommer ombyggnaden av Slussen att starta på allvar. Även trängselskatten förändras så att det blir dyrare att färdas med bil in mot innerstaden och det införs avgift även på Essingeleden. En attraktiv kollektivtrafik är i detta läge oerhört viktigt för att klara framkomligheten. Det är således bra att det i förslaget konstateras att fler avgångar kommer att sättas in på linjerna som trafikerar motorväg i händelse av att antalet sittplatser inte räcker till. Detta är för Nacka kommun en mycket viktig fråga.

Nacka kommun konstaterar att i förslagen för trafikförändringar år 2015/2016 finns få satsningar. Det har även i uttalanden från landstinget talats om ytterligare kraftiga neddragningar av busstrafiken som inte redovisas i detta dokument. Detta anser Nacka kommun vara helt oacceptabelt och det går helt emot den önskade utvecklingen med mer och bättre kollektivtrafik. Kollektivtrafiken står för den stora resandekapaciteten i regionen.



Neddragningar riskerar därför att motverka den regionala ekonomiska tillväxten som då också minskar basen för att finansiera nödvändig utökning av infrastrukturen.

Nacka kommun anser att kollektivtrafiken bör få mer resurser i de olika kommundelarna och lämnar följande synpunkter:

Busstrafiken i Boo

- Direktbussen mellan Orminge och Slussen (446) är fortfarande överfull med stående passagerare på motorvägen. Trots detta vill Trafikförvaltningen minska trafiken på linje 446 C (direktlinjen till Cityterminalen) på vardagseftermiddagar från Cityterminalen. Ytterligare extraturer bör istället sättas in.
- Den minskning av trafiken på linje 446C som övervägs enligt förslaget är inte motiverat och dessa turer ska vara kvar som idag. Detta gäller även minskning av helgtrafiken på linje 421.
- Förslaget om en ny linjesträckning på linje 441 via motorvägen istället som idag via Björknäs centrum och nya avgångar på linje 441 från Kummelnäs är bra med förutsättning att linje 445 (Orminge C – Björknäs C) bör få motsvarande avgångar
- Förslaget att linje 442X får 6 nya turer mellan kl. 16 och 18 vardagar är bra men detta bör inte vara på bekostnad av minskade turer på Linje 442. Detta skulle drabba Skogalundsklippan och Skvaltan.
- Övervägandet att minska trafiken kvällstid på linje 444 och 471 från 15- till 30 minuters turtäthet efter ca kl. 18.30 på vardagar är en betydande försämring och bör inte genomföras.
- Kommunen anser att förslagen angående ny avgång på linje 444 från Slussen och förstärkningar på linje 471 med nya turer på sträcka Slussen – Skurustugan tidig vardagseftermiddag under normaltidtabellen samt nya turer på sträckan Slussen – Skurustugan under rusningstidsperioden sommartid är bra och önskvärt.
- En förkortning av Linje 445 Slussen – Gustavsberg centrum som övervägs enligt förslaget i trafikförändringar drabbar nackaresenärerna som åker till och från Insjön, därför anser kommun att detta inte är något bra förslag.
- Nacka kommun anser att de förstärkningar som föreslås på Linje 446 Slussen – Västra Orminge och linje 447 (Boo backa – Västra Orminge) är bra

Busstrafiken på Sicklaön

- Kommunen tar igen upp frågan om behovet av förstärkning och förlängning av linje 469 till Jarlaberg med motivering att det är många äldre som bor i området och som är beroende av busstrafiken.
- Linje 71 (Slussen – Jarlaberg) är en viktig linje med anslutning till Tvärbanan. Därför en minskning av det turutbud som föreslås på denna linje olämplig.
- Linje 404 (Slussen – Jarlaberg) som går via Värmdövägen och Vikdalsvägen med stopp på hållplatser utmed färdvägen har idag en viktig lokal funktion.
Konsekvenser av den översyn av linje 404 och 443 som föreslås är otydliga. Men om översynen innebär en nedläggning av linje 404, vilket minskar dagens trafik på det lokala vägnätet, så anser kommunen att linje 404 ska vara kvar som idag.
Kommunen anser också en minskning av trafiken på linje 443 (Slussen – Jarlaberg) enligt förslaget inte är bra, detta gäller även minskning av trafiken på linje 443C (Stockholm C – Nacka Strand)



- Nacka kommun anser att ett övervägande av en ny tidigare avgång från Slussen på vardagar sommartid på linje 409 (Slussen – Duvnäs Utskog) är ett bra förslag.
- Nacka kommun menar att förslag till minskning av trafiken på vardagseftermiddagar från Cityterminalen på linje 411C Stockholm C- Skuru inte är bra.
- Kommunen är positivt till förstärkningar på linje 449 Slussen – Ektorp och anser att förslaget är bra.

Busstrafiken i Fisksätra/Saltsjöbaden

- Nacka kommun menar att den nya avgången som föreslås på linje 458 Saltsjöbadens station – Solsidan – Älgö är bra

Busstrafiken i Älta

- Den nya och utökade trafiken som föreslås på linjen 801 är bra trots den minskning av turtätheten under rusningstider på morgon- och eftermiddagstrafiken som förslaget innebär.
- Förslaget att lägga ner linje 811 och ersätta den med linjerna 801 och 816 på sträckan Ekstugan – Gullmarsplan är välavvägt med förutsättning att ökningen av trafiken på linje 801 också måste innebära en kompensation för nedläggningen av linje 811 och fler turer på lördagar och söndagar.
- Linje 821 Tyresö centrum – Nacka Sjukhus, är en viktig linje med många hållplatser bl.a. mellan Älta och Nacka sjukhus och redan idag har linjen en gles tidtabell. Att minska antal turer drabbar framförallt de äldre som besöker sjukhuset. Därför vill kommunen ha kvar dagens tidtabell.

Saltsjöbanan

- Kommunen förutsätter att det beslutade upprustningen av Saltsjöbanan genomförs enligt planerna.

Kollektivtrafik på vatten

- Kommunen vill diskutera med Trafikförvaltningen angående frågan om att busslinjer österifrån till Nacka Strand för möjlighet till byte till SjöVägen, speciellt under Slussens ombyggnadstid.
- Kommunen tar igen upp frågan om att busslinjer till Nacka Strand bör justeras så att byte till SjöVägen blir attraktivt.
- Det är mycket viktigt att inte turtätheten på SjöVägen försämras. I nuvarande tidtabell har en neddragning av antalet turer konstaterats. I samband med Slussens ombyggnad bör istället båttrafiken utökas. Redan i dag under högtrafik händer det ofta att båten i riktning mot Nybroplan är fullsatt så att trafikanter inte kan stiga ombord.

Övrigt

- Nacka vill åter igen föra fram att det inte är rimligt att det finns en zongräns för avgift som delar kommunen. Hela Nacka kommun, även Boo och Fisksätra/Saltsjöbaden, bör ingå i zon A. Nacka kan jämföras till exempel med kommunerna Solna, Sundbyberg, Lidingö och Danderyd vilka är inom zon A. Flera



områden inom Stockholm stad ligger längre bort från City än Nacka, till exempel Hässelby och Skärholmen.

Mats Gerdau

Kommunstyrelsens ordförande

Dag Björklund

Natur- och trafikdirektör

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst
Trafikförändring

PM
 2015-02-13
 Version

Diarienummer
 SL 2015-0227
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)

Handläggare
 Peter Eklund
 010-476 6855
 peter.eklund@sl.se

Remiss inför trafikförändringar i SL-trafiken 2015/2016 (T16)

SL/Trafikförvaltningen har påbörjat arbetet med trafikförändringar inför december 2015. Detta arbete innefattar både möjliga trafikutökningar men även eventuella reduceringar i trafiken och omfördelningar.

Som ett led i SL/Trafikförvaltningens målsättning att ha en bra dialog med kommunerna om kollektivtrafiken i länet översändes en **bruttolista** på de möjliga trafikförändringarna december 2015. Dessa är förslag på trafikförändringar vad gäller linjesträckningar, turtäthet och trafikeringstid som har tagits fram i nära samarbete med trafikentreprenörerna och bygger bland annat på de bebyggelseplaner som årligen samlas in från kommunerna. Hänsyn har även tagits till de förslag till trafikförändringar som har inkommit från resenärerna. SL/Trafikförvaltningen tar tacksamt emot synpunkter kring dessa trafikförändringar och hur de bör prioriteras. Med hänsyn till landstingets ekonomiska ramar kommer inte alla förslagen i bruttolistan att kunna genomföras. Trafikförvaltningen tar tacksamt emot förslag på eventuella neddragningar eller omprioriteringar som kan göras i SL-trafiken. Detta för att säkerställa att resurserna används på det mest effektiva sättet.

Utgångspunkten är att trafikförändringarna ska träda i kraft i december 2015 men avsteg från detta kan förekomma. Flera av trafikförändringsförslagen är beskrivna på en översiktlig nivå och behöver utredas grundligare vad gäller kostnader samt konsekvenser innan beslut kan tas om att genomföra dem.

Trafikförvaltningen önskar om möjligt ha era synpunkter senast den 5 maj.

Parallelt med processen för T16 har trafikförvaltningen i uppdrag att redan för 2015 se över kostnader i syfte att säkerställa en ekonomi i balans. Detta kommer att innebära ytterligare reduceringar i trafikutbudet. Trafikförvaltningen återkommer till er i särskild ordning med sådana trafikförändringar.

Med vänliga hälsningar


 Sara Catoni
 Trafikdirektör

Stockholms läns landsting
 Trafikförvaltningen
 105 73 Stockholm

Leveransadress:
 Lindhagensgatan 100
 Godsmottagningen
 112 51 Stockholm

Telefon: 08-686 16 00
 Fax: 08-686 16 06
 E-post: registrator.tf@sl.se

Säte: Stockholm
 Org.nr: 232100-0016
www.sl.se

the first time in the history of the world.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

It is the first time in the history of the world that a man has been born who can tell us what he means by his words.

Trafikavdelningen

 PM
 2015-02-13
 Version

 Diarienummer
 SL 2015-0227
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)

Keolis har i enlighet med sitt vinnande anbud tagit fram förslag på nya linjenät för både Innerstaden och Lidingö vilka har samråtts med trafikförvaltningen och Stockholm stad respektive Lidingö.

Som ett resultat av samrådsprocessen har Keolis till trafikförvaltningen inkommit med förslag på förändringar i linjenäten enligt bilaga 2 och bilaga 3.

Trafikförvaltningen har svarat på Keolis inkomna förslag enligt Bilaga 4 och där remitterat materialet till Stockholms stads trafikkontor samt Lidingö stad för synpunkter.

Lidingö stad har inkommit med synpunkter enligt Bilaga 5, Stockholm stads synpunkter kommer enligt plan att inkomma till trafikförvaltningen i slutet av februari.

En förlängning av linje 201 (eller annan lidingölinje) med varannan tur under högtrafik från Ropsten till Danderyds sjukhus via Norra Länken övervägs. För resenärer längs hela linjestreckningen innebär det två färre byten samtidigt som det avlastar Röda linjen som dras med stor trängsel på vissa tåg.

Nacka

Förändringen av trängselskatten kan komma att innebära risk för att antalet sittplatser inte räcker till. Fler avgångar kommer att sättas in på linjerna som trafikerar motorväg i händelse av att detta inträffar regelbundet.

Linje 71 Slussen – Jarlaberg

En minskning av turutbudet i morgonrusning vardagar mot Slussen samt vardagseftermiddagar från Slussen övervägs. Idag trafikerar linjen med 6-minuterstrafik från/till Sickla udde respektive 12-minuterstrafik från/till Jarlaberg. Detta övervägs minskas till 7,5- respektive 15-minuterstrafik på grund av ej tillräckligt stort resandeunderlag.

Linje 402 Slussen – Kvarnholmen

I och med att den nya Kvarnholmsförbindelsen står färdig hösten 2015 förlängs linje 402 till Nacka stadshus. Tillkommande hållplatser som planeras för är Nacka gymnasium, Nacka stadshus samt en hållplats vid gamla vändslingan på Kvarnholmen. Linjeförlängningen via Kvarnholmsförbindelsen ger helt nya möjligheter att knyta samman exploateringsområdet Kvarnholmen med centrala Nacka inom SL:s kollektivtrafiksysteem.

Trafikavdelningen

 PM
 2015-02-13
 Version

 Diarienummer
 SL 2015-0227
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)
Linje 404 Slussen – Jarlaberg**Linje 443 Slussen – Jarlaberg**

En översyn av linjerna i syfte att förenkla för resenärer i Nacka Strand/ Jarlaberg övervägs. Det kan innebära att linje 404 läggs ner och att avgångarna istället ersätts med motsvarande avgångar på linje 443. Linje 404 har idag endast trafik helgmorgnar samt kvällstid alla dagar i veckan, vilket är rörigt för resenärerna. Det vore tydligare om dessa avgångar istället läggs på linje 443, som redan idag är områdenas linje till/från Stockholm city. Även linje 71 trafikerar både Nacka strand och Jarlaberg och finns som möjlig alternativ resväg.

Linje 409 Slussen – Duvnäs Utskog

En ny tidigaste avgång cirka kl. 6 från Slussen övervägs sommartid vardagar.

Linje 411C Stockholm C – Skuru skola**Linje 410 Slussen – Saltängen**

En ökning från 20- till 10-minuterstrafik övervägs på linje 411C i morgonrusningen mot Cityterminalen. Samtidigt minskas då utbudet på linje 410 sträckan Ektorp centrum – Nacka Forum – Slussen. Förändringsförslaget är ett sätt att locka fler resenärer att åka till Cityterminalen istället för till Slussen och på så sätt minska trängseln i och kring Slussterminalen.

Linje 411C Stockholm C – Skuru skola**Linje 445C Stockholm C – Östra Orminge****Linje 446C Stockholm C – Västra Orminge**

Då resandestatistiken fortsätter att tyda på att det är svårare att få många resenärer på citylinjerna från Cityterminalen än till Cityterminalen, övervägs en minskning av dessa citylinjer vardagseftermåndagar. Ett alternativ är att ta bort linje 446C helt på eftermiddagarna från city, men att behålla övriga linjer (411C, 445C och även 448C). På morgonen fyller citylinjerna en viktig funktion, dels för att avlasta Slussterminalen, dels för att erbjuda resenärerna i Nacka och Värmdö en alternativ destination. Dock övervägs enstaka senaste morgonavgångar mot city på linjerna tas bort på grund av för lågt resande.

Linje 421 Orminge centrum – Vikingshill

En minskning av utbudet helger i syfte att bättre anpassas till resesamtida övervägs. Kummelnäs och Vikingshill har idag mer halvtimmestrafik på helger än på vardagar, vilket inte är logiskt ställt i relation till hur många som reser. Halvtimmestrafiken helger övervägs således minskas till timmestrafik.

Trafikavdelningen

 PM
 2015-02-13
 Version

 Diarienummer
 SL 2015-0227
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)
Linje 441 Slussen – Vikingshill**Linje 445 Slussen – Gustavsbergs centrum****Linje 446 Slussen – Västra Orminge**

För linje 441 övervägs en ny linjesträckning via motorvägen istället för som idag via Björknäs centrum. Detta ger en snabbare resa för resenärer från respektive till Vikingshill och Kummelnäs. Om detta genomförs kompenseras resenärer på sträckan Orminge centrum – Björknäs centrum av motsvarande avgångar på linje 445.

Samtidigt övervägs nya avgångar på linje 441 från Kummelnäs i högsta morgon- och eftermiddagsrusningstoparna. Sammantaget innebär detta förslag att sträckan Orminge centrum – Slussen via motorvägen får tre avgångar till under maxtimmen vardagsmorgnar.

Linje 442 Slussen – Boo backe (– Orminge centrum)**Linje 442X Slussen – Boo backe**

Tollare växer och därför övervägs sex nya turer mellan cirka kl. 16 och 18 vardagar på den snabbare linjen 442X. Samtidigt tas i sådana fall två turer på linje 442 bort, vilket ger Skoglundsklippan och Skvaltan något lägre turutbud. Totalt sett på linje 442 och 442X fås 7,5-minuterstrafik från Slussen till Tollare.

Det övervägs också att ge linje 442 trafik affärstid helger under normaltidtabellen eller dagtid under sommartidtabellen. Idag finns ingen trafik alls helger på linjen eller dagtid sommartid.

Linje 443 Slussen – Jarlaberg

Idag är det 6-minuterstrafik från Nacka strand respektive 12-minuterstrafik från Jarlaberg under vissa tider vardagseftermiddagar. Mellan cirka kl. 17.30-18.15 övervägs denna turtäthet minskas till 10-minuterstrafik på grund av ej tillräckligt stort resandeunderlag.

Nya avgångar så att linje 443 får 20-minuterstrafik i båda riktningar affärstid helger övervägs.

Linje 443C Stockholm C – Nacka strand

Det övervägs att låta linjen få ett nytt stopp och stanna på hållplats Vikdalsvägen. Det blir endast avstigning i riktning mot Nacka strand respektive endast påstigning i riktning mot Cityterminalen. Föreändringen möjliggör direkta resor Cityterminalen – Nacka Forum framförallt på morgonen.

Dagens kvartstrafik i morgonrusning till Nacka strand övervägs minskas till 20-minuterstrafik på grund av lågt resande. Dessutom kortas trafikeringstiden. På eftermiddagen övervägs också utbudet anpassas till efterfrågan, vilket innebär att kvartstrafiken minskas till 20-minuterstrafik och att de sista avgångarna tas bort.

Trafikavdelningen

 PM
 2015-02-13
 Version

 Diarienummer
 SL 2015-0227
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)
Linje 444 Slussen – Västra Orminge**Linje 471 Slussen – Västra Orminge**

Det finns idag för många turer från Västra Orminge kvällstid vardagar efter cirka kl. 19.30 sett till antalet resenärer. Med anledning av det övervägs en minskning från 15- till 30-minuterstrafik efter cirka kl. 18.30 vardagar på linje 444 hela sträckan till Slussen. För linje 471 övervägs istället att varannan tur sen kväll startar vid Orminge centrum istället för vid Västra Orminge.

En ny avgång från Slussen cirka kl. 06.45 som ger tidigare start på 10-minuterstrafiken övervägs på linje 444 vardagar.

För linje 471 övervägs nya kortturer sträckan Slussen – Skurustugan i syfte att förtäta utbudet tidig vardagseftermiddag under normaltidtabellen.

Dessutom övervägs 33 nya kortturer sträckan Slussen – Skurustugan under rusningsperioderna sommartid.

Linje 445 Slussen – Gustavsbergs centrum

Linjen övervägs kortas av vid Sandholmsvägen och endast trafikera sträckan Slussen – Sandholmsvägen. Som turintervallen ligger idag, blir linje 445 överflödig på delsträcka, vilket också bekräftas av resandestatistiken. Det är väldigt få som reser till/från Gustavsbergs centrum med denna linje. Resenärer på sträckan Sandholmsvägen – Eriksvik hänvisas till linje 421, 422 och 441. Resenärer på sträckan Kihls gård – Insjön hänvisas till linje 422. Resenärer på sträckan Lagnövägen – Gustavsbergs centrum hänvisas till linje 420, 422 och 425.

Det finns en annan möjlighet och det är att korta av linje 445 så att den endast trafikerar sträckan Slussen – Insjön. Men då krävs att Nacka kommun ordnar en vändslinga för buss i Insjön.

Den tredje möjligheten som övervägs är att minska antalet turer till/från Gustavsbergs centrum. Linjen skulle då endast trafikera från Gustavsbergs centrum under eftermiddagsrusningen samt till Gustavsbergs centrum i morgonrusningen. Det innebär att kvälls- och dagturerna till/från Gustavsbergs centrum försvinner. Linjen har idag ingen trafik alls helger.

Som ett parallellt spår övervägs fler avgångar från Sandholmsvägen vardagseftermiddagar.

Linje 446 Slussen – Västra Orminge

Fler avgångar vardagseftermiddagar övervägs, dels för att tidigarelägga trafikstarten till cirka kl. 14, dels för att tidigarelägga kvartstrafiken.

Trafikavdelningen

 PM
 2015-02-13
 Version

 Diarienummer
 SL 2015-0227

 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)
Linje 447 Boo backe – Slussen

Två nya avgångar i syfte att förlänga trafikeringsperioden till cirka kl. 06.20-08.15 övervägs.

Linje 449 Slussen – Ektorp

Nya avgångar för att erhålla 7,5-minuterstrafik istället för 10-minuterstrafik i den största rusningstoppen vardagsmorgnar samt kvartstrafik istället för 20-minuterstrafik vardagseftermiddagar övervägs.

Linje 458 Saltsjöbadens station – Solsidans station – Älgö

En ny avgång från Solsidans station övervägs cirka kl. 14.09 vardagar, samt en förlängning av avgången som ankommer Älgö cirka kl. 14.24 till att utgå ifrån Saltsjöbaden istället för ifrån Solsidan.

Linje 801 Gullmarsplan – Älta**Linje 811 Gullmarsplan – Skarpnäck – Älta****Linje 816 Gullmarsplan – Tyresö strand****Linje 401 Slussen – Älta**

Linjen 801 föreslås få helt ny trafik och utökas till att trafikera även under låg- och mellantrafiktid alla dagar i veckan. Idag finns bara trafik i rusningsperioderna vardagar. Turtätheten under rusningsperioderna föreslås samtidigt minska från 7- till 9-minuterstrafik morgon samt från 10- till 13-minuterstrafik eftermiddag på grund av ökad fordonskapacitet. Övervägd turtäthet vardagar är halvtimmestrafik under normaltidtabellen och timmestrafik sommartid. Helger föreslås timmestrafik helår. Trafikeringstiden planeras till cirka kl. 05.45-22.30 vardagar samt kl. 9-19 helger.

Samtidigt föreslås linje 811 läggas ned och ersättas av linje 801 och 816 på delsträckan Ekstubben – Gullmarsplan, turtätheten blir totalt sett oförändrad på denna delsträcka. Delsträckan Ekstubben – Tyresö C får en utökning från en till två turer per timme under mellantrafiktid och tidig vardagskväll samt under helger cirka kl. 8-19.

Samtidigt får linje 401 en anpassning av turtätheten under mellantrafiktid vardagar och lördag då linje 801 tillkommer under motsvarande tider.

Turtätheten under normaltidtabellen vardagar cirka kl. 09.30-14.30 samt lördagar cirka kl. 11.00-18.30 planeras till kvartstrafik från dagens 12-minuterstrafik.

Förändringen beräknas initialt generera cirka 70 nya resor per dag, samt medföra ett byte för de enstaka kunder som reser lokalt mellan Älta och Enskededalen.

Trafikavdelningen

PM

Diarinummer
SL 2015-02272015-02-13
VersionInfosäk. klass
K1 (Öppen)**Linje 821 Tyresö centrum – Nacka sjukhus**

Turtätheten föreslås minskas från 40- till 60-minuterstrafik mitt på dagen, på grund av lågt resande.

Norrtälje**Rådmansö**

Trafikförvaltningen har tillsammans med kommunen och trafikutövare tagit fram idéskisser för trafiken på Rådmansö till följd av exploatering och permanentning förbättras.

Linje 620 Åkersberga station – Norrtälje

Linjen föreslås att få ett utökat turutbud för att stärka upp sträckan Norrtälje – Åkersberga samt även Bergshamra/Riala får ett bättre utbud framförallt kvällstid. Ändringen avser samtliga dagar under helår.

Under vintertidtabell måndag – fredag föreslås följande nya turer: Från Norrtälje ca kl. 20.33 och 21.28 och från Åkerberga ca kl. 17.42* och 20.50

Under sommartidtabell måndag – fredag föreslås följande nya turer: Från Norrtälje ca kl. 10.34 och 21.30 och från Åkerberga ca kl. 17.42* och 20.50

*ersätter den tur som idag går som ringlinje tillbaka till Åkersberga.

Under samtliga tidtabellsperioder lördag – söndag föreslås följande nya turer: Från Norrtälje ca kl. 21.28 och från Åkerberga ca kl. 20.21

Linje 621 (Danderyds sjukhus–) Åkersberga – Norrtälje

Sträckan Åkersberga-Danderyds sjukhus föreslås tas bort från linjen och utbudet från den delen istället läggs på sträckan Åkersberga-Norrtälje. Ett förslag är att de sena kvällsturerna även trafikerar Östanå färjeläge.

Under vintertidtabell föreslås dessa turer måndag - fredag:

Nya turer från Norrtälje ca kl. 15.30 och 22.51 och från Åkerberga ca kl. 18.00 och 23.48

Under sommartidtabell föreslås dessa turer måndag – fredag:

Nya turer från Norrtälje ca kl. 22.51 och från Åkerberga ca kl. 23.48

Under samtliga perioder föreslås på lördagar och söndagar:

Ny tur från Norrtälje ca kl. 22.51 och från Åkerberga ca kl. 23.48

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst

PM
2014-10-23
Version
1.0

Diarinummer
SL 2014-0337
Infosäk. klass
K1 (Öppen)

*Trafikförvaltningen kommer att presentera förslaget närmare för Lidingö stad med konsekvensbeskrivningar enligt frågeställningarna ovan.
Trafikförvaltningen är angelägen om att staden ska ha god kännedom om förslaget och dess konsekvenser samt känna sig trygga med det nya linjenätet när det införs. Och inför att det nya linjenätet kommer att börja trafikeras kommer kunderna att informeras och efter hand som trafiken kommer igång sker utvärdering och mätningar av kundnöjdhet.*

8. Nacka

8.1 Allmänna synpunkter

Den expansiva utvecklingen i Nacka fortsätter vilket innebär ett ökat resande med såväl fordonstrafik som kollektivtrafik.

Det är många i Nacka kommun som reser med kollektiva färdmedel varje dag. Busstrafiken är omfattande i Nacka – Värmdöstråket och ökar mest i regionen. Arbetspendling både till och från kommunen är omfattande, framförallt under högtrafik. Den största andelen utpendlare har sina mål norr om Saltsjö – Mälarsnittet, i norra innerstaden och i de arbetsplatsintensiva områdena norr därom. Resandet är omfattandet även under lågtrafiktid då fritids- och serviceresandet domineras.

Nacka har som mål att kollektivtrafikandelen ska öka.

Det kan konstateras att förslagen till trafikförändringar för år 2014/2015 är konkreta och i förslagen finns det positiva inslag. Nacka kommun anser att det kollektivtrafiknät som finns i dag måste förstärkas och tillföras mer resurser, förutom med anledning av befolknings- och arbetsplatstillsväxten, också särskilt med hänsyn till ombyggnaden av Slussen. Denna innebär inskränkningar i biltrafikens framkomlighet och då är det nödvändigt att kollektivtrafiken förstärks ytterligare. Förändringar i trafikutbud och eventuella ombyggnadsåtgärder av SL:s anläggningar mm som påverkar SL-trafiken ska samordnas med kommunen i god tid. Förstärkning av kollektivtrafiken ska ske såväl under högtrafik som under dag- och kvällstid samt på helger. Det gäller såväl lokalt resande som över Saltsjö- Mälarsnittet.

Nacka kommun konstaterar att i förslagen för trafikförändringar år 2014/2015 finns en del satsningar men anser att dessa inte motsvarar det ökade resebehovet. Därför anser Nacka att kollektivtrafiken bör få mer resurser i de olika kommundelarna

Svar

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst

PM
 2014-10-23
 Version
 1.0

Diarinummer
 SL 2014-0337
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)

Trafikförvaltningen ser positivt på att kommunen, liksom förvaltningen har mål om en ökad kollektivtrafikandel. Trafikförvaltningen instämmer i övrigt i beskrivningarna och samordningsbehovet, och hänvisar till de mer konkreta svaren nedan i fråga om resurser för kollektivtrafiken

8.2 Pendeltåg

Inget svar avgivet.

8.3 Lokalbanor

Saltsjöbanan

- I trafikförändringar finns inget förbättringsförslag angående trafiken på Saltsjöbanan. Men Nacka kommun anser att Saltsjöbanan ska få ökad turtäthet framförallt med hänsyn till ombyggnaden av Slussen.
- Nacka kommun är positiv till den beslutade upprustningen av Saltsjöbanan.

Svar

Saltsjöbanan ska kortas av till Henriksdal under 2015 enligt tidigare plan för Slussenombyggnaden. Trafikförvaltningen arbetar för att banan åter ska kunna trafikera till Slussen ungefär 2017 med tätare trafikering. Denna tidplan är givetvis beroende av hur Slussen hanteras efter valutgången 2014.

8.4 Tunnelbana

Inget svar avgivet.

8.5 Busstrafik

Busstrafiken i Boo

- Direktbussen mellan Orminge och Slussen (446) är fortfarande överfull med stående passagerare på motorvägen. SL:s förslag att förstärka trafiken på linje 446 C (direktlinjen till Cityterminalen) med nya turer under rusningstrafik på morgon och eftermiddag är bra. Men om det trots detta återstår problem med trängsel på linje 446 då ska ytterligare extra turer sättas in.

Svar

Ingen planerad förändring sker till tidtabellsskiftet. Däremot pågår en kontinuerlig uppföljning av återkommande trängsel inklusive eventuella åtgärder.

- Nacka kommun anser att de förstärkningar som föreslås i trafikförändringar på linjen 448C är bra och önskvärt. Men kommunen anser att denna satsning

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst

PM
2014-10-23
Version
1.0

Diarinummer
SL 2014-0337
Infosäk. klass
K1 (Öppen)

inte ska drabba neddragningar på linje 418 och 446C som samtidigt föreslås i förslaget till trafikförändringarna.

Svar

Förändringen kommer att genomföras till tidtabellsskiftet. Se linjevisa förändringar i dokumentet Trafikförändringar 2014/2015.

- Kommunen är positiv till att göra avgång kl. 08.40 på linje 421 till en avgång på linje 441 för att få en direkt resa till Slussen. Förslaget om omläggningen av linje 441 som innebär att denna linje får en ny linjesträckning via Värmdöleden istället för som idag via Björknäs centrum har fördelen att resenärer från Kummelnäs och Vikingshill får en kortare restid till Slussen. Men samtidigt måste de som har målpunkter utmed Värmdövägen byta till bl.a. linje 445. Kommunen kan inte ta ställning till förslaget innan konsekvenserna är utredda. Kommunen anser att satsningar på linje 442 under helger är bra, men vill veta mer om vad som menas med att "se över utbudet vid Skoglundsklippan och Skvaltan" som nämns i förslaget till trafikförändringarna. Utökning av trafiken på söndagar är bra och kommunen är positivt till dessa förändringar.

Svar

En avgång på linje 421 förlängs och ger boende en direkt resa med en avgång på linje 441.

Trafikförvaltningen har beaktat kommunens synpunkt och förslaget om ändrad linjesträckning för linje 441 via motorvägen och inte via Björknäs centrum genomförs inte.

Varken förslaget om ny helgtrafik på linje 442 eller någon omändring av linjer som trafikförsörjer Skoglundsklippan och Skvaltan genomförs.

Se mer detaljer i dokumentet med alla linjevisa förändringar i dokumentet Trafikförändringar 2014/2015.

- Nacka kommun vill ha mer information om översynen av linje 445 som tas upp i förslag till trafikförändringar för att kunna yttra sig om detta.

Svar

Förändringen genomförs inte till tidtabellsskiftet.

- Kommunen anser att linje 445C ska förstärkas under ombyggnaden av Slussen

Svar

Det pågår en kontinuerlig uppföljning av återkommande trängsel inklusive eventuella åtgärder.

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst

PM
 2014-10-23
 Version
 1.0

Diarienummer
 SL 2014-0337
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)

- Nacka kommun anser att de förstärkningar som föreslås i trafikförändringarna på linjerna 447 och 471 är bra.

Svar

Utbudsökningen på linje 447 genomförs till tidtabellsskiftet, men inte utbudsökningen på linje 471 (se alla linjevisa förändringar i dokumentet Trafikförändringar 2014/2015).

- Norra Boo genomgår en stor förnyelse där gamla sommarstugeområden omvandlas till villaområden, bl.a. Björnberget/ Kummelnäs.
 Trafikförvaltningen bör tillsammans med kommunen utreda hur busstrafiken bör förstärkas.

Svar

Trafikförvaltningen kan, tillsammans med kommunen och Keolis, se över möjligheter och behov av att förstärka busstrafiken i området.

- Trafikförvaltningen bör överväga fler direktbussar längs Värmdövägen till Slussen, så att färre behöver byta i Orminge.

Svar

Trafikförvaltningen föreslår att önskemålet tas upp och preciseras på kommande planeringsmöten mellan Trafikförvaltningen och kommunen.

- Tidigare diskuterade Stomlinjer bör realiseras. I första hand linjen mellan Orminge, Gullmarsplan och vidare mot Älvsjö och Botkyrka .
 Busstrafiken på Sicklaön.
Åtgärdsvalsstudie för framkomlighet för stomlinjenätet pågår i syfte att skapa förutsättningar för de utredda stomlinjerna. I detta arbete pågår sträkstudier som bl.a. innehåller Gullmarsplan.
- Förra året tog kommunen upp förslaget om att motorvägsbussarna bör stanna för både på- och avstigning vid motorvägshållplatsen "Nacka Forum" i båda riktningar. Detta är än mer aktuellt efter utbyggnaden av centrumanläggningen. Åtgärden kan möjliggöra en avlastning av linje 471 och ökar tillgängligheten. Trafikförvaltningen svarade att man avser att införa detta som ett test men detta framgår inte av tidtabeller.

Svar

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst

PM
2014-10-23
Version
1.0

Diarienummer
SL 2014-0337
Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Det är de så kallande city-linjerna som stannar för både på- och avstigning i båda riktningar vid motorvägshållplatsen Nacka trafikplats. Det framgår av tidtabellerna och rör linjerna 445C, 446C, 448C samt 480C.

- Det är många äldre som bor i Jarlaberg, därför önskar kommunen att kvarterslinjen 469 trafikerar även Jarlaberg.

Svar

Trafikförvaltningen tar tacksamt emot synpunkten och lägger den i förslagslådan över trafikförändringar till nästkommande år.

- Nacka kommun anser att de förstärkningar som föreslås i trafikförändringar på linje 402 är bra men vill att linjen får tätare turer även efter kl. 18.30

Svar

Linje 402 får stora utökningar av turutbudet såväl i sommartidtabellen som i normaltidtabellen, se linjevisa förändringar i Trafikförändringar 2014/2015. Önskemålet om tätare trafik efter kl. 18.30 tar Trafikförvaltningen med sig till kommande år.

- Nacka kommun anser att de förstärkningar som föreslås i trafikförändringar på linjen 443 är bra.

Svar

Förslag om ökat turutbud på linje 443 införs vid tidtabellsskiftet, se linjevisa förändringar i dokumentet Trafikförändringar 2014/2015.

Busstrafiken i Fisksätra/Saltsjöbaden

- Nacka kommun anser att de förstärkningar som föreslås på linje 465 är bra.

Svar

Förslag om ökat turutbud på linje 465 införs vid tidtabellsskiftet, se linjevisa förändringar i dokumentet Trafikförändringar 2014/2015.

- På Älgö slutförs nu en stor förnyelse med stor befolkningsökning, vilket gör att det bör finnas underlag för ökad turtäthet.

Svar

Även Älgös linje får utökat utbud kvällstid till tidtabellsskiftet, se linjevisa förändringar i dokumentet Trafikförändringar 2014/2015.

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst

PM
 2014-10-23
 Version
 1.0

Diarienummer
 SL 2014-0337
 Infosäk. klass
 K1 (Öppen)

Busstrafiken i Älta

- I samband med förlängningen och byggnationen av Tvärbanan kommer det att bli framkomlighetsproblem. För att minimera störningar för busstrafikanterna bör turtätheten ökas under byggtiden. Linjerna 401 och 403 bör förstärkas under byggtiden.
- Kommunen anser att det behövs en snabbare busstrafik mellan Älta och Slussen. För att få en snabbare förbindelse bör varannan tur på linje 401 gå direkt till Slussen via Planiavägen och Järlaleden.
- Kommunen tar upp igen önskemål om utökning med 2 turer på linje 811 efter den sista turen på kvällar (måndag-fredag).
- Kommunen är positiv till förslaget att enstaka turer på linje 811 ska trafikera fram till Storkällans begravningsplats. Kommunen vill att denna linje samtidigt får utökad trafik under helgkvällar.
- Förslaget att linje 816 kör till det planerade torget i Hedvigslund när torget är färdigbyggt är viktigt för de boende som flyttar in till det nya området.

Svar

Busstrafiken i Älta ingår i pågående trafikupphandling E23. Trafikstart kan ske sommaren 2015. I det nya avtalet ges trafikutövaren större frihet och ansvar för trafikplaneringen. Trafikförvaltningen kommer att ta med kommunen i denna dialog med vinnande anbudsgivare i dessa sakfrågor. Vad gäller det nya torget i Hedvigslund är det inte färdigbyggt till tidtabellsskiftet, utan det kommer börja trafikeras när infrastrukturen finns. Vad gäller förslaget att linje 811 ska trafikförsörja Storkällan istället för som idag linje 821, genomförs denna förändring såsom aviserat till tidtabellsskiftet (se linjevisa förändringar i dokumentet Trafikförändringar 2014/2015).

Kollektivtrafik på vatten

- Busslinje österifrån till Nacka Strand för möjlighet till byte till SjöVägen bör tillkomma, speciellt under Slussens ombyggnadstid.

Svar

Trafikförvaltningen föreslår att önskemålet tas upp och preciseras på kommande planeringsmöten mellan Trafikförvaltningen och kommunen.

- Busslinjer till Nacka Strand bör justeras så att byte till SjöVägen blir attraktivt.

Trafikavdelningen
Buss och Färdtjänst

PM
2014-10-23
Version
1.0

Diarienummer
SL 2014-0337
Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Svar

Trafikförvaltningen tar tacksamt emot synpunkten och lägger den i förslagslådan över trafikförändringar till nästkommande år. Att inrätta busstrafik ända fram till båtbryggan är dock inte möjligt på grund av att vägen dit är alltför brant.

- Nacka kommun önskar bättre turtäthet med Sjövägen.

Svar

Över det senaste året har både kapacitet och turtäthet ökat längs Sjövägen. Ett nybyggt batteridrivet elfartyg för 150 passagerare och 25 cyklar har satts i drift och sträckan har numera 28 avgångar i vardera riktning på vardagar. För närvarande är det inte aktuellt från Trafikförvaltningens sida att öka turtätheten ytterligare. Däremot för vi gärna en dialog med intresserade om medfinansiering för möjlighet att skapa fler avgångar.

- Möjlighet för båttrafiks angöring av bryggor längs Boo respektive Baggensstäket-Skurusundet bör undersökas för att ge alternativ till busspendling.

Svar

Boo brygga är i dagsläget hållplats för en del turer som passerar denna väg. I dagsläget planeras inte någon utökning av trafiken längs denna sträckning, och inte heller längs sträckningen mellan Stockholm och Baggenstäket-Skurusundet, då det finns goda bussförbindelser för dessa resvägar.

9. Norrtälje

9.1 Allmänna synpunkter

Norrtälje kommun har erbjudits tillfälle att lämna synpunkter på kollektivtrafiken till Trafikförvaltningen. Kommunen ser fortsatt positivt på att Nobina har fått en ny typ av avtal som ger incitament att främja ett ökat resande med linjerna 639, 676 och 686. Antalet resenärer med dessa linjer har ökat med cirka 20 % sedan juli 2011. Det är gynnsamt för det kollektiva resandet om ytterligare linjer framgent omfattas av den här formen av avtal.

Norrtälje kommun ingår i Stockholm Nordost (STONO) bestående av kommunerna Danderyd, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Österåker samt Norrtälje. I Nordostkommunernas vision för åren 2010 till 2040 tas ställningstaganden gällande sektorns framtida transportsystem. Nordostkommunerna verkar gemensamt för:

Kommunstyrelsen

Fler förskoleavdelningar på samma yta

Motion den 2 februari 2015 av Sidney Holm (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige avslå förslagen i motionen att göra detaljplaneändring för alla förskolor som har en begränsning att bygga en våning. Varje förskola har individuella förutsättningar varför en generell planändring inte är lämplig.

Sammanfattning

Motionen innehåller förslag om att kommunstyrelsen ska ta fram detaljplaneförändringar som tillåter att alla befintliga förskolor när/om behov uppstår kan byggas om till två plan.

Ärendet

Sidney Holm (MP) lämnade vid kommunfullmäktigesammanträde den 2 februari 2015 en motion med förslag om att kommunstyrelsen ska ta fram detaljplaneförändringar som tillåter att alla befintliga förskolor när/om behov uppstår kan byggas om till två plan. Att ändra detaljplaner är ofta en mångårig process därför vill miljöpartiet att kommunen går igenom alla detaljplaner som innehåller en våning och ändrar så dessa tillåter två våningar.

Planenhetens kommentar

Planenheten är medveten om det stora framtida behovet av förskolor och betydelsen av att vara proaktiv i denna angelägna fråga. Antalet kommunala förskolor som har en bestämmelse om en våning uppgår till ca 45-50 st. Att göra en planändring för ett sådant antal innebär att en mycket stor mängd sakägare måste höras. En utökning av avdelningar får konsekvenser avseende till exempel ökade trafikmängder, mer plats för hämtning/lämning, fler parkeringsplatser, mindre uteytan per barn. Ur ett tekniskt hänseende är det troligtvis så att ett många av förskolorna har en konstruktion som inte klarar en påbyggnad. Därutöver krävs evakuering under byggtiden vilket inte krävs i samma utsträckning för en tillbyggnad i markplan.

Sammanfattningsvis bedömer planenheten att det är effektivast avseende ekonomi och resurser att göra planändringar för utvalda förskolor utifrån en initial bedömning, snarare än



att ändra alla envåningsbestämmelser till att tillåta två våningar. Fastigheter arbetar kontinuerligt med att hitta fler förskoleplatser och för några år sedan gjordes en översyn av alla förskolor i södra Boo. Att hitta väl fungerande arbetsformer kring detta med representanter från berörda avdelningar inom kommunen är även fortsättningsvis av stor vikt.

Angela Jonasson
Tf planchef

Alexander Erixson
Planarkitekt

Bilagor

Motion

Fler förskoleavdelningar på samma yta

Motion till kommunfullmäktige den 2:a feb 2015

Varför bygga förskolor i ett plan?

Idag är de flesta fristående förskolor i Nacka byggda som enplansbyggnader. Detta gör att många förskolor tar upp mer byggyta än de egentligen behöver. Bygger man istället i två plan får man in dubbelt så många avdelningar på samma byggyta. Miljöpartiet vill för att kunna möta framtida behov redan idag förbereda så att kommunens befintliga förskolor kan byggas om till två plan. Eftersom detaljplanerna idag ofta bara tillåter förskolor i ett plan leder det till att nya eller tillbyggda förskolor tar upp onödigt stort utrymme.

Att snabbt ändra en detaljplan när behovet redan uppstått är i praktiken omöjligt

Det är inte överallt det passar in med förskolor i två plan men även där det passar in får man inte bygga i två plan om inte detaljplanen tillåter detta. Att ändra en detaljplan är ofta en mångårig process. Därför vill vi i Miljöpartiet att kommunen proaktivt går igenom alla detaljplaner som innehåller förskolor och ändrar så att dessa tillåter förskolor i två plan. På så sätt kan man bygga till en extra våning om behovet uppstår och spara värdefulla park- och lekytor.



Källängsvägens passivhus förskola med solfångare på tak för extra energi vid behov

Miljöpartiet yrkar på att:

- Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram detaljplaneförändringar som tillåter att alla befintliga förskolor när/om behov uppstår kan byggas om till två plan.

Kommunstyrelsen

Allergironder i skolor och förskolor

Motion den 16 juni 2014 av Gunnel Nyman Gräff och Kaj Nyman (S)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige noterar att det pågår ett medvetet och brett arbete kring allergi-, hälso-, och miljöfrågor kopplat till skolor och förskolor i Nacka kommun samt att det görs allergironder.

Motionen anses därmed färdigbehandlad.

Sammanfattning

Motionärerna vill att kommunfullmäktige ska ge kommunstyrelsen i uppdrag att på lämpligt sätt se till att allergironder blir en självklar del av verksamheten i de skolor som finansieras med skolpeng.

Det pågår ett medvetet och brett arbete kring allergi-, hälso-, och miljöfrågor kopplat till skolor och förskolor i Nacka kommun. De parter som är involverade är Välfärd skola, utbildningsenheten, miljöenheten samt lokal enheten. Skolor och förskolor är skyldiga att genomföra egenkontroll, som miljöenheten följer upp. Formellt finns kravet på egenkontroll i miljöbalken Utbildningsenheten svarar för tillsyn gällande fristående och insyn i kommunala förskolor, och erbjuder alla förskolor att använda en mall för barnskydds rönd, där allergi är en del.

Skolor genomför allergironder i samband med den årliga arbetsmiljöronden, där astma- och allergiförbundets mall används. Allergifrågan är också en del i projektet *Trygg och säker förskola*, ett samarbete mellan utbildningsenheten och miljöenheten. Sammantaget saknas det dock uppgifter om allergironder görs i samtliga skolor och förskolor.



Förslagen i motionen

Gunnel Nyman Gräff och Kaj Nyman lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 16 juni 2014 en motion med förslag att kommunfullmäktige ska ge kommunstyrelsen i uppdrag att på lämpligt sätt se till att allergironder blir en självklar del av verksamheten i de skolor som finansieras med skolpeng.

Bakgrund och tidigare beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnade i augusti 2014 motionen till utbildningsnämnden. Motionen behandlas och nämnden beslutar vid sammanträdet 6 november 2014 att återremittera ärendet. Detta för att belysa motionens förslag relaterat till arbetsmarknadens parters ansvar för arbetsmiljön samt barnens rätt till en god miljö, och kommunens övriga tillsynsarbete vad gäller miljö och hälsa.

Den 10 december 2014 beslutar utbildningsnämnden att föreslå att kommunfullmäktige noterar att den som bedriver skolverksamhet har ansvaret för barnens arbetsmiljö och ska vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla det ansvaret. Kommunen saknar verktyg för att styra hur fristående skolor arbetar med arbetsmiljöfrågor och kan därför inte besluta att allergironder blir en självklar del av verksamheten i de skolor som finansieras med skolpeng. Utbildningsnämnden föreslår därmed att kommunfullmäktige anser motionen färdigbehandlad. Vid sammanträdes i december noterar också utbildningsnämnden att arbetsmiljöansvaret för eleverna i de kommunala skolorna ligger på kommunstyrelsen och att det därför inte ingår i nämndens ansvar att lägga några förslag i den delen.

Det framkommer därefter ett behov av att även Välfärd skola och lokal enheten bereder ärendet. Förflytseenheten får i uppdrag att göra en sammanvägd beredning till kommunstyrelsen.

Ansvar för arbetsmiljön

Ansvaret för arbetsmiljön vilar enligt arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160) på arbetsgivaren. Lagen gäller för anställda och elever inom skolans verksamhet men inte för förskolebarn och elever i fritidshem. Miljöbalken gäller för alla, alltså även barnen.

I Nacka kommun är det kommunstyrelsen som är arbetsgivare för personalen. Arbetsmiljöansvaret är delegerat till cheferna. Arbetstagare i kommunen har inte något ansvar för arbetsmiljön men arbetar tillsammans med arbetsgivaren för att åstadkomma och upprätthålla en god arbetsmiljö. Arbetsmiljöronder är ett viktigt inslag i detta arbete. Arbetstagarna kan genom sina skyddsombud begära arbetsmiljöförbättrande åtgärder av arbetsgivaren. Om arbetsgivaren nekar till att genomföra dem kan skyddsombuden göra en anmälan till Arbetsmiljöverket som sin tur kan ställa krav på arbetsgivaren att den genomför åtgärderna.



I skollagen finns skrivningar om god miljö. Det står exempelvis att barn- och elevgrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek och att de även i övrigt erbjuds en god miljö.

Allergiarbete i Nacka kommun

Välfärd skola

Enligt Välfärd skola görs allergirond i skolorna i samband med den årliga arbetsmiljöronden. Astma- och allergiförbundets elektroniska mall för allergirond används. Skolsköterskan som ingår i elevhälsans medicinska insats medverkar tillsammans med t ex rektor, skolintendent, koordinator, lärare och elev. Ansvaret för genomförandet ligger på skolledningen. Uppfattningen är att det görs inom såväl kommunala som fristående skolor, dock finns det inga uppgifter på om det görs i samtliga skolor. Städning är skolledningens ansvar.

Utbildningsenheten

Utbildningsenheten svarar för tillsyn över fristående förskolor och insyn när det gäller kommunala förskolor. I denna tillsyn ingår att bevaka skollagens skrivningar om god miljö.

Förskolebarn omfattas inte av arbetsmiljölagen. Utbildningsenheten erbjuder alla förskolor att använda en mall för barnskyddsron, där allergi är en del. Vid tillsyn tittar de på hur förskolorna arbetar med det systematiska säkerhetsarbetet men inte särskilt på hur de aktivt arbetar med allergier.

Utbildningsenheten arbetar tillsammans med miljöenheten om projektet *Trygg och säker förskola*. Det syftar till att certifiera förskolor som uppfyller kraven på en trygg och säker miljö. I certifieringen ingår det att använda enhetens mall för barnskyddsron samt att skriva fram rutiner för hur förskolan arbetar med miljö, hälsa och allergi.

Miljöenheten

Skolor, förskolor, fritidshem och andra verksamheter är skyldiga att bedriva en systematisk egenkontroll. Egenkontroll kan beskrivas som en verksamhets eget kvalitetsverktyg för att förebygga negativ påverkan på hälsan och miljön, och för att se till att åtgärder snabbt vidtas när man upptäcker problem. Formellt finns kravet på egenkontroll i miljöbalken och den förordning som hör till lagen. Allmänna råd från i första hand Folkhälsomyndigheten förtydligar vad egenkontrollen behöver innehålla inom olika områden.

I Nacka kommun är det miljöenheten som följer upp att egenkontrollen fungerar, utifrån miljöbalkens regler. Enheten har gjort en skrift riktad till förskola, skola och fritidshem kallad *Egenkontroll för hälsa och miljö – så funkar det*. Den innehåller bland annat förslag på vilka områden som bör behandlas i egenkontrollen. Några av dem är ledningsansvar, personal, lokaler, luft (ventilation), ljud, fukt, städning och underhåll. Allergironder nämns under rubriken lokaler.

Uppföljningen ska ske löpande, minst en gång per år. Allergirond är inget krav men kan



vara ett hjälpmittel för rektor eller förskolechef i egenkontrollen. Enligt miljöenheten finns det brister i skolors och förskolors egenkontroll, varpå det är positivt att enheten oftare gör tillsyn och kan stötta verksamheterna i arbetet. Miljöenheten ställer samma krav oavsett om det är en kommunal eller fristående förskola eller skola. Rektorer och förskolechefer har hela ansvaret för att ta fram och följa upp egenkontrollen.

Lokalenheten

Alla kommunala fastigheter kommer under 2015 att genomgå en obligatorisk ventilationskontroll (OVK) på rums-nivå, då det mäts hur mycket luft som finns i varje enskilt rum. Utifrån mätningens resultat kan det fastställas hur många personer som bör vistas i samma rum, utifrån rekommendationer från Boverket och Arbetsmiljöverket. Eventuella åtgärder ska vidtas inom en månad, och kan exempelvis vara ombyggnad av ventilation eller anpassning av antal personer i rummet. Lokalenheten kommer att genomföras OVK vart tredje år. I samtliga lokaler byts filter två gånger per år. Vad gäller ny- och ombyggnationer påpekar enheten att det läggs vikt vid att välja material med hänsyn till t ex allergier. Det görs också kontroller under byggprocessen.

Stadsledningskontorets utredning och bedömning

Allergier bland barn ökar och är en viktig fråga. I enlighet med utbildningsnämndens beslut bör det framhållas att det är den som bedriver skolverksamhet som har ansvaret för barnens arbetsmiljö och ska vidta de åtgärder som krävs.

Det kan konstateras att det pågår ett medvetet och brett arbete kring allergi-, hälso-, och miljöfrågor kopplat till skolor och förskolor i Nacka kommun. Exempel på detta är allergironder i skolan i samband med arbetsmiljöronder, arbetet med och tillsynen av egenkontroll, tillsyn och insyn i förskolor och projektet *Trygg och säker förskola*. Samtliga kan beskrivas som kvalitetsverktyg.

I motionen beskrivs att förskolor och skolor ska vara hälsosamma för barn, ungdomar och personal samt att kunskapen och redskapen verkar vara obefintliga. Utredningen visar att ett omfattande arbete bedrivs men inte finns dokumenterat på ett samlat sätt. I samband med arbetsmiljöronder görs allergironder utifrån allergi- och astmaförbundets digitala mall, i enlighet med motionens förslag.

Ett faktum är att det saknas uppgifter gällande om allergironder görs i samtliga skolor och förskolor, vilket för kommunen kan vara intressant att ha mer kännedom om. Ansvaret för allergiarbetet ligger dock på skolledningen, liksom den årliga uppföljningen av densamma. Detta i likhet med hur arbetet kring arbetsmiljörond bedrivs.



Förslagens ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Allergier är ett problem som blir allt vanligare. Allergironders genomförande är positivt för barn ur ett hälsoperspektiv.

Bilagor

Utbildningsnämnden den 10 december 2014 §84
Broschyrl Egenkontroll för hälsa och miljö – så funkar det
Motion

Kersti Hedqvist
Enhetschef
Förnyelseenheten

Anna Gidmark
Förnyelseenheten

§ 84

Dnr UBN 2014/259-630

Allergironder i skolan - återremiss

Motion den 16 juni 2014 av Gunnel Nyman Gräff (S) och Kaj Nyman (S)

Beslut

Utbildningsnämnden föreslår att kommunfullmäktige noterar att den som bedriver skolverksamhet har ansvaret för barnens arbetsmiljö och ska vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla det ansvaret. Kommunen saknar verktyg för att styra hur fristående skolor arbetar med arbetsmiljöfrågor och kan därför inte besluta att allergironder blir en självklar del av verksamheten i de skolor som finansieras med skolpeng. Utbildningsnämnden föreslår därmed att kommunfullmäktige anser motionen färdigbehandlad.

För egen del noterar utbildningsnämnden att arbetsmiljöansvaret för eleverna i de kommunala skolorna ligger på kommunstyrelsen och att det därför inte ingår i nämndens ansvar för beredningen av förslagen i motionen att lägga några förslag i den delen.

Ärendet

Kommunstyrelsens arbetsutskott har överlämnat en motion med förslag att kommunfullmäktige ska ge kommunstyrelsen i uppdrag att på lämpligt sätt se till att allergironder blir en självklar del av verksamheten i de skolor som finansieras med skolpeng.

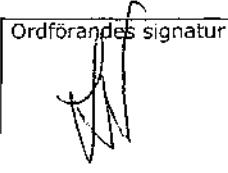
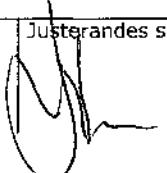
Utbildningsenheten har utrett frågan och konstaterar att arbetsmiljölagen gäller för de anställda inom skolans verksamhet, samt för skolans elever. Lagen kompletteras med detaljerade föreskrifter för bland annat luftkvalitet och ventilation. I ärendet finns även beskrivningar av barnens rätt till en god miljö, och kommunens övriga tillsynsarbete vad gäller miljö och hälsa.

Utbildningsnämnden föreslår att kommunfullmäktige noterar att den som bedriver skolverksamhet har ansvaret för barnens arbetsmiljö och ska vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla det ansvaret. Kommunen kan inte besluta att allergironder blir en självklar del av verksamheten i de skolor som finansieras med skolpeng. Utbildningsnämnden föreslår därmed att kommunfullmäktige anser motionen färdigbehandlad.

Utbildningsnämnden noterar att arbetsmiljöansvaret för eleverna i de kommunala skolorna ligger på kommunstyrelsen och att det därför inte ingår i nämndens ansvar för beredningen av förslagen i motionen att lägga några förslag i den delen.

Handlingar i ärendet

Utbildningsenhetens tjänsteskrivelse 2014-10-13, reviderad 2014-11-19

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		



§ 84 forts

Yrkanden

Ordförande Linda Norberg (M) yrkar bifall till utbildningsenhetens förslag. I detta yrkande instämmer Monica Brohede Tellström (FP).

Beslutsgång

Utbildningsnämnden beslutar i enlighet med Linda Norbergs yrkande.

Protokollsanteckningar

Espen Bjordal antecknar för Socialdemokraterna följande:

För några år sedan kom det med i skollagen att elevhälsa nu införs som krav. Det innebär att eleverna ska ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt personal med specialpedagogisk kompetens. Elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa.

Rektorer kan idag i princip själva välja elevhälsans omfattning och har att ta hänsyn till skolans ekonomiska situation totalt sett. Den enskilda rektorn avsätter medel till elevhälsan från skolchecken, och ska alltså prioritera mellan helt olika delar av verksamheter.

Socialdemokraterna tycker att det kan finnas en vits att skolornas prioriteringar även här synliggörs i jämföraren. Detta blir också ett incitament för skolan att prioritera elevhälsan.

Socialdemokraterna tycker att Magnus Söderströms politikerinitiativ belyser viktiga delar för en positiv utveckling av skolorna i Nacka. Syftet med jämföraren är att föräldrar och barn inför sitt skolval ges möjlighet att jämföra faktauppgifter och kvalitet med hjälp av statistik och undersökningar som kommunen genomför.

För att föräldrar och barn ska ges möjlighet att få ytterligare uppgifter inför sitt skolval yrkar socialdemokraterna på att utbildningsenheten utreder möjligheten att även visa data kring skolsköterska och kurator i jämföraren.

Monica Brohede Tellström antecknar följande för Folkpartiet:

Arbetsmiljön för barn och elever i skola och förskola är mycket viktigt, och att förebygga allergier och allergiska reaktioner är en väsentlig del av arbetsmiljöarbetet. Jag konstaterar att UBN inte kan vidta åtgärder inom detta ansvarsområde, men på olika sätt bör denna fråga kunna aktualiseras i rätt forum. T.ex kan detta ärende med sin tydligt beskrivande tjänsteskrivelse spridas till verksamheterna för att påminna om arbetsmiljöansvaret hos respektive arbetsgivare. När denna motion passerar kommunstyrelsen kan också kommunstyrelsen själv yttra sig med anledning av arbetsmiljöansvaret inom den kommunala produktionen. Allergiförebyggande arbete bör också kunna ingå inom ramen för "Trygg och säker" som beskrivs i tjänsteskrivelsen, där UBN är en part.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande



Egenkontroll för hälsa och miljö – så funkar det



Förord

O tillräcklig städning, bristfällig ventilation och olämpliga material är några av de faktorer i en lokal som kan orsaka trötthet, allergier och andra hälsoproblem. Men ingen ska behöva bli sjuk av att vistas i lokalerna på en skola, förskola eller fritidshem! Därför behövs en god egenkontroll.

I den här broschyren beskriver vi grunderna för egenkontrollen och hur vi mer konkret ser på de viktigaste arbetsområdena för en skola, förskola eller fritidshem. Vi tar också översiktligt upp vilka uppgifter kommunens miljötillsyn – miljöenheten i Nacka – och andra myndigheter har. Lagar, föreskrifter och allmänna råd som ska ligga till grund för egenkontroll om miljö och hälsa finns listade på sid 18. (De kan givetvis komma att förändras och kompletteras.)

Vi hoppas du ska ha nytta av informationen!

Anna Green
miljöchef

Producerad av miljöenheten, Nacka kommun, september 2014
Omslag: Tillsynsbesök på förskolan Lilla Nacka
Foton: Jan Johansson, Håkan Lindgren, Ryno Quantz

Egenkontrollen

– ett krav och ett kvalitetsverktyg

Egenkontroll kan beskrivas som en verksamhets eget kvalitetsverktyg för att förebygga negativ påverkan på hälsan och miljön, och för att se till att åtgärder snabbt vidtas när man upptäcker problem. Det är den verksamhetsansvarige (ytterst rektor, förskolechef eller motsvarande) som har ansvaret för att egenkontrollen fungerar. Formellt finns kravet på egenkontroll i miljöbalken och den förordning om egenkontroll som hör till lagen. Allmänna råd från i första hand Folkhälsomyndigheten förtydligar vad egenkontrollen behöver innehålla inom olika områden.

Kunskap

En självklar grund för att egenkontrollen ska fungera är kunskap. Det är nödvändigt att den verksamhetsansvarige (rektor/förskolechef) och andra som ska ha en roll i arbetet känner till vilka normer man är skyldig att leva upp till. På områden där tillräcklig kompetens saknas på arbetsplatsen behöver man ha tillgång till utomstående experthjälp som kan kallas in vid behov.

Ansvar

Den verksamhetsansvarige har huvudansvaret för egenkontrollen. Dessutom måste det finnas en tydlig fördelning av ansvaret för olika delområden och arbetsuppgifter. Det kan t.ex. innehåra att ansvaret för städning är fördelat mellan lokalvårdare och pedagogisk personal och att ansvaret för drift och underhåll är tydligt fördelat mellan skolan/förskolan och fastighetsägaren. Det här blir särskilt viktigt när hyresförhållandena är ”snåriga”, exempelvis när en förskola finns i lokaler som kommunen hyr av enskild fastighetsägare. Då kan man behöva känna till vad kontrakt i flera steg säger. Det ska också finnas rutiner om de kontakter som behöver fungera mellan personer med olika ansvarsområden.

Ytterst ligger ansvaret för att ansvarsfördelningen fungerar i hela kedjan på skolan/förskolan/fritidshemmet.

Risker

Egenkontrollen ska inte bara ta hand om faktiska problem, utan framför allt förebygga att de uppstår. Därför är det viktigt att man i verksamheten löpande bedömer vilka risker den innehåller från miljö- och hälsosynpunkt. Till de viktigaste faktorerna som kan påverka hälsa och miljö negativt i skol- och förskolelokaler hör brister i ventilationen, otillräcklig städning, olämpliga material (på grund av t.ex. innehåll av kemikalier), fukt, mögel, radon, buller, olämplig hantering av kemikalier och avfall.

Dokumentation

A och O i egenkontrollen är att det arbete man bedriver dokumenteras systematiskt. Det är bland annat en förutsättning för att ny personal och vikarier ska kunna se vad som gäller och själva kunna delta i förbättringsarbetet. Dokumentationen gör det också lättare att följa upp vad som gjorts. Det finns ett särskilt tydligt krav på att en aktuell förteckning ska

finnas över alla kemiska produkter i verksamheten som kan innebära hälsorisker.

När miljöenheten i Nacka gör tillsynsbesök kontrolleras alltid hur verksamhetens dokumentation av egenkontrollen ser ut.

Vilka områden som behöver täckas in av egenkontrollen och dokumenteras varierar självfallet beroende på vad olika lokaler används till. Hur dokumentationen läggs upp får också lov att variera – det viktiga är att den fyller sitt syfte på den enskilda arbetsplatsen. På sid 8 finns exempel på hur en innehållsförteckning för dokumentationen kan se ut.

Rutiner

För det löpande praktiska arbetet med egenkontroll behövs rutiner. De kan utgöras av checklistor och andra konkreta instruktioner om hur personalen ska arbeta med olika hälsorisker och andra frågor inom miljölagstiftningens område. Lämpliga stödfrågor kan i många rutiner vara när, var hur, varför och av vem uppgifterna ska göras. Rutinerna ska vara skriftliga.

Exempel på vad det kan behövas rutiner för:

- Underhåll av lokaler, inredning och annan utrustning.
- Kontroll av ljudnivån.

Miljöbalkens hänsynsregler

Den samlade lagstiftningen på miljöområdet finns samlad i **miljöbalken**. I dess inledning (2 kapitlet) finns ett antal grundläggande hänsynsregler som gäller generellt. De viktigaste för en skola, förskola eller fritidshem gäller, något förenklat beskrivet:

2§ Krav på kunskaper

Alla som bedriver en verksamhet, planerar att bedriva en verksamhet ska skaffa sig den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller negativ påverkan (“olägenhet”).

3§ Försiktighetsprincipen

Alla som bedriver en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten orsakar något som påverkar människors hälsa eller miljön negativt.

4§ Produktvalsprincipen

Om det finns kemikalier som är mindre skadliga än de som används idag ska de användas istället. Förutom kemikalier och blandningar som städkemikalier gäller regeln även varor som innehåller eller är behandlade med kemiska produkter. En strävan är att det minst farliga alltid ska användas.

5§ Hushållnings- och kretsloppsprincipen

Alla som bedriver en verksamhet ska hushålla med råvaror och energi. Möjligheterna till återanvändning och återvinning ska användas.

- Städning.
- Regelbunden kontroll av ventilationen.
- Kontroll av normerna för hur många barn/elever och personal som får vistas i olika rum, med tanke på ventilationens kapacitet.
- Säkerhetsrutiner för sannolika tillbud – t.ex. allergireaktion eller att en lågenergilampa går sönder.
- Rutiner för hygien och smittskydd.
- Hantering och förvaring av avfall och kemikalier.
- Hantering av klagomål.
- Dokumentation av olyckor och andra tillbud, till exempel allergireaktioner.
- Vidareutbildning om systemet för egenkontroll för ansvariga och övrig personal.

Vissa rutiner som behövs av miljö- och hälsoskäl kan samtidigt vara kopplade till annat kvalitetsarbete inom verksamheten. Förskolor i Nacka kan t.ex. certifiera sig som ”Trygga och säkra”. För att klara kraven där ska man arbeta systematiskt med hälsa och säkerhet, bland annat genom att registrera och rapportera olycksfall och tillbud. Ett sådant arbetssätt är en god grund för egenkontroll utifrån miljöbalken, men det täcker inte alla områden och är oftast inte heller tillräckligt detaljerat (t.ex. när det gäller städning, ventilation och hantering av kemikalier).

Miljöenheten har tagit fram några enkla mallar för journalföring av klagomål, kemikalielieförteckning och rapport om borttransport av farligt avfall, som verksamheten kan anpassa till sina behov och använda. De finns att hämta via www.nacka.se/egenkontroll_forskola-skola



Kommunens olika roller

En skola, förskola eller fritidshem kommer troligen i kontakt med kommunen i en rad olika roller, något som till en början kan skapa en del förvirring.

Det är till att börja med ett kommunalt ansvar att ge barn och unga tillgång till förskola, grundskola och gymnasium. Kommunen finansierar därför verksamheten (förutom att föräldrar får bidra med en avgift för barn i förskolan och på fritidshem). I Nacka sköts detta genom kundval och ett checksystem som innebär att samma ”peng” följer barnet/elevan oavsett om det går i en kommunalt eller enskilt driven skola/förskola. Utbildningsnämnden har det politiska ansvaret. Utbildningsenheten har hand om systemet för finansiering, uppföljning och kvalitetssäkring. Utbildningsenheten bedriver tillsyn på fristående förskolor medan man arbetar med ”insyn” på kommunala förskolor. Arbetet syftar till att huvudmännen ska följa **skollagen** med förordningar och Nackas tillämpningsregler. För fristående verksamheter kan man använda sig av ingripande beslut – föreläggande eller anmärkning – när brister upptäcks vid tillsynsbesök. Insynsbesök hos kommunala verksamheter bygger på samma modell, men man kan inte göra några ingripanden med stöd av skollagen.

Miljöenheten (ytterst miljö- och stadsbyggnadsnämnden) är lokal tillsynsmyndighet för frågor som ingår i **miljöbalken** och **livsmedelslagen**. Den här foldern handlar om miljöbalksfrågorna.

Ganska många skolor, förskolor och fritidshem – oavsett om de drivs i kommunal eller enskild regi – finns i **kommunägda lokaler**. Då blir lokal enheten en viktig samarbetspartner. Fastighetsägaren har en rad skyldigheter, t.ex. att brandskyddskontroller och OVK-kontroller (obligatorisk ventilationskontroll) genomförs och att brister åtgärdas. Men ledningen för skolan eller förskolan (rektor/chef) ska känna till hur ventilationen fungerar och vart de ska vända sig när de uppstår problem, och det är dess ansvar att inte fler än vad ventilationen klarar av vistas i lokalens. För att viktiga frågor om innemiljön inte ska hamna mellan stolarna är ett bra samarbete mellan den som hyr lokalens och fastighetsägaren A och O.

Om en förskola/skola vill **bygga om eller bygga till lokalerna** vender man sig till kommunens bygglovenhet. Där görs först en prövning av om en ändrad användning av lokalerna, eller en om- eller tillbyggnad, är i linje med detaljplanen för fastigheten. Om det är så ska bland annat en kontrollplan för själva byggprojektet fastställas. (När skolan/förskolan inte äger lokalens sköts den här processen givetvis i samarbete med fastighetsägaren.) Vid större om- eller tillbyggnader ska även miljöenheten kontaktas, och eventuellt en anmälan göras.

Det är lätt att tänka sig att ”kommunen alltid är kommunen” – men i praktiken uppträder en kommun alltså i flera olika kostymer. De som arbetar i någon del av kommunmaskineriet ska självklart göra vad de kan för att varje fråga ska hamna på rätt bord.

Tillsyn på flera områden

Det är många myndigheter som intresserar sig för lokaler och verksamhet på förskolor, skolor och fritidshem. På den enskilda skolan/förskolan kan uppdelningen förmodligen verka ologisk eller ineffektiv. Men den ser ut som den gör eftersom olika lagstiftningar har lett till uppdrag åt olika myndigheter. Sammantaget ska lagarna garantera att barn och unga får omsorg och undervisning av tillräckligt god kvalitet i en trygg och hälsosam miljö.

Nacka kommunens miljöenhet är tillsynsmyndighet när det gäller miljö- och hälso-skydd och livsmedelshantering.

Skolinspektionen granskar skolornas pedagogiska kvalitet, bland annat genom regelbundna tillsynsbesök. Inspektionen ger också tillstånd för att få starta fristående skolor, och kan dra in dem för skolor som missköts. Skolinspektionen ansvarar i Nacka också för tillsynen över kommunala förskolor. Tillsynen bygger på skollagen.

Nacka kommunens utbildningsenhet svarar för tillsyn över fristående förskolor och pedagogisk omsorg (familjedaghem) och bedriver ”insyn” när det gäller kommunala verksamheter – läs mer på föregående sida.

Arbetsmiljöverket har i uppdrag att kontrollera att arbetsgivare bedriver ett regelbundet och dokumenterat arbetsmiljöarbete. Skolor och förskolor betraktas som arbetsplatser för pedagoger och andra anställda, men inte för förskolebarn.

Räddningstjänsten (Södertörns Brandförsvarsförbund) har tillsyn över det systematiska brandskyddsarbetet som alla ägare av större fastigheter är skyldiga att bedriva.

Gemensamt för alla områdena är att ansvaret för att kraven i lagar och föreskrifter följs ligger på den som driver verksamheten (rektor/förskolechef eller motsvarande) och att basen i arbetet ska vara en systematisk egenkontroll.

På en enskild skola/förskola kan man välja att samordna sin egenkontroll inom flera områden, exempelvis genom ett brett kvalitetssystem. Det måste i så fall ändå framgå tydligt att problem inom olika områden bygger på olika regler och vilken myndighet man kan behöva kontakta om förändringar i verksamheten eller tillbud.

Lättillgänglig brandskyddsutrustning och tydligt utmärkta utrymningsvägar hör till brandskyddet för varje lokal. Bild från Montesoribusets förskola.



EGENKONTROLL – FÖRSLAG TILL INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Vilka områden egenkontrollen behöver omfatta varierar självfallet. Förhållandena och riskerna är annorlunda på en förskola, en skola – med dess olika stadier och inriktningar – och ett fritidshem. Lokalernas stoler och hur de ska användas påverkar också behovet av egenkontroll. Det här är en lista som kan användas som utgångspunkt på arbetsplatsen. Se uppläggningen som ett förslag. Det viktiga är att de frågor som är relevanta täcks in och är dokumenterade – inte att dokumentationen följer någon viss mall.

1 Övergripande ledningsansvar

Egenkontroll:

- Ansvarsfördelning
- Riskbedömning av verksamheten
- Rutin vid oväntade händelser
- Dokumentation över oväntade händelser
- Korrigerande åtgärder

Klagomålshantering:

- Rutin
- Dokumentation

Stöddokument:

- Lagar och föreskrifter
- Allmänna råd
- Annat

Uppdatering av egenkontrollen

2 Personal

- Rutin om hur personal ska introduceras i egenkontrollen
- Dokumentation över att personalen har tagit del av egenkontrollen

3 Lokalen

Skyddsrand:

- Rutin planering av skyddsrand med fastighetsägaren
- Dokumentation från skyddsronder, åtgärdsplan
- Ev. allergironder

Felanmälan:

- Rutiner
- Dokumentation

Underhållsplan

Ansvarsfördelning mellan oss och fastighetsägaren

4 Luft

Ventilation:

- Max personantal/rum (skisser)
- Ventilationssystemets skötsel och kontroll, rutin och dokumentation

Radon:

- Mätprotokoll
- Åtgärder vid för höga radonhalter

Inomhustemperatur:

- Journal för kontroll av inomhustemperaturen

5 Ljud

Buller ute och inne

- Rutiner för förebyggande arbete
- Dokumentation

- Klagomål

6 Fukt

- Rutiner för om vattenläcka/fuktskada uppstår, vem kontaktas?
- Dokumentation över tidigare eller pågående fuktskador; t.ex. planerade och genomförda åtgärder.

7 Städning och underhåll

- Rutiner och dokumentation över daglig städning
- Rutiner för utökad städning vid sjukdomsutbrott
- Rutiner och dokumentation för städning/tvätt av leksaker, hyllor, textilier med mera, höghöjdsstädning

8 Solskydd

- Dokumentation om förebyggande solskyddsarbete
- Åtgärder utomhus
- Rutiner för att barnen ej ska utsättas för starkt solsken.

9 Hygien och smittskydd

- Rutiner och information vid utbrott av t.ex. vinterkräksjuka, influensa
- Hygienrutiner för blöjbyten

10 Kemiska produkter

- Rutiner för hantering och förvaring
- Kemikalieförteckning med säkerhetsdatablad
- Arbete enligt utbytesprincipen

11 Avfall

- Källsortering: fraktioner, förvaring, ansvarig, borttransport, policy för minskad avfallsmängd
- Farligt avfall: förvaring, ansvar, borttransport

12 Tobakslagen

- Policy/ordningsregler för rökning

13 Myndighetsdokumentation

Tidigare beslut och påpekanden från miljöenheten

14 Övrigt

Inre och yttre miljö

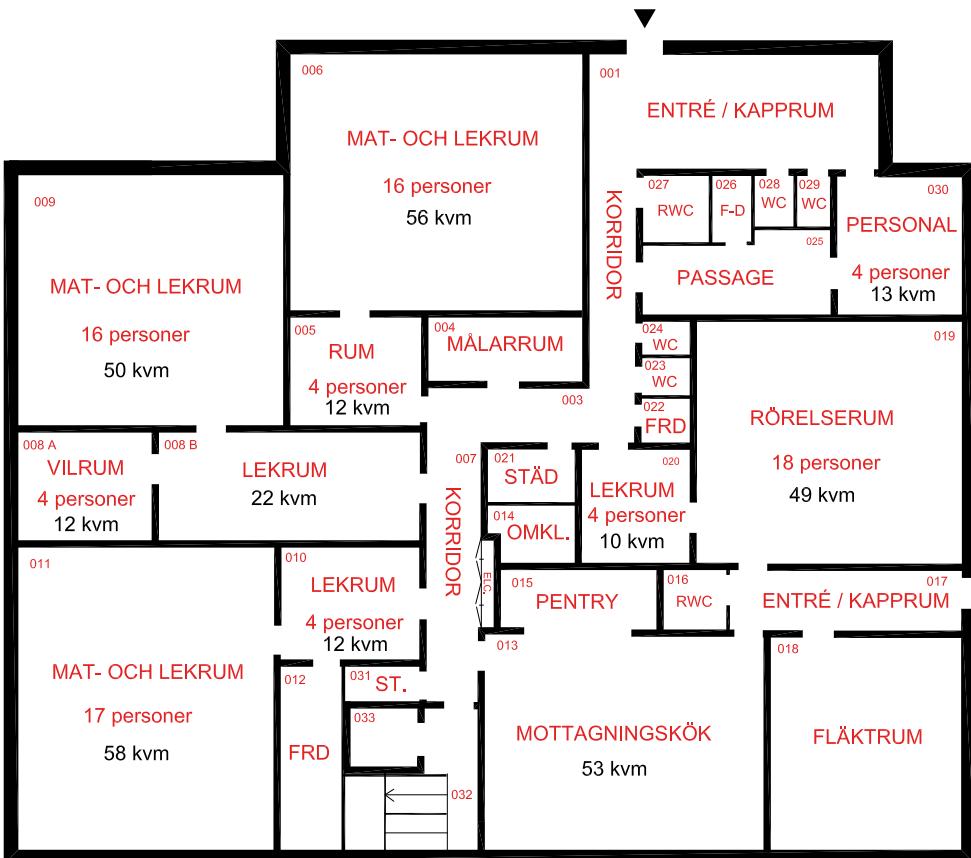
Du som driver verksamheten ansvarar för att den är anpassad till både den inre och yttre miljön. Den inre miljön beskriver lokalens utformning. Den yttre miljön är området runt omkring.

Lokalerna ska vara utformade så att de är lätt att städa. Prång och vinklar bör undvikas. Entréer ska vara utformade så att smuts stängs ute. Ytskikten bör vara så släta som möjligt och tåla rengöring. Ur dammsynpunkt är skåp att föredra framför öppna hyllor. Det bör finnas städ förråd med utslagsvask. Förrådet ska ventileras med frånluft.

Ventilation

Luftens i en lokal föröres kontinuerligt av människor, byggmaterial och inredning med mera. Dålig ventilation kan ge upphov till bland annat allergiska besvär, huvudvärk, tröttet, klåda och irritationer i ögon och luftvägar. För att minska risken för hälsobesvär ska ventilationen vara anpassad för befintlig verksamhet och regelbundet skötas om. Antalet personer som vistas i byggnaden – och även i varje rum – ska anpassas till vilka luftflöden ventilationen är konstruerad för.

Ventilationen bör ha fläktstyrd till- och frånluft med ett uteluftsflöde på minst 7 l/s (liter per sekund) per person samt ett tillägg på minst 0,35 l/s per kvadratmeter golvytta. Har ventilationen filter är det viktigt att dessa byts regelbundet och det är lämpligt att byta ut dem i augusti innan skolstarten samt i februari då pollensäsongen börjar.



Exempel på ritning över personalbelastning. Den ska visa hur många personer som maximalt kan vistas i rummen utifrån ventilationens kapacitet. Ritningen ska också tydligt visa vad varje rum ska användas till. Illustration: Uppsala kommun.



Ibland är man många i lokalerna – tänk på att det kan behövas extra vädring!

Kontrollera ventilationen

Den som ansvarar för ventilationsanläggningen, vanligen fastighetsägaren, är skyldig att regelbundet kontrollera ventilationssystemet med hjälp av en behörig besiktningsman. Det kallas obligatorisk ventilationskontroll (OVK). På skolor och förskolor ska ventilationssystemet kontrolleras vart tredje år.

Tänk på att en godkänd kontroll inte är en garanti för att ventilationens luftflöden

är anpassade efter det antal personer som normalt vistas i lokalens. Fastighetsägaren kan lämna uppgifter på hur många personer lokalens ventilation är dimensionerad för. Ett sätt att kontrollera ventilationens funktion är att mäta koldioxid- halten. Om koldioxidhalten översätter 1000 ppm (miljondelar) i ett rum vid normal användning kan det vara en indikation på att ventilationen inte är tillräcklig. Finns det misstankar om att ventilationen inte fungerar tillfredsställande, eller att luftflödena inte är anpassade till antalet personer som vistas i lokalens, ska du se till att ventilationen kontrolleras och att luftflödena mäts upp.

Det kan givetvis finnas fler problem med ventilationen. En acceptabel koldioxidhalt är ingen garanti för att allt fungerar bra.

Vädra effektivt

Före och efter stora samlingar samt vid städning är det viktigt att vädra ut lokalens. Vädringen bör ske kort och effektivt, genom korsdrag med flera fönster öppna samtidigt.

Toaletter

Det ska finnas tillräckligt med toaletter. I förskolor bör det finnas minst en toalett för varje påbörjat 10-tal barn och i skolor minst en toalett för varje påbörjat 15-tal elever. Man bör kunna stänga av en toalett när magsjuka förekommer. Både på förskolor och skolor ska det dessutom finnas en separat personaltoalett.

Det är viktigt att det finns förutsättningar för att tvätta händerna i tillräcklig omfattning. På förskolor ska det gå att tvätta händerna vid skötbord.

Temperatur

Air temperaturen är en viktig faktor för ett bra inomhusklimat. Den bör vara mellan 20 och 23°C. Golvtemperaturen ska helst vara mellan 20-26°C och får inte vara lägre än 18°C.

Skillnaden i temperaturen vid 0,1 respektive 1,1 meter över golvet bör vara mindre än 3°C. Det kan behövas avskärmning av solen för att lufttemperaturen inte ska bli för hög. För att minska risken för problem med drag bör luftens medel- hastighet inte överstiga 0,15 m/s.

Fukt

Det finns en stark koppling mellan fuktskador i byggnader och hälsoproblem. Fukt kan orsaka tillväxt av mögel och bakterier som avger kemiska ämnen. Kemiska ämnen kan också frigöras från material, vilket i sin tur kan ge upphov till hälsoproblem. Tecken som påvisar fuktskada kan vara missfärgning, avvikande lukt och bubblor i golvbeläggning. Misstanke om fuktskada ska alltid utredas. Kontrollera att det inte finns fuktskador innan en ny lokal tas i bruk. En gammal fuktskada som är felaktigt åtgärdad kan också orsaka hälsoproblem. Fuktskadat material bör så gott som alltid bytas ut.

Varmvatten

För att minimera risken för tillväxt av bakterier, som Legionellabakterier, ska temperaturen på varmvattnet i kranar och ledningar ha rätt temperatur och ledningarna ska vara utformade på korrekt sätt. Vattnet i eventuell varmvattenberedare ska ständigt hålla en temperatur på

Tillynsbesök/Inspektion

Vid miljöenhetens tillsynsbesök görs en utvärdering av hur egenkontroll fungerar. Vi tittar på hur dokumentationen ser ut och gör en rundvandring i lokalerna. Ibland görs tillsyn med fokus på ett visst område, t.ex. städning, hygien, hantering av kemikalier eller ventilation i förhållande till personbelastning.

Avgift för tillsynen

Både de svenska och gemensamma europeiska reglerna innebär att tillsyn utifrån miljölagstiftningen ska finansieras genom avgifter från de berörda verksamheterna. I praktiken täcker avgifterna miljöenheten tar ut ändå inte miljötillsynens kostnader helt. En mindre del av kostnaderna tas alltså ut av skattebetalarna i Nacka.

Vilken avgift din verksamhet får betala bestäms genom en taxa som politikerna i kommunfullmäktige har antagit. Avgiftssystemet håller nu på att ses över, med målet att avgiften mer ska styras av riskbedömningar.

Avgiften för tillsynen ska finansiera det arbete miljöenheten faktiskt lägger ned på inspektioner med förberedelser, efterarbete, nödvändig administration med mera.

Om miljöenheten behöver göra utredningar efter att ha fått in klagomål kan verksamheten bli tvungen att betala för arbetstiden och eventuella mätningar, av t.ex. buller eller luftflöden. De senare kan göras av konsulter med teknisk expertkunskap.



Miljöinspektör på tillsynsbesök. Bild från förskolan Lilla Nacka.

minst 60°C. Varmvattnet i ledningarna ska vara minst 50°C. Där det finns risk för skållning (kranar där små barn själva använder varmvattnet) får reglering av varmvattnet till lägre temperatur ske först vid blandare. Regleringen ska vara fackmannamässigt utförd. Kontakta fastighetsägaren om du är osäker. Glöm inte att genomföra regelbunden spolning av tappstället och att göra temperaturkontroller som en del av egenkontrollen.

Dagsljus

Rum där barn vistas mer än tillfälligt, till exempel lekrum och matrum, ska ha god tillgång till direkt dagsljus. Barnen bör även ha möjlighet till utblick. Det innebär att källarlokaler i allmänhet är olämpliga för barnomsorg och undervisning.

Ljud och akustik

Kontinuerliga ljudnivåer från installationer – exempelvis ventilation – ska inte överstiga 30 dBA (decibelA) i lokalen. Dessutom finns det riktvärden för lågfrekvent buller i lokalen.

För att det ska gå att uppfatta tal samt för att minska risken för höga ljudnivåer är det viktigt att efterklangstiden i lokalerna är kort. Efterklangstiden definieras som den tid det tar för ljudtrycksnivån i ett rum att sjunka 60 dB sedan ljudkällan stängts av. Efterklangstiden (ekot) är beroende av rummets volym och hur stor ljudabsorbtionen är i rummet. Ju större den ljudabsorberande ytan är, desto kortare efterklangstid. Lokaler där barn kan vara högljudda när de leker bör anpassas efter detta. Ljuddämpande tak, kuddar under stols- och bordsben och minskning av hårda ytor är några exempel på åtgärder. Ljudadsorbenter av textila material bör undvikas ur dammsynpunkt. Textilier av andra slag kan skapa mystiga miljöer och dämpa buller – men de måste i så fall tvättas ofta.



bordsben och minskning av hårda ytor är några exempel på åtgärder. Ljudadsorbenter av textila material bör undvikas ur dammsynpunkt. Textilier av andra slag kan skapa mystiga miljöer och dämpa buller – men de måste i så fall tvättas ofta.

Radon

Radongashalten ska kontrolleras i alla lokaler för skola och barnomsorg. I elev-utrymmen får den inte överstiga 200 becquerel per kubikmeter (Bq/m^3). En väl injusterad ventilation har stor betydelse för att sänka radongashalten i inomhusluften. Radongashalten ska kontrolleras minst var 10:e till 15:e år och vid större ombyggnationer och förändringar.

Risken för höga halter av radongas är störst i källare och bottenvåning. Om de används i undervisningen är det därför viktigt att mätningar görs där.

Undertak med akustikplattor dämpar buller och efterklang. Bild från Kristallens förskola.

Allergi

Idag är det vanligt med sjukdomar som är kopplade till överkänslighet, exempelvis allergi. Dessutom kan personer som inte är överkänsliga med tiden få besvär som orsakas av lokaler och deras inredning. För att förebygga att de som tillbringar mycket tid i förskolan, skolan eller på fritidshemmet ska du tänka på följande:

- Ta reda på vilka allergier som barn och personal har.
- Ta fram rutiner för det förebyggande arbetet med allergifrågorna.
- Dokumentera rutiner och riskhantering.
- Incidenter, till exempel ett astmaanfall, ska alltid följas upp och dokumenteras.
- De som har pälsdjur hemma bör undvika att gösa med djuret innan de går till skolan eller förskolan. Strumpor bör bytas varje dag och eventuellt kan särskilda kläder bäras på dagen (hemmakläder förvaras då i ett skåp) för att minska spridningen av allergener.
- Vissa växter bör tas bort från klassrummet eller avdelningen. Undvik att ta in ris och hyacinter.
- Parfym och rengöringsmedel med stark doft bör undvikas i lokalerna.
- Städningen av avdelningar eller klassrum med allergiska barn behöver ofta utökas. Det får dock inte medföra att städresurserna för andra avdelningar minskar.

Smittskydd och hygien

För att minska risken för smittspridning är det viktigt att det finns fasta rutiner för handtvätt och personlig hygien för både barn och personal i förskolan. Det ska till exempel finnas hygienrutiner för blöjbyten, toalettbesök och måltider. För handhygienen ska det alltid finnas flytande tvål. Engångshanddukar bör finnas på alla toaletter. Det ska finnas rutiner för vad personal och föräldrar ska göra vid infektionssjukdomar och hur leksaker och annat material ska rengöras.

Städning

En välstädad och ren miljö är viktig för att alla ska må bra. Det är viktigt att ha kontroll på städningen och använda rätt metoder på rätt material. Ta därför reda på vilka städmetoder som passar olika utrymmen och deras ytskikt.

Städfrekvens

Städrutiner ska finnas där det framgår vem som städar, var, hur och hur ofta. Här ska även storstädning och rengöring av textilier, möbler, leksaker, "tagytor" (t.ex. lysknappar och dörrhandtag) och gymnastiksalar ingå. Rum där barn och elever vistas stadigvarande samt hygienutrymmen ska städas dagligen.

Städningen kommer att bli bättre om lokalerna planeras och inreds för att vara lättstädade. Att använda hela och släta ytskikt är ett exempel. Ett annat är att förvara leksaker och annan utrustning i lådor som är enkla att flytta. Bild från Montessoribusets förskola.



Utökad städning kan behövas av särskilt belastade miljöer. Högt belägna horisontella ytor, ventilationsdon, lampor och liknande ska städas i den omfattning som behövs för att undvika att damm samlas. Stoppade möbler och textila mattor bör dammsugas varje dag. Gardiner, draperier, textila leksaker, utklädningskläder, madrasser med mera bör tvättas minst två gånger per år. Gymnastikredskap ska rengöras i tillräcklig omfattning. En gång per månad kan vara lämpligt.

Metoder

Med torra städmetoder, där elektrostatiskt laddade eller fuktiga dukar och moppar används, virvas mindre damm upp och färre kemiska produkter behöver användas. Våta metoder, till exempel svabbing, bör undvikas, eftersom kvarvarande fukt kan ge upphov till mikrobiell tillväxt samt dålig lukt från golven, om de är känsliga för vatten.

Städning av golv ska följa golvleverantörens anvisningar. Linoleumgolv är t.ex. känsliga för vatten. Den dagliga rengöringen ska ske med torrmoppning. En fuktad mopp kan användas vid fläckborrttagning. När dammsugare används ska den ha ett effektivt filter för utblåsningsluften så att små partiklar inte kommer ut i luften igen. Små partiklar tar sig lättare ner i de nedre luftvägarna än större och kan därmed orsaka hälsoproblem. Det är lämpligt att vädra i samband med dammsugning.

Förutsättningar för en bra städning

En lättstädad möblering underlättar renhållningen av golv. Att även övriga ytor hålls fria är en viktig förutsättning för att städningen ska kunna ske optimalt. Personal, elever och barn kan underlätta genom att ställa upp stolar och hålla bord fria så att det går lättare att städa. Material, böcker, leksaker, madrasser och liknande förvaras bäst i skåp för att undvika onödiga dammansamlingar. Ju mer förvaring på öppna ytor, desto mer damm förekommer i inomhusluften. Städningen bör ske tidigast två timmar efter verksamhetens slut eftersom det är först då som dammet lagt sig på ytor och därmed kan städas bort. Forskning visar att hur ofta städningen genomförs har störst betydelse för mängden damm och allergener i inomhusluften.

Ju oftare städning – desto renare lokaler med lägre dammhalt!

Vid regelbunden städning behövs dessutom oftast bara vatten och ett fåtal rengöringsmedel. Välj rengöringsmedel anpassat till det material som ska rengöras och tänk på att inte överdosera. När städbolag anlitas bör man välja ett företag med kvalitetssäkring/certifiering som har kunskap om hur städningen ska anpassas till just er lokal.

Kemikaliehantering

Samtliga kemiska produkter som hanteras inom verksamheten, och som kan innebära risker ur hälso- och miljösynpunkt, ska förvaras högt upp eller inlåsta, så att barn inte når dem. Exempel på sådana produkter är maskindiskmedel, fixervätska för teckningar, målarfärgar, sprayburkar och tändvätska. Dessa produkter är märkta med en farosymbol/piktogram. Produkterna ska dessutom vara tydligt märkta med bland annat skyddsanvisning, innehållsuppgift och doseringsanvisning.

Det måste finnas en förteckning över samtliga kemiska produkter som används inom verksamheten och som kan innebära risker ur hälso- och miljösynpunkt. Av förteckningen ska framgå produktens namn, produktens användning, information om hälso- och miljöskad-

lighet samt klassificering avseende hälsorisker och miljöfarlighet. För varje faroklassad kemisk produkt ska ett så kallat säkerhetsdatablad införskaffas och förvaras intill produkten. Säkerhetsdatabladet erhålls via leverantör eller tillverkare.

Skadliga kemikalier kan även finnas i varor som uttjänt elektronik, byggvaror och bildäck. Sådana varor är inte ämnade för barn och kan på sikt innehåra hälsorisker. Plastleksaker tillverkade före 2007 kan innehålla skadliga kemikalier som idag är förbjudna, och bör bytas ut. Nya plastleksaker är bättre än gamla och hård plast är oftast bättre än mjuk. Trä och tyg kan vara lämpligare material – men tänk på att tyg samlar damm. Plastartiklar i samband med mat bör undvikas, eftersom de kan läcka skadliga kemikalier till barnens mat. Tallrikar, glas, durkslag, köksredskap och vattenkokare av plast är några vanliga exempel. Det finns alternativ i material som rostfritt stål, glas och porslin (även lättviktsporslin). Förskolor som har PVC-mattor bör på sikt byta ut dem mot trägolv eller linoleum, som är bättre alternativ ur miljö- och hälsosynpunkt. När plasthandskar används är sådana av nitrilgummi ett bättre alternativ än vinyl.

En allmän hållpunkt är att kemiska produkter och varor som innehåller risker för hälsan eller miljön bör minimeras. Kemiska produkter som har ett mindre farligt alternativ ska bytas ut enligt produktvalsprincipen i miljöbalken (se sid 4).

Solskydd

Barn har tunnare hy än vuxna och bränner sig lättare. På en förskolegård ska barn ha möjlighet att söka upp skuggiga lekmiljöer sommartid. Sandlådor ska vara solskyddade under sommaren. Träd, buskar och annan växtlighet ger naturlig skugga.

Rökning

Alla lokaler inom skola, förskola och fritidshem ska vara rökfria. Rökförbudet gäller även på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem. Rökning bör inte heller förekomma på andra platser nära t.ex. entréer, så att röken kan besvära dem som vistas i lokalerna. Reglerna om rökfria allmänna lokaler finns i tobakslagen.



Förskolebarn ska kunna leka utomhus utan att utsättas för direkt solljus. Bild: Skyddande "segel" på Montessoribusets förskola.

Avfall

Vi kan spara stora mängder energi och naturresurser genom att minska mängderna avfall, återanvända produkter, tillverka saker av återvunnet material, sortera ut matavfall för röting till biogas och biogödsel och generera el och fjärrvärme av utsorterat brännbart avfall. Det är några av anledningarna till att avfall ska hanteras enligt miljöbalken och kommunens renhållningsordning.

Nedan följer några allmänna regler för er som ansvarar för skolor, förskolor och fritidshem. Mer information om avfall, bland annat en sorteringsguide, finns på www.nacka.se/avfall.

Kommunal verksamhet?

Observera att verksamheter som drivs av kommunen ska följa de avtal som kommunen har tecknat centralt. Avtal finns för utplacering av kärl, containrar/komprimatorer för hämtning av bland annat glas, metall, tidningar och elavfall. Läs mer på kanaln.nacka.se, den upphandlade entreprenören eller kontakta kommunens inköpsenhet för mer information!

Restavfall, ett slags hushållsavfall

Hushållsavfallet måste hämtas av en entreprenör som är upphandlad av kommunen. Till hushållsavfall hör restavfallet, som kan beskrivas som det avfall som läggs i en soppåse. Restavfallet som uppstår på en skola/förskola/fritidshem är samma typ som det ”vanliga” avfallet från hushåll, t.ex. köksavfall och städayfall. Sophämtning kan ingå i hyresavtalet, annars beställer ni själva och betalar för er sophämtning. Ni beställer ett sophämtningsabonnement genom att kontakta Nacka kommuns kundservice för VA och avfall via tfn 08-718 80 00 eller epost info@nacka.se.

Alla verksamheter kan också ansöka om att börja sortera ut sitt matavfall. Det är något kommunen uppmunstrar, eftersom avfallet då tas om hand för att omvandlas till biogas, ett

miljöbränsle som det råder brist på i Sverige. Rötresten kan användas som gödsel till jord- och skogsbruk och näringsämnen återförs till kretsloppet. Kontakta kundservice för VA och avfall och anmäl ert intresse. Innan insamlingen startar görs ett besök på arbetsplatsen. Om ni väljer att själva kompostera det matavfall som uppstår ska det anmälas till miljöenheten. En blankett går att hämta via www.nacka.se/avfall. Kompostering av trädgårdsavfall behöver inte anmälas.

Farligt avfall och elavfall

Farligt avfall ska hållas skilt från övrigt avfall och förvaras så att obehöriga inte har tillgång till det. Till farligt avfall räknas exempelvis städ- och rengöringskemikalier, laboratoriekemikalier, färg-,

Orminge skola deltar i matavfallsinsamlingen – men jobbar också med att minska svinnet från skolluncherna.



lack- och limrester som innehåller organiska lösningsmedel. Lysrör och lågenergilampor som innehåller kvicksilver räknas också som farligt avfall.

Elavfall är produkter som drivs med sladd eller batteri, till exempel disk- och tvättmaskiner, mikrovågsugnar, datorer, dammsugare, brödrostar, rakapparater, hårtorkar och elgräsklippare. Hit räknas även glödlampor, lågenergilampor och lysrör.

Verksamheter får inte lämna farligt avfall till kommunens återvinningscentraler eller miljöstationer. Istället får man själv transportera små mängder farligt avfall direkt till en godkänd behandlingsanläggning efter att anmälan till länsstyrelsen har gjorts. Större mängder måste hämtas av en transportör som har tillstånd att köra farligt avfall. En förteckning av godkända transportörer finns exempelvis hos länsstyrelsen.

Elavfallet, allt utom glödlampor, går att lämna mot avgift på t.ex. Koviks avfallsanläggning (Lagnövägen, vid gränsen mellan Nacka och Värmdö). Kovik tar inte emot farligt avfall. Om ni är en kommunal verksamhet – läs avsnittet om det ovan!

Förpackningar

Förpackningar och tidningar ska sorteras separat. De får inte lämnas på återvinningsstationer eller återvinningscentraler i Nacka, som är till enbart för hushållens behov. I stället får ni transportera det till någon anläggning som tar emot avfall från verksamheter eller teckna avtal med valfri entreprenör. Om ni är en kommunal verksamhet – läs avsnittet om det ovan!

Grovavfall

Grovavfall är avfall som är för tungt, skrymmande eller har andra egenskaper som gör att det inte är lämpligt att lägga i soppåsen. Det får inte finnas något farligt avfall (kemikalier, färgrester med mera), elavfall eller förpackningar bland grovavfallet. Avfallet går att lämna mot avgift på t.ex. Koviks avfallsanläggning (Lagnövägen, vid gränsen mellan Nacka och Värmdö). Om ni är en kommunal verksamhet – läs avsnittet om det ovan!

Livsmedelsverksamhet

Livsmedelverksamheten i förskolor, fritidshem och skolor ska vara registrerad hos Nacka kommun. Det gäller varje sig man lagar till varm mat eller serverar mat som lagats på annan plats. Kraven på egenkontroll av livsmedelshanteringen bygger på livsmedelslagen och på bestämmelser som till stor del är gemensamma inom EU.

Observera att de miljöinspektörer som gör tillsynsbesök för att granska inomhusmiljön och egenkontrollen av den **inte** tittar på hur livsmedelshanteringen fungerar.

Läs mer om livsmedelskontrollen i Nacka på www.nacka.se/livsmedel Du är också välkommen att ringa om du har frågor som webbinformationen inte svarar på. Ring 08-718 80 00 och be att få tala med en livsmedelsinspektör.

Lagar, förordningar och allmänna råd

- **Miljöbalken** (SFS 1998:808)
- **Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd** (SFS 1998:899)
- **Förordning om verksamhetsutövares egenkontroll** (SFS 1998:901)
- **Tobakslagen** (SFS 1993:581)
- **Avfallsförordningen** (SFS 2011:927)

HITTA RÄTT PÅ NÄTET: Lagar och förordningar finns samlade på www.notisum.se
Välj avdelningen Lagboken, som är tillgänglig utan kostnad.

- **Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus** (FoHMFS 2014:13)
- **Folkhälsomyndighetens allmänna råd om höga ljudnivåer** (FoHMFS 2014:15)
- **Folkhälsomyndighetens allmänna råd om radoninomhus** (FoHMFS 2014:16)
- **Folkhälsomyndighetens allmänna råd om temperatur inomhus** (FoHMFS 2014:17)
- **Folkhälsomyndighetens allmänna råd om ventilation** (FoHMFS 2014:18)
- **Folkhälsomyndighetens allmänna råd om städning i skolor, förskolo, fritidshem och öppen fritidsverksamhet** (FoHMFS 2014:19)

HITTA RÄTT PÅ NÄTET: De allmänna råden finns att hämta på www.folkhalsomyndigheten.se Gå till Publicerat material > Föreskrifter och allmänna råd.

Övriga lästips

- **Kemikalier i barns vardag** (broschyr, Kemikalieinspektionen)
- **Klassificering och märkning av kemiska ämnen** (faktablad, Kemikalieinspektionen)
- **Kort om reglerna för kemiska ämnen i varor** (faktablad, Kemikalieinspektionen)
- **Ftalater i leksaker** (faktablad, Kemikalieinspektionen)
- **Farosymboler för märkning** (väggplansch, Kemikalieinspektionen)
- **Kvicksilver i lågenergilampor och lysrör** (instruktioner, Kemikalieinspektionen)
- **Allergi i skola och förskola** (redovisning av en utredning, publicerad av Folkhälsomyndigheten)
- **Hygien i förskolan** (redovisning av ett tillsynsprojekt, publicerad av Folkhälsomyndigheten)
- **Bullret bort! En liten bok om god ljudmiljö i förskolan** (kan hämtas på www.immiki.se/MHR2013.pdf)
- **Miljöhälsorapport 2013 om barns hälsa** (publicerad av Folkhälsomyndigheten)
- **Handlingsplan för giftfria förskolor** (broschyr, Sundbybergs kommun)
- **<http://www.allergironden.se>** är en omfångsrik webbplats som Astma- och Allergiförbundet utvecklat. Den kan användas om man väljer att genomföra särskilda allergironder, men också för fakta och som checklista för egenkontroll i övrigt.

HITTA RÄTT PÅ NÄTET: Kemielieinspektionens skrifter finns att hämta på www.kemi.se - gå till Publikationer. Folkhälsomyndighetens skrifter finns att hämta på www.folkhalsomyndigheten.se Gå till Publicerat material, filtrera fram Hälsoskydd och miljöhälsa. Handlingsplanen från Sundbyberg finns på www.sundbyberg.se – Barnomsorg och utbildning > Förskola.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga – samt för deras vilja att ta ansvar*





Socialdemokraterna i Nacka kommunfullmäktige

Genomför allergironder i skolor och förskolor

Motion till kommunfullmäktige i Nacka

En ny rapport från Socialstyrelsen, *Allergi i förskola och skola*, visar att allergierna bland barn ökar. Idag har ungefär var tredje elev någon form av allergi.

Trots att allergi definitivt inte är något ovanligt, varken hos barn eller vuxna, visar rapporten också att det oftast saknas ett generellt förebyggande allergiarbete. Istället blir det varje enskilt barn och varje enskild familj som får anpassa sig eller driva på i förskolan eller skolan för att få en allergifri och tillgänglig skolmiljö. Självklart gäller detta även för personalen.

Socialstyrelsens rapport beskriver en rad briser i skolor och förskolor när det gäller inomhus- och utomhusmiljö, anpassning av mat och så vidare.

Självklart ska de förskolor och skolor som bedriver skattefinansierad verksamhet i Nacka vara hälsosamma för våra barn och ungdomar (och personal i skolan). Men kunskapen och redskapen verkar vara obefintliga, för vi kan inte tro att det beror på ovilja att så litet görs. Dessutom innebär större barngrupper än vad som var tänkt från början att lokalerna och ventilationssystemen är inte dimensionerade för så många individer som nu ofta finns i lokalerna.

Astma- och Allergiförbundet har tagit fram ett verktyg som kan hjälpa skolor och förskolor att enkelt kunna genomföra allergironder – allt för att förbättra arbetsmiljön och minska sjukfrånvaron. Det ger friskare barn men också mer kunskaper om allergi. Allergironden finns att ladda ner elektroniskt utan kostnad så att det inte ska finnas några praktiska eller ekonomiska hinder att använda den. På många håll genomför man en allergirond samtidigt med den årliga obligatoriska arbetsmiljöronden. På så sätt innebär en allergirond heller inte att det går åt någon extra tid.

Mer information om allergironderna och hur de kan användas finns att hämta på www.astmaoallergiforbundet.se.

Vi yrkar

- att kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att på lämpligt sätt se till att allergironder blir en självklar del av verksamheten i de skolor som finansieras med skolpeng.

Nacka den 12 juni 2014

Gunnel Nyman Gräff (s)

Kaj Nyman (s)

Namnteckning (s)

Kommunstyrelsen

Tidiga insatser för barn och ungdomar

Politikerinitiativ den 2 mars 2015 av Khashayar Farmanbar m.fl. (S)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar att om en nysatsning ska ske måste nytt beslut fattas i mål och budget för år 2016.

Politikerinitiativet anses därmed färdigbehandlat.

Sammanfattning

Kommunstyrelsens satsning på projektet tidigare insatser slutfördes 2014. Av projektmedlen kvarstod 2,4 mkr. I politikerinitiativet föreslås att de återstående pengarna för projektet används för att konkretisera förslagen i slutrapporten från projektet. Om inte särskilda beslut fattats förs inte resurser över åren. Eftersom det inte skett, finns därmed inga pengar för särskild satsning 2015. Om en nysatsning på tidiga insatser ska göras måste nytt beslut fattas och medel avsättas i mål och budget för år 2016.

Förslagen i politikerinitiativ

Politikerinitiativet baserar sig på att Nacka kommun nyligen har slutfört ett kort projekt med särskild satsning på tidiga insatser. Projektets slutrapport pekar på flera fördelar för unga, men också för barn, redan i förskoleålder.

Av den anslagna projektbudgeten på 3 miljoner kronor återstår dryg 2,4 miljoner kronor, den kvarstående summan föreslås användas för fortsatt konkretiserat projekt för att inte påverka ordinarie verksamhet och personalresurser.

I förslaget yrkar Khashayar Farmanbar m.fl. (S)

att *den återstående summan används för ett konkretiserat projekt som tar sin avstamp i den tillfälliga satsningen och med de förslag på uppföljningar som slutrapporten pekar på för att skapa långsiktigt hållbar förbättring av situationen för barn och unga.*



Stadsledningskontorets bedömning

3 mkr avsattes i mål och budget till projektet tidiga insatser inför år 2013. Projektet avslutades 2014. I och med att projektet är avslutat finns inga medel avsatta för en fortsättning under 2015. Om inte särskilda beslut fattats förs inte resurser över åren. Om en nysatsning på tidiga insatser ska göras måste nytt beslut fattas och medel avsättas i mål och budget för år 2016.

För att få till långsiktighet i det förebyggande arbetet är det viktigt att arbetet sker inom befintlig struktur och inte i tillfälliga satsningar. Det finns idag öronmärkta medel för förebyggande arbete, socialnämnden och äldrenämnden har avsatt 3 mkr. Utöver det har kommunstyrelsen avsatt 1 mkr kopplade till alkohol, narkotika, dopnings och tobaks-(ANDT) strategin. Dessa medel används till följande:

- Generellt föräldrastöd
- Riktat föräldrastöd
- Hälsokommunikatör
- Våra viktiga barn inklusive riktat föräldrastödsprogram och utvärdering
- Uppföljning och utveckling av nuvarande insatser inom förebyggande arbete
- Strategisk resurs kring föräldrastöd
- Utbildning kring barn- och ungas rättigheter
- Information, kampanjer
- Satsning på cannabisutbildare
- Stark utan knark projekt
- Föreläsningar
- Föräldraprogram EFFEKT

Förslagens ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslaget i sig medför inga konsekvenser för barn.

Bilaga

Politikerinitiativ den 2 mars 2015 av Khashayar Farmanbar m.fl. (S)

Anders Fredriksson
Socialdirektör

Kersti Hedqvist
Förnyelseenheten

Målmedveten satsning på tidiga insatser för barn och ungdomar

Politikerinitiativ från socialdemokraterna i Nacka till kommunstyrelsens sammanträde 2015-03-02

Nacka kommun har nyligen slutfört ett kort projekt med särskild satsning på tidiga insatser. Projektets slutrapport pekar på flera fördelar för unga, men också för barn, redan i förskoleålder.

Projektrapporten pekar också på en del förbättringsområden bland annat kortsiktigheten av insatserna. Trots dessa brister visar rapporten att det var en bra start. För att nå goda resultat över tiden behövs långsiktigt och målmedvetet arbete. Nacka har processtyrning med processer i respektive rör. Detta är ett typexempel där det behövs en tvärdisciplinär processhantering som spänner över och samverkar långsiktigt över flera processer.

Vi anser att satsningen på tidiga insatser för barn och ungdomar är av stor vikt och vill se ett projekt som fortskrider under resten av året.

Av den anslagna projektbudgeten på 3 miljoner kronor återstår dryg 2,4 miljoner kronor. Det är viktigt att den ordinarie verksamheten fortlöper och att projektet inte anstränger personalresurserna.

Därför yrkar vi på

att den återstående summan används för ett konkretiserat projekt som tar sin avstamp i den tillfälliga satsningen och med de förslag på uppföljningar som slutrapporten pekar på för att skapa långsiktigt hållbar förbättring av situationen för barn och unga.

Khashayar Farmanbar (S)

Helena Westerling (S)

Maria Lähetkangas (S)

Kaj Nyman (S)

Jonatan Larsen (S)

Kommunstyrelsen

Giftfri vardag i skolan och förskolan

Politikerinitiativ den 1 september 2014 av Hans Peters (C).

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar att ett av de antagna lokala miljömålen handlar om en giftfri miljö och att arbetet med en giftfri vardag för barn alltså ligger inom ramen för kommunens pågående miljömålsarbete. Frågan om en inventering avgifter i skola och förskola kommer att vara en del av den handlingsplan som kommunstyrelsen kommer att få ta ställning till i slutet av året.

Politikerinitiativet är därmed färdigbehandlat.

Sammanfattning

Hans Peters (C) föreslår i ett politikerinitiativ att kommunstyrelsen ska ge Välfärd skola i uppdrag att inventera förekomsten av gifter och olämpliga kemikalier i förskolor och skola med målsättningen att få bort dem från verksamheterna. Vidare föreslår han att enskilt drivna skolor och förskolor ska uppmanas att göra detsamma.

I juni 2014 fastslog kommunfullmäktige Nackas lokala miljömål. Ett av dessa mål handlar om en giftfri miljö och barns rätt till en giftfri vardag poängteras särskilt. De lokala miljömålen kommer att kompletteras med en handlingsplan, där inventering av gift i skolor och förskolor kan vara en aktivitet. I arbetet med att ta fram en handlingsplan vägs olika aktiviteter mot varandra och prioriteras utifrån vad som har störst önskad effekt. Kommunstyrelsen kommer att få ta ställning till handlingsplanen i slutet av året.

Förslagen i politikerinitiativet

Hans Peters (C) föreslår i ett politikerinitiativ att kommunstyrelsen ska ge Välfärd skola i uppdrag att inventera förekomsten av gifter och olämpliga kemikalier i förskolor och skola med målsättningen att få bort dem från verksamheterna. Vidare föreslår han att enskilt drivna skolor och förskolor ska uppmanas att göra detsamma.



Initiativtagaren uppmärksammar att flera skolor och förskolor redan har påbörjat arbetet i form av internkontroll och inventeringar, men efterlyser ett bredare grepp om arbetet för att komma tillräffa med problemet.

Enhets utredning och bedömning

Frågan om en inventering av gifter i skolor och förskolor ligger inom ramen för arbetet med Nackas lokala miljömål som fastslags av kommunfullmäktige i juni 2014.

Ett av Nackas lokala miljömål handlar giftfri miljö. Till varje miljömål hör ett antal strategiska mål. Det första strategiska målet som hör till giftfri miljö handlar om minskadegifter i barns vardag. Arbetet med de lokala miljömålen ska fortgå enligt de riktlinjer som lades fast i juni. Detta innebär bland annat att miljömålen ska kompletteras med en handlingsplan. En inventering av gifter i skola och förskola kan vara en aktivitet i arbetet att nå målet som handlar om en giftfri miljö och på så sätt en del av handlingsplanen. I arbetet med att ta fram en handlingsplan kommer olika aktiviteter vägas mot varandra och prioriteras utifrån vad som ger störst önskad effekt. Kommunstyrelsen kommer att få ta ställning till innehållet i handlingsplanen i slutet av året.

Förslagens ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser av beslutet.

Konsekvenser för barn

En inventering av gifter i skolor och förskolor skapar förutsättningar för att minska mängden skadliga kemikalier som barn utsätts för i vardagen. En inventering skulle dessutom kunna bidra till en ökad medvetenhet bland de som arbetar inom verksamheten och bland föräldrar. Detta skulle i förlängningen kunna leda till mer medvetna val och en mer hälsosam miljö för alla.

Bilaga

Politikerinitiativ Giftfri vardag i skolan och förskolan

Kersti Hedqvist
Enhetschef
Förnyelseenheten

Jessica Röök
Utredare
Förnyelseenheten

Politikerinitiativ

Till kommunstyrelsen

Giftfri vardag i skolan och förskolan!

Vad är det i pennan barnen ritar teckningar med, eller vilka kemikalier finns i plastleksakerna på förskolan som barnen leker med? Vi i Centerpartiet tycker att det borde vara självklart att vi inte ska behöva oroa oss över vilka kemikalier vi på olika sätt utsätts för. Föräldrar ska veta att deras barn vistas i säkra giftfria miljöer som inte har en giftig golvmatta, slipers, gamla däck eller gammal elektronik där barnen leker. Att slippa oroa sig för att våra barn, och vi själva, inte utsätts för farliga ämnen i vardagen är en fråga om trygghet.

Under de senaste åren har Centerpartiet och alliansregeringen höjt ambitionsnivån när det gäller arbetet för en giftfri vardag. Här i Nacka har Centerpartiet drivit på och vi har nu antagna lokala miljömål för Nacka kommun där giftfri vardag finns med som en del.

I Centerpartiet praktiseras vi närodlad politik. Det betyder att vi utgår från förutsättningarna som vi har här i Nacka i kampen mot kemikalierna. Inom Välfärd skola, alltså de kommunalt drivna skolorna och förskolorna, har problemen med kemikalier ochgifter börjat uppmärksammas och en del arbete pågår i form av uppföljning via internkontroll. Vid vissa förskolor har man påbörjat en inventering av t.ex. leksaker som innehåller giftiga plaster. Men detta räcker inte utan man måste ta ett bredare och fastare grepp om detta. För att nå målet om en giftfri vardag, behövs en mer systematisk kartläggning och därefter borttagande av de gifter som finns i barnens vardag. Det gäller både i kommunalt och enskilt drivna förskolor och skolor. Vi vill också se att kommunen ställer krav på giftfria produkter vid upphandling.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås kommunstyrelsen besluta

- att ge Välfärd skola i uppdrag att inventera förekomsten av gifter och olämpliga kemikalier i skolor och förskolor med målsättningen att få bort dem från verksamheterna, samt
- att även enskilt drivna skolor och förskolor också uppmanas att göra detsamma.

Nacka den 1 september 2014

Hans Peters (C)

Kommunstyrelsen

Köp konstverket "arga tanten statyn"

Politikerinitiativ den 2 mars 2015 av Khashayar Farmanbar(s), Jonatan Larsen (s), Maria Lähetkangas(s), Helena Westerling(s), Kaj Nyman(s)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen avslår förslaget att köpa konstverket *Med handväskan som vapen*. Kommunstyrelsen noterar därvid att statyn saknar lokal förankring och inte är framtagen i samspel med Nackaborna. Vidare noterar kommunstyrelsen att anhörig till kvinnan som statyn föreställer inte önskar att statyn uppförs.

Politikerinitiativet anses därmed färdigbehandlat.

Sammanfattning

Socialdemokraterna i Nacka föreslår genom ett politikerinitiativ att Nacka ska köpa konstverket *"arga tanten statyn"*. På så sätt vill initiativtagarna markera mot högerextremism.

Kommunfullmäktige antog 2007 en vision för den offentliga konsten i Nacka (Dnr KFKS 2007/73). Enligt visionen ska konsten i det offentliga rummet beröra och säga något om sin samtid. Konstverket säger något om samtiden då det refererar till en händelse i Växjö 1985 då en kvinna slår en nazist med sin handväcka.

Strategin som ska användas för att nå visionen bygger på att konsten i det offentliga rummet skapas i dialog med medborgare, fastighetsägare och stadsplanerare. Konstverket har inte tagits fram i dialog med medborgare och det saknar också lokal anknytning till Nacka. Vidare är konstverket omtvistat och anhörig till kvinnan som avbildas önskar att statyn inte uppförs. Med hänvisning till detta föreslås kommunstyrelsen avslå initiativet.

Förslagen i politikerinitiativet

Initiativtagarna vill att Nacka ska köpa konstverket *"arga tanten statyn"* och på så sätt markera mot högerextremism. De anser att det är oroväckande att Växjö kommun inte vill markera mot nazism och extremism genom att fullfölja sin beställning av konstverket.



Initiativtagarna anser också att en av de viktigaste uppgifterna som konsten har är att provocera och väcka till eftertanke.

Enhetens utredning

Enligt kommunfullmäktiges beslut (Dnr KFKS 2007/73) ska visionen för den offentliga konsten i Nacka vara följande:

"Den öppna konsten ska bjuda in, beröra och berika människor och mötesplatser".

Enligt utredningen som ligger till grund för fullmäktiges beslut ska konst berätta något om den tid vi lever i för kommande generationer. Ur det perspektivet ligger konstverket inom ramen för intentionen med den offentliga konsten i Nacka.

Kommunfullmäktige antog på samma möte en strategi för att uppnå visionen. Strategin bygger på ett antal fundamentala punkter som utgör grunden för konstinvesteringar och arbetsprocesser i det offentliga rummet. Bland annat ska konsten i Nackas offentliga rum komma till i dialog med medborgare, fastighetsägare och stadsplanerare. Arbetsprocesser ska präglas av kommunens övergripande värdering om öppenhet och mångfald. Ambitionen är att den offentliga konsten i Nacka ska skapas i samspel med Nackaborna.

Även projektet Konsten att skapa stad präglas av idén om Nackabornas inflytande. I projektet är målet att öka medborgares medskapande och inflytande över vilken typ av konstnärliga uttryck som präglar staden.

Med konstverket *Med handväskan som vapen* (även kallat "arga tanten statyn") refererar konstnären Susanna Arwin till en nazistdemonstration i Växjö 1985 och en bild som togs på en kvinna som slår en väska i huvudet på en nazistdemonstrant. En av tolkningarna av konstverket *Med handväskan som vapen* är att den handlar om civilkourage, att våga protestera mot det man anser vara fel. För att konstverkets intention ska ha genomslag på den plats där det är placerat behöver det ha en koppling till något som har hänt på platsen. *Med handväskan som vapen* saknar lokal koppling till Nacka. Om det är intressant att utforska hur ett konstnärligt uttryck för civilkourage kan se ut för att känna angeläget i Nacka skulle det kunna kopplas till arbetet med Konsten att skapa stad.

Växjö kommun, som initialt beställde statyn, har valt att inte uppföra statyn. Enligt protokoll från kultur- och fritidsnämndens sammanträde i Växjö kommun 2015-02-25 framgår att skälet är en anhörigs önskan att statyn av kvinnan inte uppförs. Statyn har varit omtvistad och både anhöriga och fotografen som ursprungligen tog bilden är kritiska.

Enhetens bedömning

Bedömningen är att konstverket saknar lokal förankring i Nacka. Det är istället starkt kopplat till en händelse i Växjö 1985. Konstverket har inte heller tagits fram i samspel med Nackabor. Detta tillsammans med respekt för den avbildade kvinnans anhörige gör att stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen avslår politikerinitiativet.



Förslagens ekonomiska konsekvenser

Ett konstverks värde är ofta kopplat till vad en köpare är beredd att betala. Därför är det svårt att uppskatta priset för *Med handväskan som vapen*. Men en uppskattning är att ett platsspecifikt konstverk i brons kostar upp till 500 000 kronor.

Bilaga

- Köp konstverket ”argatanten statyn”

Kersti Hedqvist
Förnyelseenheten

Jessica Röök
Förnyelseenheten

Köp konstverket "arga tanten statyn"

Politikerinitiativ från Socialdemokraterna i kommunstyrelsen angående statyn av tanten med väskan

Vi socialdemokrater oroas av det ökande hotet från högerextremismen, både i Sverige och i resten av Europa och världen. Vi måste ta kampen mot nazismen och annan extremism, såsom terrororganisationer som Daesh/IS och Boko Haram.

Det är viktigt att vi inte glömmer vår historia och vi fortsätter stå upp och ta ställning för alla mänskors lika värde. Därför är det oroväckande att Växjö kommun inte vill markera mot nazism och extremism genom att inte fullfölja sin beställning av den arga tanten med väskan som staty. En av de viktiga uppgifter som konsten har är att provocera och att väcka till eftertanke.

Socialdemokraterna föreslår därför

att Nacka kommun köper statyn av tanten med väskan och använder den i samband med upprustning av någon av våra kommundelar eller i stadsbygget

Khashayar Farmanbar (S)

Jonatan Larsen (S)

Maria Lähetkangas (S)

Helena Westerling (S)

Kaj Nyman (S)

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Återbetalning av och stopp för gatukostnadsersättningar

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till exploateringsenheten för utredning och förslag till beslut i ärendet om mål och budget för 2016.

Ärende

Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att upphöra med uttagande av gatukostnadsersättningar för befintliga vägar i förnyelseområden och återbetalda hittills uttagna ersättningar.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kanslienheten



Motion om Återbetalning av och stopp för gatukostnadsersättningar

Nacka kommun har i ca femton år tagit ut gatukostnadsersättningar från enskilda småhusägare för redan befintliga och öppna vägar i de s. k. förnyelseområdena i framförallt Boo och på Älgö. Ersättningar som kan uppgå till hundratusentals kronor för den enskilde medborgaren/fastighetsägaren. Det är bara 1 av 10 kommuner som gör detta och 8 av 10 Nackabor är emot (enligt Villaägarnas enkät 2013).

För en månad sedan lämnade jurister från Centrum för rättvisa in en ansökan om stämning på uppdrag av några fastighetsägare i Partille till Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt om återbetalning av kommunen för uttagna gatukostnader på 303.484 kr, se
<http://centrumforrattvisa.se/wp-content/uploads/2014/12/2014-12-18-st%C3%B6kan.pdf>

Juristernas sammanfattande slutsatser lyder: "Kommunen har tagit ut gatukostnader på ett sätt som står i strid med såväl bestämmelserna i ÄPBL som grundlagen och Europakonventionen. Lars-Erik Jevås och Christina Nilsson har därför rätt till återbetalning av det erlagda beloppet. Detta sker enklast genom jämkning ner till noll i enlighet med bestämmelserna i ÄPBL, om nödvändigt genom en konventionskonform och grundlagskonform tolkning av bestämmelserna. Eftersom kärandena har betalat fakturan innebär sådan jämkning att erlagt belopp ska återbetalas. En återbetalning skulle även i betydande del innebära en gottgörelse för den kränkning som har skett av Lars-Erik Jevås och Christina Nilssons äganderätt."

Centrum för rättvisa driver ytterligare två liknande fall i Huddinge respektive Tyresö. Se
www.centrumforrattvisa.se, <http://centrumforrattvisa.se/vara-fall/aganderatt/>

Centrum för rättvisa menar, liksom Villaägarna, att ingen ska behöva betala för vägar de inte vill ha och inte behöver. Juristerna menar att kommunerna som debiterar gatukostnader löper stor risk att kränka medborgarnas äganderätt. En beskrivning av juristernas ståndpunkt finns i Juridisk tidsskrift 2014-15 nr 2: *Sebastian Scheiman och Viktoria Hybinette, Gatukostnader för enskilda – ett otillåtet ingrepp i egendomsskyddet?*, se <http://www.jt.se/content.asp?uid=106&nr=2&=2014/15> Mot ovanstående bakgrund och i väntan på utslag i juridiska instanser motionerar Nackalistan om

- | | |
|-----|---|
| Att | I första hand definitivt upphöra med uttagande av gatukostnadsersättningar för befintliga vägar i förnyelseområden |
| Att | I andra hand omedelbart stoppa uttagande av gatukostnadsersättningar till dess att rättsläget är ordentligt klarlagt |
| Att | Vidta behövliga förberedelser för återbetalning av hittills uttagna ersättningar och budgetera för 100%-ig kommunal finansiering av återstående kostnader. Eftersom både kostnader och intäkter för gatorna periodiseras under 33 år lär de årliga kostnaderna uppgå till några promille av kommunens budget är detta inte något större problem då medborgarna i de gamla sommarstugeområdena betalar communal skatt som mer än väl täcker kostnader för infrastruktur. |

Bosse Ståldal

Mikael Carlsson

Efson Goitom

Christina Ståldal



Kommunstyrelsens arbetsutskott

Kummelnäsområdet som bevarandeområde enligt detaljplan

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till miljö- och stadsbyggnadsnämnden för utredning och förslag till beslut senast den 15 september 2015.

Ärende

Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att Kummelnäsområdet även fortsättningsvis ska vara ett bevarandeområde enligt planförslag.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kanslienheten



Motion angående att

Kummelnäsområdet ska vara ett bevarandeområde enligt planförslag!

Visserligen lever vi i en tid av snabba förändringar och snabba exploateringar men fortfarande är det viktigt för invånaren/medborgaren att kunna ha förtroende för politiker och de planer som genomförs med hjälp av kommunens tjänstemän. Många av engagerade boende i närområdet till Kummelnäsvägen känner idag en stor besvikelse över vad som har hänt under de senaste åren i form av exploateringar med två radhusområden och har inte längre förtroende för kommunens agerande, styrt av de ledande politikerna.

En detaljplan för Kummelnäs västra godkändes tidigare av kommunfullmäktige. De ändringar som senare gjordes och som enligt lag ska vara tungt motiverade kommunicerades inte med berörda och engagerade invånare. Detaljplanen för västra Kummelnäs har ältats fram och tillbaka i över tio års tid, kostat en massa pengar för kommunen i form av utredningar, utställningar och otaliga möten mellan boende och tjänstemän. Nu har det synbarligen lättvindigt ändrats för att en entreprenör/byggmästare har andra och avvikande önskemål än det beslut som kommunfullmäktige fattade. De invånare som var engagerade i planprocessen är upprörda över att bestämmelser som gäller dem inte gäller för en byggmästare som vill bygga annat än enligt detaljplanen.

Det avsedda området klassades som ett "bevarandeområde", där stora tomter ska innehålla ett hus på varje fastighet. Ingenstans i planen fanns utrymme för parhus/radhus utan endast försiktiga ändringar i vägområdet. Träd skulle sparas och i möjligaste mån skulle husen anpassas till rådande stil i området för att behålla karaktären av ett område i närsärgård. Områdets karaktär skulle bevaras, men så har inte skett vid de två radhusområdena där naturen har skövlats hårt. Man kan fråga sig vilken dignitet en antagen detaljplan egentligen har. Om det är så att inga beslutade regler gäller så kan alla planförslag i Nacka tas bort och man kan konstatera att det snart inte finns någon skärgårdskarakter kvar, inte heller den bebyggelsekaraktär som man säger sig värna.

Nackalistan vill att

- Den kvarvarande skärgårdskarakteren i Nacka, speciellt i de östra delarna, ska bevaras både vad gäller arkitektur, natur och karaktär
- Planprocesser med berörda invånare ska gälla och gå till på ett lyhört och demokratiskt sätt där tagna beslut också gäller med tanke på medborgarnas förtroende och inflytande
- Om avvikelse från planen ändå anses behövas ska denna avvikelse också kommuniceras med berörda invånare för synpunkter
- Även nybebyggelse ska göras med största möjliga hänsyn till natur och skövling av träd och växtlighet ska minimera liksom sprängningar av berg

Nackalistan 150219

Christina Ståldal

Mikael Carlsson

Bosse Ståldal

Efson Goitom



Kommunstyrelsens arbetsutskott

Sjukhus i Nacka

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till stadsledningskontoret för utredning och förslag till beslut senast den 2 juni 2015.

Ärende

Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att, i förhandlingar med landstinget, under en 10-årsperiod utveckla Nacka närsjukhus till ett fullskaligt sjukhus.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och konslienheten



Motion om

Växande befolkning i Nacka är i behov av ett närliggande sjukhus

Nackas befolkning ökar kraftigt de närmaste 10 åren. Så sker även i närliggande kommuner Värmdö och Tyresö. Därmed ökar också trafiken och trafikproblemen under en period då många vägexploateringar kommer att ske som kommer att påverka trafikflödet negativt. Nackalistan anser att det nu är hög tid att sätta sig ned och förhandla med landstinget om behovet av att bygga ut Nacka närsjukhus till en kapacitet som ett normalsjukhus, som kan erbjuda snabb och effektiv akut- och sjukhusservice till denna regions befolkning.

Redan idag har vi trafikstockningar pga en växande befolkning och underdimensionerad trafikapparat. Akut- och sjukhusvården i Stockholm och på SÖS går på knäna. Att successivt utöka kapaciteten på dagens Nacka närsjukhus till en mer fullskalig kapacitet där invånarna slipper att ta sig in till Stockholm genom getingmidjan vore att dimensionera välfärden efter den kraftiga befolkningstillväxten och undvika en framtida sjukhuskris.

Nackalistan föreslår kommunfullmäktige **att**

Snarast via sina kontakter organ med landstinget föreslå att stevvis under en 10-årsperiod utveckla Nacka närsjukhus till ett fullskaligt sjukhus

Återkoppla resultatet av förhandlingarna till Nackas invånare och till kommunfullmäktige

Christina Ståldal

Efson Goitom

Mikael Carlsson

Bosse Ståldal



251

2015-03-23

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Behandling av motioner

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till stadsledningskontoret för utredning och förslag till beslut senast 2015-06-02.

Ärende

Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att motioner ska behandlas så snabbt som möjligt och senast inom ett år.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kanslienheten



UTVECKLA DEMOKRATIN I NACKA - nr 1:

Om motioners besvarande skyndsamt och senast inom ett år

Att lägga en motion är att försöka göra Nacka bättre. Det är i huvudsak oppositionspolitiker och oppositionspartier som utnyttjar detta som ett sätt att påverka och således en viktig del av den parlamentariska demokratin.

Tyvärr besvaras ofta motionerna efter en mycket lång tid. Nyligen besvarades en motion som var fem år gammal. Detta visar på dålig respekt för den parlamentariska demokratin och valda ledamöters ansträngningar för att göra Nacka bättre.

Jag föreslår därför att

- Motioner ska besvaras skyndsamt och senast inom ett år

Nacka 2015-03-19

Bosse Ståldal

Mikael Carlsson

Efson Goitom

Christina Ståldal

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Kommunfullmäktiges revisorer

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till stadsledningskontoret för utredning och förslag till beslut senast den 2 juni 2015.

Ärende

Bosse Ståldal, Mikael Carlsson, Efson Goitom och Christina Ståldal (NL) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att kommunala revisorer ska tillsättas inom alla partier och att ordföranden för de kommunala revisorerna tillsätts av oppositionen.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och konslienheten



UTVECKLA DEMOKRATIN I NACKA – nr 2

Om opartisk och oberoende revision

När Ulla-Britt Ahlenius besökte Frukostakademien i Nacka satte hon fingret på en öm punkt för kommunerna när hon lyfte fram risken för korruption i dessa. Hon betonade särskilt behovet av professionella och oberoende revisorer.

Revisorerna har en mycket viktig roll i demokratin som medborgarnas granskare. Men det säger sig självt att det finns en risk för beroende eftersom partierna utser revisorer som själva är partimedlemmar.

Nackalistan känner till ett fall där det största majoritetspartiet i en kommun tillsatte ordförande bland revisorerna. När revisorn ifråga fullgjorde sitt revisorsuppdrag med integritet och oberoende och gav kraftig kritik när så behövdes, blev han som följd utskälld och avsatt av det egna partiet.

För att stärka demokratin i Nacka föreslår vi därför:

- Att de kommunala revisorerna ska tillsättas bland alla partier
- Att ordförande för de kommunala revisorerna tillsätts av oppositionen

Nacka 2015-03-19

Bosse Ståldal

Mikael Carlsson

Christina Ståldal

Efson Goitom

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Boende till överkomligt pris

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Sidney Holm (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till enheten för strategisk stadsutveckling för utredning och förslag till beslut i ärendet om mål och budget för 2016.

Ärende

Sidney Holm (MP) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att det tas fram markanvisningsavtal som reglerar så att det produceras 1500 billiga hyreslägenheter på Västra Sicklaön.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kanslienheten



Boende till överkomligt pris – Ett måste för en socialt hållbar stad

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2014-03-23

Sidney Holm Miljöpartiet de gröna

Hög tid för socialt hänsynstagande i stadsbyggnadsprocessen

I princip alla länder i Europa har någon form av så kallad social housing, projekt där man bygger billiga bostäder för låginkomsttagare som inte kommer in på bostadsmarknaden. Ofta går staten in och subventionerar via t.ex. momsbefrielse, lån med låg ränta eller generösa markerbjudanden. I Sverige har vi inga statliga subventioner för social housing och det har varit lite tabu att tala om bostäder för ”socialt utsatta”.

Idag går det inte längre att ducka för problematiken som växer sig starkare med varje ny rapport om bostadsbrist som dimper ner. De som helt saknar ett eget boende, sitter fast i trånga boenden eller i ett tonårsrum hemma hos sina föräldrar får det allt svårare att förändra sin livssituation om de inte har de resurser som krävs. Många hyresvärdar kräver dessutom att hyresgästen ska ha en inkomst som är 3-4 gånger årshyran vilket diskriminerar och ställer alltför utanför bostadsmarknaden. Gruppen av mäniskor som inte kan skaffa sig en bostad av egen kraft har ökat dramatiskt de senaste tjugo åren [enligt Boverket](#).

Nya bostadsområden, typ Hammarby sjöstad, har hittills blivit segregerande medelklassområden. Allt fler talar nu om att Sverige borde motverka segregationen genom att bygga bostäder för låginkomsttagare även i ”mer attraktiva” stadsdelar, för att skapa ett mer välvinnande och socialt hållbart samhälle.

I Göteborg görs ett försök att åstadkomma [något som liknar social housing](#). Målet där är att i Älvstaden, ett stort nytt attraktivt område skapa nybyggda treor med en månadshyra under 6 000 kronor. Lägenheter med låga hyror ska vävas in i hela Älvstaden och bidra till en social mix för ett mer hållbart samhällsbygge.

I Göteborg blir det marknadens aktörer som själva får hitta modeller för att väva in billiga hyresränter i den nya stadsdelen. Intresset är stort trots tvåget att delvis bygga billiga bostäder, förmodligen för att marken är både attraktiv och centralt belägen. Många byggherrar ser här en stor möjlighet att kompensera lägre hyresintäkter med intäkter från ett lukrativt bostadsrättsbyggande. Marknadens aktörer tycker det är ett spännande grepp och totalt sett har det kommit in många gånger fler byggansökningar än vanligt.

Någonting alla politiska partier i Nacka är överens om, är att det råder stor brist på billiga hyresränter. Vill vi på fullt allvar skapa bostäder för alla i Nacka måste vi politiker agera, ta ansvaret för det den fria marknaden inte klarar av. Bostadsbidrag i all ära, men dessa bygger inga bostäder. Utan politisk inblandning riskerar nya centrala Nacka att bli en väldigt segregerad stad.

Miljöpartiet föreslår att vi redan vid markanvisningar tar fram kravställningar som gör att det byggs 1500 billiga hyreslägenheter spridda över hela Västra Sicklaön. Med billiga menar vi en hyra på 1000 kr kvm/år. Dessa lägenheter ska inte kunna förmedlas till hushåll med höga inkomster. En fortsatt låg hyresnivå ska kunna garanteras de första 15 åren.

Miljöpartiet yrkar på

- ❖ **att det tas fram markanvisningsavtal som reglerar så att det produceras 1500 billiga hyreslägenheter på Västra Sicklaön i enlighet med förslaget ovan.**

.....

Sidney Holm

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Tillfälliga flyktingbostäder

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Sidney Holm (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till enheten för strategisk stadsutveckling för utredning och förslag till beslut i ärendet om mål och budget för 2016.

Ärende

Sidney Holm (MP) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att kommunen tar fram lämpliga platser på Västra Sicklaön där tillfälliga bygglov för flyktingboenden kan ges.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kansliheden



Tillfälliga flyktingbostäder – Ett moraliskt ansvar för Nacka kommun

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2014-03-23

Sidney Holm Miljöpartiet de gröna

Att ta emot flyktingar – Ett val eller en skyldighet?

Våldet och de extrema grymheterna i krigets Syrien och Irak har gett upphov till att ett stort antal mäniskor flyr och söker sig till Sverige. Flyktingströmmarna i världen är idag de största sedan andra världskriget. Mottagandet av flyktingar är dock väldigt ojämnt fördelat mellan Sveriges kommuner vilket leder till stora integrationsproblem. Just nu förbereder regeringen en lag som kan tvinga en del kommuner att ta emot fler flyktingar.

Kommunen saknar beredskap för ett ökat flyktingmottagande

Nacka kommun tar idag emot långt färre flyktingar än vi borde. Bostadsbristen gör också att vi är dåligt rustade för ett ökat flyktingmottagande. Redan i dag får kommunerna betalt för att ta emot och ordna temporära bostäder för flyktingar. Statliga pengar vi i Miljöpartiet vi vill använda till att bygga tillfälliga flexibla modulbostäder för flyktingar. Regeringen arbetar också febrilt på ett förslag om ändrade byggregler, för att underlätta för tillfälligt byggande i en strävan att lösa den akuta situationen.

Tillfälliga bygglov på Västra Sicklaön skulle bidra till att lösa den akuta krisen

På Västra Sicklaön planeras det för 15000 nya lägenheter och 10000 arbetsplatser fram till år 2030. När det gäller de nya arbetsplatserna går det lite trögt och man räknar med att många av dessa kommer att byggas först mot slutet av planeringsperioden. Den största anledningen är att tunnelbanan inte beräknas vara i drift förrän kring år 2025.

Miljöpartiet föreslår att vi på platser som planeras för arbetsplatser men som inte kommer att bebyggas förrän efter 2025, tar fram tillfälliga bygglov för modulbostäder till flyktingmottagning. Dessa skulle kunna byggas av kommunen själv, Migrationsverket eller någon privat aktör.

Eftersom det går att tjäna pengar på flyktingmottagning torde det inte saknas intressenter om kommunen förbereder och tillfälligt upplåter mark.

Att låta flykting få bo centrala i Nacka med alla de mäniskor och den samhällsservice som här finns, måste vara mer välkomnande och klart bättre för integrationen i det svenska samhället, än att t.ex. få bo i en gammal nedgången militärförläggning i skogen utanför Östersund.

Miljöpartiet yrkar på

- ❖ att kommunen tar fram lämpliga platser på Västra Sicklaön där tillfälliga bygglov för flyktingboenden kan ges i enlighet med förslaget i motionen.

Sidney Holm

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Upprustning av Långsjöns naturreservat

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Martin Hellströmer, Zakia Mirza och Majvie Swärd (S)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till natur- och trafiknämnden för utredning och förslag till beslut i ärendet om mål och budget för 2016.

Ärende

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Martin Hellströmer, Zakia Mirza och Majvie Swärd (S) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att kommunen utreder kostnad och möjligheter att anlägga belysning på motionsslunga, anlägga skridskobana på sjön mm samt utreda kostnader och möjligheter för visst underhåll.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kansliheden



Socialdemokraterna i Nacka kommunfullmäktige

Upprusta Långsjöns Naturreservat

Motion till kommunfullmäktige

Området kring Långsjön är idag en populär rekreationsplats för Nackaborna. Området ligger centralt i Nacka och är lätt tillgängligt men även är skyddat från trafiken. Då närområdet inom snar framtid kommer exploateras och se ökad inflyttning, så ställs krav på allmänna ytor för medborgarna att kunna använda i rekreationssyfte.

Runt sjön finns idag en gång och motionsslinga och det finns badplatser runt sjön. I närhet finns även Duvnäs tennishall samt en 5-manna grusplan.

Vår bedömning är att det finns ett stort intresse och behov för ytterligare satsningar av rekreations möjligheter i området. I och med den nya detaljplanen av Järlahöjden med mer stadsliknande miljö kommer ett elljusspår att försvinna i centrala Nacka. Vi tror därför en investering i belysning av motionsslingan runt sjön skulle vara ett uppskattat inslag i medborgarnas fritidsutbud. Ny teknik gör det möjligt att få belysning med ljusspridningen centrerad mot tilltänkt område vilket gör att grannarna påverkas i mindre skala. Vi skulle vidare även se att ett utegym byggdes i anslutning till motionsslingan då dessa är uppskattade bland medborgarna och kan skapa synergier för området.

Under vinterhalvåret används sjön när det tillåts för spontan skridskoåkning. Vi skulle gärna vilja att när det är möjligt att kommunen plogar en bana på sjön. Längdskidåkning ökar även i popularitet och idag saknas det spår i centrala Nacka, motionsstigen runt Långsjö skulle vara ett alternativ till nytt längdspår speciellt om belysning anläggs.

Vid Långsjön finns idag även en igenväxt skidbacke. Backen borde vara relativt lätt att underhålla då den historiskt använts som skidbacke och stenar och större träd redan är borttagna. Det saknas också en backe i närområdet som lämpar sig för skidor och pulkaåkning. Risken om den inte fortsatt underhålls är att den växer igen och då kommer det att krävas mer resurser att öppna upp igen.

Med dessa satsningar skulle många aktiviteter samlas på samma plats vilket skulle hålla kostnaderna nere. Det skulle också skapa en skyddad miljö som lämpar sig för aktiviteter riktade mot barn och ungdomar.

Socialdemokraterna föreslår att kommunen utreder:

- kostnad och möjligheterna till att anlägga belysning på motionsslingan runt sjön.
- möjligheterna och kostnaderna att etablera ett utegym i närområdet.
- möjligheterna att anlägga plogad skridskobana på sjön och skidspår runt sjön.
- kostnad och möjligheter att underhålla och regelbundet röja backen från sly.

Nacka den 19 mars 2015

Martin Hellströmer (S) Zakia Mirza (S) Majvie Swärd (S)



Socialdemokraterna i Nacka kommunfullmäktige

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Jämställda fritidsanläggningar

Remiss av motion den 23 mars 2015 av Martin Hellströmer, Khashayar Farmanbar, Majvie Swärd och Helena Westerling (S)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till fritidsnämnden för utredning och förslag till beslut senast 15 september 2015.

Ärende

Martin Hellströmer, Khashayar Farmanbar, Majvie Swärd och Helena Westerling (S) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 23 mars 2015 en motion med förslag om att kommunen i ett tidigt skede i detaljplaneprocessen gör en jämställdhetsanalys på vilka fritidsanläggningar och idrottsytor som ska ritas in i området och att behovet av anläggningar analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kansliheden



Socialdemokraterna i Nacka kommunfullmäktige

Jämställda fritidsanläggningar

Motion till kommunfullmäktige

En aktiv, tillgänglig och stimulerande fritid är en förutsättning för hög livskvalité och världens bästa vardag. I takt med att vi blir fler i Nacka ökar behovet av att fritidsanläggningar och idrottsytör planeras in och ingår i exploateringen och detaljplanerna. Vi vill ge alla världens bästa vardag runt knuten.

Rätten till en meningsfull fritid delas av alla och det är viktigt att ge killar och tjejer lika stora möjligheter till ett rikt fritidsutbud. Till exempel vet vi att de fritidsytör som byggs av kommuner till 74 procent besöks av killar och till endast 26 procent av tjejer. Vi vill skapa förutsättningar för att så många som möjligt ska kunna utöva sina intressen och få tillgång till fritidsinfrastruktur inom kommunen.

Socialdemokraterna föreslår att

- kommunen i ett tidigt skede i detaljplaneprocessen gör en jämställdhetsanalys på vilka fritidsanläggningar och idrottsytör som ska ritas in i området
- behovet av olika anläggningar analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Nacka den 19 mars 2015

Martin Hellströmer (S) Khashayar Farmanbar (S) Majvie Swärd (S) Helena Westerling (S)

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Cykelutbildning för vuxna

Remiss av motion den 27 april 2015 av Lisskulla Zayane (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till fritidsnämnden för utredning och förslag till beslut senast den 15 september 2015.

Ärende

Lisskulla Zayane (MP) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 april 2015 en motion med förslag om att kommunen ska initiera ett samarbete med Cykelfrämjandet så att fler vuxna kan få möjlighet att lära sig cykla.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kansliheten

miljöpartiet de gröna



Låt alla vuxna lära sig cykla

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2015-04-14

Lisskulla Zayane

Miljöpartiet de gröna

Att kunna cykla som vuxen är inte en självklarhet

Idag finns många vuxna som inte kan cykla i vårt samhälle. Många tycker att det är pinsamt att inte kunna cykla och det finns inte ett naturligt sätt att lära sig cykla som vuxen. Anledningar till varför människor vill cykla är naturligtvis olika men det kan exempelvis handla om behov av att pendla till jobbet eller skolan eller att man vill ta en cykeltur med familj och vänner på sin fritid.

Nacka kommun borde ha ett stort intresse att fler invånare kan cykla av både hälso- och miljöskäl. Om fler väljer att cykla ökar framkomligheten i trafiken och cykling är även ett bättre alternativ för privatekonomin och kan bidra till ökad integration.

Cykelfrämjandet har tagit fram en mycket uppskattad cykelutbildning för vuxna som genomförs i Järfälla, Lidingö, Solna, Sundbyberg och Tyresö med framgång.

Miljöpartiet föreslår att:

- Kommunen initierar ett samarbete med Cykelfrämjandet så att fler vuxna kan få möjligheten att lära sig cykla.

.....
Lisskulla Zayane

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Snabbcykelbanor på vägbanor

Remiss av motion den 27 april 2015 av Sidney Holm och Lisskulla Zayane (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till natur- och trafiknämnden för utredning och förslag till beslut senast den 18 augusti 2015.

Ärende

Sidney Holm och Lisskulla Zayane (MP) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 april 2015 en motion med förslag om att kommunen ska underlätta för cyklister och tillåta cykling på vägbanor där kommunens cykelbanor är undermåliga.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kansliheden



Låt snabbcyklisterna cykla i vägbanan där kommunens cykelbanor är undermåliga

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2015-04-27

Sidney Holm och Lisskulla Zayane

Miljöpartiet de gröna

I Nacka finns sammanhängande nät av vägar och gator för biltrafik. Det finns både motorvägar, motortrafikleder, riksvägar, länsvägar, landsvägar, lokalgator och privata vägar. Än så länge finns ingen motsvarande struktur för cykeltrafik. I Nacka är det bilen som är prioriterad, cykel- och gångtrafik får samsas på det utrymme som blir över. De flesta av kommunens cykelbanor lever heller inte upp till minimistandarden för cykelbanor enligt utformningsprinciperna i den [regionala cykelplanen](#). Smala gång- och cykelbanor är en trafikfara som både leder till ökad olycksrisk och konflikter mellan gående och cyklister, och även mellan cyklister med olika hastighet. I trafiken är det fler både cyklister och gående än bilister som dör eller blir allvarligt skadade varje år. Många av dem som vill cykla snabbt väljer därför istället bilarnas körfält som är säkrare och bättre dimensionerade för högre hastighet.

Så länge det saknas bra alternativ för snabb cykling måste det vara tillåtet att cykla även på vägbanan vilket det inte är idag. Cykelbanetvåget signalerar dessutom till bilister att de inte behöver visa hänsyn till cyklister, eftersom de inte har någon rätt att befina sig på vägbanan. Miljöpartiet vill att kommunen utfärdar lokala föreskrifter som tillåter cyklister att cykla på vägbanan, även där det finns en cykelbana, om denna inte når upp till minimistandard enligt den [regionala cykelplanens](#) utformningsprinciper (självklart inte på motorväg). Om detta inte visar sig vara möjligt av lagtekniska skäl, vill vi att det mälas snabbcykelbanor på alla vägbanor där cykelbanorna håller för låg standard.

Ett exempel på en smal cykel/gångbana är den del av det regionala cykelstråket som går genom Nysätra i Sickla. Här är bredden bara 1,5 m trots att god standard enligt den [regionala cykelplanen](#) är 5,3 m och det minsta godkända breddmåttet är 4,3 m.

Resor med cykel ska år 2030 utgöra minst 20 procent av alla huvudresor i stockholmsregionen enligt [Regional cykelplan för Stockholms län](#). I stadsnära kommuner som Nacka bör andelen rimligtvis vara högre. För att nå upp till dessa mål är det viktigt att redan nu, på olika sätt underlätta för cyklister, då utbyggnadstakten av cykelbanenätet i Nacka är på tok för långsam. I Nacka borde vi börja se cykeln mer som ett fordon än trä

Miljöpartiet yrkar på att:

- ❖ kommunen underlättar för cyklister och tillåter cykling på körbanor i enlighet med förslaget ovan.

Sidney Holm

Lisskulla Zayane

Kommunstyrelsens arbetsutskott

SL-kort till ungdomar under sommarlovet

Remiss av motion den 27 april 2015 av Lisskulla Zayane (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till socialnämnden för utredning och förslag till beslut i ärendet om mål och budget för 2016.

Ärende

Lisskulla Zayane (MP) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 april 2015 en motion med förslag om att ungdomar mellan 12 och 18 år som lever i familjer med små marginaler och inte har fått något sommarjobb ska erbjudas ett sommarbusskort.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kansliheten

miljöpartiet de gröna



Gratis busskort till ungdomar mellan 12-18 år under sommarlovet

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2015-04-16

Lisskulla Zayane

Miljöpartiet de gröna

Sommaren kan vara fantastisk för många av våra ungdomar men inte för alla.

Det finns ett antal barn och ungdomar i vår kommun som lever i ekonomisk utsatthet som hindrar dem att få ett bra sommarlov. Ekonomin i familjen kanske inte tillåter en semesterresa eller att få åka på kollo. Ett busskort är dyrt för den enskilda och kanske inte alltid tillfaller familjens ungdomar. Det kan vara väldigt tungt för en ungdom att inte kunna följa med sina kompisar på olika aktiviteter för att föräldrarna inte har råd att köpa ett busskort.

Att bli erbjuden ett sommarbusskort skulle underlätta för dessa ungdomar att få en bra sommar, kunna åka till en badplats, åka in till Stockholm på exempelvis Ung-08 festivalen, hälsa på vänner som bor längre bort med mera.

Miljöpartiet föreslår att:

- Ungdomar mellan 12 och 18 år som lever i familjer med små marginaler och inte har fått något sommarjobb erbjuds ett sommarbusskort.

.....
Lisskulla Zayane

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Belysning kring Långsjön

Remiss av motion den 27 april 2015 av Eric Myrin (SD)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till natur- och trafiknämnden för utredning och förslag till beslut i ärendet om mål och budget för 2016.

Ärende

Eric Myrin (SD) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 april 2015 en motion med förslag om att kommunen ska verka för anläggande av belysning kring Långsjöns naturreservat.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kansliheden



MOTION: BELYSNING KRING LÅNGSJÖN

Naturreservatet Långsjön, belägen i centrala Saltsjö-Duvnäs är ett av Nackas minsta naturreservat, bestående av en sjö omgiven av skog. Naturreservatet utgör en grön lunga mitt i villaområdet och är mycket populärt för promenader, joggingturer samt bad under somrarna. Området är även frekvent besökt av boende bortåt Ektorp med omnejd.

För ett antal år sedan rustades den 1,5 km långa gångpromenaden runt sjön upp för att tillgängliggöras även för funktionshindrade vilket var mycket positivt. Dessvärre sattes dock ingen belysning upp vilket omöjliggör nyttjande av promenadstråket under kvällstid stora delar av året då den omkringliggande skogen gör det för mörkt för att ta sig fram.

Våra naturreservat bör tillgängliggöras så mycket som möjligt, vilket ett anläggande av elljusspår kring gångpromenaden vid Långsjön skulle bidra till. Något som skulle vara till stor nytta och komma många Nackabor till del, inte minst kommunens kvinnor som i många fall kan känna en stor ottrygghet i att röra sig ute i mörka områden. Skulle detta förslag strida mot nuvarande reservatsföreskrifter eller på annat sätt inte vara möjligt att genomföra på grund av andra hinder bör dessa till en början undanrörjas. Ett genomförande av detta förslag, till relativt låg kostnad och små ingrepp i naturen, skulle vara till stor glädje för ett stort antal människor och under mycket lång tid.

Kommunfullmäktige föreslås därför besluta **att**
verka för anläggande av belysning kring Långsjöns naturreservat.

*Motionär
Eric Myrin (SD)
18 april 2015*

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Utökad tid på fritidshem för förskolebarn med föräldraledig förälder

Remiss av motion den 27 april 2015 av Maria Lähetkangas och Espen Bjordal (S)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar motionen till utbildningsnämnden för utredning och förslag till beslut i ärendet om mål och budget för 2016.

Ärende

Maria Lähetkangas och Espen Bjordal (S) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 april 2015 en motion med förslag om att utöka tiden på fritidshem för barn i förskoleklass med föräldraledig förälder och att vid tveksamhet redovisa den ”besparing” kommunen gör för att dessa barn inte får samma vistelsetid i skolan som övriga barn.

Bilaga

Motion

Görel Petersson
Juridik- och kanslienheten



Utökad fritidstid för barn i förskoleklass med föräldraledig förälder

Motion till kommunfullmäktige

Det är oerhört angeläget att alla barn får en bra start i skolan. På informationsträffar inför skolvalet påpekar rektorer att föräldrar bör informera sina barn om vikten av skolan. En viktig del i skolstarten är att komma in i gruppen och skapa ett socialt sammanhang. Det är inte endast faktainhämtnande som är av vikt för barn i förskoleklass. Fritids fyller en avgörande funktion för barnen att komma in i skolan. I förskoleklass är skoltiden och fritidstiden till viss del integrerade för att underlätta övergången från förskolan till skolan.

Nacka kommun erbjuder idag barn till föräldralediga föräldrar 10 timmars fritidstid respektive 25 timmars förskoletid. I förskoleklass är skoltiden endast 15 timmar vilket innebär en total vistelsetid i skolan på 25 timmar i veckan. I åk 1 är skoltiden 25 timmar per vecka, vilket innebär en total vistelsetid på 40 timmar. Detta drabbar barn som går i förskoleklass eftersom barnen tvingas gå hem oskäligt tidigt, om inte särskilda skäl föreligger. Nacka kommun sänder motstridiga signaler till att skolan är viktig eftersom barnen i förskoleklass inte får stanna kvar på skolan när deras kompisar ska göra roliga saker.

Informationen kommunen lämnar är att det är möjligt att ha barnen heltid på fritids om den föräldralediga föräldern studerar eller arbetar. Budskapet blir dock missriktat. Det är inte för föräldrarnas skull som barnet ska vara i skolan. Det är för barnets skull. Det är svårt att förklara för en sexåring att hon/han inte får vara i skolan för att det finns ett litet syskon. En bra introduktion i skolan ska omfatta alla barn.

Jag föreslår kommunfullmäktige besluta

Att utöka fritidstiden för barn i förskoleklass med föräldraledig förälder.

Att vid tveksamhet till första att-satsen redovisa "besparingen" kommunen gör för att barn i förskoleklass till föräldralediga föräldrar inte får samma vistelsetid i skolan som övriga barn.

Nacka den 4 november 2014

Maria Lähetkangas (S) Espen Bjordal (S)